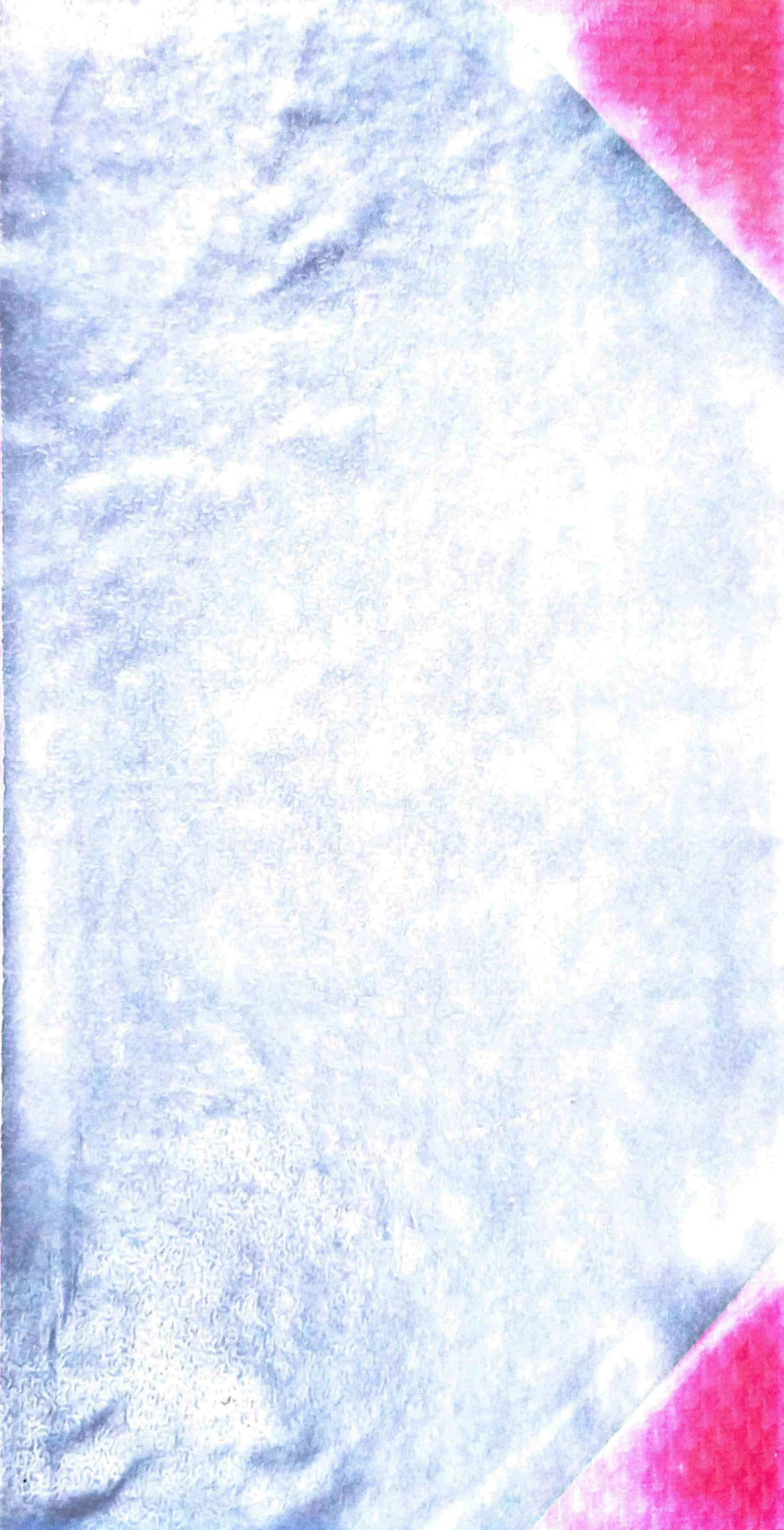

Vertical text on the left margin, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is extremely faint and illegible.

(102)

విజయ తే తరామ్.

గీర్వాణ భాషా ద్యేతవోణా మస్యన్తో పకారాయ
శ్రీమత్యమీరసమయ సిద్ధాసము త్తీర్ణ పరిగిపుకీసన్ని

THE REV. గణేవైయాకరణతిమ్మణాచార్యస్య పుత్రేణ

యాకరణకృష్ణాచార్యేణ విరచితా
Prin

ధాతురత్నావళి

శూరు సిద్ధాన్తి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిణా
సమ్యక్పరిష్కృతా

దిసరస్వతీ నిలయ ముద్రా యన్త్రే

వావిళ్ళ - రామస్వామి శాస్త్రిణా

|| శ్రీ || సిద్ధాన్తి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిణా

బ్ర|| శ్రీ || గణే-వైయాకరణ కృష్ణాచార్యేణచ

ముద్రాపితా ప్రకటికృతా చ

విజయ తే తరామ్.

MADRAS.

1886.

All rights reserved.

పాణినిః.

కాత్యాయనః.

వాక్యకారం వరరుచిం భాష్యకారం
పాణినిం సూత్రకారం ప్రణతోఽస్తి మునిత్రయమ్॥
ఓం నమర్ణ పాణిని కాత్యాయన పతంజలిభ్యో
మునిభ్యో మహద్భ్యో గురుభ్యః॥

To

THE REV. WILLIAM MILLER M. A., LL.D., C. I. E.,

Principal, Madras Christian College,

**THIS WORK
IS INSCRIBED**

As a token

OF

Admiration and Gratitude.

BY

THE AUTHOR.

PREFACE.

Language is the medium employed by men to express their thoughts, and Grammar, like a fence round a garden, keeps this language within bounds, and guards it from encroachments.

Most languages have a tendency to assume different dialectic forms which sometimes vary in so many essentials as to make it difficult to see how they could have a common origin. Grammar has also to shift its ground along with each such variation, so as to adapt itself to new circumstances. Of the Dravidian dialects, Canarese seems to have undergone the most change, and is consequently the most corrupted form of the original language.-

Sanskrit, which is the mother of all the languages, is now and has been always pure and unmixed with any foreign elements, though it supplies words to every other language in a greater or less degree.

Of this language there are many Grammars, *e.g.*, those written by *Indra* and others in ancient times and by *Panini* in more modern times. The rules of *Panini* are in harmony with the Sanskrit of the Vedas, the Sastras and the Puranas. *Katyayana* and *Patanjali* are both learned and lucid. But the works of these three *Rishês* and their commentaries are so voluminous that nothing short of 10 to 15 years of close study will suffice for one who wishes to master their works.

As for the *Siddhânta Kaumudi* and other works of a similar description, they are mere epitomes of the aforementioned treatises. They will prove useful to those only who are already advanced in Sanskrit study, and even then will require four or five years of close application. Recent compilations like the *DhâtuRûpâdarsa*, &c., essay

to make Sanskrit Grammar clear, but omit many important points, and abound in glaring errors. (Vide Sanskrit Preface.)

Therefore, with a view to facilitate the task of the Sanskrit student and also to enable him to acquire in the shortest time possible a clear and correct knowledge of this great language, I, at the request of many learned gentlemen, wrote some years back a Sanskrit Grammar under the title of "Sabda Ratnavali" which mainly dealt with "Sandhi" (euphony), Subanta Sabda (inflexion of nouns), Avyayâs (indeclinables), Samasa (compound), Kridanta (verbal nouns), Thaddhitânta (derived nouns), Karakas (Case-affixes) and Dhâturûpa (verbal forms). Towards the part latter of the above book, I expressed the hope of being able to bring out another book, devoted exclusively to the treatment of Verbs, and the present work is the natural outcome of the resolution I then made. In this book, though I have not given the different forms of all the Sanskrit verbs, I have given as many, with rules and examples, as it is desirable for modern students to know. And another feature of the book is that all the Sanskrit verbs have been arranged alphabetically, and also the kind and form of each verb has been given together with some five or six words of other parts of speech derived from that particular verbal root.

This book forms only the first volume of my designed work. The second volume, which is far larger than the present one, is also taken up with the treatment of verbs and to give the reader an idea of what that work is like. I have appended at the end of this volume a few pages where I have taken up the verb (कृ) Kri (to do) and have shown him the method in which the rest of the verbs will also be treated.

This sample part can also be had separately bound. The second part is also ready for the press, but I very much regret my inability to get the book printed, and hope that lovers of Sanskrit literature will enable me to accomplish my desire by subscribing for the book. Though I am fully aware of my inability to undertake a work of this nature, I have ventured to do so by a rather rash inward prompting which is natural to men in my position, being also encouraged by the knowledge which the three holy sages above spoken of have been the means of imparting to me. And I have been emboldened to publish this book in the hope that my learned critics will treat with indulgence any shortcomings in this book.

No pains have been spared to revise the Text. And if there are still any inaccuracies in the book which have escaped notice, I shall be very thankful to be informed of them so that I might rectify them in a second Edition.

I much regret that I have not been able to get this book printed in Dêvanâgari characters. But I have great hopes that I shall be enabled to attain my wish by the help of persons who are learned and in affluent circumstances. In this connection I express the hope that promoters of learning will enable me by subscription to bring out the second volume also, printed in Nâgari characters.

In conclusion, I take this opportunity of tendering my hearty thanks to M. R. Ry. Siddhânti Subrahmanya Sastri who encouraged me to write this book and has given me much help to get it through the press.

G. V. K.

4th February 1886. }

MADRAS CHRISTIAN COLLEGE. }

O P I N I O N S .

MYLAPUR, 14th February 1886.

I have the pleasure to certify that the "Dhaturatnavali," a treatise on Sanskrit verbs, written by G. Krishnacharyar, contains much useful information and will be a very valuable guide to students learning Sanskrit privately and in Colleges and Schools. There are similar works printed in other Presidencies in the Devanagari characters, but the work under notice contains more information than any one single work I have seen. I am sure that this compilation will be a very useful book for reference and study to Sanskrit students.

M. SESHAGIRI SASTRI, M. A.,
Asst. Professor, Presidency College.

I have seen the "*Dhaturatnavali*" written and published by MR. G. V. *Krishnacharyar*. It is a well known fact that the study of Sanskrit Verbs is the most difficult part of the study of Sanskrit Grammar ; and any attempt to facilitate such study will be a move in the proper direction. The book in question is a great aid in this direction. Every learner of the Sanskrit language will find it convenient to master all the rules relating to the conjugation of Sanskrit verbs, and the construction of the various formations evolved from the Verb-roots from a study of this book instead of wasting his time and energy in mastering the complicated rules of ancient treatises on the subject. The author deserves every encouragement from the public.

T. SOOBBA ROW, B. A., B. L.,
High Court Vakil.

MADRAS, 21st Feb. 1886.

Having glanced over MR. G. V. *Krishnacharyar's* "*Dhaturatnavali*," and conversed with those who examined it, I have reason to believe that the work would be of very great use to Sanskrit students in helping them to master the difficult rules of the conjugation of verbs more easily and more rapidly than any work now extant. I wish the learned author every success.

P. SREENIVASA ROW,

Small Cause Court Judge.

MADRAS, 21st Feb. 1886.

I am afraid that I am not competent to express a decided opinion on the treatise on Sanscrit verbs, written by G. *Krishna Charyar*—from what little I know of Sanscrit, I can say that the work will be of much use to those who wish to study Sanscrit.

DEWAN BAHADUR R. RAGOONATH ROW,

21st Feb. 1886.

Dy. Collector of Madras.

MADRAS CHRISTIAN COLLEGE,

MADRAS, 22nd February 1886.

The first thing that must strike anybody that goes over the book is the immense labour it has cost the author. He has evidently made it as complete as one could wish. A great deal of useful information about a vast number of Sanskrit verbs is given in a convenient form that is sure to be highly useful to students of all classes. As a book of reference it will be found invaluable.

S. RUNGIAH CHETTI, B. A.,

Asst. Professor.

MADRAS, 23rd Feb. 1886.

I have looked over the First Part of the "Dhaturatnavali" written by M. R. Ry. G. V. Krishna charyar, and have satisfied myself that it is a carefully compiled book, very useful to Sanskrit students, whose weakness generally is a deficiency in the knowledge of the conjugation of Sanskrit verbs. I have recommended the book to my pupils, and I trust they will be glad to obtain such a useful safe guide through the intricacies of the conjugation of Sanskrit verbs.

GUSTAV OPPERT, PH. D.,

Professor of Sanskrit,

Presidency College, MADRAS

ERRATA.

పు॥	పం॥	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౯	౨౩	దైవాది	క్షేయాది.
„	౨౪	ఆలింకనే.	ఆలిజ్జనే.
౧౧౧	౧	ష్యతాం.	ష్యమాణానాం.
౧౧౪	౧	ప్రద్యోదితః.	ప్రద్యోతితః.
౧౨౩	౧౪	అగుత.	అగుషీత్.
„	౨౬	నిస్థాఢ్.	నిస్థాఢ్.
౨౩౦	౨	చనయోః	చలనయోః.

కృధాతురత్నే.

౧	౧౯	తచ్చ	తత్ర
౧౬	౧౮	ప్రాప	ప్రాప్త

పశ్యన్తుచరకుం పత్రమపి. తత్రాప్యలభా అపశబ్ద యైర్మహా
శయైర్లక్ష్మ్యనే తే మా మనుకమ్పయా బోధయన్వీతి ముముర్సుము
రభ్యర్థయే సత ౧ పురుషాన్ ॥ ౫. వై. కృ॥ సప్తతం క్షీరస్తు.

ధాతురత్నావళ్యావిషయానుక్రమణికా.

పు.సం.	విషయం.	పు.సం.	విషయం.
౧.	మజ్జిమ నికాయము.	౬౧.	అదాదయః.
	ప్రతిజ్ఞాదికమ్.	౬౨.	జుహవా త్యాదయః,
౨.	సకర్తకాకర్తకవివేకం.	౭౧.	స్వాదయః.
౩.	దశలకారాః. (కః)	౭౪.	రుధాదయః.
	పరస్మైపదాత్మనేపదవివే	౭౬.	తనాదయః.
౪.	పురుషవచనవివేకం,	౭౮.	క్ర్యాదయః. (మ్)
	సార్వధాతుకార్థధాతుకవి	౮౧.	హేతుమణ్ణిజస్తప్రకరణ
	వేచనమ్.	౮౪.	సన్నస్తప్రకరణమ్.
౫.	అజాహౌసామాన్యవిధయః.	౮౮.	యజ్ఞస్తప్రకరణమ్.
౬.	లిటిసామాన్యవిశేషవి	౯౦.	యజ్ఞస్తప్రకరణమ్.
	ధయః.	౯౧.	నామధాతుప్రకరణమ్.
౭.	అసిటాకారికాః.	౯౫.	కణ్ఠ్యాదయః.
౮.	ఇడాగమప్రకరణమ్.	౯౫.	భావకర్తప్రకరణమ్.
౧౧.	లుడాహౌసామాన్యవిధయః.	౯౯.	కర్తకర్తప్రకరణమ్.
౧౨.	లుజీవృద్ధ్యాదివిధయః.	౧౦౦.	లకారార్థప్రకరణమ్.
౧౩.	తదుదాహరణాని.	౧౦౨.	ఉపసర్గయోగేఅర్థవిచారః
౧౪.	షోషదేశప్రకరణమ్.	౧౦౩.	పదవ్యవస్థాప్రకరణమ్.
౧౫.	ణోషదేశప్రకరణమ్.	౧౦౪.	కృదస్తప్రకరణమ్.
౧౬.	ఘాధాతోరూపాణి.	౧౦౫.	ధాతుపాఠః.
౨౦.	భ్యాహౌపరస్మైపదినాంరూ	౧౦౮.	ధాన్యధాతువివరణమ్.
	పాణి.	౧౧౩.	సజ్జీణప్రకరణమ్.
౩౬.	భ్యాదావాత్మనేపదినః.	౧౫౪.	ధాత్వనుక్రమణికా.
౪౫.	తతోభయపదినః.	౨౪౮.	పూర్వార్థోపసంహారః.
౪౯.	దివాదయః.	౧	ఉత్తరార్థప్రకాశికా.
౫౫.	తుదాదయః.	౩	కృధాతోస్పర్వాణిరూపా
౫౯.	చురాదయః.	౨౩	శుద్ధిపత్రమ్. (ణి)

ధాతురత్నావళ్యా భూమికేయమ్.

మనీషి మానసపుణ్డరీ కేషు స్వేరం విహారమాణా సంస్కృతభా
 షామరాళీ న్యామవ్యాకరణాభ్యాం వామపక్షిణాభ్యాం పతూభ్యా
 షాభ్యితక్రీః సుశ్రీతాన్ సకస్వతీకా న నతీతి సు సద్ధో యముద స్తః.
 గభీరతయానుర్విగా హెయా దూరపారశ్శబ్దానుశాసనవారిరాశి రస
 ర్వజనీనః- స్వయమన్యదేవ విద్యాస్థానమ్. తేనచవ్యావహారికప్రయో
 గగుణవోషజ్ఞానమపి విలన్బుతాగమంసషజని యేన భాషణలేశనయో
 ద్విరళీ భావః-పతూతిభారోహీ పక్షిణామత్పశనవేరీ- తదర్థమనాదృత
 ప్రక్రియాదిగౌరవం సుప్తిజ్ఞానానాం పరినిష్పన్నరూపవిశేష వ్యవసాయ
 కం కిమపి నిబన్ధన మిష్యతే. సేయషేషణావిద్యాపయోదాయిసీధాతు
 రూపాదర్పాదిగ్రన్థేరపి విషయాభవద్భి రాపూర్వేత యది పునస్తే
 ప్రమాణానిస్యః తత్త్రేవచ విచకిత్సా మతిమతాంమతి మనేకా న్తయతి.
 తథాహి. — విద్యాపయోదాయిన్యామ్. — జఘసీక జఘసఘః జ
 ఘస జఘసేవ జఘసేమః (లోపఃకుతోసః) మర్తాసే, అమరివ్యతః (కథం
 తజ్?) అదితే తామ్-అదితే ధామ్-అఃతే - (కృస్యాచీతిలోపః కుతో
 సః) అభాన్ధామ్- అభాన్ధమ్-అభాన్ధ (కథంభవ్భావః?) యజ్ఞుకి- బోభా
 వ బోభువతుః, బోభూవతుః-అబోభావీత్, అబోభవీత్ - బుభూవతే-
 బోభూవే-శబ్దికః-రిరంసతి-ఉదహరిష్యతే. ప్యత్పత్సూనామ్,, ఇత్యాద
 య అపభ్రంశాదిపరశ్శతంధృశ్యనే॥ ధాతురూపాదర్శే. — క్ర
 మ్యతీత్యాదిసార్వధాతుకస్తలే సర్వత్రదీర్ఘాభావః-అమదల్, అమాదీ
 త్, ఇత్యాదిపుషాదిగణీయానామజ్జేవేకచ్ఛికః. అస్తేక్షీత్ ఇతి అనాల్లిక
 నే- (కథంసీచ్?) అజాన్స్పీత్ అజాన్స్పిః-బిబన్స్పిః- (భవ్భావః కు
 తోసః) కృభో - కరణిత్యాదిభ్యాహా - అపానీయషేతపితిచవా
 చస్పత్యే-మృతాధాతో-అమ్రాక్షీత్-మమృష్ట-ప్రప్ష్టా-ప్రత్యుతి ఇతీన
 ర్వృత అమాగఘః (కథమ్?) క్వచిత్ అఃటూనాంవేటూర్వం- క్వచి
 త్పక శ్యశ్యః - సత్యవిధీనాం వైకర్పకశ్యం- పాక్షికాణాం సత్య

త్వ మేవమాదయోవోషాః పరస్పరానం పరిగణ్య వై హి,, ఇత్థ మే
 వతత్కృత శబ్దస్తోమచుపఖిణా వాచస్పత్యాఖ్య బృహదశి ధానేచ ||
 ధాతుయాపకోశే. మద్ - దినాః. మాద్యతి. అజి- అమాదీత్, అమ
 దీత్. మృగ-దివాః. మృగ్యత్యాది || కిచ్చ- ధాతువజ్జరి ధాతు ప్ర
 కాశాదిముతు అపశబ్దా అనర్వచనీయావప,, వివమాదీ నపభ్రంశా
 నధ్యక్షయన్ కోనామ మనిత్రయదర్శితగతా వ్యాకరణత్రపథగా
 యా మవ గా ధః సుధియామిహవతారం ననివారయిష్యతి, నకశ్చి ద
 మృతమపిగరళమిశ్రం పిపాసతో జానన్న నిషేవతి. యత్తావ దీదృశా
 నాం శబ్దానాం త్రేకేవ గ్రంథకారే రపాణినీయత్వ ప్రతిశ్రవణం తద
 పి వ్యాకరణాంతరానుసరణ తరణతా మావిమృర్వదపి దపీయపవ
 ప్రమాణ పదవ్యాః. ఆభాష్య కార మకటాక్షితానా మపి శబ్దానాం
 ణుతి కశ్చిద్వ్యాకర్తా ప్రమాణీభవతి ప్రయోక్తార స్సర్వ ఏవ తర్హి
 ప్రయోగాణా మనుశాసితార స్సృః- ముధాతదాః శబ్దశాస్త్రప
 రిశ్రమ ఇతి కృత మతి విస్తరేణ.

హూణభాషా కోవిదేస్తు సీమ నితమర్యాదా విశేషాణి పా
 ణినీయా సుసారీణి చ సన్యేవ సంస్కృత శబ్దశిక్షణాని. తానిచా
 నాకలిత హూణభాషాణాం నఖలాయ కల్పేరక, భాషాంతరేణభా
 షాస్వరూప పరిశీలనమపి శనేరుత్సాదనదాన మవద్యమేవ వ్యాకర
 ణీయా యా భాషాయాః || ఇత్యాది విమృశ్య సన్నివిధానానిపబ స్తరూ
 పాణి అవ్యయ సమాస తద్ధితాంతాదీనిచ సజ్జహ్యశబ్దరత్నావళిః ప్ర
 ధమమేవ మయా వ్యరచి. తత్రే వచా నత స్తి జ్జ నరూపమపి స్తోకమద
 ర్శి. తదవసానే కృతాంప్రతిజ్ఞా మనుస్మత్య సమ్ప్రతి పుణ గియం
 ధాతురత్నావళి నిరమాయి. నయంకా ర్షేన్నిన క్ష నరూపాణివ్య
 సక్తి. అపితు దిగ్దర్శనేన చరితార్థతామశ్నతే. తస్మాద్ధాతురత్నావ
 ల్యానిపూర్వార్థమాత్రమిదమ్. అస్త్యన్యమ త్త రార్థమస్యాః యేనాశే
 వ విశేష విశేచనమకారి. తస్మద్దణాతు సంస్కృతభాషారసికానాం

ద్రవిణోపకార ముదీక్షమాణా విభవ్యతే. భాషావ్యాకృతే రహ్య
 జ్ఞ దుష్కరతామ్ ఆత్మసశ్చస్తోకవృచతాం పరికలయన్నపి మాద్యభో
 చాలిశభావసహజేనోతకణ్ఠా విశేషేణ ప్రచోదితో మునిత్రయకృపా
 బల మవష్టభ్నం స్తాదృశేపికర్మణి వ్రవ ర్తతే, స న్నస్తుపృథుకభాషిత పది
 హాపి ప్రసాదమన్ధరమాశయం న్యసిష్యన్తఇతి విశ్వసన్ ప్రాబ్జతమా
 నామావరణంశరణంకృణానశ్చ రచనామేనాం ప్రథయితుమపిప్రకృషే.

సహజక్షమాభూషణా గరీయాంసః. సహజక్షమాభీషణాః
 యోదీయాంసః. అవ్యవస్థాదుస్థా శ్చేతరే. ఇత్యేవమనుచిన్తయన్ భ
 లానుపలష్ఠేన క్షమాభ్యర్థనా ద్విరమామి. (X||వై||కృ||)

యోగుణస్సు జనాభ్యాశే దోషోఽసాదుర్జనాన్తికే||
 యదమ్బు మా క్తికం శుక్తా తద్దూష్యం పజ్కదూషితే||
 అనాయి ప్రచయం సేయం వేదశా స్త్రాదివేదినామ్||
 సిద్ధాన్తి సుబ్రహ్మణ్యార్య విదుషాం క్షీరణా బలాత్|

సుధియా మాశయాః.

ఇహాఖలు శ్రీమద్భిః గరణి వ్రేయాకరణ కృష్ణాచార్యైః “నా
 మాన్యాఖ్యత జాని, ఇతి భగవద్యాసోక్త్యా “నామచధాతుజమా
 హనిరుకే వ్యాకరణే శకటస్య చ తోకమ్, ఇతిభగవ దాచార్యభా
 వ్య కారవచనేన చ సకలశబ్దమూలభూత త్వేపి దుష్టేణ ప్రక్రియా
 మణ్డితతయా ధాతుస్వరూపస్య, తద్విజ్ఞానాయ లఘూపకరణాభా
 వాచ్చ, విశ్రామ్యన్తి పిజ్జేయేష్యంశే విదగ్ధా అపీతివిచార్య తత్రచ స
 త్సుచమహత్సు శబ్దసిద్ధాన్త కాముదీప్రభృతిమ గ్రన్థేషు తేషాం వ్యు
 త్పన్న జనాధికారికతాం తథావ్యప్తీయసాకాలేన అతిలఘునోపా
 యేనచ అధిగన్తు మశక్యతా ఇ్చాకలయ్య సకలవ్యుత్పిత్సు జనోప
 కారాయ సిద్ధాన్తకాముద్యా ద్యర్థ సజ్గ్రహపరోఽయంగ్రన్థో వ్యరచి.
 తదస్య చాధ్యయన మక్లేశేన కాత్మేన్యైకన ధాతురూపస్వరూపపరిజ్ఞా

నోపయోగీతి ఆలోఢ్యా ముమాద్యంతం గ్రన్థ మారచయత్యనుమోద
నమాశ్రీ తకుమ్భ ఘోణః.— రా|| శ్రీనివాసశాస్త్రీ.

కీర్తి.

ధాతురత్నావళీ సేయం బాలానాం నతథా ముదే||
హృదయేచే త్సుమనసాం యు క్త ముచ్చైగిపదం భజేత్ || ౧||
కథంరత్నావళీం వత్సః కామయేత న మజ్జుశామ్ ||
కథం న తన్నిబన్ధోపి హర్షోత్క ళ్దాయ కల్పతే || ౨||
అచ్యుతవ క్తవ్యాంశా విధ్యభిముఖసర్వలత్యోధ్యా||
సర్వజ్ఞ శిరోలాల్యా జయతా చ్చీ ధాతు రత్నావళీ || ౩||
ధాతు రత్నావళీ మేతాం కృతచారు పరిష్కీయామ్ ||
కౌమ్భ ఘోణీరయం శాస్త్రీ శ్రీనివాసో ౨నుమోదతే || ౪ ||

బ్రహ్మశ్రీ వే.యాకరణ కృష్ణాచార్య విరచితా ధాతురత్నావ
ళీమయా వ్యలోకి. సేయం సూత్రార్థానువాదేన విశేషాన్విదధానా
లాదేశభేద నిబన్ధనాన్ ధాతునాం రూపభేదానపి దర్శయన్తి సం
స్కృతాధ్యయనవ్యసనినాం బాలానాం ధాత్రీదేశీయేతి సిషాధయి
షాంనస్రింసయితు ముత్సహతే మే రసనా. యద్యపి ధాతు రత్నా
వళ్యాం కాత్సేన్యైకాన ధాతునాంరూపాణి నాలేఖిత. దిగేవతు
కేవలం తత్ర తత్ర నిరదేశి. అథాపి సేదనిడాద్యనేకవిధవికల్పన
మ్భూతానాంధాతురూపస్వరూపాణాంలక్షణతోనిరూపణం, లక్షణా
నాంచ లత్యేషు సజ్జమనం, పదవ్యవస్థాపనం, సనాదిషు విశేషాః,
సర్వేషాం ధాతునా మనుక్రమణికాచ ప్రాచీనవ్యాకరణపద్ధతి మను
ల్లప్యై సంస్కృతభాషయైవవివిక్తమశిక్షిషతేతి విమృశతీ మన్ననీషా
గ్రన్థాన్తరే రచరితార్థమపి బాలేభ్యగిఫలవిశేష ముపకర్తు మర్హత్య
యంగ్రన్థజ్ఞితి నిశ్శుక్ మాతిషతే || || ఏతద్గ్రన్థావలోకేన సముదీ
ర్ణ కుతూహలః || శ్రీనివాసార్య సుకవి రలేఖి దాశయం నిజమ్||
తి. ఈ. శతావధాని శ్రీనివాసాచార్యః.

శ్రీయోనమః.

కృష్ణార్చనచి తాయాం రత్నాశ్యాం హి ధాతురూపాణామ్॥
 కతవన భాగాన్ప్రప్యో బహుమానాద్వచ్చ్య ధస్త నీముక్తిమ్॥౧॥
 ధాతూనామిహకర్తరి కర్తృణిణీచ్యన్యజాదిషు చ కృత్సు॥
 రూపాణ్యోఖ్యాయస్తే ప్రాయో విధిపూర్వకం సునిణీతమ్॥౨॥
 తస్మాదస్మిన్ద్రాణే విశిష్య సస్తుప్యవచ్చి పతితృభ్యః॥
 ఆదరమత్రప్రకురుత బుభుత్స వోద్రాక్ష్మిర ననీంభాషామ్॥౩॥
 మద్రాస్క్రిశ్చియనాక లేజ్జణితముఖ్యోహమాద్యభాషాయామ్॥
 నరసింహార్యోఽవకథం తిరుమళ్లభూర్నడాదు రుపనామా॥౪॥

తి || న || నరసింహాచార్యః.

ఇయంధాతు రత్నావళీ మయా వ్యలోకి. ఏతస్యా నిర్ణాతా
 గరణి కృష్ణసూరిర్నామవిపశ్చిదపశ్చిమః నిజధీమన్దరేణ దురవగాహం
 పాణినీయవ్యాకరణ పారావారం గాహణ్గాహ మాలోఽద్య ఈద్య
 జ్జీబన్ధనా భావా త్సంస్కృతభాషా ధ్యయనా త్పరాజయమానా
 నాం బాలానాం సుఖప్రవృత్తిహేతుం తామిమాం రత్నావళీ మగ్ర
 ధ్నాత్. సేయంహి అనుషక్త్యాధ్యాహారాదిభిః పరిక్షిప్తాని సూత్రా
 ని వినైవ లలితైర్నిపజే సూత్రార్థాన్పరం వివృణ్వతీ తథాతాన్లత్యై
 ము యోజయన్తీ దుర్బోధానిరూపాణి దర్శయన్తీ పదవ్యవస్థా దిమ
 తథా తథా విశకలితానర్థా నేకత్ర సజ్జ్యష్టాతీచసతీ బాలానాం
 పరంప్రకూర్ష మాదధీతేతిమన్యే. తదియం నకేవలంమమ సర్వేషాం
 సహృదయానాం మనః ప్రహషణయేదితి ప్రత్యేమి.

ధాతు రత్నావళీ సేయం రచితా కృష్ణసూరిణా॥
 జేజీయతాం చిరం విద్యద్దోష్టిమ శుభదర్శనా ॥

తి || కుప్పనయ్యంగార్.

సువతాంబుధైః కియంతం వాదిశచ్ఛ్రీమమ్
 యావదానంద కృత్యైద్య తావద్వశ్శ్రీమదాభవా||3||
 ఏవమేవోత్తరాథకంచ యావద్బుద్ధిబలోదయమ్
 పరిష్కృత్యావధానేన త్వరితం ముద్యతామితి||4||
 అన్వమేదిమహీశూర చామరాజేంద్ర మియుషా
 ధమాధికారిశ్రీచక్రవత్యైయ్యంగార్యధీమతా || ౫ ||

ధాతురత్నావళియోగా ద్యాతుసూత్రావళి శ్చియమ్
 ఇతిపాణినిరాగామి మతిమాన్సూత్రమాత్రకృత్||6||
 ఆనయాసుదృశాంసద్య స్తనయాచ్ఛావహక్రియా
 బాలానామపి చాగామి కాలానాదరపూర్వకమ్||7||
 అయోగాదంతరాసూత్ర చయోనైవేతి హృద్యభామ్
 ఏమాతు సుదృశాం చూడా ఘోషాస్యాదంతరాపితమ్||8||
 ధాతు రత్నావళియోక్తు స్సాతుసూత్రాళియోజనా
 కీద్యక్త్రమప్రదాక్రేతు త్వైతస్యా ఆపి తత్కియత్||9||
 ఏతానచకథం శ్లోకాన్ జాతానంద భరస్సవ్యయమ్
 కేతాండ పట్ట్యభిజ్ఞానో గీతాచార్యాభిధాధరః||10||
 చక్రవతిన్ మహీశూర చక్రవతిన్ శిఖామణేః
 మహాప్రభోః పాఠశాలా మిహాధ్యాస్య చిరాదహమ్ | 11 ||
 నిత్యమధ్వరమీమాంసా కృత్యధ్యాపనకమన్తా
 అధిక్రియావానిత్యేవం సుధియోఽద్యవిదంతుమామ్||12||
 ధాతురత్నావళిమహ్యం సాతుసంప్రేష్యతాంద్రుతమ్
 ఆవశ్యముత్తరాథకంచ భవద్భిః ప్రేష్యతాంతథా||13||
 ఇదమేవహి తస్యాపి మదంగీకార లేఖనమ్
 యదాపేక్ష్యేత తన్మూల్యం తదాతత్ప్రేష్యయిష్యతే|| 14 ||

౪-3-౮౬-
 మైసూరు-

కే, గీతాచార్య-

శ్రీమత్పూజ్యవరణ వ్యాసకృష్ణాచార్య కృతానుస్మరణమునకు,

అయిష్టక సుఖభవం.

కనాక శేషు ఊతిపతిమణి శ్చామ రాజస్సమిధే
తస్యాస్థానే స్థిత బుధ జనః ప్రాప్యవృత్తిం ప్రపన్నః।
సోఽహంవృష్ట్యా ప్రముదితమతి ధాతురత్నావళీంత
త్కృతాకారం ప్రత్యమరవచసా కించిదేవం బ్రహ్మిణి॥

అయివశ్చ భవత్ప్రేక్షితేయం ధాతురత్నావళీ మయాన్యలోకి. ఇయం
కృతిః ప్రవీరవైయాకరణజనైకాపేక్షణీయైస్తైస్తై రధికవిషయై ర్విసాకృతాపి సు
లభమాగేణ కాముదీ కార్యకారితయా క్షమాతలే సకలజనోపకార క్షమేతి
ప్రతిధాతి. అనయాకిల గరణీపుర కృష్ణాచార్యఇతి భవన్నామధేయమివ బాలా
నాంబుద్ధికాశలమపి ప్రకాశితం భవేత్. అహూ పండితపామరాది సకలజనా
పేక్షణీయామిమాం భవదీయాం కృతిమాలోక్య మదంతేవాసిన స్సర్వేపి తే తే
పారాశరి ఫణిపతివచః పారగామినోప్యేవమేవ సుఖబోధినస్తాం స్తా స్పృశం
ధాన్నిమాణయ భవానివ లోకోపకారకారిణో ధూయాసురితి ధూయోధూ
యో భగవంతమనుసందర్శ్య హే॥

*

ఏషా సంస్కృతరూపా సుధాతు రత్నావళీ నూత్నా
బాలక కంఠాభరణం ధూత్వాతాన్భువనభూషణీకురుతే॥ ౧ ॥
కించైషా ఘవివిదుషాం శ్లాఘాపదవీ ముపేత్యాదౌ
గుణినాం హృదయారూఢా తానివసర్వాస్పృశికాశయేదర్థాః॥ ౨ ॥
సస్త్యన్యాని నిబన్ధనాని శతశః సారజ్ఞ సద్దానితా
స్యేషాపండితపుణ్యవైర్భుధజనైశ్చాభ్యధానీయాభవేత్ ॥
నవ్యోత్పాదిత ధూమయంత్ర శకటి ద్రాగర్థసంసిద్ధయే
జ్ఞాతై ర్భువిపణ్ణుభిశ్చ కుతుకాన్నాపేక్ష్యతేకిం జనైః॥ ౩ ॥

కృతినాంవ్యాకృతావేషా కృతి రత్యుపకారిణీ॥
ధాతు రత్నావళీ బుద్ధ్యా యా తు సమ్యక్వి నిమిత్తా॥౧॥
యథాసా విదుషాం హృద్యా తథా బాలావశేరపి
అత్యంతముపకారేణ నిత్యమానందదా భవేత్॥౨॥

శ్రీః.

క్రీమత్సమీర సమయ నిధానరణ బద్ధావరాణ
గరణి వైయాకరణ కృష్ణాచార్యాణ.

సమస్కరోతి || ఖ || కాశీశేషరామశాస్త్రీ - అత్రాహ మాపాశీకవ
సాల్పనిక వ్రథమదళ నవమి సంజాతకుశలీ - యాష్టాక్షీణమపి కుశలమనుపదం
పత్రికాముఖేన ప్రేషణీయమిత్యభ్యుభయే.

ఏతహిణ ప్రేషితాచ భవద్విమలహ్యం ధాతురత్నావళి సారయమేత్య
మామకసతిధం మోదయతిస్త - పాఠ ప్రవచనాదినాఽఽలస్యేనచ తదీక్షణాఽ
పర్యాప్తావకాశేనమయాతత్రతత్త్రివవ్యలోకి- అథాఽప్యాఽస్తమసఘమేపేతి
ప్రత్యేమి - ఇదాసీంతనవ్యుత్పిత్సూనామమునాయూయ ముపచరీకృథ - ఆవిలంబి
తమిత్థమేవ ద్వితీయదలస్యాపికతాఽఽభవంత స్త్వరయంతాం - ముద్రయిష్యం
తోఽపియూయం నైవముపేక్షధ్వంతదానీమపి స్థాలిత్యాదీని . స్వతస్సు మధిగత
సకలాథాఽనాం కిమస్త్యావేదనీయం-ఇతిసమస్కీయాః. *

శ్రీః.

స్వాభిప్రాయ ప్రఖ్యాపన పత్రికా.

మహతా యత్నేన కాలేనచ మరవగాహమపి శబ్దశాస్త్రాంబుధిం ఆధ్యయన
ప్రవచనాభ్యాం పక్షాభ్యామివవ్యాసంగమందరేణాంతః ప్రవిశ్య గాహంగాహమా
లోడ్య విచింత్యచ నిఖిలసూత్రాథణ సందభణం హలాణభామాసాజాత్యేన గీ
ర్వాణభామాధ్యయన కుతుకానామభణకానాముపకారాయ గురుశుశ్రూషాధ్యయ
నప్రవచనాభ్యాం సంప్రాప్త సంస్కృతవాణీ విలాసాలంకృతైః, దిగంగనా కు
చతతీ దుకూలాయితకీతికమద్భిః, గరణిక్ష్మాచార్యైః అథనైవ వినిమికతాం
ధాతురత్నావళి మహామపి మహానీయగణమధ్యవణి మనీషీనాఇనా హమహమి
కయావాలోకయమ్. తత్రానేకవిధవికల్పసంఘాతానాంధాతునాం కేషాంచిత్స్వ
రూపప్రదశణేన, అన్యేషాం దిక్షాత్ర ప్రదర్శనేన, కేషాంచిల్లక్షణనిరూపణేన,
విషయలక్ష్యేషులక్షణానాం సమ్యగ్యోజనేన, ధాతునా మనుక్రిమస్యసమ్యక్త్వేన
చ, తామసఘాఽంతత్నావళిమివమన్యే-ధాతుస్వరూపపరిజ్ఞానసమ్పాదక శబ్దసిద్ధా
స్తకాముద్యాజ్యనేక పృథుతరద్రిష్టనర్థసత్వేపి తేషాం బహుతర మంఖిప్రతిపత్తి
షేతుతయా సామాన్యతః సంస్కృతభాషాధ్యేత్నాణాం ధాతువరూప విజ్ఞానని
దాన లఘూపకరణా ధావేన గీర్వాణభాషా ధ్యయనధీరూణాం, కేషాన్వేద్యావి

శానాం, తద్భాషాప్రవృత్తి వాయిసీమిషతో లక్షకారా న్నగ్రస్థపరిచయవతా మ
 వ్యసేషా, మస్తాభిఃప్రయజ్యమాన వాక్సన్వర్భశ్శబ్దశాస్త్ర) శిషితోనవేతి బుద్ధ్యా
 ప్రాయాన సభాను మూకభావమాపన్నానా, మితఃపరంపా క్రవచారోప కారిణీ
 భూత్వా, సమ న్నతస్పర్వత్రాజ్ఞ ప్రాజ్ఞ భేద మనాశ్రిత్య మనీషిజనమనః పుణ్డరీకచ
 ణ్డికరణోపమిత వికాసనమగ్ధనమణితా విజయతామిత్యభిలషామి, ప్రార్థయామిద
 నిర న్నరం నిరంతరాయసార్యదేశిక గ్రన్థప్రచారప్రదాన పూర్వకతయా గ్రన్థక
 ర్తృమనోరథ సిద్ధింసమ్పాదయత్వీతి సకలవిద్యేశానం, సర్వభూతేశం, బ్రహ్మణో
 వ్యధిపం, సదాశివం, వరమశివమ్. అసేనచ గ్రన్థభరణ గీర్వాణభాషాభ్యయన ప్ర
 వర్తమానో విద్యార్థిజనోపి శిషితవాగ్విలాసో భూయాదిలిచ.

వ్యయసంవత్సర } శ్రీమన్మహీశూరపురవరాధీశమహారాజదత్త
 చైత్రకృష్ణద్వాదశీ. } మహావిద్వాన్నయా—వాసుదేవశాస్త్రీ

శ్రీరస్తు.

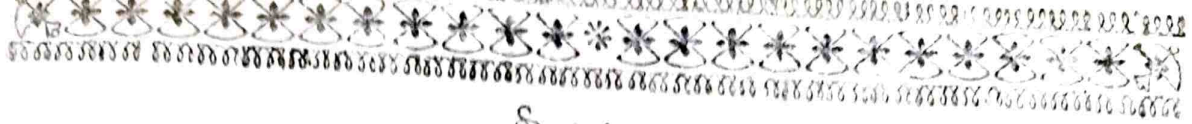
అయంకిల ధాతురత్నావళి నామాగ్రన్థ స్తత్రభవతా వైయాకరణశిరోమ
 ణినా వే|| గరణి కృష్ణాచార్యేణ జనోపచికిషణయా విరచితః సర్వేభ్యోపి ధా
 తుభ్యః నిష్పద్యమానాని తిజ్ కృత్ సన్ యజ్ యజ్ఞుగస్తాదీని రూపాణి పరస్మై
 పదాత్త సేపద సేటూనిట్కత్వాది భేదజ్ఞాపన పురస్కరం సమ్యక్ ప్రదశణ
 యక అభిలైరపి చిరాయ కాజ్ క్యమాణః సర్వోత్తరః ప్రథతే.

గ్రంథకతుక రయం పరిశ్రమః స్వయ మామహాభాష్యాంతమధితవ్యాకరణ
 శాస్త్రానవ్యపకరోతి కిముతేతరాక - యతోస్త్రీన్వ్యాకరణ శాస్త్ర) మహాప
 యగ్ల పయోనిధి నిమకథనోద్భృతాని నవనీతానీవ తత్తద్రూపాణి సౌలభ్యేన స
 ర్వేషామప్యనుభవానుకూలాస్యక్రియంత- కిచ్చ సజ్జీన్య త త్తచ్చాస్త్రాణి ఆలో
 చ్యకార్యవిశేషా సతిప్రయాసేననిష్పాదయంతోపి శబ్దరూపాణి వైయాకరణాః
 ఆత్మబుద్ధి ప్రత్యాయనాయ అవశ్యమిదమాద్రీయంతే- ఆస్యేతుపైత్యకంధనమివా
 నాయాసలభమిదమత్యాదరేణానుభంజతే.

తస్మాదిదం పుస్తకంస్వకీయైరేవగుణై రభిలాసప్యనసూయా నామోదయతీతి
 నిస్సంశయం నిశ్చినుమహే - వయమప్యస్తత్పాఠశాలా విద్యార్థినోయథాశక్తీ త
 రానప్యేతదమృతా స్వాదనాయ హితైషితయా ప్రచోదయంతః ప్రాప్స్యామః
 స్వపనోరథమ్-

వ్యయసం||వైశాఖ } షరీస్వామి తిరుమలాచార్యర్,
 బంప్రథమా } మైసూరు సవ్విద్యాశాలాభ్యక్షిః.

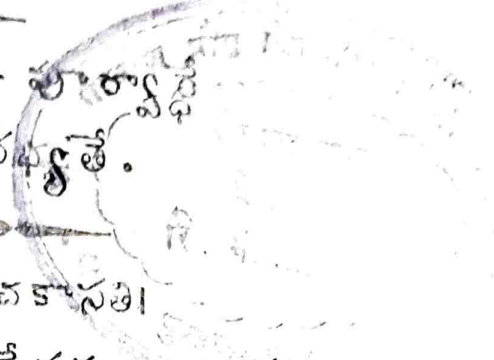

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాణునమః.

ధాతురత్నావళ్యామ్ - పూర్వాష్టకే
ప్రథమాపరిగప్తారభ్యతే.

అపాజ్యసరణా ద్యస్య భువనాని చకాసతి |
విద్వాంశ్చ తేచమూఢోఽపితంవస్తే పురుషం పరమ్ ||
ధాతురత్నావళీనామ్నా తస్యతే పితు రాజ్జయా |
కృష్ణేన బాలబోధాయ ధాతునాం రూపవద్ధతి ||

లోకేసుబంతానాం తిజ్జంతానాంచ పదానాం ధాతుమూలకత్వా
క్షత్రాదా భాషావ్యుత్పత్సభిః ధాతుప్రకృతి ప్రత్యయ స్వరూప మవా
నర కార్యభ్యావశ్యమపగస్తవ్యమ్ - అతోఽనాయాసేన ధాతురూప
జ్ఞానార్థం సర్వత్రోపయుజ్యమానాగ్ని కేచన సామాన్య విధయగ్నవిద
ర్శ్యన్తై.పశ్చాద్ధాతురూపాణిచ (పు||౧౮.పశ్య) || తథాహి . —
క్రియావాచినో భ్యాదయో ధాతవః. తే దశవిధాః. (కర్తరిప్రయోగే)

భ్యాద్యదాదీ బుహూత్యాదిర్దివాదిస్సాద్విదిరిశ్యపి

తుదాదిశ్చ రుధాదిశ్చ తనక్ర్యాదిచురాదయః ||

౧. — ఏభ్యగ్ని పరతగ్ని క్రమేణశబాదయోవికరణ ప్రత్యయాస్సృష్టిః
కర్త గ్రీధే సార్వధాతుకే (౧౯) పరే. (ణిచుఅనైమిత్తికః) యథా
భ్యాదిభ్యః పరతః శవ్, అదాదిభ్యశ్చపోలుక్, బుహూత్యాది
భ్యశ్చపః శ్లుః, దివాదిభ్యః శ్యక్, స్వాదిభ్యః శ్చుః, తుదాదిభ్యఃశః,
రుధాదిభ్యః శ్చమ్, తనాదిభ్య ఉః, క్ర్యాదిభ్యః శ్చా, చురా
భ్యోణిచ్ తతశ్చప్, ఇతి ||

పునస్తేథాతవోద్వివిధాః అకర్తకాః, సకర్తకాశ్చ.

వృద్ధిక్షయభయజీవితమరణం, లజ్జాసత్తాస్థితిజాగరణమ్ |
(కాటిశ్యాత్సుక్యభ్రమయశ్చన్దానిజరాఫామర్థ్యక్షరణమ్ ||)

(శాన్తిధ్వనిమజ్జనవైకల్యజ్ఞానమును గదమ్బున రోదనహాసనమ్)

(౧.) శయనక్రీడానుచిదీప్త్యర్థం, ధాతుగణన్తఃఖమకర్తకమాహుః

ఏతన్నోచ్యకోపాత్తభిన్నార్థకాధాతవల్లప్రాయేణసకర్తకాః.

౨.—తత్ర సకర్తకేభ్యో ధాతుభ్యోఽపరతః కర్తణి, కర్తరిచ, ఆకర్త

కేభ్యోఃఖభావే, కర్తరిచ; లడాదయోభవన్తి. తేతుదశవిధాః.—

లట్, లిట్, లుట్, లృట్, లేట్, లోట్, లజ్, లిజ్, లుజ్, లృజ్ చేతి.

తత్ర ॥ శ్లో ॥ అద్యర్తమానే తద్వేదే ధూతేలుజ్ లజ్ లిటస్తథా |

విధ్యా శిషోస్తు లిజ్లోటౌ లృజ్ లృట్లట్లభవివ్యతి ॥ ॥ అయం

భావః—కాలోద్వివిధః అద్యతనోనద్యతనశ్చేతి | అద్యతనోనామ అసీ

తాయారాత్రేణ పశ్చాదేన ఆగా మిన్యారాత్రేణ పూర్వాదేనచ

సహితోదివసః - తద్భిన్నోనానద్యతన ఇత్యుచ్యతే. తత్రాద్యస్త్రైవి

ధః ధూతభవివ్యద్వర్తమాన భేదాత్. ద్వితీయోపిద్వివిధః ధూతో

భవివ్యంశ్చ - తత్ర ॥

౩.—వతమానత్వేవివక్షి తేధాతోఽపరతః లట్స్యాత్.

౪.—ధూతత్వమాత్రేవివక్షి తేధాతోఽపరతః లుజ్స్యాత్.

౫.—భవివ్యత్వమాత్రేవివక్షి తేధాతోఽపరతః లృట్స్యాత్.

(౧) సత్తా = విద్యమానతా | స్థితిః = గతినివృత్తిః, మర్చాదా, స్థానశ్చ | భ్రమః = భ్రమణమ్ | తరణమ్ = స్రవణమ్ | మజ్జనమ్ = స్నానమ్, శుద్ధిః | రుచిః = స్పృహ, ఆసక్తిః | దీప్తిః = కాన్తిః ॥

* ధాతోరథా న్తరేన్పుత్రే, ధాత్వరేనోపసజ్గ్రహత్ | ప్రసిద్ధే, రవివక్షాతం కమణో, కర్తికాక్రియా ॥ క్రమేణోదాహరణాని-నదీవహతి = స్వస్థత ఇత్యర్థః | సజీవతి = ప్రాణాణధారయతి | మేఘావర్షతి (జలమ్) | హితాన్నయస్సం శృణుతేస కిమ్ప్రీభః ॥ ॥ అస్తీత్యారౌ ఫలసమానాధికరణ వ్యాపారార్థకత్వేనాకర్తకత్వమ్. ఆత్మానమాత్మనాబిభ్రదస్తీతివ్యపదిశ్యతే ॥ అన్తర్భాషాచ్చతేనాసాకర్తణానసకర్తక, ఇతివాక్యపదీయేపుక్తమ్ ॥ సీఫలవ్యాపారయోరకనిష్ఠతాయామకర్తకః | ధాతున్తయోర్ధర్మిభదేసకర్తకఉదాహృతః ॥ ఇతివైయాకరణభూషణసారే-సకర్తకాకర్తకవ్యవస్థా ప్రతిపాదితా ॥ * ధావోనామధాత్వర్థః ॥ స్వతన్త్రగకర్తా ॥ ౧-౪-౧౪ ॥ ౩ రురీప్సికతమకర్త ॥ ౧-౪-౪౯ ॥

౬.— హీతు హీతుమద్భావాద్యధికాథకవివతాయాంభవివ్యతిల్యజ్.

౭.— అనద్యతనే భూతత్వేన వివక్షితే ధాతోల్లపరతఃలక్స్యాత్.

౮.— భూతానద్యతన పరోక్షత్వ వివక్షాయాం లిట్స్యాత్.

౯.— అనద్యతన భవివ్యతివివక్షితే ధాతోల్లపరతః లిట్స్యాత్.

౧౦.— విధినిమస్త్రణామస్త్రణాభ్యేషణసమప్రశ్నప్రాథకనాశీరాది

వ్యర్థేషు లిజ్జోటోస్తః.

౧౧.— ఏషాందశలకారాణాం (స్థానే) తిజా దేశో భవతి. తిజుప్రత్యా

హారేణబోధ్యః. (శబ్దరత్నావళి సఖ్ జ్ఞాప్రకరణంద్రష్టవ్యమ్)

ప్రథమః పురుషః	ఆప్ - తన్ - రి	} ఇదంతిచాదినవకంపరస్మై పదసఖ్ జ్ఞా
మధ్యమః ,,	సిప్ - థన్ - థ	
ఉత్తమః ,,	మిప్ - వన్ - మన్	

కం భవతి.

ప్రథమః ,,	త - ఆశామ్ - య	} ఇదంతాది నవక మాత్త పద
మధ్యమః ,,	థాన్ - ఆథామ్ - ధ్వమ్	
ఉత్తమః ,,	ఇట్ - వహి - మహిజ్.	

సఖ్ జ్ఞా కంభవతి-అస్మైవప్రత్యా హారేణ తజ్ ఇతి చ నామ.

౧౨.— ఉపదేశే ఖ (ఆద్యోచ్చారణే) యోజిత్, (జానుబంధం) అను దాత్తేచ్చ, తదన్తాధాతోల్ల పరస్య లస్యస్థానే ఆత్మనే పదం భవతి - యథా - సూజ్ - సూతే, ఏధ - ఏధతే, లాక్ - లాకతే

౧౩.— యోజిత్, స్వరితేచ్చ, తదన్తాధాతోల్ల పరస్య లస్యస్థానే క్రియాఫలే కర్తృగామినిసతి ఆత్మనేపదంస్యాత్. శ్రిఖ్ - శ్రణ తే ధనాయరాజానం దేవదత్తః, యజ్ - యజమా నోయజతే.

౧౪.— క్రియాఫలే పరగామినిసతి ఖితః, స్వరితేతశ్చ; ఆత్మనేపదః మిత్ర రహితాధాతోల్ల; పరస్య లస్య పరస్మైపదం భవతి-యథా-శ్రయతి మేరుంరవిః, ఋత్విజోయజస్మి, భూ - భవతి, భాద్య - భాదతి, గద - గదతీత్యాది.

* ధాతుసూత్రగణాది వాక్యశబ్దాని గానమే |

ఆగమప్రత్యయాదేశా ఉపదేశాగ్రక్రీణితా తా||

౧౫.—పరస్మైపదే ఆత్మనేపదచత్రయస్త్రికాః క్రమాత్ ప్రథమ, మధ్యమో, త్తమ, సభాజ్ఞాః స్యుః. తస్మాక్ కైకస్తికైక్రమాదకచన, ద్వివచన, బహువచన, సభాజ్ఞాశ్చజ్ఞేయాః.

౧౬.—తిజు కైకర్తరి, కర్తణిచ, అన్యదిప్రయుజ్యమానేఽప్రయుజ్యమానేఽపి ఉత్తమపురుషస్య ప్రయోక్త్యః. రత్నోమ్యహమ్ పుత్రమ్ పుత్రౌపుత్రాన్వా. రత్నోఽహంగురుణా శ్చయామయావా. ఏవము త్తరత్ర

౧౭.—తిజు కైకర్తరి, కర్తణిచ యుష్మదిప్రయుజ్యమానేఽప్రయుజ్యమానేఽచమధ్యమపురుషస్యాత్. త్వంరక్షసి-రక్ష్యసేత్వంగురుణా.

౧౮.—అన్యద్యుష్మద్భిన్నేతిజు కైకర్తరి, కర్తణిచ, (మధ్యమోత్తమయోరవిషయే) ప్రథమపురుషస్యాత్. సరక్షతిత్వాంమాంవా- గురుణారక్ష్యతేసః॥ భావేతు- తేనత్వయామయావాభూయతే.

౧౯.—తిజి, (౧౧) ధాత్వధికారోక్తాశ్చితశ్చ, (శానుబన్ధకాః) ప్రత్యయాస్సార్వధాతుకసభాజ్ఞాః స్యుః.

౨౦.—తిష్ఠిష్ఠిన్నాగి ప్రత్యయాః, ధాత్వధికారోక్తాః ష సనాదయః; లిడాశ్లిజాదేశతిజౌచ ఆర్ధధాతుక సభాజ్ఞాస్యుః.

ఇథ్థచ్చ దశలకారేషు లిడాశ్లిష్ఠిన్న లకారస్థానికా దేశాస్సర్వేపి సార్వధాతుకాః - తత్ర లట్, లోట్, లజ్, విధిలిజ్ స్థానికాదేశేషు పరతః శబాదివికరణ ప్రత్యయాభవన్తి. లుట్, లృట్, లుజ్, లృజ్ షు శబాదీన్బాధిత్యా క్రమేణ తాన్, స్య, సిచ్, స్యాః, ఆర్ధధాతుకాభవన్తి. ఆర్ధధాతుకస్థలే (౩౮) ఇడాగమాదయశ్చజ్ఞేయాః; ధూ- సత్తాయామిత్యష్టాధాతోగి పరతః (౧౪) పరస్మైపద (౧౫- ౧౯) ప్రథమపురుషైకవచన వివతౌ యాం ధూ+తి ఇతిస్థితే (౧) శపిక్యతేశకార పకారయోచిత్సభాజ్ఞాలోపాభ్యాంనివృత్తౌ (ధూ+అ+తి) ఇతిస్థితే.

౨౧.—సార్వధాతుకార్థ ధాతుకయోర్ల పరయోః ఇగన్తస్యాజ్ఞస్యః

జకా, క్యచ్, కామ్యచ్, క్యజ్, ధాచారక్విచ్, జిజ్, యజౌతథా॥ యగా, య, ఈయజ్, జిజ్యేతి, ద్వావశామీసనాదయః ॥ ఏషుధాతోర్విశితా ఆర్ధధాతుకాస్యుః॥

ఋషుః పథాఙ్గస్య, పుగన్తాఙ్గస్యచ (అకః) గుణస్యాత్ || అనేనభూ
 ఇత్యస్య సార్వధాతుక పరత్వాదూ కారస్య ఓకార రూపేగుణేక్య
 తే(భా + అ) ఇత్యత్ర అవాదేశేవ (శబ్దర || ౯-) “ భవ, ఇతి ప్రకృ
 తస్సర్వత్ర సార్వధాతుకస్థలే తుల్యాభవతి. తతః ఓ-ఓః- అన్విత్యా
 ది సత్యమాణ పరిశిష్ఠిత ప్రత్యయ రూపాణాం షేషనే భవతి - భ
 వతః. భవన్విత్యా రూపాణి సద్భవన్తి.

౨౨.—అజ్ , లజ్ , లృజ్ఞు పరేషు హలాదిధాతునామాదౌ అకా
 రాగమస్యాత్ . అభవత్ , అభూత్ , అభవిష్యదిత్యాది.

౨౩.—అజ్ , లజ్ , లృజ్ఞు పరేషు అజాదీనాం ధాతునామాదౌ
 ఆకారాగమః, వృద్ధిశ్చ, భవతి| అర్చ-ఆర్చత్ , ఆర్చిత్ , ఆర్చి
 ష్యత్ ; ఇష్-విచ్ఛత్ , విషిత్ , విషిష్యత్ ; ఊహ-జౌహత, జౌ
 హిష్ట, జౌహిష్యత; ఇత్యాదయః.

౨౪.—ధాతోర్ధాజ్యోగేలుజేవ భవతి. తత్రస్తోత్తరేమాజీఙ్ఘ ఉపపదే
 లజ్ఞభవతి. తస్మింశ్చ సజిపూర్వోక్తా (౨౨-౨౩) ౭గమాద్వావసినస్తః,
 వృద్ధిశ్చ (౬౨-౬౫) నభవతి. యథా - మాస్తభవత్ , మాభవాన్
 భూత్, మాభవానర్చిత్ - మాభవానేధిష్ట, మాభవానేషిత్ ఇత్యాది

౨౫.—లిటిర్, చజి, శ్లౌ, సని యజి, యజ్ఞుకిచ(పరే) హలాదేర్ధా
 తోగిప్రథమస్యైకాచః ద్విత్వం భవతి, అజాదేర్ధాతోస్తు ద్విటీయై
 కాజ్ఞు టితసముదాయస్య “భూధాతోర్లి టిలుజిచఅచిపరేవుగాగమో
 భవతి, త్యుక్తత్వేన భూవ్ + అఇతిస్థితే . హలాదిత్వాత్ప్రథమై
 కాజ్ఞు టితసముదాయస్య ద్విత్వే భూవ్ + భూవ్ + అఇతిజాతే. తత్ర
 పూర్వభాగస్యాభ్యాససంఖ్యాన్వాయాంసత్యామ్. (భాద్ + భాద్ + అ)

౨౬.—అభ్యాసస్య ఆదిర్హత్ శిష్యతే; శరుప్పర్వాశ్చేత్ ఖయశ్శిష్య
 నై అస్యేహలోలుప్యన్తే. ఇతివలోపే భూ + భూవ్ + అ (భా +
 భాద్ + అ; స్పర్ధ్ + స్పర్ధ్ = ప + స్పర్ధ్ = పస్పర్ధే)

* ఆన్యవణాత్ పూర్వోవర్ణః ఉపధాసంఖ్యోజ్ఞఃస్యాత్.

* మాన్విత్యాదౌ సమేధార్థకోమాశబ్దఇతిబోధ్యః.

సీట్ స్థానికతిబాదీనాం నవానాం క్రమాత్ ణల్ - అతుస్ - ఉన్ - థల్ - అ
 థుస్ - ఆ - ణల్ - వ - మ - ఏతే ఆదేశాస్సుః | తత్ర ప్రథమే ఉత్తమే చణలిఅ, ఇతి శిష్యతే -
 ఉపధాయావృద్ధిశ్చ జ్ఞేయా (సూ || ౨౪.)

28.—అభ్యాసస్యాచో హ్రస్వస్యాత్ . ఇత్యనేనభు + భూ +
అ,ఖ + ఖాద్ + అఇతిస్థితే.

29.—అభ్యాసేనిద్యమాన యుశాంస్థానేజశః , ఖయాంస్థానే చరశ్చ
స్యః. అనేన బు + భూ + అ ఇతిజాతే “భవతేర” ఇతి ఉకారస్య
అకారే=బభూవేతి సిద్ధతి. క + ఖాద్ + అఇతిస్థితే

30.—అభ్యాసకవగఽహకారయోశ్చవర్గాదేశస్యాత్. చ + ఖాద్ +
అ=చఖాద. హు-జుహవ. హృ-జహరేత్యాది. ఏధాదీనాస్తు.—

31.— ఇజాదికానురుమస్తశ్చ యేధాతపస్తేభ్యఃపరతః విటిపరేఆ
మ్ప్రత్యయోభవతి, ఋచ్చధాతోస్తున. లిటశ్చ లుక్భవతి- తాదృ
శామ్ప్రత్యయాస్తాత్కృ, భూ, అన్, ఏతేధాతవః లిట్పరకాస్సన్తః
(పర్యాయేణ) అనుప్రయుజ్యన్తే. ఉదాహరణాని - క్షన్ - ఇన్ద్రాఞ్చ
కార. ఇన్ద్రాఞ్చభూవ. ఇన్ద్రామాస-ఏవమ్ కుక్ష-కుక్షాఞ్చకై - ఉజ్ -
ఉజ్జాఞ్చకార. ఉహ్ ఉహాఞ్చకై ఏధ-ఏధాఞ్చకై-ఓఖ్-ఓఖాఞ్చ
కారఇత్యాది | ఋచ్చతేస్తు ఆనర్చ్ఛ.

32.—అనేకాచేకభ్యో ధాతుభ్యః- కాన్- డయ్- అయ్ - ఆన్-
ఏభ్యశ్చఆమ్పూర్వకాఃకృ, భూ-అన్ - ఏతే-నుప్రయుజ్యన్తేలిటిపరే
దరిద్రా=దరిద్రాఞ్చకార- కాసాఞ్చకై- దయాఞ్చకై ఇత్యాది.

33.—ఉమ్, విద్, జాగృ, భీ, హ్రీ, భృ, హు , ఏభ్యః వికల్పేన
ఆమ్పూర్వకాఃకృ, భూ, అన్, ఏతే-నుప్రయుజ్యన్తే. భీ-హ్రీ-భృ హు
ఏషామ్ అమిపరే ద్విత్వాది తద్గణకార్యఞ్చభవతి . ఉదాహర
ణస్తుత్తరత్ర సూత్రాజ్ఞేనసహవత్సానుః:-

34.— అనుప్రయుక్తకృభ్వన్ ధాతుషు మధ్యేకృధాతుర్వద్ధాతు ప్ర
కృతికామస్తాదను ప్రయుజ్యతే తస్యదమేవ లభతే- భూ, అన్, ధా
తుభ్యాస్తుపరస్తైపదమేవ- (కర్తరి)యథా-ఇన్ద్రాఞ్చకార - ఏధాఞ్చ
కైఇతి-కృధాతోరుభయపదమపి-భూ, అన్ ధాతోస్తు ఏధామ్

భూవ, ఏధామాస ఇత్యేవ నత్వాశ్చనేపదమ్. కిచ్చ ఏధాఞ్చ
కార, విధామ్యభూవే, విధామాసే, ఇన్దాఞ్చక్రే ఇత్యాదివిప
రీతం నేతిభావః. కర్తృణితుసర్వేభ్యోపితజేవవత్కృతే.

38.—(౨౮-౨౯) సూత్రోక్తవైరూప్యసమ్పాదకలిణ్నిమిత్తాదేశాది
శూన్యః యోధాతుః తదవయవభూతస్య అసంయుక్త హల్లధ్య
స్థస్య హ్రస్వాకారస్య ఏకారస్యాత్ - అభ్యాసలోపశ్చకితిలిటి
నేటిథలిచ. (ఉడ్విశిష్టలిణ్నిధ్యమేకవచనేపరే) యధా - పేఠతుః,
పేఠుః - పేఠిథ - పేఠఘః - పేఠ - పేఠివ. పేఠిమ. ఏవమేవ పేచ
తుః, శేకతుః, చేమతుః, రేసతుః ఇత్యాది. సూత్రోక్తపదా
నాంప్రయోజనస్తు.—కన- చకనతుః అత్ర కకారస్య (౨౯) చకా
రేసతి వైరూప్యసమ్పాదకలిణ్నిమిత్తాదేశాదిత్వానైత్వవభ్యా
సలోపశ్చ. మన్ - మమన్తుః ఇత్యాదిష్వ సంయుక్త హల్లధ్యస్థ
త్వాభావాన్న. దాశ్ - దదాశతుః ఇత్యాదిషు హ్రస్వాకారాభా
వాన్న. డివ్, లువ్, —దిదివతుః, లులువతుః. ఇత్యాదావకార
స్యైవాభావాదేత్వాభ్యాసలోపానైత్యాద్యూహ్యమ్-కిచ్చ.

39.—తలౌ, ఛల్, భజ్, త్రవ్, ఏషాంహింసార్థక రాధధాతోశ్చ,
అకారస్యఏత్వమ్, అభ్యాసలోపశ్చ, నిత్యంభవతికితిలిటి, నేటిథలి,
చ. తేఠతుః తేఠుః తేఠిథ - ఫేలతుః - భేజతుః ఇత్యాది.

3౯.—జలౌ, భ్రమ్-త్రన్, ఛణ్, రాజ్, భ్రజ్, భ్రాశ్, భ్రాశ్, స్వమ్
స్వన్, (దమ్, శ్రన్,) ఏషాంవా(వికల్పేన) ఏత్వాభ్యాసలోపాస్తః

స్య తివ్, సివ్, మివ్, భిన్నానాంలిట్పృత్యయానామ్ అసంయోగాత్పరా
ణామేవకిత్సోఞ్జాజ్ఞేయా ॥ కిచ్చిత్రస్థిగ్రస్థివమ్మిస్వజ్ఞేనాంలిటక్కిత్వంఘా। ఋదు
పధేభ్యోలిటక్కిత్వంగుణాత్పూర్వవిప్రతిషేధేన । ఆకీర్ణిజోయాసుటక్కిత్వమ్।
ఇక్సమివాధలగపరా, ఋవణ్ణాత్పరాచ; ఝలాదీ; లిజ్, తజ్పరసిచ్చ; ఇత్యేతా
కితాస్తః ॥ జీత్వఃపయేపిచ్చజ్జీచ్చపిష్నేతిభాష్యాత్ సామాన్యతః పకారే
త్సోఞ్జకభిన్నాః సార్వధాతుక ప్రత్యయా సుర్వేపి జితః (జకారత్సోఞ్జకాః)
విశేషతఃలిటగపరాస్తేపదానాంయాసుడాగమస్యజీత్వంబోధ్యమ్. తేన(సూ॥౨౧-
౨౨)కితిలిచప్రత్యయేపరేగుణవృద్ధిరస్తఇత్యాదిచప్రయోజనమూహ్యమ్.

పూర్వవిషయే. జజరతుః జేరతుః, బభ్రమతుః భ్రేమతురిత్యాదీస్య
దాహరణాస్య పరిష్టాత్ప్ర దర్శయిష్యతే.

32.— శన్, దద్, అనయోః, వకారాదీనాన్ధా తూనాం, గుణశబ్దేన
క్రియమాణో యోఽ కార స్తస్యచ; ఏత్వాభ్యాసలోపా నభవతః.
యథా.— శశసతుః, దదదే, వవమతుః- వవసతుః, శశరమా.
శ్శాశ్శస్య గుణేన(౨౧) శర్ ఇతిజాతే (౨౫) ద్విత్వే(౨౬-౨౭).
అభ్యాసకార్యే చ సతి శశర్ ఇత్యస్య (౩౪) ఏత్వే ప్రాప్తే అనేన
స్యేషేధి, ఏవం పూర్వగా ఇత్యాదిష్వ పూర్వ్యామ్.

3౩.— వలాద్యార్థ ధాతుకస్య ఆద్యవయవ ఇ డాగమస్యైత్. తత్ర
టకారోనివర్తతే- బభూవ్ + థ = బభూవ్ + ఇథ = బభూవిథ-ఇతి

3౪.— ఉపదేశే అను దాత్తా ఏకాచశ్చయే ధాతవః తేభ్యః పరస్యవలా
ద్యార్థ ధాతుకస్య ఇ డాగమోనస్యైత్. పచ్ - పక్తా. హల - హలా
తా, కృ - కర్తా. ఇత్యాది. అను దాత్తాస్తు.— (అనిటూరికాః.)

ఉద్యోవస్తై ర్యాతిరు ణ్ణు శీజ్ ణ్ణు ణు క్షు శ్వి డీజ్ శ్రిభిః

వృజ్ వృజ్ భ్యాఞ్చవినై కాచోఽ జ స్తేషునిహతాః స్పృతాః॥౧॥
శక్ పృపచ్ ముచిరిచ్ వచ్ విచ్, సిచ్ పృచ్ఛ త్యజ్జి జిర్భజిః।
భృజ్ భుజ్ భ్రస్త్వమస్త్వియజ్ యుచ్ రుజ్, రజ్జ్ విజిర్ స్వజ్జి సజ్జ్ స్వజః॥౨॥
అద్ క్షుద్ ఖిచ్ఛిత్తుది నుదగి, పద్య భిద్విద్యతి ర్విదన్।
శద్ సదీస్విద్యతి స్సకన్ది, హదీక్రుద్ క్షుధి బుధ్యతీ॥౩॥
బన్ధియ్యధిరుధీరాధి, వ్యధ్ శుభస్సాధి శుధ్యతీ।
మన్యహన్నాప్ క్షిప్ ఛుపితప్, తిప స్తృప్యతి దృప్యతీ॥౪॥
లప్ లుప్ వప్ శప్ స్వప్ స్పపియభ్, రభ్ లభ్ గమనమయమోరవిః
క్రుశిర్దం శిజిశ్చిశ్ మృశ్, రిశ్ రుశ్ లిశ్ విశ్ స్పృశ్ కృషిః॥౫॥
త్విష్ కుష్ ద్విష్ దుష్ పుష్ పిష్ విష్, శిష్ శుష్ శ్లిష్ శ్యతయో ఘుసిః।
వసతిర్దహ్ దిహిదు హూ, నహమిహారుహ్ లిహ్వాసి స్తథా॥౬॥

అనుదాత్తాహలస్తేషుధాతవోద్వ్యధికంశతమ్ | *
 తుదాదామతభేదనస్థితౌ యాచచురాదిషు || ౭ ||
 త్వవ్ దృపీతౌవారయితుం శ్యనానిద్దేశ ఆదృతః || కింఞ్చ ||
 స్వీద్య పద్యౌ సిధ్య బుధ్యౌ మన్య పుష్య శ్లిషః, శ్యనా || ౮ ||
 వసిశ్శపా, లుకాయాతి, ర్నిదిఃష్టోఽన్య నివృత్తయే |
 నిజిర్ విజిర్ శక్ఞ్చితి సానుబద్ధాఅమీతథా || ౯ ||
 విన్దతి శ్చాన్ద్రదార్గ్యాదే రిష్టోభాష్యేపి దృశ్యతే |
 వ్యాఘ్రుభూత్యాదయస్తేనం నేహపేతురితిస్థితమ్ || ౧౦ ||
 గజ్జీ మస్తీ అది పదీ తుద్ తుద్ శుషి పుషీశిషిః |
 భాష్యానుక్తానవేహూక్తావ్యాఘ్రు భూత్యాదిసమ్మ తేః || ౧౧ ||
 అత్రేదమవధేయమ్. (ఇడాగమప్రకరణమ్.)

౪౦.—ఊకారాంతా, ఋకారాంతా, శ్చయేధాతవః యు, రు, ళ్లు,
 శీజ్, ళ్లు, ణు, యు, శ్వి, డీజ్, శ్రిజ్, వృజ్, వృజ్, శక్ఞ్చి పజి
 త్యాదిష్టోకోపాత్తభిన్నా హలంతా ధాతవశ్చ, ఏభ్యగి పరస్యవలా

* “కచచ్చబాదధనపాః భమశాష్టసహస్రక్రమాత్ | కచకాణణటూర్ణఖణ్ణో
 గఘఞ్చాష్టభజాఃస్తృతా” ఇతి || పూర్వార్థోపాత్తాయేచతుర్దశవర్ణాఃతదన్తాధాతవః ||
 ఉత్తరార్థోక్తాగ్కాది క్రమేణయే వర్ణాస్తత్తత్సఖ్యకా ఇతి బోధ్యమ్. యథా.—
 కాన్తః - కః - ఏకః, చాన్తః - చః - షట్, ఛాన్తః - కః - ఏకః, జాన్తః - ణః -
 పంచదశ. ఇత్థంయోజితా ద్వ్యధికం శతం ధాతవోభవన్తి.

|| నిదిష్టోఽన్యనివృత్తయే.—ఇత్యత్రనివర్తనీయాస్తు.—ఇస్విదా స్నేహన
 మోచనయోః, బదస్థైశ్చ్యే, సిధ గత్యామ్, సిధూ శాస్త్రైమాన్లశ్చ్యేచ, బుధిర్ బో
 ధనే, ఇతిభౌవాదికాగ్ పఞ్చమను అవబోధనే, తానాదికః | పుషపుష్టాభౌవాదికః,
 దైవాదిక, శ్చవస ఆచ్ఛాదనే ఆదాదికః, ఏతేఅనుదాత్తత్వరాహిత్యాస్నేటః || సన్ద్రో
 హ్యస్తు.— ఇస్విదా గాత్రప్రక్షరణే, పద గతో, సిధ సంరాద్ధౌ, బుధ అవగమనే,
 మన జ్ఞానే, పుష పుష్టౌ, శ్లిష ఆలింగనే, ఏతేసప్త దైవాదికాః | వసనివాసేభౌవాదికః
 ఏత ఏవ అనిటః | యుజ్జ్బన్ధనే అనుదాత్తగ్ క్రైయాదికోఽయమనిట్. (3౯) యు
 మిశ్రణామిశ్రణయోః అయమాదాదికః సేట్ | విన్దతిరిత్యత్ర విద్ఞ్చిలాభ ఇత్యన్వై
 వ గ్రహణమ్.

ద్యాధ= ధాతు కస్య నిత్యమిడాగమః స్యాత్. ఉ॥ లూ-లవితా,
త్వా - తరితా, యు - యవితా, ఇత్యాదయః.

౪౦.—ఏతద్భిన్నా జన్తానాం, శక్ఙ్ఘపజిత్యాది శ్లోకోపాత్త హలన్త
ధాతునాశ్చ, అనుదాత్తత్వాత్ (౩౯) తేభ్యగ్ని పరస్య వలా
ద్యాధ= ధాతుకస్య నేట్. లిటితు (౪౪) విశేష ఉచ్యతే. హు-
హూతా, స్తు - స్తోతా, శక్ఙ్ఘ - శక్తః, ముచ్-ముక్త ఇత్యాది.

౪౧.—ఊకారేత్సంజ్ఞకాః (షిధూ, ఊమూ ఇత్యాదయః) స్వప్,
సూ, ధూ, రధ్, నశ్, తృవ్, ద్రుహ్, ముహ్, ఘ్లహ్, ఙ్ఞిహ్,
కుష్, (నిర్పూర్వకః) ఏభ్యగ్ని పరస్య వలాద్యార్ధధాతుకస్య విభా
షా (వికల్పేన) ఇడాగమస్యాత్. అత్రాపిలిటితు విశేషః-స్వప్-
సూ- ధూ- ఏభ్యగ్ని పరస్య లిటః- (వ-మ-సె-ధ్వే-వహే-మహే)
నిత్యమిట్. అన్యత్రవేడితివివేకః. సేద్ధా - సేధితా, ఊన్తా - ఊమి
తా; సస్వరివ, సుషువిషే, దుధువిధ; స్వర్తా, స్వరితా, ఇత్యాది.

౪౩.—కృ, సృ, భృ, వృ, స్తు, ద్రు, స్రు, శ్రు, ఏభ్యగ్ని పరస్య లిటః
ఇణ్నుస్యాత్.

౪౪.—ఉపదేశే (౩. పు॥ టిప్పణ్యామ్.) అజన్తః, అకారవాన్వా,
యోధాతుస్తాసౌ (లుటి ౪౮) నిత్యానిట్ తతగ్ని పరస్య ధలః
(లిఙ్మధ్యమైకవచనస్య) ఇణ్నుస్యాత్.

౪౫.—ఋకారాన్త ధాతోగ్ని పరస్య చ లిఙ్మధ్యమైకవచనస్య ఇణ్ను॥
పూర్వేణైవ (౩౯-౪౦) ఇణ్మిషే ధే ప్రాప్తేపి “సిద్ధేసత్యారభ్య
మాణోవిధి ర్నియమాయ భవతీ” త్యుక్తత్వా దేత త్త్రిసూత్ర్యా
అయమత్ర నియమసంక్లృప్తాః.

అజన్తో, ౨ కారవాన్వా, య స్తాస్యనిట్ ధలివేడయమ్ |
ఋదన్త ఈదృశ్చీత్యానిట్, క్రాద్యన్యోలిటిసేడ్భవేత్ ॥

అయం భావః.—అజన్తాయేధాతవః, యేచాకారవన్తస్తే
(ధలి) లిఙ్మధ్యమైక వచనే వికల్పేన ఇడాగమం ప్రాప్నువన్తి లుడాదౌ
తుసప్రాప్నువన్తి॥

ఋకారాస్తేఘ వృధాతుం విసయ సర్వేభ్యాపి ఋకారాస్తే
భ్యం పరస్య ఇణ్స్యాత్. వ, మా, దిఘక్రాదిభిన్నానామిద్భవతి.

కృ, సృ, భృవృ, స్తు, ద్రు, స్రు, శ్రు, భిన్నాస్సర్వేపిధాతవః
అనుదాత్తై కాచాది (౩౯) నిషేధవిషయా, అపి(లిటి)థ, వ, మ,
సే, ధ్వే, వహే, మహే, ఏఘ నిత్యం సేటూకభవన్తి. క్రాద్యష్టానాస్తు
సర్వత్ర (౪౬-౪౭ సూత్రోక్తస్థలంవిహాయ) నేట్. తత్రాపి వృధా
తోస్తు ధలివవరిధేతి విశేషః.

౪౬.—అద్, ఋ, వ్యేఞ్, ఏభ్యంపరస్య ధల్ప్రత్యయస్య నీత్య మిడా
గమస్యాత్. యథా - ఆదిథ, ఆరిథ, వివ్యయిథ.

౪౭.—ఋకారాస్తేభ్యః, హన్, పరస్మైపదీ గమ్, ఆభ్యాఞ్చపరస్య
(౪౯) 'స్య' ప్రత్యయస్య నీత్యమిట్ స్యాత్. ఉ || కృ - కరిష్యతి,
హన్-హనిష్యతి, గమ్- గమిష్యతి.

౪౮.—లుటిపరే ధాతోగ్ పరతః (౧) శబాదీన్బాధిత్యా (౨౦)
'తాసి * ' ఇతి ప్రత్యయస్యాత్. యథా.— భూ+ఇ+ తా
న్=ఇత్యత్ర (౩౮ - ౨౧ శ|| ౪|| ౫) ఇడాగమే, గుణే, అవా
దేశేచకృతే భవితా, లవితా ఇత్యాది సిద్ధ్యతి.

౪౯.—లృటి, లృజీచ, పరే ధాతోగ్ పరతః (౧-౨౦) శబాద్యప
వాదత్వేన 'స్య' ఇతి ప్రత్యయస్యాత్. యథా.— భూ+ఇ+
స్య+తి=ఇత్యత్ర (౩౮-౨౧-౪౯) ఇటి, గుణే, అవాదేశే, షత్వే
చకృతే భవిష్యతి, అభవిష్యత్ (౨౨) ఇత్యాది రూపాణిసిద్ధ్యన్తి.

౫౦.—లిజీ పరస్మైపదస్య యాసుట్, య ఆత్మనే పదస్య సీ యుట్,

* తాసిప్రత్యయే ఇకారోలుప్యతే. లుట్ప్రధమపురుషస్య (ఐప్-తస్-ఝి.)
క్రమాత్ ఆ, రా, రః. ఏతే ఆదేశాభవన్తి. ఏతేషుపరతః, సకారాది ప్రత్యయే
పరేచ, తాస్ ప్రత్యయ సకారస్య లోపాభవతి.

యీ యాసుట్, సీయుట్, సుట్, ఏషువిద్యమానోకార టకారా ఇత్సంజ్ఞా
లోపాభ్యాంనివర్తతే. యాస్, ఈయ్, స్, ఇత్యవశిష్యతే.

ఏతావాగమాస్తః; తత్రావిశేషేణ (లిజీ) లిజాదేశతకార, ధకారయోః సుడాగమశ్చభవతి. తత్రాపి విధిలిజీ హ్రస్వాకారాంతాత్పరస్య యాసుట్ సమ్బంధినః 'యాన్' ఇత్యస్యస్థానే 'ఇయ్' ఇత్యాదేశోభవతి, ఇయాదేశయకారస్య వల్ ప్రత్యాహార ఘటితపల్లెఘపరతః లోపశ్చభవతి.— విధి లిజీ (సార్వధాతుకే ౧౯) యాసుడాగమ సుడాగమ సీయుడాగమ సమ్బంధినః సకారా లుప్యంతే. ఆశీర్లిజీతున. తత్రాప్యాత్తనేపదే స్ఫుటతరం శ్రూయంతే సతు లోపం ప్రాప్నువన్తి. (౨౦) ఆశీర్లిజః ఆర్ధధాతుకత్వాత్ (౧) శబాది వికరణ ప్రత్యయాన భవన్తి.

ఇత్థళ్చ విధిలిజః ఆశీర్లిజశ్చప్ర క్రియాభేదాత్ రూపభేదోవర్తత ఇతి కృత్వా సర్వత్ర ఇమాని విధిలిజూపాణి, ఏతాని ఆశీర్లిజూపాణీతి రూప ద్వయళ్చ ప్రదర్శయిష్యామః. యథా.— విధిలిజీ ధూ+అ+యాన్ (ఇయ్) +న్+త్ = (౨౧-౫౦) గుణే, అవాదేశే, సలోపేచ భవేత్, * భవేతామ్ భవేయః. ఏధ్+అ+సీయ్+న్+త = గుణసలోపయోస్సతోః ఏధేత, ఏధేయాతామ్, ఏధేరన్. ✪ ఆశీర్లిజీ ధూ + యాన్ +న్ + త్ = ధూయాత్, ధూయాస్తామ్, ధూయాసుః. ఏధ్ + ఇ + సీయ్ +న్ + త = (౩౮-౨౯-౫౦) ఇటి, షత్వే, యలోపసలోపయో, శ్చసతోః ఏధిషీష్ట, ఏధిషీయాస్తామ్, ఏధిషీరన్. ఇత్యాదీన్యదా హరణాన్యూహనీయాని సుకుమారమతిభిః.

ధాతోర్లుజిపరే శపోఽప వాదత్వేన సిచ్, క్వచిత్ క్స్, క్వచిచ్ఛ్, క్వచిదజ్, క్వచిచ్చిణ్, క్వచిత్సిచోలుక్, ఇతి ప్రకృతిభేదేన ప్రత్యయరూపాణిచషోధా జాయంతేతాని వివిచ్యవక్ష్యామః తథాహి.—

* పరస్మైపదేషు జిల్లకారస్థానికేకారస్యలోపోభవతి. తత్రలిచ్చిఘపురుషబహువచనస్య (యై) 'ఉన్' ఇత్యాదేశః,

✪ ఆత్తనేపదే లిజీ (యై) ఇత్యస్య 'రన్' ఇత్యాదేశశ్చ. ఇత్యాదీనిప్రత్యయ రూపాణిచ (పరినిష్ఠితాని) తత్రతత్రప్రదర్శయిష్యామః.

౫౧.—లుజిపరే ధాతోల్ల పరతః సిచ్ ప్రత్యయస్యాత్ సకారఅపరి
ష్యతే. కృ (౬౨-౬౮-౭౯) అకారీత్-అకాష్టామ్, అకార్షుః.

౫౨.—ఇగుపధా శ్శలంతా అనిటూ-శ్చయే ధాతవస్తేభ్యః క్స్ ప్రత్యయ
స్యాత్ లుజి. ఉ || దుమ్—అధుక్షత్. (౪౧ - ౭౧ - ౭౭)
ద్విష్ - అద్విక్షత్.

౫౩.—దృశిర్ ధాతోర్నకస్యః ; శ్లిషధాతో రా లిజ్జనాథే ఏవకస్యః
లుజిపరే. నాన్యత్ర. అదర్శత్, అద్రాక్షీత్; అశ్లిక్షత్-న్యాండవ
దత్తః. ఆలిజ్జనభిన్నార్థేతు (౫౬) అజ్-సమాశ్లిషజ్జతుకాష్టమ్.

౫౪.—స్పృశ్, మృశ్, కృష్, తృష్, దృష్, ఏభ్యః వికల్పేనసిచ్, పక్షేకస్యః,
ఉదాహరణానితుత త్తత్ప్రకరణేసూత్రసంఖ్యాయాసాకంవక్ష్యామః.

౫౫.—ణ్యంతాత్, (౯౧) శ్రి, ద్రు, స్రు, కమ్, ఏభ్యశ్చక్షే స్యాన్తి
త్యమ్. ధేట్, శ్వి, అనయోర్విభాషయాచక్షే స్యాత్. (౨౫)
ద్విత్వాది; అచూచురదిత్యాది. చజి అకారోఽవశిష్యతే.

౫౬.—బుదిత్, దినాదిస్థపుషాదిః, ద్యుతాదిః, సృ, శాన్, ఋ, అసు,
వచ్, ఖ్యా, లిచ్, సిచ్, హ్యేష్, ఏభ్యః పరస్మై పదేషు పరేషుని
త్యమజ్ స్యాత్ - గమ్బు - అగమత్, పుష్ - అపుషత్ - ఇత్యాది.

౫౭.—ఇరిత్, జ్రూ, స్తమ్భి, మ్రుచ్, మ్లుచ్, గ్రుచ్, క్లుచ్, క్లుష్, శ్చి,
శ్వి, ఏభ్యోవా అజ్ స్యాత్పరస్మై పదేపరే. పక్షేసిచ్ - ఉ || చ్యు
తిర్ - అచ్యుతత్-అచ్యోతీత్, అచ్యోతిష్టామ్. (౭౨-౬౭)

౫౮.—లిచ్ - సిచ్ - హ్యేష్ ఏభ్యః పరస్మై పదేషు రెనిత్యమజ్ (౫౬)
తజిపరేవాఅజ్, పక్షేసిచ్- అలిపత్, అలిపత- అలిప్త. (౭౬-౭౮)

౫౯.—గా, పా-పానె, స్థా, భూ, దా, దాష్, దాణ్, దో, ధాష్, ఏభ్యః
స్సిచోలుక్ స్యాత్ పరస్మై పదేపరే. అగాత్ - అపాత్.

౬౦.—ఘ్రూ, ధేట్, శో, ఛో, షో, ఏభ్యః పరస్మై పదేషు విభాషోలుక్
స్యాత్ పరస్మై పదేపరే. అఘ్రూత్ - అఘ్రూసీత్.

౬౧.—త, థాన్, అనయోర్ల పరతః తనాదిభ్యం పరస్యసిచోలుగ్వా
స్యాత్. అతత - అతనిష్ట

లు జీ వృ ధ్ధి వి ధిః.

౬౨.—పరస్మైపదపరకసిచ్ ప్రత్యయేపరతః ఇగ న్తస్యాజస్యనిత్యంవృ
ద్ధిఃస్యాత్. జి, అజైషీత్. క్షి - అక్షైషీత్.

౬౩.—వద్, వ్రజ్, హలంతాజం, ఏషామచస్థానేనిత్యంవృద్ధిఃస్యాత్
అనిడాదౌసిచిపరస్మైపదేషు. ఇడాదౌసిచితువద్ వ్రజ్ భిన్నహలంతా
నాన్ఉ||అవాదీత్, అవ్రాజీత్, పచ్ - అపాక్షీత్ - దహ్-అధా
క్షీత్, అత్ - మాభవానతీత్ (౨౪) ఇత్యాది.

౬౪.—హ్రస్వా కారసమీపవర్తినా యారేఫ, లకారౌ, తదంత్యో
ధాతుస్తదన్తస్యాజస్యాతో నిత్యంవృద్ధిఃస్యాత్ పరస్మైపద పరే
ఇడాదౌవపిసిచి. ఫల- అఫాలీత్ క్షర - అక్షారీత్ ఇత్యాది.

౬౫.—హాలాదేర్థాతోర్లఘుభూతాకారస్యవృద్ధిః(ఆకారః)వాస్యాత్
ఇడాదౌసిచిపరస్మైపదేషు. ఊర్ణుఞ్ ధాతోరపివా. ఖద్ - అఖా
దీత్ - అఖదీత్. గద్-అగాదీత్ - అగదీత్ ఇత్యాది. ఔర్ణావీత్ -
ఔర్ణవీత్.

౬౬.—హకారాన్త, మకారాన్త, యకారాన్తానాం, ఏకారేత్సంజ్ఞ
కానాం, క్షణ- శ్వస, జాగృ, జ్వ, ఏషాఞ్చవృద్ధిం పూర్వోక్తాన
స్యాత్ ఇడాదౌసిచిపరస్మైపదేషు - క్ర|| ఉ|| అక్రహీత్, అవమీత్,
అహాయీత్, కపే - అకటిత్, అక్షణీత్, అశ్వసీత్, అజాగరీత్,
అశ్వయీత్, ఏవమేవ లక్ష్యమాహ్యమ్.

బాలానాం లుజీషోధాప్రదర్శిత విధ్యవధారణాయాదౌ గణా
దిక్రమమనాదృత్య పరినిష్ఠిత ప్రత్యయ రూపాణి తదుదాహరణానిచ
సూత్రసంఖ్యయాసాకముదా హ్రోయన్తే. తథాహి.—

లుజి పరస్మైపద రూపాణి షట్.

౧౭.—	ఈత్ - ఇష్టామ్ - ఇషుః	}	అవాదీత్ - అవాదిష్టామ్ - అవాదిషుః.
	ఈః - ఇష్టమ్ - ఇష్ట		అవాదీః - అవాదిష్టమ్ - అవాదిష్ట.
	ఇషమ్ - ఇష్వ - ఇష్త్		అవాదిషమ్ - అవాదిష్వ - అవాదిష్త్.

ఏవం సేటూ- ధాతవోజ్ఞేయాః (౪౦-౬౦. ౬౫-౬౬.)

౧౮.—	సీత్ - స్తామ్ - సుః	}	అస్రేషీత్ - అస్రేష్టామ్ - అస్రేషుః.
	సీః - స్రమ్ - స్ర		అస్రేషీః - అస్రేష్టమ్ - అస్రేష్ట.
	సశ్ - స్వ - స్త్		అస్రేషమ్ - అస్రేష్వ - అస్రేష్త్.

ఏవం (౩౯-౪౦-౫౦) విధ్యుక్తానిటూ-ధాతవః.

౧౯.—	సీత్ - సిష్టామ్ - సీషుః	}	అగ్గాసీత్ - అగ్గాసిష్టామ్ - అగ్గాసిషుః.
	సీః - సిష్టమ్ - సిష్ట		అగ్గాసీః - అగ్గాసిష్టమ్ - అగ్గాసిష్ట.
	సిషమ్ - సిష్వ - సిష్త్		అగ్గాసిషమ్ - అగ్గాసిష్వ - అగ్గాసిష్త్.

ఏవమాకారాస్త, ఏ, ఓ, ఐ, కారాంతానాం(౮౫) ధాతూనాం ;

యమ్, నమ్, అనయోశ్చరూపాణిజ్ఞేయాని.

౨౦.—	త్ - తామ్ - ఉ(ః)న్	}	అదాత్ - అదాతామ్. అదుః.
	న్(ః)-తమ్- త		అదాః - అదాతమ్. అదాత.
	అమ్ - వ - మ		అదామ్ - అదావ. అదామ.

ఏవం (౫౯ - ౬౦) విధ్యుక్తానాన్ధాతూనాంరూపాణి.

౨౧.—	క్షత్ - క్షతామ్ - క్ష౯	}	అద్విక్షత్ - అద్విక్షతామ్- అద్విక్ష౯.
	క్షః - క్షతమ్ - క్షత		అద్విక్షః. అద్విక్షతమ్. అద్విక్షత.
	క్షమ్ - క్షౌవ- క్షౌమ		అద్విక్షమ్- అద్విక్షౌవ. అద్విక్షౌమ.

ఏవం (౫౨- ౫౩ - ౫౪) సూత్రోక్తానామనిటూ-నాంరూపాణి.

౨౨.—	త్ - తామ్ - అన్	}	అగమత్ - అగమతామ్- అగమ౯.
	న్ (ః) తమ్ - త		అగమః - అగమతమ్ - అగమత.
	అమ్ - వ - మ		అగమమ్ - అగమావ - అగమామ.

ఏవమచూచురత్. (౫౫-౫౬-౫౭-౫౮) సూత్రోక్తానాం రూపాణి.

ఇత్తం సామాన్యా కారేణ సూత్రార్థా సపబుధ్య వక్ష్యమాణ
 ధాతురూపేషు సజ్జనుయ్య అనుక్త ధాతునాం రూపాణ్య ప్యూహసీ
 యాని సుకుమారమతిభిః విశేష విశిష్టరూపాణి తూ త్తరత్రప్రదర్శ్యస్త
 ఏవ తథా విశేష విధయశ్చ.

ప్రథమ చతుర్థ షష్ఠ దశమ గణేషు; లట్, లోట్, లజ్, విధి
 లిజ్ షుచ; సామాన్యతో రూపతౌల్యం వ ర్తత ఇతి ఆదౌ తేషాం నిర్దేశక
 క్రియతే. ద్వితీయ తృతీయ పఞ్చమ సప్తమా ష్టమ నవమ గణేషు;
 లిట్, లుట్, లృట్, ఆశీర్లిజ్, లుజ్, లృజ్ షుచ, పరస్పరం రూపభేదో
 వ ర్తత ఇతి తదనంతరం తేషాం కథనమితి వివేక్తవ్యమ్. భవ, దీవ్య,
 ఇత్యాది శవ్, శ్యనాద్యంత ప్రకృతేః తి, తః, అన్తి, త్యాది పరినిష్ఠిత
 ప్రత్యయానాం యోజనేన భవతి, దీవ్యతి భవతః దీవ్యతః - బహువచ
 నేపరే (అన్తి, అన్తు, అన్) అపదాంతాకారత్వా ద్దీఘంబాధిత్వా
 పరరూపేకృతే భవన్తి దీవ్యన్తి - ఉత్తమపురుషే (మి-వ-మ), పరే
 పూర్వస్య ఆకారస్య ఆకారేకృతే భవామి దీవ్యామీత్యాది రూపాణి
 జాయంతే యథా.—

భూ- సత్తాయామ్- ఉదాత్తః- పరస్మైపదీ- సేట్- అకర్తుకః. (౪౦)

సార్వధాతుక రూపాణి.

ప. ద్వి. బ. లటి - (౩-౧౧)

ప్ర. తి - తః-అన్తి	}	స-భవతి-	తౌ-భవతః-	తే-భవన్తి
మ. సి - ధః- ధ		త్వం-భవసి-	యువాం-భవథః-	యూయం-భవథ
ఉ. మి-వః-మః		అహం-భవామి-	ఆవాం-భవావః-	వయం-భవామః

లోటి - (౧౦)

తు, తాత్ - తామ్-అన్తు	}	భవతు, భవతాత్ -	భవతామ్- భవన్తు
హి, తాత్ - తమ్- త		భవ, భవతాత్ -	భవతమ్- భవత
ఆని- ఆవ- ఆమ		భవాని-	భవావ- భవాను

‘హి’ ఇత్యేతదవర్ణాన్తా, దువర్ణాన్తా, చ్చిపర శ్చేల్లుప్యతే. ఋలన్తాధాతోః,
 హుధాతోశ్చ పరస్యహీత్యస్య ‘ధి’ ఇత్యాదేశః స్యాత్. యథా- భవ-శ్యణు, కురు-
 రుణధి, విధి- జహుధీత్యాది.

అజీ (2-11)

త్ -	తామ్ -	అత్	}	అభవత్ -	అభవతామ్ -	అభవత్
న్ (ః)	తమ్ -	త		అభవః -	అభవతమ్ -	అభవత
అమ్ -	వ -	మ		అభవమ్ -	అభవావ	అభవామ

విధి లిజీ (10-10)

ఇత్ -	ఇతామ్ -	ఇయః	}	భవేత్ -	భవేతామ్ -	భవేయః
ఇః -	ఇతమ్ -	ఇత		భవేః -	భవేతమ్ -	భవేత
ఇయమ్ -	ఇవ -	ఇమ		భవేయమ్ -	భవేవ -	భవేమ

లిటి (1-11-12) (ఆర్ధధాతుకరూపాణి.)

అ -	అతుః -	ఉః	}	బభూవ -	బభూవతుః -	బభూవుః
ధ -	అధుః -	అ		బభూవిధ -	బభూవధుః -	బభూవ
అ -	వ -	మ		బభూవ -	బభూవివ	బభూవిమ

లుటి (1-10)

తా -	తారా -	తారః	}	భవితా -	భవితారా -	భవితారః
తాసి -	తాస్థః -	తాస్థ		భవితాసి -	భవితాస్థః -	భవితాస్థ
తాస్త్వి -	తాస్త్విః -	తాస్త్విః		భవితాస్త్వి -	భవితాస్త్విః -	భవితాస్త్వి

లృటి (1-10-11)

స్యతి -	స్యతః -	స్యన్తి	}	భవిష్యతి -	భవిష్యతః -	భవిష్యన్తి
స్యసి -	స్యథః -	స్యథ		భవిష్యసి -	భవిష్యథః -	భవిష్యథ
స్యామి -	స్యావః -	స్యామః		భవిష్యామి -	భవిష్యావః -	భవిష్యామః

ఆశ్రిజీ (10-10)

యాత్ -	యాస్తామ్ -	యాసుః	}	భూయాత్ -	భూయాస్తామ్ -	భూయాసుః
యాః -	యాస్తమ్ -	యాస్త		భూయాః -	భూయాస్తమ్ -	భూయాస్త
యాసమ్ -	యాస్వ -	యాస్త్వ		భూయాసమ్ -	భూయాస్వ -	భూయాస్త్వ

లుజీ (1-11-12-11)

త్ -	తామ్ -	అన్	}	అఘాత్ -	అఘాతామ్ -	అఘావత్
న్ (ః)	తమ్ -	త		అఘాః -	అఘాతమ్ -	అఘాత
అమ్ -	వ -	మ		అఘావమ్ -	అఘావ	అఘామ

లుజీ (౨౨-౬౨) అపోషీత్ - అపోషిష్టామ్ - అపోషిషుః
 అపోషీః - అపోషిష్టమ్ - అపోషిష్ట
 అపోషిషమ్ - అపోషిష్వ - అపోషిష్ట
 లృజీ (౪౯) అపోషిష్యత్ - అపోషిష్యతామ్ - అపోషిష్యన్
 అపోషిష్యః - అపోషిష్యతమ్ - అపోషిష్యత
 అపోషిష్యమ్ - అపోషిష్యావ - అపోషిష్యామ

ఏవం కుచ కుజ ప్రుష రుహ బుధ ఇత్యా దీనాముకారోపధా
 నాం ధాతూనాం రూపాణి జ్ఞేయాని.

వృషు-సేచనే. అకర్తృకః. సేట్ (౨౧) వృషు-వర్ష+అ+తి=

లటి (సార్వధాతుకరూపాణి) లోటి

వర్షతి-	వర్షతః-	వర్షన్తి	} వర్షతు (తాత్) వర్షతామ్- వర్షన్తు	
వర్షసి-	వర్షథః-	వర్షథ		} వర్ష (తాత్) వర్షతమ్- వర్షత
వర్షామి-	వర్షావః-	వర్షామః		} వర్షాణి (౮౧) వర్షావ- వర్షామ

లజీ (౨౨)

విధిలిజీ (౫౦)

అవర్షత్-	అవర్షతామ్-	అవర్షన్	} వర్షేత్ - వర్షేతాం- వర్షేయుః	
అవర్షః-	అవర్షతమ్-	అవర్షత		} వర్షేః వర్షేతం- వర్షేత
అవర్షం-	అవర్షావ-	అవర్షామ		} వర్షేయమ్ వర్షేవ వర్షేమ

లిటి (ఆర్ధధాతుకరూపాణి) లుటి.

వవర్ష	వవృషతుః	వవృషుః	} వర్షి తా వర్షి తాదౌ వర్షి తారః	
వవర్షి థ-	వవృషథుః	వవృష		} వర్షి తాని వర్షి తాన్థః వర్షి తాన్థ
వవర్ష	వవృషివ	వవృషిమ		} వర్షి తాన్తి వర్షి తాన్వః-వర్షి తాన్వః

లృటి (౪౯) వర్షిష్యతి వర్షిష్యతః వర్షిష్యన్తి
 వర్షిష్యసి వర్షిష్యథః వర్షిష్యథ
 వర్షిష్యామి వర్షిష్యావః వర్షిష్యామః

ఆశీర్లిజీ (౫౦) వృష్యాత్ వృష్యాస్తామ్ వృష్యాసుః
 వృష్యాః వృష్యాస్తమ్ వృష్యాస్త
 వృష్యాసమ్ వృష్యాస్వ వృష్యాస్త

లుజీ (౫౧-౬౨) అవర్షీత్	అవర్షిష్టామ్	అవర్షిషుః
అవర్షిః	అవర్షిష్టమ్	అవర్షిష్ట
అవర్షిషమ్	అవర్షిష్వ	అవర్షిష్వు
లృజీ (౪౯-౬౯) అవర్షిష్యత్	అవర్షిష్యతామ్	అవర్షిష్యన్
అవర్షిష్యః	అవర్షిష్యతమ్	అవర్షిష్యత
అవర్షిష్యమ్	అవర్షిష్యావ	అవర్షిష్యామ

ఏవం ఘృష్ హృష్ మృష్ ఇత్యాదీనామ్ ఋకారోపధానాం ధాతునాం రూపాణి బోధ్యాని.

షిధూ - శాస్త్రీమాజ్ఞత్యేచ. శాసనే సక || మాజ్ఞత్యే అక || వేట్.

(౨౧. ౪౨. ౬౦. ౬౯) సిద్ + సేద్ + అ + తి = సేధతి. సేధతు. అసేధత్. సేధేత్. (లిటి) సిషేధిథ, సిషేద్ధ. సిషిధివ, సిషిద్ధ్య. సిషిధిమ, సిషిద్ధ్య. సేద్ధా సేద్ధారా సేద్ధారః. సేధితా సేధితారా సేధితారః. (లృటి) సేత్స్యతి సేత్స్యతః సేత్స్యన్తి. సేత్స్యసి సేత్స్యథః సేత్స్యథ. సేత్స్యామి సేత్స్యావః సేత్స్యామః. సేధిష్యతి (ఆశీర్లజీ) సిధ్యాత్. (లుజీ) అసైత్సేత్ అసైద్ధామ్ అసైత్సుః అసైత్సేః అసైద్ధమ్ అసైద్ధ అసైత్సమ్ అసైత్స్వ అసైత్స్వ. అసేధేత్. అసేధిష్టామ్. (లృజీ) అసేత్స్యేత్ అసేత్స్యతామ్ అసేత్స్యన్. అసేధిష్యత్. ఏవం ఊమూ కృపూ గుపూ ఇత్యాదీనామూకారేత్సంజ్ఞకానాం ధాతునాం రూపాణి.

చ్యుతిర్-క్షరణే. అక || సేట్. ఇరిత్. (౫౯-౬౨-౬౬) చ్యోతతి (లుజీ) అచ్యుతత్ అచ్యుతతామ్ అచ్యుతన్. అచ్యోతేత్ అచ్యోతిష్టామ్. అచ్యోతిషుః. శేషంఘషవత్ ఏవం శ్చ్యుతిర్, తుహిర్, ఇత్యాదయః ఇరిత్సంజ్ఞకా ధాతవోజ్ఞేయాః.

ఖద-స్థైర్యేహింసాయాంభక్షణేచ. స్థైర్యే అక || సేట్. ఖదతి-ఖదతు-అఖదత్-ఖదేత్. చఖాద (౮౪) చఖదతుః చఖదుః-చఖదిథ-చఖదథుః-చఖద చఖాద, చఖద-చఖదివ. చఖదిమ | ఖదితా - ఖది

ష్యతి - ఖద్యాత్ - అఖాదీత్, (౬౫) అఖదీత్ - అఖదిష్యత్. ఏవం
గద నద పత బద భణా దయః.

అర్ - గతౌ యాచనేచ. సక || సేట్. (౭౩) అర్ + అ + తి = అర్తతి
అర్తతు| అర్తత్ | అర్తైత్ | ఆనర్ - ఆనర్తతుః - ఆనర్తుః| అర్తితా| అర్తి
ష్యతి| అర్త్యాత్ | అర్తీత్ | అర్తిష్యత్ | ఏవం అర్చ - అర్జ - అట్ట - అడ్డ
అర్హ - అర్ఘ - ఇత్యాదయః (౮౩) సంయుక్తాంతా ధాతవః.

(౬) నది - సమృద్ధా - అక || సేట్. (౮౨) నద్ - నన్ద్ + అ + తి = నన్దతి|నన్దతు|
అనన్దత్ | నన్దేత్ | ననన్ద| నన్దితా| నన్దిష్యతి| నన్ద్యాత్ | అనన్దిత్ | అన
న్దిష్యత్ | ఏవం నిది ఇగి ఇదిక్రదీత్యాదీకా రేత్సంజ్ఞ కాధాతవః.

ఉఖ, ఉఖి - గతౌ - సక || సేట్. (౨౧-౨౩) ఉఖ్ - ఓఖ్ + అ + తి = ఓఖతి|
ఉవోఖ ఉఖతుః ఉఖుః - ఉవోఖిథ - ఉఖిథుః - ఉఖ - ఉవోఖ - ఉ
ఖివ - ఉఖిమ| ఓఖితా; ఓఖిష్యతి| ఉఖ్యాత్ | ఔఖీత్ | ఔఖిష్యత్ |
ఏవముకారాదీనాం రూపాణి - ఉఖిధాతోస్తు. (౮౨) ఉజ్ఞతి|ఉజ్ఞ
చ్చకార(౩౦)ఉజ్ఞి తా|ఔజ్ఞీత్ శేషంనదివత్ ఏవమిజాది కేదితామ్.

అజ - గతిక్షేపణయోః. సక || సేట్ (౨౩-౬౨) వలాద్యార్ధధాతుక
స్థలే (వా) వీ ఇత్యాదేశః. అజతి| అజతు| ఆజత్ | అజేత్ | లిటి - వివా
య - వివ్యతుః - వివ్యుః - వివయిథ, వివేథ, ఆజిథ - వివ్యథుః - వివ్య -
వివాయ, వివయ - వివ్యివ, ఆజివ - వివ్యిమ, ఆజిమ| లిటి - అజితా,
వేతా| ల్యటి - అజిష్యతి, వేష్యతి| వీయాత్ | అవైషీత్ (౬౮)
ఆజీత్ (౬౭) | అవేష్యత్, ఆజిష్యత్.

క్షి - క్షయే - అక || అనిట్. (౨౧-౩౯-౪౧-౪౪-౫౧-౬౨-౬౮) క్షి -
క్షయ్ + అ + తి = క్షయతి| క్షయతు| అక్షయత్ | క్షయేత్ | చిక్షాయ
చిక్షియతుః - చిక్షియుః - చిక్షయిథ, చిక్షేథ - చిక్షియథుః - చిక్షియ
చిక్షాయ, చిక్షయ - చిక్షియివ - చిక్షియిమ| క్షేతా| క్షేష్యతి| క్షీ
యాత్ | అక్షైషీత్ | అక్షైష్టామ్ | అక్షేష్యత్ | ఏవమికారాంతా ధా
తవః జి జ్ర - ఇత్యాదయః. జిధాతోర్వి శేష ఉచ్యతే.

జి - జయే. అక॥ అనిట్. (౨౦-౪౦-౬౨-౬౮) జయతి| విటి-జిగాయ
 జిగ్యతుః జిగ్యుః జిగయిథ, జిగేథ- జిగ్యధుః జిగ్య జిగాయ, జిగ
 య- జిగ్యివ జిగ్యిమ శేషం క్షి ధాతువత్.

ఇ, ఈ-గతౌ. సక॥ అనిట్. అయతి | ఇయాయ ఈయతుః ఈయుః
 ఇయయిథ, ఇయేథ ఈయధుః ఈయ ఇయాయ, ఇయయ. ఈయి
 వ-మ| ఏతా | ఐషీత్ | ఐష్యత్ | శేషంక్షివత్. ఈధాతోస్తు విటి
 (౩౦) అయాళ్చకార-బభూవ-ఆస| ఇయానేవవిశేషః.

వజ, వ్రజ-గతౌ. సక॥ సేట్. వజతి| వవాజ వవజతుః (౩౭) వవ
 జిథ| అవాజీత్ (౬౫-౬౭) అవజీత్ | వ్రజధాతోస్తు (౬౩) లుజీ
 అవ్రాజీది త్యేవ విశేషః శేషం ఖదవత్.

శంసు-స్తుతౌ. సక॥ సేట్. శంసతి| శశంస- శశంసిథ| శంసితా| శం
 సిష్యతి (ఆశీర్లిజినలోపః) శస్యాత్ శస్యాస్తామ్| అశంసీత్ | ఏవం
 మన్థ్-మధ్యాత్, తుమ్ప్- తుప్యాత్ కుళ్చ- క్రుళ్చ- వళ్చ- చళ్చ-
 దంశ-త్యమ్భ. ఇత్యాదీనాం నకారోపధానాం హలంతానా మని
 దితాం ధాతూనాం రూపాణి.

దంశ-దశనే. సక॥ అనిట్. (శపినకారస్య లోపః) - దశణి | దశతు|
 అదశత్ | దశేత్ | దదంశ దదంశిథ, దదంష్ట | దంష్టా | దశ్త్వతి|
 ద్శ్యాత్ | అదాశ్ షీత్ అదాంష్టామ్ అదాశ్ తుః | అదశ్త్వత్ |
 ఏవం రజ్జ సజ్జ స్వజ్జ ధాతూనాం రూపాణి. గణాదిభేదస్తు వత్స్య
 మాణాసుక్రమణికయాబోధ్యః.

అళ్చ-గతిపూజనయోః. సక॥ సేట్. అళ్చతి (౮౩) ఆనళ్చ ఆన
 ఱ్చిథ| ఆశీర్లిజి అచ్యాత్, పూజార్థే నకారలోపోన అళ్చ్యాత్ |
 ఆళ్చీత్ | శేషం శంసువత్.

ముచు, మ్లుచు - గతౌ. సక॥ సేట్. మ్రోచతి- మ్లొచతి| లుజీ (౫౭)
 అముచత్, అమ్రోచీత్; అమ్లుచత్, అమ్లొచీత్. శేషంపుషవత్.
 ఏవం గ్రుచు గ్లుచు గ్లుళ్చు ధాతవః.

అచ్చి - ఆయామే. సక॥ సేట్. అచ్చతి| అచ్చ-అచ్చతుః. మతాస్త
రే ఆనాచ్చ ఆనాచ్చతుః| శేష మర్దవత్.

స్యము, స్వన, ధ్వన- శబ్దే| అక॥ సేట్. స్యమతి (౩౬) సస్యామ
సస్యమతుః, స్యేమతుః- సస్యమిథ, స్యేమిథ|స్యమితా|స్యమిప్యతి|
స్యమ్యాత్ | (౬౬) అస్యమీత్. ఏవం స్వనధాతుః అస్వాసీత్,
(౬౫) అస్వసీత్ | ధ్వన ధాతోస్తు దధ్వాన దధ్వనతుః దధ్వసుః
దధ్వనిథ ఇతివిశేషః. శేషం ఖదవత్.

స్కన్దిర్-గతిశోషణయోః| సక॥ అనిట్. స్కన్దతి| చస్కన్ద-చస్కన్దిథ,
చస్కన్ద - చస్కన్దివ| స్కన్తా| స్కన్త్యతి| స్కన్ద్యాత్ | అస్కన్
దత్ (౫౭) అస్కన్తీత్ అస్కన్తామ్ అస్కన్తుః| అస్కన్త్యత్.

ణమ-ప్రహ్వత్వేశబ్దే| సక॥ అనిట్. (౮౦)నమతి|నమతు|అనమత్ |నమేత్
ననామ నేమతుః నేముః నేమిథ, ననన్ద-నేమివ | నన్తా | నన్స్యతి|
నన్మ్యాత్ |అనన్సీత్ అనన్సిష్టామ్(౬౯)అనన్స్యత్. ప్రణమతి(౮౧)

దహ- భస్మీకరణే| సక॥ అనిట్. దహతి| దదాహ దేహతుః దేహిథ,
దదగ్ధ-దేహీవ-మ| దగ్ధా దగ్ధారా దగ్ధారః|ధత్వతి|దహ్యత్ | అధా
క్షీత్-అదాగ్ధామ్ అధాతుః అధాక్షీః అదాగ్ధమ్ అదాగ్ధ అధా
క్షుమ్ అధాక్ష్య అధాక్ష్య| అధత్వత్.

మిహ-సేచనే. సక॥ అనిట్. మేహతీత్యాది పిథవత్|మిమేహ-మిమే
హిథ| మేధా మేధారా మేధారః| మేక్ష్యతి| మిహ్యత్ | అమిక్షుత్
(౫౨) అమేక్ష్యత్ ఏవం రుహ్ లిహ్ ధాతుజ్ఞాయా.

షణ-సంభక్తౌ. సక॥ సేట్. (౩౪-౬౫-౬౭-౭౦-౭౯) సన్+అ+తి=
సనతి|ససాన సేనతుః సేనుః సేనిథ సేనధుః సేన ససాన, ససన-
సేనివ సేనిమ | సనితా | సనిష్యతి | సాయాత్ సాయాస్తామ్ సా
యాసుః, సన్యాత్ సన్యాస్తామ్ సన్యాసుః| అసానీత్, అసనీత్ |
అసనిష్యత్ | ఏవం ఖన జన ధాతోర్పి ఆశీర్లిజిరూపద్వయమ్.

చము-అదనే. సక॥ సేట్. ఆజూర్వ శ్చేద్ధీర్ఘః శితిప్రత్యయే.(౩౪-౬౬)

చమతి- విచమతి- ఆచామతి | చచామ- చేమతుః- చేముః | ఆచమితా |
ఆచమిష్యతి | ఆచమ్యాత్ | ఆచమీత్ | ఆచమిష్యత్.

క్రము-పాదవిక్షేపే. అక॥ సేట్. (౬౬) సార్వధాతుకస్థలే (వా)
శ్యన్, దీర్ఘశ్చ. ఆర్థ ధాతుకస్థలే శ్యన్ దీర్ఘశ్చనభవతి. క్రామ్యతి,
క్రామతి | క్రామ్యతు, క్రామతు | అక్రామ్యత్, అక్రామత్ | క్రా
మ్యేత్, క్రామేత్ | చక్రామ | క్రమితా | క్రమిష్యతి | క్రమ్యాత్ | అక్ర
మీత్ | అక్రమిష్యత్. ఏవం భాశ, భ్లాశ, భ్రము, క్లము, త్రసీ,
త్రుట, లష. ఏషాంవా శ్య౯భవతి. అతః భ్వాదివదేకం దివాది
వచ్చైకం రూపం జ్ఞేయమ్. త్రుటధాతు స్తుదాదౌపత్యతే. తస్య
పక్షే తుద ధాతువద్రూపమ్.

భ్రము-చలనే. అక॥ సేట్. భ్రమ్యతి, భ్రమతి | బభ్రామ- బభ్రమతుః,
భ్రేమతుః-బభ్రముః, భ్రేముః- బభ్రమిథ, భ్రేమిథ- బభ్రమధుః, భ్రే
మధుః-బభ్రమ, భ్రేమ-బభ్రామ, బభ్రమ- బభ్రమివ- మ.భ్రేమివ-
మ | శేషం క్రమువత్. వికల్పేన శ్యన్. దీర్ఘస్తుభ్వాదేర్నేతిజ్ఞేయమ్.

స్థివు-నిరసనే. సక॥ సేట్. శితిదీర్ఘః. స్థీవతి స్థీవతు | అస్థీవత్ | స్థీవేత్ |
టిష్ఠేవ టిష్ఠీవతుః టిష్ఠీవుః, తిష్ఠేవ తిష్ఠీవతు రితిచ రూపద్వయమ్ |
ష్ఠేవితా | ష్ఠేవిష్యతి | స్థీవ్యాత్ | అష్ఠేవీత్ | అష్ఠేవిష్యత్.

(భి)ఫలా- విశరణే. సక॥ సేట్. (౩౪-౬౪) ఫలతి పఫాల- ఫేలతుః
ఫేలుః | ఫలితా | అఫాలీత్. శేషం ఖదవత్. ఏవ మదుపధానాం
లాంతానాం శ్వల, జ్వల, స్థల, గళ ఇత్యాదీనాం రూపాణి.

శ్రు - శ్రవణే. సక॥ అనిట్. (౨౯-౪౩-౬౨-౬౮) సార్వధాతుకేశ్శు
ప్రత్యయః 'శ్ర' ఇత్యాదేశశ్చ. శ్ర+ను+తి= శ్శుప్రత్యయస్య
(తిపి, సిపి, మిపి) (౨౧) గుణః ఋవర్ణాత్పరత్వాన్నస్య ణత్వమ్.

(సార్వధాతుక రూపాణి.)

లటి—శృణోతి	శృణుతః	శృణ్వన్తి
శృణోషి	శృణుథః	శృణుథ
శృణోమి	{ శృణువః	{ శృణుమః
	{ శృణ్వః	{ శృణ్వః

(ఆర్థ ధాతుకరూపాణి.)

లిటి—దిధిన్వ దిధిన్వతుః, దిధిన్వః, దిన్వితా, దిన్వప్యతి, ఆశీర్లజి.
 ధిన్వ్యాత్, ధిన్వ్యాస్తామ్, ధిన్వ్యాసుః, | అధిన్వీత్, అధిన్వీష్టామ్,
 అధిన్వీషుః, అధిన్వీష్యత్. ఏవం కృవిధాతుః కృణోతికృణతఇత్యాది.
 గుఘా- రక్షణే- సక॥ వేట్. (౩౧-౪౨-౬౩-౬౪-౬౫) గువ్-గోవ్+ఆ
 య+ తి= గోపాయతీత్యాది సర్వం వక్ష్యమాణ చురధాతువత్.
 గోపాయతి | గోపాయతు | అగోపాయత్ | గోపాయేత్. లిటి-
 గోపాయాఞ్చకార, గోపాయామ్బూభూవ, గోపాయామాస;
 జుగోప- జుగుపతుః - జుగుఘః - జుగోవిధ, జుగోష్ఠ - జుగుపథుః-
 జుగుప - జుగోప - జుగుపివ, జుగుప్వ- జుగుపిమ, జుగుప్త. లుటి-
 గోపాయితా, గోపితా, గోప్తా | లృటి - గోపాయిష్యతి, గోపి
 ష్యతి, గోప్యతి. ఆశీర్లజి - గోపాయ్యాత్, గోప్యాత్ | లుజి-
 అగోపాయీత్, అగోపీత్, అగోప్సీత్ - అగోప్తామ్ - అగోప్సుః-
 అగోప్సీః- అగోప్తమ్- అగోప్త- అగోప్సమ్- అగోప్స్వ-అగోప్స్త్.
 లృజి - అగోపాయిష్యత్, అగోపిష్యత్, అగోప్యత్. ఏవమూది
 త్కార్యంవినా (౪౨) ధూప, విచ్ఛ, పణ, పన, ఏతే తుల్యః.

అక్షూ- వ్యాప్తౌ. సక॥ వేట్. (౪౨-౬౩-౬౪-౬౫)

అక్షోతి	అక్షుతః	అక్షువన్తి	} ఏవమేవ సార్వధాతుకేసర్వత్ర } వాస్తుప్రత్యయః(రూపద్వయమ్)
అక్షతి	అక్షతః	అక్షన్తి	
అక్షోషి	అక్షుధః	అక్షుధ	} లోటి—అక్షోతు. అక్షతు.
అక్షసి	అక్షధః	అక్షధ	
అక్షోమి	అక్షువః	అక్షుమః	} లజి— అక్షోత్. అక్షత్.
అక్షామి	అక్షావః	అక్షామః	
లిటి—ఆనక్ష-ఆనక్షతుః-ఆనక్షుః			} లుటి
ఆనక్షిధ	} ఆనక్షుధుః	ఆనక్ష	} అక్షితా, అక్షితారా, అక్షితారః } అష్టా, అష్టారా, అష్టారః
ఆనక్ష			
ఆనక్ష	ఆనక్షివ	ఆనక్షిమ	} లృటి } అక్షిష్యతి; అక్ష్యతి, అక్ష్యతః.
	ఆనక్ష్య	ఆనక్ష్య	

ఆశీర్లజీ—అత్యోత్, అత్యోస్తామ్, అత్యోసుః. లుజీ—ఆక్షీత్, ఆక్షి
ష్టామ్, ఆక్షిషుః; ఆక్షీత్, ఆష్టామ్, ఆతుః. లృజీ—ఆక్షిష్యత్, ఆక్ష్యత్.

తక్షూ- తనూకరణే. సక॥ వేట్. (౪౨) తక్ష్యోతి, తక్షతీత్యాద్యక్షూ
వత్. లిటి తతక్ష తతక్షతుః తతక్షుః తతక్షిథ, తతష్ట. లుజీ- అప
క్షీత్ అతక్షిష్టామ్ అతక్షిషుః, అతాక్షీత్ అతాష్టామ్ అతాతుః।

రుష - హింసాయామ్. సక॥ సేట్. తకారాదావార్ధధాతుకే విభా
షా ఇడాగమః. రోషతీత్యాదిపుషవత్. లుటి- రోషితా రోషితా
రా రోషితారః, రోష్టా రోష్టారా రోష్టారః ఇతిరూపద్వయమ్।
ఏవం రిష లుభ ఇష సహ ధాతునాంతాద్వార్ధధాతుకే వా ఇట్.

పత్ ౧-౫తా. సక॥ సేట్. పతతి, పతతు, అపతత్, పతేత్, పపాత
(3౪) పేతతుః పేతుః పేతిథ పేతివ పేతిమ । పతితా, పతిష్యతి
పత్యాత్, అపప్తత్ అపప్తతామ్ అపప్త౯, అపతిష్యత్॥

౧౫.— ఉపదేశావస్థాయా మేకారాంతా, ఓకారాంతా, ఐకారాంతా,
శ్చ ధాతవః శిద్ధిన్న ప్రత్యయేపరతః (ఆర్ధధాతుకస్థలే) ఆకారా
ంతాభవంతి। తాదృశాకారాంతేషు దావ్ దైవ్ భిన్నదారూపా
ణాం, ధారూపాణాం, ధాతునాం మా, ష్టా, గై, పానార్ధక
పా, ఓహాన్, షో, ఏషాళ్చ ఆకారస్య ఏకారాదేశోనిత్యం భవతి
ఆర్ధధాతుకే కితిలిజి(ఆశీర్లజీ); ఏతద్భిన్నానాం సంయుక్తాదికానాం
ద్యై స్తై ధ్వా మ్న ఇత్యాదీనామాకారాంతానాం వికల్పేన ఏకార
ఇతిబోధ్యమ్. యథా.— దే- దాతా, దో- దాతా, ద్యై- ధ్యా
తా|ఆశీర్లజీ- దేయాత్, ధేయాత్, మేయాదిత్యా ద్యేకంరూపమ్;
ధ్యాయాత్, ధ్యేయాత్. గ్లాయాత్ గ్లాయాదిత్యాది సంయుక్తాది
స్థలేరూపద్వయ మితిజ్ఞేయమ్. దావ్, దైవ్, అనయోస్తు ఆశీర్లజీ
దాయాత్ ఇశ్యేవ. లుజీ (౫౯) సిజ్జుక్చన (౬౯) అదాసీత్ అదా
సిష్టామ్ అదాసిషుః॥

ధ-పానే. సక॥ అనిట్. టకారోలుప్యతే. ధ+అ+తి= (౪౧౧౫)
 అయావేనే. ధయతి ధయతః ధయన్తి ధయతు|అధయత్|ధయేత్|
 విటి (౧౫) ఆత్వే (౨౫—౨౭) ద్విత్వాదికార్యేసతి దధా దధతుః
 దధుః. దధిథ, దధాథ- దధధుః- దధ-దధా-దధివ-దధిమ|ధాతా|
 ధాస్యతి|ధయాత్|లుజి (౫౫-౬౦-౬౨-౭౦-౭౨) త్రైరూప్యమ్.
 అదధత్- అదధతామ్ - అదధత్, అధాత్- అధాతామ్- అధుః,
 అధాసీత్- అధాసిష్టామ్- అధాసిషుః| అధాస్యత్| ఏషం శేషే,
 వేషో ఇత్యాద్యేకారాంతానాం రూపాణి. ఓకారాంతాస్తు దివాదా
 ప్రదర్శ్యంతే. ఓకారాంతా ధాతవో మృగ్యాః.

ధ్యై - చింతాయామ్. సక॥ అనిట్. ధ్యై+అ+తి= ఆయావేనేధ్యై
 యతి ధ్యాయతః ధ్యాయన్తి ధ్యాయతు|అధ్యాయత్|ధ్యాయేత్
 (౧౫) దధ్యా| ధ్యాయా| ధ్యాయస్యతి| ధ్యాయాత్ ధ్యాయాస్తామ్,
 ధ్యాయాత్ ధ్యాయాస్తామ్| (౬౯) అధ్యాయాసీత్ అధ్యాయాసిష్టామ్|
 అధ్యాయస్యత్| శేషం ధేష్యత్. ఏవమైకారాంతానాం మై కై కై
 కై) ఇత్యాదీనాం రూపాణి.

కై, కై-శబ్దే. సక॥ అనిట్. కాయతి|చకౌ|కాయాత్|అకాసీత్|| గాయతి|
 జగౌ జగతుః జగుః| గేయాత్ (౧౫) అగాసీత్ శేషం ధ్యైవత్.

పా - పానే. సక॥ అనిట్ (౪౧-౫౯-౭౦) సార్వ ధాతుకస్థలే పా,
 ప్రూ, ప్సా, ప్సా, మ్నా, దాణ్, దృశ్, ఋ, స్ప, శద్, సద్;
 ఏషాంస్థానే క్రమేణ పిబ, జిప్రు, ధమ, తిష్ఠ, మన, యచ్ఛ, పశ్య,
 ఋచ్ఛ, ధౌ, శీయ, సీద, ఏతే ఏకాదశ ఆదేశాభవన్తి| పా+అ+
 తి=పిచాదేశే పరరూపేచసతి పిబతి- పిబతః- పిబన్తి| పిబతు| అపి
 బత్| పిబేత్| పపౌ పపతుః పపుః| పాతా| పాస్యతి| పేయాత్
 (౧౫) అపాత్ (౫౯) అపాస్యత్. శేషం ధేష్యత్.

ప్రూ-గ్ధోపాదానే. సక॥ అనిట్. (౧౫) జిప్రుతి|జిప్రుతు|అజిప్రుత్|
 జిప్రుేత్| జిప్రుశా| ప్రూతా| ప్రూస్యతి| ప్రూయాత్, ప్రూయాత్|
 అప్రూత్, (౬౦-౬౯-౭౦) అప్రూసీత్| శేషం ధేష్యత్.

ధా - శబ్దాన్ని సంయోగయోః. సక॥ అనిట్. ధమతి | ధమతు | అధమత్ | ధమేత్ | ధధ్వా | ధ్వాతా ఇత్యాది ధ్యైవత్.

స్థా - గతినివృత్తా. అక॥ అనిట్ (25-27) తిష్ఠతి | తిష్ఠతు | అతిష్ఠత్ | తిష్ఠేత్ | తస్థా | స్థాతా | స్థాస్యతి | స్థేయాత్ (౨౫) | అస్థాత్ (౨౬) అస్థాస్యత్. ఉపసర్గసూర్వ శ్చేత్ షత్వమ్. అధిష్ఠాతా ఇత్యాది.

మ్నా - అభ్యాసే. సక॥ అనిట్. మనతి | మనతు | అమనత్ | మనేత్ | (౨౫) మమ్నా | మ్నయాత్, మ్నేయాత్ | అమ్నాసీత్ | అమ్నాస్యత్ | శేషం ధ్యైవత్.

దాణ్ - దానే. సక॥ అనిట్. యచ్ఛతి | యచ్ఛతు | అయచ్ఛత్ | యచ్ఛేత్. దదా (౨౫) ఇత్యాది పా వత్ (౨౬-౨౦)

దృశిర్ - ప్రేక్షణే (౨౩-౨౪-౬౮-౭౨) ఇరిత్. సక॥ అనిట్. పశ్యతి | పశ్యతు | అపశ్యత్ | పశ్యేత్ | దదర్శ దదృశతుః దదృశుః దదర్శిష్య దద్రష్ - దదృశివ | ద్రష్టా - ద్రష్టారా | ద్రక్ష్యతి | దృశ్యాత్ - దృశ్యాస్తామ్ | అదర్శత్ - అదర్శతామ్ - అదర్శన్, అద్రాక్షీత్ - అద్రాక్షాస్తామ్ | అద్రాక్షుః | అద్రక్ష్యత్.

ఋ - గతిప్రాపణయోః. సక॥ అనిట్. ఋచ్ఛతి | ఋచ్ఛతు | ఆచ్ఛత్ | ఋచ్ఛేత్ | ఆర ఆరతుః ఆరుః ఆరిథ (౪౬) ఆరివ | అర్తా | అరిష్యతి | (౪౭) | అర్యాత్ అర్యాస్తామ్ | ఆర్షీత్ (౫౧) ఆర్షామ్ | ఆరిష్యత్.

సృ - గతౌ. సక॥ అనిట్. శీఘ్రగమనార్థే ధా ఆదేశః అక॥ ధా + అ + తి = ధావతి | ధావతు | అధావత్ | ధావేత్ | ససార సస్రతుః సస్రః ససర్థ (౪౩-౪౫) సస్రవ-మ | సర్తా | సరిష్యతి (౪౭) స్రీయాత్ | అసార్షీత్ | అసరిష్యత్ | గతౌతు సరతీత్యాది. ఏవమ్ ఋకారాంతా నాంధాతునాం రూపాణి జ్ఞేయాని.

శద్ఘ్ - శాతనే. సక॥ అనిట్. శప్రీత్యమే (సార్వధాతుకే) ఆత్మనే పదమ్. ఆర్థధాతుకే పరస్మై పదమ్. శీయతే | శీయతామ్ | అశీయతః | శీయేత. ఏధ ధాతువత్ | శశాద (౩౪) శేదతుః శేదిథ, శశత్త శేదివ | శత్రా | శత్స్యతి | శద్యాత్ | అశదత్ | అశత్స్యత్ | (౪౧-౫౬-౭౨)

వద్య - ఎవరణగత్యవసాదనేషు. సక॥ అనిట్ (౪౧ - ౫౬ - ౭౨)
 నీచతి నీచతు॥ అనీదత్ నీదేత్ ససాద (౩౪) సేదతుః శేషం
 వద్యవత్. (౭౮-౭౯) నిషీదతి. స్యషీదత్.

ఘన - అదనే. సక॥ అనిట్. అయంవిటి ఆశ్శ్రిజి కర్తృణిచసప్రయు
 జ్యతే ఘనతి | ఘనతు | అఘనత్ | ఘనేత్ | ఘస్తా | ఘత్యతి
 అఘనత్ (౫౬) | అఘత్యత్.

ఉష - దాహే. సక॥ సేట్. (౨౧-౩౨) ఓషతి ఓషతు ఔషత్ |
 ఓషేత్ | ఉవోష ఉషతుః ఉషుః ఉవోషిథ, ఓషాఞ్చకార-బభూ
 వ- ఆస | శేషం పుషవత్.

హసే - హసనే. అక॥ సేట్. హసతి జహస | హసితా | హసిష్యతి |
 హస్యాత్ | అహసీత్ (౬౬) | ఏవమేకారేత్సంజ్ఞకానాంరూపాణి.

౮౬.—ధాతో రుపధాఘాతయోః హల్పరకరేఫ, వకారయోర్ల పర
 తః పూర్వస్య ఇకారస్య ఈకారః, ఉకారస్య ఊకారశ్చస్యాత్॥
 హలిపరే రేఫా న్తస్య, వా న్తస్యచ, ధాతోః ఉపధాఘాతస్య
 ఇకారస్య, ఈకారః; ఉకారస్య, ఊకారశ్చస్యాత్. ఉ॥ క్రూత
 ధాతోరి త్వేకిర్త్ ఇత్యస్య ఈకారేకీర్తయతి, ఉర్వ - ఊర్వతి | తుర-
 తుతూర్తః, దివ్ - దీప్యతి. ఇత్యాది.

ముర్చా - మోహసముచ్చాయయోః. అక॥ సేట్. హల్పరకరేఫపర
 త్వాదుకారస్య ఊకారః | మూర్చతి | నుమూర్చ | మూర్చితా | మూ
 ర్చిష్యతి | మూర్చ్యాత్ | అమూర్శీత్. ఏవం స్ఫుర్చా ముర్వీ పుర్వ
 ఉర్వీ తుర్వీ గుర్వీ ఇత్యాదీనాంరూపాణి.

దు - గతౌ. సక॥ అనిట్ (౨౧) దు+అ+తి=దవతి | దవతు | అదవత్ |
 దవేత్ | దుదావ దుదువతుః దుదవిథ, దుదోథ. దుదువివ | దోతా |
 దోప్యతి | దూయాత్ | అదౌషీత్ | అదోష్యత్ | ఏవముకారాంతానాం
 ధాతూనాం రూపాణిజ్ఞేయాని.

ద్రు, ద్రు, గతౌ. సక॥ అనిట్ (౪౩-౫౫-౭౨) ద్రవతి | ద్రవతి॥ లిటి-
దుద్రోధ దుద్రువ | సుద్రోధ సుద్రువ ॥ లుజీ - అదుద్రువత్ | అసు
ద్రువత్ ॥ శేషం దు ధాతువత్.

షు - ప్రసవైశ్వర్యయోః. సక॥ అనిట్. (౭౮-౭౯) సవతి | సుషావ
సుషవతుః | సుషవిధ, సుషోధ. సుషవివ | లుజీ (౬౨) అసావీత్
అసావిష్టామ్, (౬౩) మతాన్తరే- అసాషీత్ అసాష్టామ్ (౬౪)
అసాషుః | శేషం దువత్.

హ్మ - సంవరణే. సక ॥ అనిట్. (౪౧-౪౫-౪౭-౫౧-౬౮) హరతి |
హరతు | అహరత్ | హరేత్ | జహర జహ్రతుః | జహర్థ జహ్రీవ |
హర్తా | హరిష్యతి | హ్రీయాత్ | అహర్షీత్ | అహరిష్యత్ | ఏవం
గృ ఘృ ఇత్యాదీనామ్ ఋదంతానాం రూపాణి.

స్మృ - చింతాయామ్. సక॥ అనిట్ (౪౧-౪౫-౪౭-౫౧-౬౮) స్మరతి |
లిటి- సస్మార సస్మరతుః | సస్మరుః | సస్మర్థ సస్మరథుః | సస్మర సస్మ
రివ | ఆశీర్లిజీ - స్మర్యాత్ | ఇతివిశేషః శేషంహృవత్ | ఏవంహ్వా
ఇత్యాదిసంయోగాదికానామ్ ఋకారాంతానాం రూపాణి.

స్వృ - శబ్దోపతాపయోః. సక॥ వేట్ (౪౨) స్వరతి | లిటి- సస్వరిధ,
సస్వర్థ. సస్వరివ-మ. | స్వర్తా, స్వరితా | స్వరిష్యతి(౪౭) | లుజీ-
అస్వారీత్ (౬౩) అస్వారిష్టామ్, అస్వారీత్ (౬౪) అస్వార్ణామ్
ఇయానేవవిశేషః శేషం స్మృవత్.

స్పృ-గతౌ. సక॥ అనిట్ (౨౧-౫౬) సర్పతీత్యాది వృషువత్ | లిటి-
ససర్ప సస్పవతుః | ససర్పిధ | స్రప్తా, సప్తా=స్రస్ప్యతి, సోస్ప్యతి
స్ప్యాత్ | అస్పవత్ | ఏవం కృష్ తృష్ దృష్ ఇత్యాద్యనుదాత్తా
నామ్యదుపధానాం ధాతునాం రూపాణిజ్ఞాతవ్యాని.

కృష- విలేఖనే. సక॥ అనిట్. కర్షతి | చకర్ష ॥ క్రష్టా, కర్షా | క్రక్ష్యతి,
కర్క్ష్యతి | కృష్యాత్ | లుజీ - (౫౮-౬౮-౭౧) అక్రాక్షీత్ అక్రా
ష్టామ్ అక్రాక్షుః, అకార్క్షీత్ అకార్ష్టామ్ అకార్క్షుః ; అకృ

క్షత్ అకృషతామ్ అకృషణ్. ఏవం స్పృశ్, మృశ్, తృష్, దృ
షాం లుజితై గ్రూప్యమ్. తృష్ దృషోర్ద్రివాదోవిశేష ఉచ్యతే.

గమృ-గతౌ. సక॥ అనిట్ (౨౧-౫౬) గచ్ఛతి గచ్ఛతు అగచ్ఛత్ |
గచ్ఛేత్ | జగామ జగ్మతుః జగ్ముః జగమిథ, జగన్థ. జగ్మివ - మ |
గన్తా | గమిష్యతి (౪౭) గమ్యాత్ | అగమత్ | అగమిష్యత్.

త్యూ-స్లవనతరణయోః. సక॥ సేట్ (౩౫-౪౦) తరతి తరతు అత
రత్ | తరేత్ | తతార తేరతుః తేరుః తేరిథ తేరివ - మ | తరితా,
తరితా | తరిష్యతి, తరిష్యతి తీర్యాత్ | అతారీత్ (౬౭) | అత
రిష్యత్, అతరిష్యత్ ॥ ఏవమ్నాదన్తానాం రూపాణి.

వస-నివాసే. అక ॥ అనిట్ (౪౧-౪౯) వసతి వసతు అవసత్ | వ
సేత్ | ఉవాస ఉషతుః ఉషుః ఉవసిథ, ఉవన్థ. ఉషివ-మ | వన్తా |
వత్స్యతి ఉష్యాత్ | అవాత్సీత్ అవాత్తామ్ అనాత్సుః | అవత్స్యత్.

వద-వ్యక్తాయాంవాచి. సక ॥ సేట్. వదతి | (౪౯) ఉవాద ఉదతుః
ఉవదిథ | వదితా | వదిష్యతి ఉద్యాత్ | అనాదీత్ (౬౩-౬౭) అవ
దిష్యత్. శేషం వసవత్.

(టుట)శ్వి-గతివృద్ధ్యోః. సక॥ అక॥ సేట్ (౪౦-౫౫-౫౭-౬౬-౬౭-౭౨)
శ్వయతి శ్వయతు | అశ్వయత్ | శ్వయేత్ | లిటి రూపద్వయమ్-
(౪౯) శుశావ శుశువతుః శుశవిథ శుశువివ-మ, శిశ్వాయ శిశ్వి
యతుః శిశ్వయిథ శిశ్వియివ | శ్వయితా | శ్వయిష్యతి శూయాత్ |
లుజి రూపత్రయమ్-అశ్వత్ (౫౭) అశ్వతామ్, అశిశ్వియత్ (౫౫)
అశిశ్వియతామ్, అశ్వయిత్ (౬౬) అశ్వయిష్టామ్ | అశ్వయిష్యత్ ॥
ఇత్థం పరస్మైపదిషు విశేషరూపాణి బుద్ధ్యా అనుక్తానాం ధాతూ
నాం రూపాణిచ పూర్వోక్త విధ్యనుసారేణ బోధ్యాని.

అ ధా త్మ నే ప ది నః.

ఏధ-వృద్ధా. అనుదాత్తైత్ (౧౨) ఆత్మనేపదీ. అక || సేట్, ఏధ+అ+త (౧-౧౧) అత్ర లట్ లిట్ లుట్ లృట్ స్థానిక తజ్జ్యత్య యానాం, 'టేః' * ఏకారాదేశః, తత్రమధ్యమపురుషైకవచన, 'థాన్, ప్రత్యయస్యస్థానే, 'సే, ఇత్యాదేశశ్చస్యాత్; తత్రాపి లిటి ప్రథమపురుషైకవచన బహువచనయోః, 'త, 'యు' అనయోః స్థానే క్రమాత్ 'ఏ, 'ఇరే' ఇత్యేతావాదేశాస్తః. ఇత్యనేన ఏత్వే ఏధతే ఇతిసిద్ధతి. ఏధ్+అ+ఆతామ్ ఇత్యత్ర "హ్రస్వాకారాత్పరస్య ఆతామ్, ఆథామ్, ప్రత్యయసమ్బంధినః ఆద్యకారస్యస్థానే ఇకారాదేశస్యాత్" ఇత్యనేన ఇత్యేగుణే టేః ఏత్వేచకృతే ఏధ + ఇతే=ఏధేతే. ఏధ + యు ఇత్యత్ర " 'యు' స్య స్థానేసర్వత్ర తజి 'అత' ఇత్యాదేశః, హ్రస్వాకారాత్పరశ్చేత్ అన్తాదేశః" ఇత్యనేన యుస్య అకార పరత్వాత్ అన్తాదేశే ఏత్వే అపదాన్తాకారత్వా త్సవర్ణదీర్ఘం బాధిత్వా పరరూపేచకృతే ఏధ+అన్తే=ఏధన్తే. ఏధ+వహి ఇత్యత్ర " (లట్ లోట్ లక్షే లృట్ లృజ్ఞు) వహి, మహి, అనయోగి పరతః అకారస్య ఆకారో భవతి" ఇత్యనేన దీర్ఘే ఏత్వేచకృతే ఏధావహే ఏధామహే ఇత్యాదిరూపాణి సిద్ధ్యన్తి. ఇత్థమాత్మనేపదిషు వత్సమాణ పరినిష్ఠిత ప్రత్యయ రూపాణి యోజనీయానీతి దిక్షాత్రమిహప్రక్రియా ప్రకారగి ప్రాదర్శి.

సార్వ ధాతుక రూపాణి.

లటి ప్రత్యయరూపాణి.			లటి ధాతురూపాణి.				
తే	ఇతే	అన్తే	}	ఏధతే	ఏధేతే	ఏధన్తే	ప్ర॥
సే	ఇథే	ధ్వే		ఏధసే	ఏధేథే	ఏధధ్వే	మ॥
ఏ	ఆవహే	ఆమహే		ఏధే	ఏధావహే	ఏధామహే	ఉ॥

* టేః=టిర్నమ క్వచిదన్యజ్జ్వలః, క్వచిద్వ్యజ్జన (హల్) పరకాన్త్యా జ్వలశ్చ. తస్యస్థానే. యథా- 'త' ఇత్యత్రతకారోత్తరః అకారః, 'ఆతామ్' ఇత్యత్ర ఆమ్, ధ్వమిత్యత్ర ఆమ్, వహిత్యత్ర ఇకారః ఇత్యాదయస్పి సంజ్ఞా కా ఇతిబోధ్యమ్.

లోటి (౧౦)

తామ్	ఇతామ్	అన్తామ్	}	ఏధతామ్	ఏధేతామ్	ఏధన్తామ్
స్వ	ఇథామ్	ధ్వమ్		ఏధస్వ	ఏధేథామ్	ఏధధ్వమ్
బి	ఆవహ్నో	ఆమహ్నో		ఏధై	ఏధావహ్నో	ఏధామహ్నో

లజి (౨-౨౩.)

త	ఇతామ్	అన్త	}	బిధత	బిధేతామ్	బిధన్త
థాః	ఇథామ్	ధ్వమ్		బిధథాః	బిధేథామ్	బిధధ్వమ్
ఇ	ఆవహి	ఆమహి		బిధే	బిధావహి	బిధామహి

విధిలిజి (౧౦ - ౫౦.)

ఈత	ఈయాతామ్	ఈరణ	}	ఏధేత	ఏధేయాతామ్	ఏధేరణ
ఈథాః	ఈయాథామ్	ఈధ్వమ్		ఏధేథాః	ఏధేయాథామ్	ఏధేధ్వమ్
ఈయ	ఈవహి	ఈమహి		ఏధేయ	ఏధేవహి	ఏధేమహి

లిటి. (౧-౨౫-౩౦-౩౩-౪౩) (ఆర్థధాతుకరూపాణి.)

ఏ	ఆతే	ఇరే	}	ఏధాఞ్చక్రే	ఏధాఞ్చక్రాతే	ఏధాఞ్చక్రిరే
సే	ఆథే	ధ్వే, ధ్వే		ఏధాఞ్చక్రవే	ఏధాఞ్చక్రాథే	ఏధాఞ్చక్రధ్వే
ఏ	వహే	మహే		ఏధాఞ్చక్రే-ఏధాఞ్చక్రవహే	ఏధాఞ్చక్రమహే	

ఏధామ్బుభూవ ఏధామ్బుభూవతుః ఏధామ్బుభూవుః, ఏధామాస
 ఏధామాసతుః ఏధామాసురిత్యాది రూపద్వయమపి పరస్మైపదివత్.

లుటి (౯ - ౪౮.)

తా	తారా	తారః	}	ఏధితా	ఏధితారా	ఏధితారః
తాసే	తాసాథే	తాధ్వే		ఏధితాసే	ఏధితాసాథే	ఏధితాధ్వే
తాహే	తాస్వహే	తాస్తహే		ఏధితాహే	ఏధితాస్వహే	ఏధితాస్తహే

ల్యటి (౫-౪౯- ౫౯.)

ల్యే	ల్యే	ల్యే	}	ఏధిష్యతే	ఏధిష్యేతే	ఏధిష్యతే
ల్యే	ల్యే	ల్యే		ఏధిష్యసే	ఏధిష్యేథే	ఏధిష్యధ్వే
ల్యే	ల్యే	ల్యే		ఏధిష్యే	ఏధిష్యోవహే	ఏధిష్యోమహే

ఆశీర్లజీ (౧౦-౫౦-౭౯)

సీష్ట	సీయాస్తామ్-సీరణ	}	ఎధిషీష్ట	ఎధిషీయాస్తామ్-ఎధిషీరణ
సీష్టాః	సీయాస్థామ్-సీధ్వమ్		ఎధిషీష్టాః	ఎధిషీయాస్థామ్-ఎధిషీధ్వమ్
సీయ	సీవహి సీమహి		ఎధిషీయ	ఎధిషీవహి ఎధిషీమహి

లుజీ (౪-౨౩-౫౧-౭౩) ఐధిష్ట-ఐధిషాతామ్- ఐధిషత-ఐధిష్టాః-
ఐధిషాథామ్-ఐధిష్టమ్, (ధ్వమ్) ఐధిషి-ఐధిష్టహి-ఐధిష్టహి.

లృజీ(౬-౪౯-౭౩-౭౯-)

స్యత	స్యేతామ్-స్యంత	}	ఐధిష్యత	ఐధిష్యేతామ్-ఐధిష్యంత
స్యథాః	స్యేథామ్-స్యధ్వమ్		ఐధిష్యథాః	ఐధిష్యేథామ్-ఐధిష్యధ్వమ్
స్యే	స్యావహి-స్యామహి		ఐధిష్యే	ఐధిష్యావహి-ఐధిష్యామహి

ఏవమ్ ఏజ్య ఈజ ఊహ ఇత్యాదీనా (30) మిజాదీనాంరూ
పాణి. భ్వాదౌ ఆత్మనేపదిషు తత్ర తత్ర వత్సమాణ విశేషరూపాణి
వినా అన్యత్సర్వ మేధధాతువ దూహనీయమ్.

విధ్య- వేధ్య-యాచనే. సక॥ సేట్.(౨౧)వేథతే వేథేతే వేథంతే । వేథ
తామ్|అవేథత|వేథేత|వివిధే వివిధా తే-వివిధి రే-వివిధిషే వివిధా థ
వివిధిధ్యే. వివిధే వివిధివహే వివిధిమహే| వేథితా| వేథిష్యతే|వేథి
షీష్ట| అవేథిష్ట| అవేథిష్యత । ఏవంతిక్య టిక్యఇత్యాదీనామికారోప
ధానాంధాతునాంరూపాణి. వేధ్యధాతోస్తు లిటివివేథే వివేధా
తే వివేధిరే— వివేధిమహే. ఇయానేవవిశేషః. శేషమేధవత్.

ముద- హ్షారే. అక ॥ సేట్(౨౧)మోదతే । మోదతామ్ । అమోదత|
మోదేత । ముముదే ముముదాతే ముముదిరే ముముదిషే । మోది
తా|మోదిష్యతే| మోదిషీష్ట| అమోదిష్ట| అమోదిష్యత| శేషమేధ
వత్. ఏవంస్తుభ కుక రుచ ఇత్యాదీనాముకారోపధానాం ధాతు
నాంరూపాణిజ్ఞేయాని.

వృక- ఆధాసే. సక- సేట్ (౨౧) వర్కతే| వర్కతామ్| అవర్కత|
వర్కేత| వప్యకే వప్యకాతే వప్యకిరే వప్యకిషే— వప్యకివహే!

వర్కి-తా | వర్కి-వ్యతే | వర్కి-షీష్ట | అవర్కి-ష్ట | అవర్కి-వ్యత | ఏవ
 మృకారోపధానాం భృజ్ వృత్ వృధ్ ఇత్యాదీనాం రూపాణి.
 ఋజ- గతిస్థానార్జనోపార్జనేషు. సక || సేట్. (20) అర్జతే | విటి-
 (౧౩) ఆన్యజే ఆన్యజాతే ఆన్యజీరే ఆన్యజీషే | అర్జితా | అర్జి-అర్జి-
 ష్ట | ఆర్జివ్యత | శేషమేధవత్.

గాఢ్-గతా. సక || అనిట్. గాతే గాతే గాతే-గాసే గాథే గాధ్యే-గై
 గావహే గామహే | గాతామ్ గాతామ్ గాతామ్-గాస్వ గా
 థామ్ గాధ్వమ్-గై గావహై గామహై | అగాత అగాతామ్ అ
 గాత-అగాథాః అగాథామ్ అగాధ్వమ్-అగై అగావహి అగామ
 హి | గేత గేయాతామ్ గేరణ | జగే జగాతే జగిరే జగిషే | గాతా
 సే | గాస్యతే గాస్యేతే | గాసీష్ట గాసీయాస్తామ్ గాసీరణ | అగాస్త
 (24) అగాసాతామ్ | అగాస్యత | ఏవ (౧౫) మాకారాంతానాం
 ధాతునాం రూపాణి జ్ఞేయాని.

శక్తి - శక్క్యామ్. సక || సేట్. (౧౨) శక్తే శక్తామ్ | ఆ
 శక్తత | శక్తేత | శశక్తే | శక్తితా | శక్తివ్యతే | శక్తిషీష్ట |
 అశక్తిష్ట | అశక్తివ్యత | ఏవం శిఘి పడి పచి ఖడి వది స్పది
 ఇత్యాదీనామికారేత్సంజ్ఞకానాం రూపాణి.

ష్టిజ్ - ఈషద్ధసనే. అక || అనిట్. (౧౨-౨౧-2౨-2౯) స్త్యయతే స్త్యయ
 తామ్ | అస్త్యయత | స్త్యయేత | సిష్టియే సిష్టియాతే సిష్టియిరే
 సిష్టియిషే సిష్టియిధ్యే (ధ్యే) | స్తేతా | స్తేవ్యతే | స్తేషీష్ట | అ
 స్తేష్ట (2౪-2౫) అస్తేవ్యత | ఏవమికారాంతానాం రూపాణి.

డిజ్ - విహాయసాగతా. అక || సేట్. (౪౦) డయతే డయతామ్ | అడ
 యత | డయేత | డిడ్యే డిడ్యాతే డిడ్యిరే డిడ్యిషే | డయితా | డయి
 వ్యతే | డయిషీష్ట | అడయిష్ట (23) అడయివ్యత. ఏవ మికారా
 న్తానాం రూపాణి,

చ్యుజ్ - గతా. సక || అనిట్. చ్యవతే చ్యవతామ్ | అచ్యవత | చ్యవేత |

చుచ్యువే చుచ్యువిషే | చ్యోతా | చ్యోష్యతే | చ్యోషీష్ట | అచ్యోష్ట |
అచ్యోష్యత | ఏవముకారాంతానాం రూపాణి.

ఘ్రాజ్ - పవనే. సక || సేట్. (౪౦) పవతే | పవతామ్ | అపవత | పవేత |
ఘ్రువువే ఘ్రువువిషే | పవితా | పవిష్యతే | పవిషీష్ట | అపవిష్ట | అపవి
ష్యత | ఏవముకారాంతానాం రూపాణి.

ఘృజ్ - అవధ్వంసనే. అక || అనిట్. ధరతే | ధరతామ్ | అధరత | ధరేత |
దధ్రే దధ్రీషే | ధర్తా | ధరిష్యతే | ధృషీష్ట ధృషీయాస్తామ్ | అధృత
అధృషాతామ్ (౨౫) అధరిష్యత | ఏవముకారాంతానాం రూపాణి.

మేజ్ - ప్రణిదానే. సక || అనిట్. మయతే | మయతామ్ | అమయత | మ
యేత | (౨౫) మమే మమిషే | మాతా | మాస్యతే | మాసీష్ట | అ
మాస్త (౨౪) అమాస్యత. ఏవమేకారాంతానాం రూపాణి.

దేజ్ - రక్షణే. సక || అనిట్. దయతే | లిటి- దిగ్యే దిగ్యతే దిగ్యిరేణి
షే | (౨౫) లుజి ఆకారస్య ఇకారః (౨౫) అదిత అదిషాతామ్
అదిషత అదిధాః ఇత్యాది. ఏవమేవ సమవాదిపూర్వకస్థాధాతోః
తజిసతి లుజి సమస్థితేతిరూపమ్. శేషం మేజ్యత్.

త్రైజ్ - పాలనే. సక || అనిట్. త్రాయతే | త్రాయతామ్ | అత్రాయత |
త్రాయేత | తత్రే తత్రిషే | త్రాతాసే | త్రాస్యతే | త్రాసీష్ట | అత్రా
స్త (౨౪) అత్రాస్యత | ఏవ మైకారాంతానాం రూపాణి.

స్పర్ధ-సఙ్ఘిషే. అక || సేట్ (౨౬) స్పర్ధతే | స్పర్ధతామ్ | అస్పర్ధత | స్పర్ధే
త | పస్పర్ధే పస్పర్ధిషే | స్పర్ధితా | స్పర్ధిష్యతే | స్పర్ధిషీష్ట | (౨౩) అస్ప
ర్ధిష్ట | ఏవం హలంతాస్సేటూర్-ధాతవః.

రమ-క్రీడాయామ్. అక || అనిట్. రమతే | రమతామ్ | అరమత | రమేత |
రేమే (౩౪) రేమిషే | రంతా | రంస్యతే | రంసీష్ట | అరంస్త (౨౪)
ఏవమనిటూర్-హలంతా ధాతవః.

దద-దానే. సక || సేట్. దదతే (౩౨) దదదే దదదిషే | దదితా. స్పర్ధవత్.
దధ-ధారణే. సక || సేట్. దధతే (౩౪) దేధే దేధాతే దేధిరే దేధిషే
దధితా. ఇత్యాది శేషం స్పర్ధవత్.

కుర్ద- క్రీడాయామ్. అక|| సేట్. (౮౬) కూర్దతే| కూర్దతామ్ | అకూర్దత| కూర్దేత| చుకూర్దే| కూర్దితా| కూర్దిష్యతే| కూర్దిషీష్ట| అకూర్దిష్ట| అకూర్దిష్యత | ఏవం ఖుర్ద గుర్ద ఉర్ద ఇత్యాదయః హల్పరక రేఫాంతా ధాతవః. ఉర్దధాతోస్తు ఉర్ద్యాఞ్చక్రే (౨౩- ౩౪) ఔర్దత.

తిప్ప-క్షరణే. అక|| అనిట్. ఋదిత్. తేపతే తేపీతే తేపస్తే ఇత్యాది విభవత్. తితిపే తితిపీషే| తేప్తా | తేప్స్యతే | తిప్సీష్ట తిప్సీయాస్తామ్ తిప్సీరణ్| అతిప్త అతిప్సాతామ్ అతిప్సత అతిప్తాః (౨౪) |

జభ, జృభి- గాత్రవినామే. అక|| సేట్. (జభధాతోరచిపరేనుమాగమః) జమ్భతే | జమ్భతా మిత్యాది శకివత్, జృభి ధాతో ర్నుమాగమే (౮౨) జృమ్భతే అజృమ్భిష్ట ఇతిచ.

షహ-మర్షణే. సక|| సేట్. (౨౮) సహతే| సేహే (౩౪) సేహఃతే| సహితా, సోఢా సోఢారా సోఢారః-తాద్యార్థధాతుకేవా ఇట్. (పు|| ౩౦) శేషం స్పర్ధవత్.

శము- కాంతా. సక|| సేట్. అస్మాణ్ణిజ్ సార్వధాతుకే నిత్యమ్. ఆర్ధధాతుకేవిభాషా. కమ్+ఇ (౪౮)=కామి+అ+తే= (౨౧) కామయతే కామయేతే కామయస్తే| కామయతామ్| అకామయత| కామయేత| (౩౧) కామయాఞ్చక్రే (౩౩) బభూవ-ఆస; చకమే చకమాతే చకమిరే చకమిషే|| కామయితా, కమితా | కామయిష్యతే, కమిష్యతే| కామయిషీష్ట, కమిషీష్ట| అచీకమత (౨౬), అచకమత| అకామయిష్యత, అకమిష్యత.

అయ-గతౌ, సక|| సేట్. అయతే| (౩౧) అయాఞ్చక్రే-బభూవ-ఆస| (౩౩) అయితా| అయిష్యతే| అయిషీష్ట అయిషీధ్వమ్ అయిషీధ్వమ్| ఆయిష్ట (౨౩) ఆయిధ్వమ్, ఆయిధ్వమ్| ఆయిష్యత| ఏవందయధాతుః. అయధాతో పరతః ఉపసర్గస్థ రేఫస్యలత్వమ్. యధా-ప్ర, పరా, నిర్, దుర్ ; స్థాయతే, పలాయతే, నిలయతే, దులయతే.

రభ-రాభస్యే. అక|| అనిట్. ప్రాయేణౌజ్సూర్వః. ఆరభతే| ఆరేభ

ఆరేభిషే | ఆరచ్ఛా | ఆరస్యతే | రస్పీష్ట | (౨౪) ఆరబ్ధ ఆరప్నా
తామ్ ఆరస్సత | ఆరస్యత | ఏవం లభధాతుః.

స్వజ్ఞ - పరిష్వజ్ఞే. సక || అనిట్. (౨౮) స్వజతే | సస్వజే | సస్వజ్ఞే | సస్వ
జిషే | సస్వజ్ఞిషే | స్వజ్ఞా | స్వజ్ఞే | స్వజ్ఞే | స్వజ్ఞే | స్వజ్ఞే | స్వజ్ఞే |
అస్వజ్ఞే | తాతామ్ (౨౯) ప్రత్యష్వజ్ఞా | పర్యష్వజ్ఞా | పర్యస్వ
జ్ఞా | ఇతివిశేషః శేషం దంశవత్.

త్రపూష్-లజ్జాయామ్. అక || వేట్. త్రపతే | త్రేపే (౩౫) త్రేపాతే
త్రేపిరే- (౪౨) త్రేపిషే, త్రేపే | త్రపితా, త్రప్తా | త్రపిష్యతే, త్ర
ప్యతే | త్రపిషీష్ట, త్రపీష్ట | అత్రపిష్ట (౨౩) అత్రపిషాతామ్, (౪౨)
అత్రప్త అత్రప్నాతామ్ | అత్రపిష్యత, అత్రస్యత.

తుమూష్-సహనే. సక || వేట్. తుమతే | చతుమే (౪౨) చతుమిషే,
చతుంసే- చతుమాథే | చతుమిధ్వే, చతుధ్వే-చతుమే | చతుమివహే,
చతుణ్వహే | చతుమిమహే, చతుణ్మహే | తుమితా, తుంతా | తుమిష్య
తే, తుంస్యతే | తుమిషీష్ట, తుంసీష్ట | అతుమిష్ట (౨౩-౨౪) అతుంస్తా |
అతుమిష్యత, అతుంస్యత.

గృహూ-గర్హణే. సక || వేట్ (౪౨) గర్హతే | జగృహే | జగృహతే
జగృహిరే- జగృహిషే, జఘృక్షే-జగృహాథే | జగృహిధ్వే, (ధ్వే)
జఘృధ్వే- జగృహివహే, జగృహ్వాహే | గర్హితా, గర్హా | గర్హి
ష్యతే, ఘర్ష్యతే | గర్హిషీష్ట, ఘృక్షీష్ట | అగర్హిష్ట, అఘృక్షత (౨౨)
అగర్హిష్యత, అఘర్ష్యత | ఏవం గాహూ గుహూ ఇత్యాదీనా
మూదితాం హాంతానాం రూపాణిజ్ఞేయాని.

ప్యాయీ-వృద్ధౌ. అక || సేట్. ప్యాయతే | పిప్యే | పిప్యాతే | పిప్యిరే | పిప్యి
షే | ప్యాయితా | ప్యాయిష్యతే | ప్యాయిషీష్ట | అప్యాయీ, అప్యాయీ
ష్ట | అప్యాయీషాతామ్ | అప్యాయీషత | అప్యాయీష్యత.

తాయ్య-సంతా నపాలనయోః, సక || సేట్. తాయతే | తతాయే | అతాయీ,
అతాయీష్ట- ఇత్యాది. శేషం ప్యాయీవత్.

౮౨. — ద్యుత శ్వితా ఇమిదా ఇష్విదా ఇక్షీదా రుచ ఘట రుట
 లుట లుర శుభ తుభ నభ తుభ స్రంసు ధ్వంసు భ్రంసు భ్రంశు
 స్రమ్భు వృతు వృధు శృధు స్యన్తూ కృపూ ఏభ్యన్త పరస్య లజః వి
 భాషా పరస్యైపదంభవతి. పరస్యైపదపక్షే (౫౬-౨౨) అక్షే. ఆత్మ
 నేపదపక్షే (౫౭-౨౩) సిచ్ ఇతిజ్ఞేయమ్ || || తత్ర వృతాదిభ్యః
 స్యప్రత్యయే (౪౯) సనిచపరేపి వా పరస్యైపదంభవతి; పరస్యైపద
 పక్షే స్యసనో రిడాగమశ్చ నభవతి. తత్రాపి కృపూ ధాతోస్తాసి
 ప్రత్యయేపి వా పరస్యైపదమ్, ఇడభావశ్చ- వత్సమాణ లక్ష్యేషు
 క్రమాదీక్షణీయమ్ ప్రేక్షావద్భిః.

ద్యుత-దీప్తా. అక || సేట్. ద్యోతతే ద్యోతతామ్ | అద్యోతత | ద్యో
 తేత | దిద్యుతే దిద్యుతాతే దిద్యుతిరే- దిద్యుతిషే | ద్యోతితా | ద్యో
 తిష్యతే | ద్యోతిషీష్ట | అద్యుతత్ | అద్యుతతామ్ | అద్యుతన్, అద్యో
 తిష్ట | అద్యోతిషాతామ్ | అద్యోతిషత | అద్యోతిష్యత. ఏవం శ్వితా
 దీనామ్ | అశ్వితత్, అశ్వేతిష్టేత్యాది లుజీ రూపద్వయం బోధ్యమ్.

స్రంసు - అవస్రంసనే. అక || సేట్. స్రంసతే | సస్రంసే | స్రంసితా |
 (అజీనలోపః) | అస్రసత్ | అస్రసతామ్ | అస్రసన్, అస్రంసిష్ట | అస్రం
 సిషాతామ్ | అస్రంసిషత | ఏవమేవ ధ్వంసు భ్రంసు భ్రంశు స్రమ్భు
 ధాతూనాం రూపాణిజ్ఞేయాని.

వృతు - వర్తనే. అక || సేట్. వర్తతే | వర్తతామ్ | అవర్తత | వర్తేత |
 వవృతే | వర్తితా | వర్తిష్యతే, వర్తన్యతి (౮౨) | వర్తన్యతః
 వర్తన్యన్తి | వర్తిషీష్ట | అవృతత్, అవర్తిష్ట | అవర్తిష్యత, అవర్తన్య
 త్. ఏవం వృధు శృధు ధాతూణ్ణేయా. శేషంవృకవత్.

స్యన్తూ - ప్రస్రవణే. అక || వేట్. స్యన్తే | సస్యన్తే (౪౨) | సస్యన్తిషే,
 సస్యన్తే సస్యన్తాథే సస్యన్తిధ్వే, సస్యన్తే - సస్యన్తివహే, సస్య
 న్ద్వహే | స్యన్తితా, స్యన్తా | స్యన్తిష్యతే, స్యన్తన్యతే; స్యన్తన్యతి |

స్యన్విషీష్ట, స్యన్వీష్ట, అస్యన్విష్ట, (23) అస్యన్త అస్యన్తాత్వా
 అస్యన్త్యత; అస్యవత్ (2-౨-౨౨) అస్యన్విష్యత, అస్యన్త్యత-త్.
 కృపూ - సామర్థ్యే. అక || వేట్. (౪-౨-౨౨) కృపూధాతో రేఫస్యల
 కారః ఋకారస్య గుకారశ్చయథాసమ్భవంభవతి. కల్పతే | కల్ప
 తామ్ | అకల్పత | కల్పేత | చక్ గుపే చక్ గుపాతే చక్ గుపిరే చక్ గు
 పిషే, చక్ గుప్పే, కల్పితాసే, కల్ప్తాసే; కల్ప్తాసి కల్ప్తాస్థః, కల్పి
 ప్యతే, కల్ప్స్యతే; కల్ప్స్యతి | కల్పిషీష్ట, క్ గుప్పీష్ట | అకల్పిష్ట (23)
 అక్ గుప్త (2౪) అక్ గుప్సాతామ్; అక్ గుపత్ (2-౨) అక్ గుపతామ్ |
 అకల్పిష్యత, అకల్పన్యత; అకల్పన్యత్.

౨౨.—ఘటాదయః ఫణాంతా మిత్సంజ్ఞకాః. తేషాంణిచి సర్వత్రహ్రా
 స్వః చిణ్ణములోర్ధ్వి రవికల్పశ్చ. ఉ || ఘటయతి- అజీఘటత్ | అఘటి,
 అఘాటి | ఘటఙ్ఘటమ్. ఘటఙ్ఘటమిత్యాది.

ఘట- చేష్టాయామ్. అక || సేట్. ఘటతే | జఘటే | ఘటితా | అఘటిష్ట.

వ్యధ- భయసఙ్ఘలనయోః. అక || సేట్. వ్యధతే | వివ్యధే | వివ్యధాతే
 వివ్యధిరే- వివ్యధిషే- వివ్యధిధ్వే- వ్యధితా | అవ్యధిష్ట | శేషమేధవత్.

గుప- గోపనే, తిజ-నిశానే, మాన- పూజాయామ్, బధ- బద్ధనే. ఏతే
 చత్వారః క్రమాత్ నిన్దాయామ్, ఉమాయామ్, జిజ్ఞాసాయామ్,
 చిత్తవికారేర్థే నిత్యంసన్నంతాభవన్తి. గోపనాద్యర్థేతు గోపయ
 తీత్యాదివత్సమాణ చురవద్రూపాణిలభన్తే. సనిసతిద్విత్వే అభ్యా
 సకార్యేచకృతే (౨౫-౨౬) గువ్ + గువ్ + స + తే = జుగుప్పతే జుగు
 ప్పేతే జుగుప్పన్తే | జుగుప్పతామ్ | అజుగుప్పత | జుగుప్పేత (3౦) |
 జుగుప్పాఙ్ఘక్రే (33) బఘావ, ఆస | జుగుప్పితా | జుగుప్పిష్యలే |
 జుగుప్పిషీష్ట | అజుగుప్పిష్ట | అజుగుప్పిష్యత | తిజ్ - తితిషతే, మాన్-
 మీమాంసతే, బద్ధ - బీభత్సతే. తితిషాఙ్ఘక్రే, మీమాంసాఙ్ఘక్రే,
 బీభత్సాఙ్ఘక్రే- ఇత్యాదిసర్వంగుపవత్. ఏవమేవదాన - ఖండనే
 ఇత్యస్తాత్ ఆర్జవేర్థే, శాన- తేజనే ఇత్యస్తాత్ తిష్ఠీకరణేర్థే, కిత

ధాతోః వ్యాధిప్రతికారే నిగ్రహే అపనయనే నాశనే సంశయే ర్థే
 చసఖవతి. క్ర||ఉ||దీదాంసతి-తే, శీశాంసతి-తే, ఇతిపదద్వయమపి.
 కితధాతోః చికిత్సతి- చికిత్సాన్చుకారేతి పరస్మైపదమేవ. సంశ
 యార్థేప్రాప్యేణవిపూర్వః విచికిత్సాతుసంశయ ఇత్యభిధానాత్.
 ఇత్థమాత్మనేపదిషు విశేషరూపాణి విజ్ఞాయ అనుక్తరూపాణిచ
 పూర్వోక్తశాస్త్రానుసారేణప్రదర్శితసాధారణధాతువదూహ్యని.

ఇత్యాత్మనే పదినః.

అ థో భ య ప ది నః.

ణీర్షో- ప్రాపణే - ద్వికర్తృకః. అనిట్ (౧౦-౧౩) ఇత్ - ఉభయపదీ-
 పరస్మైపదపక్షేభూ ధాతువద్రూపాణిఆత్మనేపదపక్షేఏధధాతువ
 ద్రూపాణీతి విజ్ఞేయమ్. నీ+అ+తి= (౨౧)గుణే అయాదేశేచసతి.
 నయతి నయతః నయన్తి- నయతేనయేతే నయన్తే। నయతు, నయ
 తాత్ నయతాం నయన్తు- నయతాం నయేతాం నయన్తామ్। అన
 యత్ అనయతామ్ అనయన్- అనయత అనయేతామ్ అనయన్త।
 నయేత్ నయేతామ్ నయేయః-నయేత నయేయాతామ్ నయేరన్।
 నినాయ నిన్యతుః నిన్యుః నినయిథ, నినేథ నిన్యివ - నిన్యే నిన్యాతే
 నిన్యిరే నిన్యిషే । నేతాసి - నేతాసే । నేష్యతి నేష్యతః నేష్యన్తి-
 నేష్యతే నేష్యేతే నేష్యన్తే। నీయాత్ నీయాన్తాం నీయాసుః-నేషీష్ట
 నేషీయాన్తాం నేషీరన్ । అనైషీత్ (౬౮) అనేష్ట (౭౫) అనేషా
 తామ్ అనేషత । అనెష్యత్ - అనేష్యత। ఏవ ముభయపదిషువత్ప్య
 మాణవిశేషరూపాణి వినా అన్యత్సర్వంనీధాతువద్బోధ్యమ్.

(ఓ) యాచ్య - యాచ్ఛాయామ్. స్వరితేత్ (౧౩) ద్వికర్తృకః. సేట్.
 యాచతి- యాచతే। యాచతు- యాచతామ్। అయాచత్ - ఆయా
 చత। యాచేత్ - యాచేత। యయాచ - యయాచే । యాచితాసి-

యాచితాసే | యాచిష్యతి- యాచిష్యతే | యాచ్యాత్ - యాచిషీష్ట |
అయాచీత్ - అయాచిష్ట | అయాచిష్యత్ - త | ఏవంహాలంతాః.

ఖను- అవదారణే. సక || సేట్. ఖనతి-ఖనతే | చఖాన చఖ్నతుః చఖ్నుః
చఖనిధ- చఖ్నే చఖ్నిషే | ఖనితాసి- సే | ఖనిష్యతి- తే | ఖాయాత్,
ఖన్యాత్ - ఖనిషీష్ట | అఖానీత్ (౬౫) అఖనీత్ - అఖనిష్ట.

బుధిర్ - బోధన. సక || సేట్. బోధతి- బోధతే | బుబోధ- బుబుధే |
బోధితాసి- సే | బోధిష్యతి- తే | బుధ్యాత్ - బోధిషీష్ట | అబుధత్,
(౫౭) అబోధీత్ - అబోధిష్ట | అబోధిష్యత్ - త.

లష- కాంతా- అక || సేట్. సార్వధాతుకే భ్రమువత్. లష్యతి, లషతి-
లష్యతే, లషతే | లలాష లేషతుః- లేషే | లషితాసి- సే | లషిష్యతి-
తే | లష్యాత్ - లషిషీష్ట | అలాషీత్, అలషీత్ - అలషిష్ట | అలషిష్యత్ - త.

గుహూ - సంవరణే. సక || వేట్ (గుణనిమిత్తకాజాదిప్రత్యయే పరే
గుహాధాతోరుకారస్య ఊకారః) గూహతి- తే | గూహతు- తామ్ |
అగూహత్ - త | గూహేత్ - త | జుగూహ జుగూహీధ, జుగోఢ
జుగూహీవ, జుగూహ్వా - జుగూహే జుగూహిషే, జుఘుక్షే జుగూ
హిధ్వే (ధ్వే), జుఘూధ్వే జుగూహీవహే, జుగూహ్వాహే | గూహి
తాసి- సే, గోధాసి- సే | గూహిష్యతి- తే, ఘాత్యతి- తే | గుహ్య
త్ - గూహిషీష్ట, ఘుక్షీష్ట | అగూహీత్, అఘుక్షత్ (౫౯)- అగూఢ,
అఘుక్షతఅఘుక్షౌతామ్ అఘుక్షత-అగూఢాః, అఘుక్షథాః | అఘుక్షౌ
థామ్ అఘుక్షధ్వమ్, అఘూఢ్వమ్-అఘుక్షీ అఘుక్షౌవహి, అగు
హ్వాహే అఘుక్షౌమహి- అగూహిష్ట (౭౩) | అగూహిష్యత్ - త |
అఘాత్యత్ - త | శేషంనీవత్.

శ్రిభి- సేవాయామ్. సక || సేట్ (౪౦) శ్రయతి- శ్రయతే | శ్రిశ్రాయ
శ్రిశ్రియతుః శ్రిశ్రయిధ-శ్రిశ్రియే శ్రిశ్రియిషే | శ్రయితాసి-సే | శ్రయి
ష్యతి-తే | శ్రీయాత్ - శ్రయిషీష్ట | అశ్రిశ్రియత్ - త (౫౫-౭౨)
శేషంనీధాతువత్.

హ్యు-హరణే. సక॥ అనిట్. హరతి-హరతే| జసఃర జహ్రాతుః జ
హ్రుః జహర్థ జహ్రీవ-మ, జహ్రే జహ్రీషే| హర్తా సి-సే| హరి
వ్యతి-తే (౪౭)| హ్రీయాత్-హ్రీషీష్ట| అహరీత్ (౬౮)-అహృత
(౭౫)| అహరివ్యత్-త| ఏవం ధృళ్ భృళ్ ఇత్యాదీనామ్ ఋదంతా
నాంధాతూనాంయాపాణిష్ఠేయాని.

భృ-భరణే. సక॥ అనిట్. భరతి-భరతే| బభార బభర్థ (౪౩)
బభృవ- బభ్రే బభ్రేషే| భేషంహృవత్.

భజ-సేవాయామ్. సక॥ అనిట్. భజతి-భజతే| భజతు- తామ్| అభ
జత్-త| భజేత్-త| బభాజ భేజతుః (౩౫) భేజిథ, బభక్త్. భేజివ-
భేజే భేజేషే| భక్తాసి-సే| భక్త్యతి-తే| భజ్యాత్-భజీష్ట| అభా
జీత్ (౬౮) అభాక్తామ్ అభాక్షుః-అభక్త అభక్షాతామ్ అభక్షత
(౭౪)| అభక్త్యత్-త| ఏవం పచ్ శచ్ ఇత్యాద్యనిటా-బోధ్యాః.

రజ్జ-రాగే. సక॥ అనిట్. (శపినలోపః) రజతి-రజతే| రజతు- తామ్|
అరజత్-త| రజేత్-త| రరజ్జ-రరజ్జిథ, రరజ్జ్- రరజ్జే రరజ్జి
షే| రక్తాసి-సే| రక్త్యతి-తే| రజ్యాత్-రజీష్ట| అరా
జ్జీత్-అరజ్జ్| అరజ్జ్యత్-త.

త్విష-దీప్తా. అక॥ అనిట్. త్వేషతి-తే| తిత్వేష-తిత్విషే| త్వేష్టాసి-సే|
త్వేష్యతి-తే| త్వేష్యాత్-త్వేషీష్ట| అత్విషత్-త| శేషంభజవత్.

యజ-దేవపూజాసక్రతి కరణదానేషు. సక॥ అనిట్-యజతి-యజతే.

౮౯.— యజిర్వపిర్వహిశ్చైవ వసిర్వేష్యేష్య ఇత్యపి|

హ్యేష్యదిశ్వయతిశ్చేతి యజాద్యాస్సురిమేనవ॥

యజాదీనాం ; వచ్ స్వచ్ గ్రహ్ జ్యా వేళ్ వ్యథ్ వచ్ వ్యచ్
వ్రశ్చ్ వ్రచ్చ్ భ్రష్ట్, ఏషాళ్చ అభ్యాసస్య సమ్ప్రసారణంస్యాత్ విటి
(సమ్ప్రసారణంనామ=య, వ, రా, ణాం స్థానైక్రమాత్ ఇ, ఉ, ఋ,
ఇత్యాదేశః) అత్రాయంవిశేషః ॥ ॥ యజాదీనాం వచ్, స్వపోశ్చ్,
కితి ప్రత్యయేపరే సమ్ప్రసారణమ్; గ్రహదీనాం కితి కితిచప్రత్యయే

పరే సమ్ప్రసారణచ్చ లక్ష్యేషూహ్యమ్. ఉ॥ ఇయాజ ఈజతుః ఈజః
 ఇయజిథ, ఇయష్ట- ఈజధుః ఈజ - ఇయాజ, ఇయజ ఈజివ ఈజిమ;
 ఈజే ఈజాతే ఈజిరే-ఈజిషె. యష్టాసి, సే।యత్యతి, తే। ఇజ్యాత్-
 యక్షీష్ట। అయాక్షీత్ అయాష్టామ్ అయాత్సుః+అయష్ట అయతౌతామ్
 అయతత। అయత్యత్-త। ఏవం వపాదయః. విశేషస్తూచ్యతే.

(దు)వవ్ - బీజసంతానే. సక॥ అనిట్. వపతి-తే। ఉవాప- ఉపతుః
 ఉవుః- ఉవపిథ, ఉవప్థ ఉపివ- ఉపే ఉపిషె. వప్తాసి, సే। వప్స్య
 తి, తే। ఉప్యాత్ వప్సీష్ట। అవాప్సీత్ అవప్త శేషంయజవత్.

వహ - ప్రాపణే. సక॥ అనిట్. వహతి, తే। ఉవాహ ఉవహిథ, ఉ
 వోథ ఉహివ ఉహే ఉహిషె । వోథాసి, సే। వత్యతి, తే। ఉ
 హ్యత్ - వక్షీష్ట। అవాక్షీత్ అవోథామ్ అవాత్సుః - అవాక్షీః
 అవోథమ్ అవోథ - అవాత్మమ్ అవాత్స్వ అవాత్స్య, అవోథ
 అవతౌతామ్ అవతత - అవోథాః అవతౌథామ్ అవోథ్యమ్।
 అవక్షి అవత్స్వహి అవత్స్యహి అవత్యత్, త.

వేష్ - తస్తుసన్తానై. సక॥ అనిట్. వయతి వయతే। లిటి వా వయాదేశః
 ఉవాయ ఉయతుః, ఉవతుః ఉయః, ఉవుః ఉవయిథ - ఉయే
 ఉయాలె ఉయిరే ఉయిషె, వవౌ వవతుః వవుః వవిథ, వవాథ,
 ఉవే ఉవాలె ఉవిరే ఉవిషె, వవే వవాలె వవిరే, వవిషె।
 వాతాసి, సే। వాస్యతి, తే। ఉయాత్- వాసీష్ట । అవాసీత్
 (౬౯) అవాస్త (౭౪) అవాస్యత్, త.

వ్యేష్ - సంవరణే. సక॥ అనిట్- వ్యయతి, తే। వివ్యాయ వివ్యతుః
 వివ్యుః- వివ్యయిథ - వివ్యే వివ్యిషే ॥ వ్యాతాసి - సే। వీయాత్
 వ్యాసీష్ట। అవ్యాసీత్ (౬౯), అవ్యాస్త (౭౪).

హ్వేష్ - స్పర్ధాయాంశబ్దేచ. సక ॥ అక॥ అనిట్- హ్వయతి- తే। బు
 హువ జుహువతుః జుహువుః - జుహవిథ, జుహులాథ జుహువివ-

జుహువే జుహువిషే | హ్యతాసి- సే | హ్యస్యతి-తే | హూయాత్- హ్యసీష్ట | అహ్వాత్-అహ్వా తామ్ (౭౨) అహ్వాన్, అహ్వాత అహ్వా తామ్ అహ్వాస్త; అహ్వాస్త అహ్వాసాతామ్ (౭౪) | అహ్యస్యత్-త॥

ఇతి భాష్య దయః.

అథ దివాదయః.

దివు-క్రీడా విజిగీషా వ్యవహార ద్యుతి స్తుతి మోద మద స్వప్న కాన్తి గతఘ. అక॥ సక॥ సేట్- పరస్మైపదీ. (౧) దివాదిభ్యః శ్యన్, య, ఇత్యవశిష్యతే. (౭పు॥టి॥) జీత్వాద్దుణాభావః. (౮౬) ఉపధాదీర్ఘః. దివ్+య= సార్వధాతుకస్థలే సర్వత్ర దీవ్య, ఇతి జాయతే.

లటి. సార్వధాతుకరూపాణి. లోటి.

ఏ.	ద్వి.	బ.	ఏ.	ద్వి.	బ.	
దీవ్యతి	దీవ్యతః	దీవ్యన్తి	} దీవ్యతు(తాత్) దీవ్యతామ్-దీవ్యస్తు.	దీవ్యతామ్-దీవ్యస్తు.		
దీవ్యసి	దీవ్యథః	దీవ్యథ		దీవ్య(తాత్)	దీవ్యతమ్	దీవ్యత.
దీవ్యామి	దీవ్యావః-దీవ్యామః			దీవ్యాని	దీవ్యావ	దీవ్యామ.
	లజి.			విధిలిజి.		

అదీవ్యత్-అదీవ్యతామ్-అదీవ్యన్	} దీవ్యేత్	దీవ్యేతాం-దీవ్యేయః	
అదీవ్యః అదీవ్యతమ్ అదీవ్యత		దీవ్యేః	దీవ్యేతమ్- దీవ్యేత
అదీవ్యమ్-అదీవ్యావ అదీవ్యామ		దీవ్యేయం-దీవ్యేవ	దీవ్యేషు
లిటి.	ఆర్ధధాతుకరూపాణి.	లుటి.	

దిదేవ	దిదివతుః	దిదివుః	} దేవితా	దేవితారా	దేవితారః	
దిదేవిథ	దిదివధుః	దిదివ			లృటి.	
దిదేవ	దిదివివ	దిదివిమ		దేవిష్యతి	దేవిష్యతః	దేవిష్యన్తి

ఆశీర్లజి-దీవ్యాత్ దీవ్యాస్తామ్ దీవ్యాసుః. లుజి (౬౭) అదేవీత్ అదేవిష్టామ్ అదేవిషుః. లృజి- అదేవిష్యత్. శేషంభూవత్-ఏవం షివు ష్టివు ఇత్యాదీనాంరూపాణి. దివాదౌవత్సమాణ విశేషరూపాణివినా అన్యత్సర్వం దివుధాతు వదూహ్యమ్.

త్రసీ- ఉచ్చేగే. అక || సేట్. (౨౭పు||) త్రస్యతి, త్రసతి | త్రస్యతు, త్రసతు | అత్రస్యత్, అత్రసత్ | త్రస్యేత్, త్రసేత్ | త్రతాస(౩౬) త్రతసతుః, త్రేసతుః త్రతసుః, త్రేసుః-త్రతసిథ, త్రేసిథ | త్రసితా త్రసిష్యతి | త్రస్యాత్ | అత్రాసీత్, అత్రసీత్ (౬౫-౬౭)

నృతీ- గాత్రవిక్షేపే. అక || సేట్. (లృటిలృజీచ వా ఇడాగమః) నృత్యతి | నృత్యతు | అనృత్యత్ | నృత్యేత్ | ననర్త-ననృతతుః | నర్తితా | నర్తిష్యతి, నర్తన్యతి | నృత్యాత్ | అనర్తీత్ | అనర్తిష్యత్, అనర్తన్యత్.

జ్ఞామ్-వయోహానా. అక || సేట్. ఋకారస్య ఇత్వేరపరే(జిర్+య) (౮౬) జీర్యతి జీర్యతః జీర్యన్తి | జీర్యతు | అజీర్యత్ | జీర్యేత్ | జజార (౩౬) జజరతుః, జేరతుః జజరుః, జేరుః - జజరిథ, జేరిథ | జరితా, జరీతా | జరిష్యతి, జరీష్యతి | జీర్యాత్ | (౫౭) అజరత్, అజారీత్ | అజరిష్యత్, అజరీష్యత్. ఏవంఝ్ఞామ్ ధాతురపి. విజి- జరురతుః లుజి- అఝూరీది త్యేవవిశేషః.

శో- తనూకరణే. సక || అనిట్ - శ్యక్ ప్రత్యయేపరే ఓకారస్యలోపః (౮౫) అన్యత్ర ఆకారః. శ్+ య+ తి=శ్యతి శ్యతః శ్యన్తి; శ్యతు | అశ్యత్ | శ్యేత్ | శశా శశతుః శశుః శశిథ, శశాథ శశివ | శాతా | శాస్యతి | శాయాత్ | (౬౦) అశాత్, అశాసీత్ (౬౯-౭౦) అశాస్యత్. ఏవంఘో, షో, దో, ఏషాం ఛ్యతి, స్యతి; ద్యతి, ఇత్యాదీని జ్ఞేయాని. దోఇత్యస్యతు (౮౫) దేయాత్ | అదాత్. ఇతివిశేషః.

రాధ- వృద్ధా- అక || అనిట్. రాధ్యతి | రరాధ రరాధతుః రరాధిథ | రాద్ధా | రాత్స్యతి | రాధ్యాత్ | అరాత్సీత్ (౬౮) అరాత్స్యత్. ఏవంస్విద్, శుద్, తుద్, సిద్, క్రుద్, ఇత్యాద్యనిటః.

వ్యధ-తాడనే. సక || అనిట్. శ్యనః (౭పు||టి||) జిత్వాత్ (౮౯) సమ్ప్రసారణమ్. విధ్యతి విధ్యతః విధ్యన్తి | విధ్యతు | అవిధ్యత్ | విధ్యేత్ | వివ్యాధ వివిధతుః వివ్యధ, వివ్యధిథ వివిధివ | వ్యధా | వ్యత్స్యతి | విధ్యాత్ | అవ్యాత్సీత్ అవ్యాత్తామ్ అవ్యాత్సుః | అవ్యత్స్యత్.

పుష-పుష్టా. సక||అనిట్. పుష్యతి పుపోష పుపోషిథ|పోష్టా|పోష్యతి
పుష్యాత్ (౫౬) అపుషత్|అపోష్యత్|ఏవంతుషదుషశుషాదయః.

శ్లిష- ఆలిక్లనే. సక||అనిట్. శ్లిష్యతి|శ్లిష్ణేష|శ్లేష్టా|శ్లేష్యతి|శ్లిష్యాత్|
(౫౩) అశ్లిష్యత్, అనాలిక్లనే అశ్లిషత్|అశ్లేష్యత్.

రథ- హింసాసంరాధ్యోః. సక|| వేట్. (౪౨) రథ్యతి|రరథ రరథతుః-
రరథిథ, రరథ రరథివ, రేథ్వా|రథితా, రథ్ధా|రథిష్యతి, రత్యతి|ర
థ్యాత్ (౫౬) అరథత్|అరథిష్యత్, అరత్యత్.

ణశ - అదర్శనే. అక || వేట్. (౪౨) నశ్యతి | ననాశ నేశతుః (౩౪)
నేశుః నేశిథ, ననంప్త నేశివ, నేశ్వ నేశిమ, నేశ్త్|నశితా, నంప్తా|
నశిష్యతి, నశ్శ్యతి|నశ్యాత్ | అనశత్ (౫౬) అనశ్శ్యత్.

తృప - ప్రీణనే. సక || వేట్. తృప్యతి | తతర్ప తతృపతుః తతపి=థ;
తతర్థ, తత్రథ - తతృపివ, తతృప్ష్వ| తర్పితా; తర్ప్తా, త్రప్తా|
తర్పిష్యతి; తర్ప్స్యతి, త్రప్స్యతి | తృప్యాత్ | (౫౪-౫౬) అత
ర్పిత్; (౬౯) అతార్ప్సిత్, (౬౮) అత్రాప్సిత్; అతృపత్ (౭౨)|
అతర్పిష్యత్, అతర్ప్స్యత్, అత్రప్స్యత్. ఏవందృపధాతుః.

ద్రుహ-జిఘాంసాయామ్. అక|| వేట్. ద్రుహ్యతి|దుద్రోహ దుద్రుహ
తుః దుద్రోహిథ; దుద్రోగ్ధ, దుద్రోథ దుద్రుహివ, దుద్రుహ్వా|ద్రో
హితా; ద్రోగ్ధా, ద్రోథా|ద్రోహిష్యతి, ద్రోష్యతి|దుహ్యత్|అద్రు
హత్|అద్రోహిష్యత్, అద్రోష్యత్| ఏవంముహా, స్నిహా, స్నుహాః.

శము-ఉపశమే. అక|| సేట్ (శ్యనిపరేదీర్ఘః) శామ్యతి|శామ్యతు|అశా
మ్యత్ | శామ్యేత్ | శశామ శేమతుః శేమిథ| శమితా| శమిష్యతి|
శమ్యాత్ | అశమత్ | ఏవం తము, దము, శ్రము, మదీ, ఏతేతుల్యాః,

భ్రము-అనవస్థానే. అక|| సేట్. భ్రామ్యతి, భ్రమతీతి సార్వధాతుకే
రూపద్వయమ్. లుజీ అభ్రమత్ (౫౬-౭౨) శేషం భౌవాదికవత్.
(పు||౨౭) ఏవం క్లము ధాతుర్బోధ్యః.

క్షము-సహనే. సక|| వేట్. క్షామ్యతీత్యాదిశమువత్ | చక్షామ చక్ష

మతుః (౪౨) చక్షుమిథ, చక్షున్థ చక్షుమివ, చక్షుణ్వు చక్షుమిమ చక్షు
ణ్వు। త్సుమితా, త్సున్తా। త్సుమిష్యతి, త్సుంస్యతి। త్సుమ్యాత్ | అత్సుమత్ |
అత్సుమిష్యత్, అత్సుంస్యత్.

అసు-క్షపణే. సక॥సేట్. అస్యతి ఆస। అసితా। అసిష్యతి। అస్యాత్ |
ఆస్థత్ ఆస్థతామ్ ఆస్థన్-ఆస్థః ఆస్థతమ్ ఆస్థత-ఆస్థమ్ ఆస్థావ-మ.
యసు-ప్రయత్నే. అక॥సేట్. సంయస్యతి, సంయసతితివాశ్యన్. పక్షే
శవ్. సమ్భిన్న ప్రాద్యుపసర్గ పూర్వశ్చేత్ శ్యనేవ - ప్రయస్యతి-
అనుయస్యతి - నిర్యస్యతి। యయాస యేసతుః యేసిథ | యసితా।
యస్యాత్ | అయసత్ | అయసిష్యత్.

లుభ-గార్ధ్యై. సక॥సేట్. లుభ్యతి లులోభ। లోభితా, లోభ్యా।లో
భిష్యతి | లుభ్యాత్ | అలుభత్ | అలోభిష్యత్. ఏవం రుష రిష
ధాతుజ్ఞేయా. (పు॥౩౦)

ఇతిదివాదౌ షరస్యైపదినః.

దీపి-దీప్తా. అక॥ సేట్. ఆత్మనేపదీ. దీప్ + య + తే = దీప్యతే దీప్యే శే
దీప్యంతే. ఇత్యాది సర్వమ్ ఏథవత్ (పు॥ ౩౬) ద్రష్టవ్యమ్ | దీప్య
తామ్ | అదీప్యత | దీప్యేత | దిదీపే దిదీపాతే దిదీపిరే దిదీపిషే దిదీ
పాథే దిదీపిధ్వే దిదీపే దిదీపివహే- మహే | దీపితాసే | దీపిష్యతే |
దీపిషీష్ట | అదీపి, అదీపిష్ట అదీపిషాతామ్ అదీపిషత- అదీపిషాః | అదీ
పిషాథామ్ అదీపిధ్వమ్ (ధ్వమ్) అదీపిషి అదీపిష్యహి అదీపిష్మహి |
అదీపిష్యత | ఏవముత్తరత్ర. [దీపివత్.

పూరి-ఆప్యాయనే. సక॥సేట్. పూర్యతే అపూరి, అపూరిష్టే త్యాది
ఘాణ్-ప్రాణిప్రసవే. సక॥వేట్. జితే (౧౨-౪౨-౨౮-౨౯) సూ + య +
తే = సూయతే సూయేతే సూయంతే | సూయతామ్ | అసూయత |
సూయేత | సుషువే సుషువాతే సుషువిరే సుషువిషే సుషువివహే |
సవితాసే, సోతాసే | సవిష్యతే, సోష్యతే | సవిషీష్ట, సోషీష్ట | అస
విష్ట (౨౩) అసోష్ట ౨౫ | అసవిష్యత, అసోష్యత.

దూజ్ - పరితాసే. అక॥ సేట్. (౪౦) దూయతే|దూయతామ్| అదూ

యత| దూయేత| ఆర్ధధాతుకే పూజ్వత్ (పు॥౪౦) ద్రష్టవ్యమ్.

డీజ్ - విహయసాగతౌ. సేట్ (౪౦) డీయతే| డీయతామ్ | అడీయత|

డీయేత| శేషం (పు॥౪౦) ఛావాదికడీజ్ వత్.

దీజ్ - క్షయే. అక॥ అనిట్. దీయతే॥ దీదీయే దీదీయాతే దీదీయిరే దీదీ

యిషే. (లుడాదౌ ఆత్వమ్.) దాతాసే| దాస్యతే| దాసీష్ట| అదా

స్త| అదాస్యత. ఏవం దుమిళ్ మిళ్ ధాత్వోర్లుడాదౌ ఆత్వమ్.

ధీజ్ - ఆధారే, సక॥ అనిట్. ధీయతే| దిధ్యే దిధ్యిషే| ధేతా| ధేష్యతే|

ధేషీష్ట| అధేష్ట| అధేష్యత. ఏవం రీజ్ మీజ్ పీజ్ ఇత్యాదీకారాంతాః.

లీజ్ - శ్లేషణే. అక॥ అనిట్. లీయతే| లిల్యే (లుడాదౌ వా ఆత్వమ్.) లేతా,

లాతా| లేష్యతే, లాస్యతే| లేషీష్ట, లాసీష్ట (౭౫-౭౮) అలేష్ట,

అలాస్త| అలేష్యత, అలాస్యత.

ప్రీజ్ - ప్రీతౌ. సక॥ అనిట్. ప్రీయతే | ప్రిప్రియే ప్రిప్రియాతే ప్రిప్రియిరే

ప్రిప్రియిషే| శేషం ధీజ్ వత్.

ఈజ్ - గతౌ. సక॥ అనిట్. ఈయతే| అయాళ్చక్రే- అయామ్బుభూవ-

అయామాస| ఏతా| ఏష్యతే| ఏషీష్ట| ఐష్ట| ఐష్యత.

మాజ్ - మానే. సక॥ అనిట్. మాయతే (పు॥౪౦) శేషం మేజ్ వత్.

జని-ప్రాదుర్భావే. అక॥ సేట్. సార్వధాతుకే 'జా, ఇత్యాదేశః.

జాయతే-జాయేతే-జాయంతే| జాయతామ్| అజాయత| జాయేత|

జజ్ఞే- జజ్ఞాతే-జజ్ఞిరే- జజ్ఞిషే| జనితాసే| జనిష్యతే| జనిషీష్ట| అజ

నిష్ట, అజని- అజనిషాతామ్- అజనిషత- అజనిష్టాః- అజనిషాథామ్

అజనిధ్వమ్ (ధ్వమ్) అజనిషి- అజనిష్వహి అజనిష్కహి| అజనిష్యత.

పద-గతౌ. సక॥ అనిట్. పద్యతే| పద్యతామ్| అపద్యత| పద్యేత| పేదే

పేదాతే పేదిరే పేదిషే| పత్తా| పత్స్యతే| పత్సీష్ట| అపాది, అప

త్సాతామ్- అపత్సత- అపత్తాః- అపత్సాథామ్- అపద్ధ్వమ్- అప

త్సి- అపత్స్వహి అపత్స్కహి| అపత్స్యత.

విద-సత్తాయామ్. అక॥ అనిట్. విద్యతే॥ వివి॥ వేత్తా॥ వేత్స్యతే॥
 విత్సీష్ట॥ అవిత్త॥ అవిత్సాతామ్- అవిత్సత - అవిద్ధాః॥ అవేత్స్యతే॥
 ఏవంయుధ్విన్ యజ్-భిద్ ఏతేతుల్యాః. అయమదాదౌ రుధాజా
 తుదాదౌచపత్యతే-సత్తాయాం విద్యతే, జ్ఞానవేత్తి, విస్తేవిచారజే,
 విన్దతే విన్దతి ప్రాప్తా, శ్యక్, లక్, శ్మమ్, శే, ప్విదంక్రమాత్.

బుధ-అవగమనే. సక॥ అనిట్. బుధ్యతే॥ బుబుధే॥ బోద్ధాసే॥ భోత్స్యతే॥
 భుత్సీష్ట॥ అబోధి, అబుద్ధ-అభుత్సాతామ్- అభుత్సత-అబుద్ధాః-అభు
 త్సాధామ్- అభుద్ధ్వమ్- అభుత్సి-అభుత్స్వహి॥ అభోత్స్యత.

మన-జ్ఞానె. సక॥ అనిట్. మన్యతే॥ మేనె- మేనాతే- మేనిరే- మేనిషే॥
 మన్తా॥ మన్యతే॥ మన్సీష్ట॥ అమన్స్త-అమన్సాతామ్॥ అమన్స్యత.

సృజ-విసర్గే. అక॥ అనిట్. సృజ్యతే॥ ససృజే- ససృజిషే॥ స్రజ్జా॥ స్ర
 త్యతే॥ స్రజ్జీష్ట॥ అసృష్ట॥ అసృజ్జాతామ్॥ అస్రత్యత.

(అనో)రుధ-కామె. సక॥ అనిట్. ప్రాయేణఅనుపూర్వః-అనురుధ్యతే॥
 అనురుధే॥ అనురోద్ధా॥ అన్వరుద్ధ॥ అన్వరోత్స్యత.

ఇతిదివాదౌ ఆత్మనేపదినః.

మృష-తితిఱాయామ్. సక॥ సేట్. ఉభయపదీ. మృష్యతి మృష్యతః॥ మృ
 ష్యన్తి- మృష్యతే॥ మృష్యేతే॥ మృష్యన్తే॥ మృష్యతు- మృష్యతామ్॥
 అమృష్యత్-అమృష్యత॥ మృష్యేత్-త॥ మమర్ష-నుమృషే॥ మర్షి తాసి-
 సే॥ మృష్యాత్, మర్షిషీష్ట॥ అమర్షీత్-అమర్షిష్ట॥ అమర్షిష్యత్- త.

(ఈ)శుచిర్-పూతీధావే. అక॥ సేట్. శుచ్యతి-తే॥ శుశోచ - శుశుచే॥
 శోచితాసి-సే॥ శుచ్యాత్- శోచిషీష్ట॥ ఆశుచత్ (౫౭), అశోచీత్;
 అశోచిష్ట॥ అశోచిష్యత్- త.

ణహ-బన్ధనే. సక॥ అనిట్. (౮౦) నహ్యతి-తే॥ ననాహ నేహతుః॥ నే
 హిధ, ననద్ధ నేహివ-మ; నేహే నేహిషే॥ నద్ధాసి-సే॥ నత్స్యతి-తే॥
 నహ్యేత్- నత్సీష్ట॥ అనాత్సీత్- అనద్ధ॥ అనత్స్యేత్-త॥ శేషంమృషవత్.

రజ్జు-రాగే. సక॥ అనిట్. (శ్యనినలోపః) రజ్యతి-తే | రజ్యతు-తామ్ | అర
జ్యత్ - త | రజ్యేత్ - త॥ శేషం (పు॥౪౭) భావాదికవత్.

శప-అశ్రోశే. సక॥ అనిట్. శప్యతి-తే | శశాప శేపతుః శేషిథ, శశప్త-
శేపే శేషిషే. శప్తాసి- సే. శప్యతి-తే | శప్యత్. శప్సిష్ట | అశా
ప్సిత్ - అశప్త. ఏవం శక, తప, ధాతూజ్ఞేయా. తపధాతురై శ్వర్ష్యేథే
వికల్పేన తక్ష శ్యనాలభతే. అన్యదాపరస్యైపదీ-శబ్దికరణ ఇతి కేచి
దాహుః. తన్మ తే తప్యతే, తపతీతివి శేషః॥*॥ ఇత్యుభయపదినః.

ఇ తి ది వా ద యః

తుద - వ్యధనే. సక॥ అనిట్. ఉభయపదీ. తుదాదిభ్యః శః. శస్య
(౭.పు॥టి॥) జిత్యాద్గుణోనభవతి. తుదాదాప్రాయశః గుణంవినా
భ్యాదివదేవ రూపాణిజాయంతే. తుద్ + అ + తి = తుదతి తుదతః
తుదన్తి. తుదసి-తుదామి, తుదతే తుదేతే తుదన్తే. తుదసే-తుదే |
తుదతు- తుద- తుదాని, తుదతామ్ - తుదస్వ- తుదై | అతుదత్ -
అతుదః- అతుదమ్, అతుదత-అతుదథాః- అతుదే | తుదేత్ - తుదేః-
తుదేయమ్, తుదేత - తుదేథాః - తుదేయ | తుతోద తుతుదతుః-
తుతోదిథ; తుతుదే తుతుదాతే- తుతుదిషే. తోత్తాసి- తోత్తాసే |
తోత్స్యతి- తే | తుద్యాక్ - తుత్సిష్ట | అతౌత్సిత్ అతౌత్తామ్
అతౌత్సుః, అతుత్త అతుత్సాతామ్ అతుత్సత | అతోత్స్యత్ - త.
దిశ- అతిసర్జనే. సక॥ అనిట్. దిశతి- తే | దిదేశ- దిదిశే | దేష్టాసి- సే |
దేత్యతి- తే | దిశ్యాత్ - దిక్షిష్ట | అదిక్షత్ - త (౭౧-౭౨) అదే
త్యత్ - త | శేషంతుదవత్.

భ్రజ్జ-పాకే. సక. అనిట్. (౮౯) భృజ్జతి- తే | భృజ్జత్ - తామ్ | అభృ
జ్జత్ - త | భృజ్జేత్ - త | బభర్జ, బభ్రజ్జ బభర్జతుః, బభ్రజ్జతుః బభ
ర్జిథ, బభ్రజ్జిథ; బభర్జ, బభ్రజ్జ బభర్జివ, బభ్రజ్జివ - బభర్జే,

బ్రహ్మణ్ బ్రహ్మణీ, బ్రహ్మణీమ్ | బ్రహ్మణీ-సే, బ్రహ్మణీ-సే | బ్రహ్మణీ-
 తే, బ్రహ్మణీ-తే | బ్రహ్మణీ; బ్రహ్మణీష్ట, బ్రహ్మణీష్ట | అభ్రాహ్మణీ, అభ్రాహ్మణీ-
 అభ్రాహ్మణీ- అభ్రాహ్మణీ, అభ్రాహ్మణీ | అభ్రాహ్మణీ- త; అభ్రాహ్మణీ - త.
 కృష-విలేఖనే. సక || అనిట్. కృషతి - తే | కృష్యాత్ - కృషీష్ట | అక్రా
 షీత్, అకారీష్ట, అకృషత్ - అకృష్ట అకృషాతామ్ (౭౪) శేషం
 భ్యాదిస్థకృషవత్ (పు||౩౪)

ముచ్చ-మోక్షణే. సక || అనిట్. (ముచ్, లుచ్, విద్, లిచ్, సిచ్,
 కృత్, ఖిద్, పిచ్. ఏషాం శేపరేసుమాగమః) ముచ్చతి-తే | ముచ్చ
 తు- తామ్ | అముచ్చత్ - త | ముచ్చేత్ - త | ముమోచ - ముమో
 చిథ-ముమోచే ముమోచిషే | మోక్తాసి- సే | మోక్ష్యతి- తే | ముచ్చ్యా
 త్ - ముక్షీష్ట | అముచత్ - అముక్త | అమోక్ష్యత్ - త | ఏవంలుమ్పతి-
 తే. విన్దతి- తే. లిమ్పతి- తే. సిమ్పతి - తే. కృన్దతి. ఖిన్దతి. పింశతి
 త్యాదీని ముచ్ ధాతువద్ జ్ఞేయాని || —*ఇత్యుభయపదినః.*—

ఋచ-స్తుతా. సక || సేట్. పరస్మైపది. ఋచతి ఋచతః ఋచన్తి
 ఋచతు- ఋచ- ఋచాని | ఆర్చత్ | ఋచేత్ | ఆనర్చ - ఆనర్చిథ |
 అర్చితా | అర్చిష్యతి | ఋచ్చ్యాత్ | ఆర్చీత్ | ఆర్చిష్యత్.

(ఓ) వ్రశ్చ- ఛేదనే. సక || వేట్. (౮౯) వ్రశ్చతి వ్రశ్చతః వ్రశ్చన్తి |
 వ్రశ్చతు | అవ్రశ్చత్ | వ్రశ్చేత్ | వ్రవ్రశ్చ వ్రవ్రశ్చిథ, వ్రవ్రష్ట వ్రవ్ర
 శ్చివ, వ్రవ్రశ్చన్తి | వ్రశ్చితా, వ్రష్టా | వ్రశ్చిష్యతి, వ్రశ్చ్యతి | వ్రశ్చ్యాత్ |
 అవ్రశ్చీత్, అవ్రాషీత్ | అవ్రశ్చిష్యత్, అవ్రశ్చ్యత్.

వ్యచ- వ్యాజీకరణే. అక || సేట్. (౮౯) విచతి | విచతు | అవిచత్ | విచే
 త్ | వివ్యాచ వివిచతుః | వ్యచితా | వ్యచిష్యతి | విచ్చ్యాత్ | అవ్యాచీత్,
 అవ్యచీత్ | అవ్యచిష్యత్.

తృప-తృష్ణ-తృప్తా. సక || సేట్. తృపతి- తతర్ప- తర్పితా- తృప్యాత్
 అతర్పీత్ - అతర్పిష్యత్; తృష్ణతి- తతృష్ణ- తృష్ణితా- తృష్ణ్యాత్
 అతృష్ణీత్ - ఏవం తుమ్పాదయః.

౯౦.—కుటాదిభ్యం పరే ఇత్ ణిద్ భిన్నాన్ ప్రత్యయాః శితస్య్యః.
 జిత్యాద్గుణవృద్ధీ న స్తః. ఉ॥ కుటితా- కుటితుమ్, స్ఫుటితా- స్ఫుటి
 తుమిత్యాదయ్య కుజ్ఞే ధాత్వంతాబోధ్యాః.

కుట-కౌటిల్యే. అక॥ సేట్. కుటతి| చుకోట-చుకుటిథ| కుటితా| కుటి
 వ్యతి|కుట్యాత్|అకుటిత్|అకుటిష్యత్. ఏవంకుచ, గుజ, డిపాదయః.
 త్రుట-చ్ఛేదనే. సక॥ సేట్. త్రుట్యతి, త్రుటతి| త్రుట్యతు, త్రుటతు|
 అత్రుట్యత్, అత్రుటత్| త్రుట్యేత్, త్రుటేత్| తుత్రోట-తుత్రుటి
 థేత్యాది కుటధాతువత్.

ధూ-విధూననే. సక॥ సేట్. ధువతి| ధువతు| అధువత్| ధువేత్| దు
 ధావ| ధువితా| ధువిష్యతి| ధూయాత్| అధువీత్| అధువిష్యత్.
 ఏవం నూ గు ధ్రు ఇత్యాదయః.

ధి-ధారణే. సక॥ అనిట్. ధియతి| ధియతః| ధియన్తి| ధియతు| అధియత్|
 ధియేత్| దిధాయ-దిధ్యతుః| ధేతా| ధేష్యతి| ధియాత్| అధైషీత్|
 అధేష్యత్. ఏవ మికారాంతాః రి, షీ, పి, ఇత్యాదయః.

షూ-ప్రేరణే. సక॥ సేట్. సువతి (౭౮-౭౯) విషువతి| సుషావ| సవి
 తా| సవిష్యతి| సూయాత్| అసావీత్. శేషం ధూవత్.

క్యా-విక్షేపే. సక॥ సేట్. (ఋకారాంతానాంధాతూనామికారః)
 కిరతి| కిరతః| కిరన్తి| కిరతు| అకిరత్| కిరేత్| చకార| చకరతుః| కరితా,
 కరితా| కరిష్యతి, కరిష్యతి| కీర్యాత్| అకారీత్| అకరి (రీ)ష్యత్.

గ్యా-నిగరణే. సక॥ సేట్. (అచిపరేవా లత్వమ్) గిరతి, గిలతి| జగార,
 జగాల| గరితా, గరీతా; గలితా, గలీతా| గీర్యాత్ శేషంక్యావత్.

ప్రచ్ఛ-జ్ఞీప్స్యాయామ్. సక॥ అనిట్. (౮౯) పృచ్ఛతి| పృచ్ఛతు| అపృ
 చ్ఛత్| పృచ్ఛేత్| పప్రచ్ఛ - పప్రచ్ఛిథ, పప్రప్థ| ప్రప్ష్టా| ప్రప్త్యతి|
 పృచ్ఛ్యత్| అప్రాక్షీత్| అప్రాప్ష్టామ్| అప్రాక్షుః| అప్రప్త్యత్.

సృజ-విసర్గే. సక॥ అనిట్. సృజతి| ససర్జ| ససృజతుః| ససర్జిథ, ససప్థ
 ససృజివ| సప్ష్టా| సప్త్యతి| సృజ్యాత్| అసాక్షీత్| అసప్త్యత్.

(టు) మజ్జో-శుద్ధో. అక॥ అనిట్. మజ్జతి మజ్జతః మజ్జన్తి మజ్జతు| అమజ్జత్ | మజ్జేత్ | మమజ్జ మమజ్జిథ, మమజ్జేక్థ| మజ్జేక్తా | మజ్జేత్యుతి| మజ్జ్యాత్ | అమాజ్జేక్షీత్ అమాజ్జేక్తామ్ అమాజ్జేక్షుః| అమజ్జేత్యుత్.

స్పృశ-సంస్పర్షనే. సక॥ అనిట్. స్పృశతి| పస్పర్ష- పస్పర్షిథ-పస్పృశివ | స్పృష్టా, స్పృష్టా | స్పృత్యుతి, స్పృత్యుతి | స్పృశ్యాత్ | అస్పృక్షీత్, అస్పృక్షీత్; అస్పృక్షుత్. ఏవం మృశ ధాతుః. కృతి-ధేదనే. సక॥ సేట్. కృన్తతీతిముచ్ఛివత్ | చకర్త్ | కర్తీతా | కర్తీష్యతి, కర్తన్యతి| కృత్యాత్ | అకర్తీత్ | అకర్తీష్యత్, అకర్తన్యత్ | ఏవం చృతిధాతోర్ధాధాతుకరూపాణి. * ఇతిపరస్మైపదినః. *

(ఓ) విజీ-భయచలనయోః. అక॥ సక॥ సేట్. ఆత్మనేపదీ. (ఇడాగమస్థలే నగుణః) ప్రాయేణాయముత్సూర్వః. ఉద్విజతే| ఉద్విజతామ్ | ఉదవిజత | ఉద్విజేత | ఉద్వివిజే | ఉద్విజితాన్ | ఉద్విజిష్యతే | ఉద్విజిషీష్ట | ఉదవిజిష్ట | ఉదవిజిష్యత | శేషమేధవత్.

(ఓ) లజ్జీ-వ్రీడాయామ్. అక॥ సేట్. లజ్జతే | లజ్జతామ్ | అలజ్జత | లజ్జేత | అలజ్జే | లజ్జితాన్ | లజ్జిష్యతే | అలజ్జిష్ట | శేషమేధవత్.

కుజ్-శబ్దే. అక॥ అనిట్. కుటూదిః ౯౦॥ కువతే చుకువే | కుతా | కుష్యతే | కుషీష్ట | అకుత (౭౫) | అకుష్యత | కూజ్ ధాతుస్సేట్. కువితా | కువిష్యతే | కువిషీష్ట | అకువిష్టేతివిశేషః.

ధృజ్-అవస్థానే. సక॥ అనిట్. ధ్రియతే | ధ్రియతామ్ | అధ్రియత | ధ్రియేత | దధ్రే- దధ్రిషె | ధర్తా | ధరిష్యతే | ధృషీష్ట | అధృత (౭౫) | అధరిష్యత. ఏవం పృజ్, దృజ్, మృజ్ | మృజ్ ధాతోర్లిటిలుటిల్యటిల్యజీ చ పరస్మైపదమన్యత్రాత్మనేపదమితిజ్ఞేయమ్. మమార- మమర్థ-మమ్రైవ | మర్తాసి | మరిష్యతి | అమరిష్యత్. ఇతివిశేషః శేషంధృజ్వత్.

ఇతితుదాయః.

అ థ చు రా ద యః.

చుర-స్తేయే. సక || సేట్. ఉభయపదీ. చురాదిభ్యః స్వాధ్ధేణిచ్. ఇ,
 ఇత్యవశిష్యతే. చుర్ + ఇ = గుణేచోరి ఇత్యస్య (౯౨) ధాతుత్వాల్ల
 డాదయః. చోరి + అ + తి = గుణాయాదేశయోగ్ని కృతయోః చోర
 యతి చోరయతః చోరయన్తి, చోరయతే చోరయేతే చోరయన్తే |
 చోరయతు, చోరయతాత్ చోరయతామ్ చోరయన్తు- చోరయ-
 చోరయాని; చోరయతామ్ చోరయేతామ్ చోరయన్తామ్, చోర
 యస్వ- చోరయై | అచోరయత్, అచోరయత | చోరయేత్, చోర
 యేత | చోరయాఞ్చకార, చోరయాఞ్చక్రే, చోరయామ్బఘూవ,
 చోరయామాస | చోరయితాసి-సే; చోరయిష్యతి-తే | చోర్యాత్,
 చోరయిషీష్ట | అచూచురత్ (౭౨) అచూచురతామ్ అచూచురన్,
 అచూచురత (౭౬) అచూచురేతామ్ అచూచురన్త | అచోరయి
 ష్యత్ - త | ఏవం చురాదౌ ణిజన్తప్రకరణేచ రూపాణ్యూహ్యని.
 లుచాదౌ తత్ర తత్ర విశేష ఉచ్యతే.

చిత్తి-స్త్వత్యామ్. చిన్తయతి-తే | చిన్తయామాస | చిన్తయితా | అచి
 చిన్తత్ - త | శేషం చురవత్. ఇకారేత్సంజ్ఞకధాతుషుణిచో వై
 కల్పికత్వ జ్ఞాపనాత్ చిన్తతి - చిన్త్యాత్ - అచిన్తీత్. ఇతిభ్యాదివ
 ద్రూపాణిజాయన్తే. చురాదయ స్సర్వేపి పాక్షికణిచ ఇతికేచిత్.
 తన్మతే చోరతీత్యాది.

[మడి ఛదీత్యాదయః.

ఖడి-భేదనే. ఖణ్డయతి-తే | అచఖణ్డత్ - త | పక్షే-ఖణ్డతి-అఖణ్డీత్ | ఏవం పడి
 పీడ-అవగాహనే. పీడయతి-తే | అపీపిడత్ - త, అపిపిడత్ - త.

ప్రథ-ప్రఖ్యానే. ప్రాథయతి-తే | అప్రప్రథత్ - త | శేషంచురవత్.
 పృథ-ప్రక్షేపే. పర్థయతి-తే | అప్రపర్థత్ - త, అపీపృథత్ - త | ఏవమ్
 ఋకారోపధానాం ధాతూనాం రూపాణి.

జ్ఞప-జ్ఞానే జ్ఞాపనేచ. జ్ఞాపయతి-తే | అజ్ఞజ్ఞాపత్ - త | ఏవం యమ - య
 మయతి, చహ (ప) - చహ (ప) యతి, రహ | రహయతి, బల |
 బలయతి. అయీయమత్, అచీచహదిత్యాది.

చిహ్న-చయనే. చపయతి-తే, చయయతి-తే। అచీచపత్-త, అచీచ
యత్-త। ణిజభావపక్షే-చయతి-చయతే ఇత్యాది.

కృత-సంశబ్దనే. (౧౬) కీర్తయతి-తే। కీర్తయాచ్చికార-చక్రే। అచి
కీర్తత్-త, అచీకృతత్-త। ఏవమ్యూకారోపధా ధాతవః.

ధూఙ్-కమ్పనె (ణిచినుగాగమః) ధూనయతి|ధూనయాచ్చికార। అదు
ధూనత్। పక్షేధావయతి, ధవతి - ధవతే. అయంస్వాదౌక్ర్యాదౌ
తుదాదౌచపత్యతే.ఉక్తచ్చ కవిరహస్యే—ధూనోతిచమ్పకవనాని
ధునోత్యశోకం, చూతం ధునాతి, ధువతి స్ఫుటితాతిముక్తమ్ || వా
యుర్విధూనయతి ధావయతీహరేణూన్యత్కాననే ధవతి చన్దనమ
జ్జారీశ్చ || ఏవం ప్రీఙ్-ప్రీణయతి-తే। అపిప్రీణత్-త; ప్రాయయతి,
ప్రయతి,ప్రయతే ఇత్యాది. * ఇత్యుభయపదినః. *

కథ-వాక్యప్రబంధే. పరస్మైపదీ. అదన్తః. కథయతి|కథయామాస। అచ
కథత్। ఏవం వర రహ స్తన గద రచాదయ అదన్తాధాతవః.

గణ-సక్షేఖ్యానే. గణయతి। అజీగణత్, అజగణత్. ఇతివిశేషః.

సూచ-పైశున్యె.సూచయతి।అసుసూచత్ (అషోపదేశత్వాన్నషత్వమ్)
నివాస-ఆచ్ఛాదనే. నివాసయతి। అనినివాసత్.

ఊన-పరిహణే. ఊనయతి। ఔననత్। మాభవాసూననత్ (౨౪- ౨౫)

స్తైన-చౌర్యే. స్తైనయతి। అతిస్తైనత్ (౨౬ - ౨౭)

యుజ - సంయమనే. యుజధాతుమారభ్య ధృషధాతు పర్యన్తం
విద్యమానా ధాతవః విభాషితణిచః. తేన-యోజయతి, యోజతి।
యోజయామాస, యుయోజ|అయూయుజత్, అయాక్షీత్ |ఇత్యాది
రూపాణిజ్ఞేయాని. ఏవం వృచ అర్చ సహాదయః.

—* ఇతి పరస్మైపదినః. *—

చిత-సంశ్చేతనే. ఆత్మనేపదీ. చేతయతే। చేతయాచ్చిక్రే-ఆస-బహు
వ। చేతయిష్యతే। అచిచేతత.

దామ్యు-దానే. దామయతే। అదదామత. ఏవమ్ ఋదితః.

దశి-దంశనే. దంశయతే | అదదంశత | ఇదిత్వాత్పక్షే దంశతీత్యాది.
 గూ - విజ్ఞానే. గారయతే | గారయాञ్చక్రే | అజీగరత.
 విద - చేతనాఖ్యాన నివాసనేషు | వేదయతే | అవీవిదత. (పు|| ౫౪)
 భూ- ప్రాప్తౌ. ఆధృషీయః. భావయతే | అవీభవత | భవతే- ణిచ్
 సన్నియోగే నై వాత్త్వ నేపదం నాన్యత్రేత్యేకే - తన్న తేభవతీత్యేవ.
 పద-గతౌ. అదంతః. పదయతే | అపపదత || ఏవమ్ అర్థ- అర్థయతే |
 ఆ ర్తధత||సత్ర-సత్రయతే|అససత్రత. ఏవం శూర వీర గర్వాదయః.

ఇ తి చు రా ద యః.

ఇతి ప్రథమావళిస్సమాప్తా.

అద - భక్షణే. సక|| అనిట్. పరస్మైపదీ. (౧) అదాదిభ్యస పరస్య
 శపోలుక్ (అదర్శనమ్) భూధాతావివ (పు|| ౧౮) ప్రత్యయా
 స్సంయోజ్యాః-విశేషస్తూచ్యతే.

లటి. (సార్వధాతుకరూపాణి.) లోటి

ప్ర అత్తి	అత్తః	అదన్తి	}	అత్తు, అత్తాత్	అత్తామ్	అదన్తు
మ అత్సి	అత్థః	అత్థ		అద్ధి, అత్తాత్	అత్తమ్	అత్త
ఉ అద్ది	అద్వః	అద్వః		అదాని	అదావ	అదామ

లజి (౨౩) విధిలిజి (౫౦)

ఆదత్	ఆత్తామ్	ఆదత్	}	అద్యాత్	అద్యాతామ్	అద్యుః
ఆదః	ఆత్తమ్	ఆత్త		అద్యాః	అద్యాతమ్	అద్యాత
ఆదమ్	ఆద్వ	ఆద్వ		అద్యామ్	అద్యావ	అద్యామ

లిటి. (ఆర్ధధాతుకరూపాణి) లిటి రూపాన్తరమ్.

జఘాస	జక్షతుః	జక్షుః	}	ఆద	ఆదతుః	ఆదుః
జఘసేథ	జక్షథుః	జక్ష		ఆదిథ(౪౯)	ఆదథుః	ఆద
జఘాస	జక్షీవ	జక్షీమ		ఆద	ఆదివ	ఆదిమ

లుటి.

లృటి.

అత్తా	అత్తారా	అత్తారః	}	అతస్యతి	అతస్యతః	అతస్యన్తి
అత్తాసి	అత్తాస్థః	అత్తాస్థ			ఆశ్లేర్లిజీ.	
అత్తాన్తి	అత్తాన్వః	అత్తాన్వః			అద్యాత్	అద్యాన్తామ్

లుజీ-అఘసత్ అఘసతామ్ అఘసన్. (౭౨) లృజీ-అతస్యత్.

హన - హింసాగత్యోః. సక॥ అనిట్. హన్తి హతః ఘ్నన్తి-హంసి
హథః హథ - హన్తి హన్వః హన్వః | హన్తు, హతాత్ హతామ్
ఘ్నన్తు-జహి, హతాత్ హతం హత-హనాని హనావ హనామ |
అహన్ అహతామ్ అఘ్నన్-అహన్ అహతమ్ అహత-అహనమ్
అహన్వ అహన్త్ | హన్యాత్ హన్యాతామ్ హన్యః | జఘాన జఘ్న
తుః జఘ్నుః జఘనిథ, జఘన్థ జఘ్నధుః జఘ్న-జఘాన, జఘన జఘ్ని
వ-మ | హన్తా హన్తారా హన్తారః హన్తాసి | హనిష్యతి (౪౭) హని
ష్యతః హనిష్యన్తి | (ఆశ్లేర్లిజీలుజీచవధాదేశః.) వధ్యాత్ వధ్యా
న్తామ్ వధ్యాసుః | అవధీత్ అవధిష్టామ్ (౬౭) అవధిషుః | అహ
నిష్యత్. శేషమ్ అదధాతువత్.

ణు- స్తుతా. సక॥ సేట్. (౪౦-౮౦) నౌతి నుతః నువన్తి- నౌషి నుథః
నుథ- నౌమి నువః నుమః | నౌతు, నుతాత్ నుతాం నువన్తు-నుహి,
నుతాత్ నుతం నుత- నవాని నవావ నవామ | అనౌత్ అనుతామ్
అనువన్ - అనౌః అనుతమ్ అనుత - అనవమ్ అనువ అనుమ | ను
యాత్ నుయాతామ్ నుయః | నునావ నునువతుః నునువుః నున
విథ | నవితా | నవిష్యతి | నూయాత్ నూయాన్తాం నూయాసుః |
అనావీత్ అనావిష్టామ్ అనావిషుః | అనవిష్యత్. ఏవంయు, త్సు,
త్సు, ష్టు, రు, తు, స్తు, ధాతవః. రుతుస్తూనాంవి శేషగ్గప్రదర్శ్యతే.

రు- శబ్దే. అక॥ సేట్. రౌతి రుతః రువన్తి త్యాదిసర్వంనువత్. విశేషస్తు
రవీతి రువీతః రువన్తి-రవీషి రువీథః రువీథ-రవీమి రువీవః రువీమః |
రవీతు, రువీతాత్ రువీతాం రువన్తు- రువీహి, రువీతాత్ రువీతం

రువీత| అరవీత్ అరువీతామ్ అరువన్ - అరవీః అరువీతమ్ అరు
వీత- అరవమ్ అరువీవ- మ| రువీయాత్ రువీయాతామ్ రువీయుః
శేషంనువత్-ఏవం తు, స్తు ధాతోర్వ ర్నువత్ రువచ్ఛరూపాణ్య
స్యని. అనయోరనిట్య-త్వాత్ (౪౧) తోతా- తోష్యతి, స్తోతా-
స్తోష్యతి| ఇత్యాదివిశేషశ్చబోధ్యః.

ఇణ్ - గతౌ- సక|| అనిట్. ఏతి ఇతః యన్తి- ఏషి ఇథః ఇథ-ఏమి ఇవః
ఇమః| ఏతు, ఇతాత్ ఇతామ్ యన్తు- ఇహి, ఇతాత్ ఇతమ్ ఇత-
అయాని అయావ అయామ| ఐత్ ఐతామ్ ఆయన్ - ఐః ఐతమ్ ఐత-
ఆయమ్ ఐవ ఐమ| ఇయాత్ ఇయాతామ్ ఇయుః- ఇయాః ఇయా
తమ్ ఇయాత - ఇయామ్ ఇయావ- మ | ఇయాయ ఈయతుః ఈ
యుః- ఇయయిథ, ఇయేథ ఈయధుః ఈయ- ఇయాయ, ఇయయ
ఈయివ- మ| ఏతా- ఏతాసి- ఏతాస్తి| ఏష్యతి ఏష్యతః ఏష్యన్తి|
ఈయాత్ ఈయాస్తామ్ ఈయాసుః | లుజీ - (౫౯-౬౦) అగాత్-
అగాతామ్ అగుః| ఐష్యత్| ఏవమ్ ఇక్ ధాతుః.

వీ- గత్యాదిషు. అనిట్. వేతి వీతః వియన్తి- వేషి- వేమి | వేతు-వీహి
వయాని| అవేత్ అవీతామ్ అవియన్, (అవ్యన్) అవేః-అవేయమ్|
వీయాత్| వివాయ| అవైషీత్| శేషమిణ్యత్ ఏవమీధాతురపి (పు|| ౨౫)

యా- ప్రాపణే. అనిట్. యాతి యాతః యాన్తి - యాసి - యామి|
యాతు, యాతాత్ యాతామ్ యాన్తు- యాహి - అయాని| అ
యాత్ అయాతామ్ అయుః, అయాన్ - అయాః - అయామ్| యా
యాత్| ఆర్ధధాతుకై (పు|| ౩౧) కైవత్. యయా| యాతా| యా
స్యతి| యాయాత్ యాయాస్తామ్| అయాసీత్ (౬౯) అయాస్యత్.
ఏవంవా, భా, లా, రా, పా, స్నా ఇత్యాదయ ఆకారాంతాః.

వచ-పరిభాషణే. అనిట్. వక్తి వక్తః (అయమన్తాదేశస్థలే నప్రయుజ్య
తే. అస్యబహువచనప్రయోగోనేతికేచిత్) వక్తు-వక్తి-వచాని| అవక్-
అవచమ్| వచ్ఛాత్ (౮౯) ఉవాచ| వక్తా| వక్త్యతి| ఉచ్ఛాత్|
అవోచత్ | అవక్త్యత్.

విద- జ్ఞానే. సక॥ సేట్॥ (లటి, లోటి, లిటిచరూపద్వయమ్) లటి. వేద
 విదతుః విదుః- వేత్త విదధుః విద - వేద విద్వవిద్దు; వేత్తి విత్తః
 విదన్తి- వేత్సి విత్తః విత్త-వేద్ది విద్వః విద్దుః। లోటి - విదాఙ్కరో
 తు, విదాఙ్కరుతాత్ విదాఙ్కరుతామ్ విదాఙ్కర్వన్తు- విదా
 ఙ్కరు, తాత్ విదాఙ్కరుతం విదాఙ్కరుత - విదాఙ్కరవాణి
 విదాఙ్కరవావ-మ; వేత్తు, విత్తాత్ విత్తాం విదన్తు- విద్ధి, విత్తాత్
 విత్తం విత్త- వేదాని వేదావ వేదామ । లజి- అవేత్ అవిత్తామ్
 అవిదుః- అవేః, అవేత్ అవిత్తమ్ అవిత్త - అవేదమ్ అవిద్వ- ద్దు।
 విద్యాత్ విద్యాతామ్। లిటి- వివేద వివిదతుః వివేదిథ; (3౨-33)
 విదాఙ్చకార- బభూవ- ఆస। వేదితా। వేదిష్యతి। విద్యాత్ విద్యా
 స్తామ్। అవేదిత్ (౬౭) అవేదిష్యత్.

అస-ఘవి. అక॥ సేట్. (ఆర్ధధాతుకే భూ, ఇత్యాదేశః) అస్తి స్తః
 సన్తి- అసి స్థః స్థ- అస్తీ స్వః స్తుః। అస్తు, స్తాత్ స్తామ్ సన్తు- ఏధి,
 స్తాత్ స్తమ్ స్త- అసాని అసావ- మ। ఆసీత్ ఆస్తామ్ ఆసన్- ఆసీః
 ఆస్తమ్ ఆస్త- ఆసమ్ ఆస్వ ఆస్తు। స్యాత్ స్యాతామ్ స్యః- స్యో
 స్యాతమ్ స్యాత- స్యామ్ స్యావ స్యామ। (పు॥౧౯) బభూవ । భవి
 తా। భవిష్యతి। భూయాత్ । అభూత్ । అభవిష్యత్.

మృజూ- శుద్ధా - సక॥ వేట్. (హాలాదౌశితివృద్ధిఃకిజ్జిత్యజాదౌవా)
 మార్జి మృజ్ఞః మృజన్తి, మార్జన్తి- మార్జి మృజ్ఞః మృజ్ఞ - మార్జి
 మృజ్ఞః మృజ్ఞః। మార్జు- మృజ్ఞి- మార్జాని । అమార్జ్ అమృజ్ఞామ్
 అమార్జన్-అమార్జ్-అమార్జమ్। మృజ్యాత్ మృజ్యాతామ్। మమార్జ
 మమృజతుః, మమార్జతుః-మమార్జిథ, మమార్జ్ । మార్జితా, మార్జ్
 మార్జిష్యతి, మార్త్యతి । మృజ్యాత్ మృజ్యాస్తామ్ । అమార్జీత్,
 (౬౭-౬౮) అమార్జీత్ । అమార్జిష్యత్, అమార్త్యత్.

రుదిర్ - అశ్రువిమోచనే. అక॥ సేట్. (రుద్, స్వప్, శ్వప్, అన్,
 జ్ఞ్. ఏభ్యః పరవలాదిసార్వధాతుకస్యాపి ఇడాగమః) రోదితి

రుదితః రుదన్తి- రోదిషి రుదిథః రుదిథ - రోదిమి రుదివః రుదిమః|
 రోదితు, రుదితాత్ - రుదితామ్ రుదన్తు- రుదిహి, రుదితాత్ - రో
 దాని రోదావ- మ| అరోదీత్, అరోదత్ అరుదితామ్ అరుదత్ -
 అరోదీః, అరోదః అరుదితమ్ | అరుదిత- అరోదమ్ అరుదివ - మ|
 రుద్యాత్ రుద్యాతామ్| రురోద రురుదతుః- రురోదిథ| రోదితా|
 రోదిష్యతి| రుద్యాత్ రుద్యాస్తామ్| అరుదత్ (౫౭), అరోదీత్|
 అరోదిష్యత్. ఏవం స్వపాదయః.

(ఇ) ష్వప్ - శయే. అక|| అనిట్. (౭౮-౭౯-౮౦) స్వపితి | స్వపితు|
 అస్వపీత్, అస్వపత్ | స్వప్యాత్ | సుష్వాప సుషుపతుః- సుష్వపిథ,
 సుష్వప్థ- సుషుపివ-మ| స్వప్తా| స్వస్యతి| సుప్యాత్ | అస్వాప్సీత్ |
 అస్వస్యత్. శేషం రుదిర్వత్.

శ్వస- ప్రాణనే. సేట్. శ్వసీతి| శశ్వాస| శ్వసీతా| అశ్వసీత్ (౬౬).

అన- ప్రాణనే. అనితి-ప్రాణితి| ఆనీత్, ఆనత్ | ఆన| అనితా| ఆనీత్ (౬౭).

జక్ష-భక్షహాసనయోః. సేట్. జక్షీతి. జక్షితః జక్షతి| జక్షీతు- జక్షీహి|
 అజక్షీత్, అజక్షత్ అజక్షీతామ్ అజక్షుః| జక్ష్యాత్ | జక్షీతా|
 అజక్షీత్ | అజక్షీష్యత్. శేషం రుద్వత్.

జాగ్య- నిద్రాక్షయే. అక|| సేట్. జాగర్తి జాగ్యతః జాగ్రతి- జాగర్సి
 జాగ్యథః జాగ్యథ- జాగర్సి జాగ్యవః - మః | జాగర్తు- జాగ్యహి-
 జాగరాణి| అజాగః అజాగ్యతామ్ అజాగరుః - అజాగః- అజాగ
 రమ్| జాగ్యయాత్ | (౩౨-౩౩) జాగరాఞ్చకార, బభూవ, ఆసః
 జజాగార జజాగరతుః | జాగరితా | జాగరిష్యతి | జాగర్యాత్ |
 (౬౬-౬౭) అజాగరీత్ | అజాగరిష్యత్.

దరిద్రా- దుర్గతా. అక|| సేట్. దరిద్రాతి దరిద్రితః దరిద్రతి- దరిద్రాసి-
 మి| దరిద్రాతు, దరిద్రితాత్ దరిద్రిహి- దరిద్రాణి| అదరిద్రాత్ అదరి
 ద్రితామ్ అదరిదుః| దరిద్రియాత్ | (౩౦) దరిద్రాఞ్చకార, మతా

స్తరే-వచరిదౌ వచరిద్రతుః| వచిదితా| దరిదిష్యతి| దరిద్ర్యాత్|
అదరిద్రీత్, (౬౭-౬౯) అదరిద్రాసీత్| అదరిదిష్యత్.

చకాస్య- దీప్తా. అక|| సేట్. చకాస్తి చకాస్తుః చకాసతి - చకాస్సి-
చకాస్తి| చకాస్తు - చకాద్ధి, చకాధి. చకాసాని| అచకాత్ (ద్)
అచకాస్తామ్ అచకాసుః- అచకాః, అచకాత్| చకాస్యాత్| చకా
సాఞ్చికార (౩౦)| చకాసితా| చకాసిష్యతి| అచకాసీత్.

శాసు- అనుశిష్టా. సక|| సేట్. శాస్తి శిష్టః శాసతి- శాస్సి శిష్టః శిష్ట-
శాస్తి శిష్టః శిష్టః| శాస్తు, శిష్టాత్ శిష్టాం శాసతు - శాధి- శా
సాని| అశాత్ అశిష్టామ్ అశాసుః - అశాః, అశాత్ - అశాసమ్|
శిష్యాత్| శశాస శశాసతుః| శాసితా| శాసిష్యతి| అశిషత్ ౫౬|
అశాసిష్యత్|| * ఇతిపరస్మైపదినః. *

ఆస-ఉపవేశనే. అక|| సేట్. * ఆత్మనేపదీ. ఆస్తే ఆసాతే ఆసతే-
ఆస్సే ఆసాథే ఆధ్వే- ఆసే ఆస్వహే ఆన్మహే| ఆస్తామ్- ఆస్స్వ
ఆసాథామ్ ఆధ్వమ్ - ఆసై| ఆస్త| ఆసీత ఆసీయాతామ్ | ఆసో
ఞ్చికౌ (౩౦) | ఆసితా| ఆసిష్యతే| ఆసిషీష్ట | ఆసిష్ట | ఆసిష్యత.
ఏవంవసాదయః. ణిజధాతోః- నిజ్జై-నిజ్జేక్షే-నిజ్జోణే-ఇత్యాది.

శీజ్-స్వప్నే. అక|| సేట్. (సర్వత్రగుణః) శేతే శయాతే శేరతే-శేషే
శయాథే శేధ్వే- శయే శేవహే శేమహే| శేతాం శయాతాం శే
రతాం శేష్వ-శయై| అశేత- అశేధాః- అశయి| శయీత- శయీ
ధాః- శయీయ| శిశ్యే | శయితా | శయిష్యతే | శయిషీష్ట | అశ
యిష్ట | అశయిష్యత.

* లటి-తే ఆశే ఆతే-నే ఆథే ధ్వే-ఏ వహే మహే| లోటి- తామ్ ఆతామ్
అతామ్- స్వ ఆథామ్ ధ్వమ్-ఐ ఆవహై ఆమహై| లజి-త ఆతామ్ ఆత-ధాః ఆథామ్
ధ్వమ్-ఇ వహి మహి| విధిలిజాదౌ (పు||౩౭) ధ్వాదౌ ఏధ ధాతా వివప్రత్యయా
స్సంయోజ్యాః. ఏవమేవ ఆదాదౌ, జుహూత్యాదౌ, స్వాదౌ, రుధాదౌ, తనాదౌ,
క్యాదౌ చ ఆత్మనేపదిషు ప్రత్యయరూపాణి యోజనీయాని.

ఈడ-స్తుతౌ. సక|| సేట్. ఈట్టే ఈడాతే ఈడతే - ఈడిషే ఈడాథే
ఈడిధ్వే-ఈడే ఈడ్వహే ఈడ్వహే| ఈట్టామ్ - ఈడిష్వ- ఈడై|
ఇట్ట-ఇడ్వమ్| ఈడిత| ఈడాఞ్చక్రే| ఈడితా|ఈడిష్వతే|ఈడిషీష్ట|
ఇడిష్ట| ఇడిష్వత. ఏవమీక్=ఈష్టై- ఈశిషే- ఈశిధ్వేఇత్యాది.

షూజ్ -ప్రాణిగర్భవిమోచనే. సక || వేట్. సూతే సువాతే సువతే.
సూషే-సువే| సూతామ్-సూష్వ- సువై| అసూత| సువీత|సుషువే|
సవితా, సోతా| ఇత్యాది శేషం దై వాదికషూజ్ వత్. (పు||౫౨)

ఇజ్-అధ్యయనే. సక|| అనిట్. నిత్యమధిపూర్వః. అధీతే అధీయాతే
అధీయతే- అధీషే అధీయాథే అధీధ్వే-అధీయే అధీవహే- మహే|
అధీతామ్- అధీష్వ-అధ్యయై| అధ్యైత అధ్యైయాతామ్ అధ్యై
యత - అధ్యైథాః - అధ్యైయి | అధీయాత అధీయాయాతామ్
అధీయారణ్- అధీయాయ| అధిజగే అధిజగాతే అధిజగిరే- అధిజగి
షే| అధ్యేతా| అధ్యేష్వతే| అధ్యేషీష్ట| అధ్యైష్ట, అధ్యగీష్ట (౭౫)
అధ్యగీష్వత, అధ్యైష్వత.

చక్షీజ్-వ్యక్తాయాంవాచి. సక || సేట్. (ఆర్థధాతుకేఖ్యాభాదేశః.
లిటివా| భాష్యకారమతేఖ్నాదేశః) చష్టై చటౌతే చటుతే - చక్షే
చటౌథే చడ్వై- చక్షే చక్షుహే చక్షుహే| చష్టామ్-చక్షు-చక్షై|
అచష్ట| చక్షీత| చఖ్య, చఖ్యే; చచక్షే| ఖ్యాతాసి-సే| ఖ్యాస్యతి-
తే| ఖ్యాయాత్, ఖ్యేయాత్; ఖ్యాసీష్ట| అఖ్యత్, అఖ్యత; అక్నా
సీత్, అక్నాస్త. వర్జనార్థైసమచక్షీష్ట| అఖ్యాస్యత్-త| భాష్యకార
మతేక్నాతేత్యాదిజ్ఞేయమ్. * ఇత్యాత్తు నేపదినః. *

ద్విష- అప్రీతౌ. సక||అనిట్. స్వరితేత్. ఉభయపదీ. ద్వేష్టి ద్విష్టః ద్వి
షన్తి- ద్వేషీ - ద్వేష్టి; ద్విష్టే ద్విషాతే ద్విషతే - ద్విషే - ద్విషె|
ద్వేష్ట, ద్విష్టాత్ ద్విష్టామ్ ద్విషన్తు- ద్విష్టి- ద్వేషాణి; ద్విష్టామ్-
ద్విష్వ- ద్వేషై|అద్వేట్ అద్విష్టామ్ అద్విషుః, అద్విషణ్-అద్వేట్
అద్వేషమ్; అద్విష్ట-అద్విష్టాః- అద్విషి | ద్విష్యాత్ ద్విష్యాతామ్;

ద్విషీత ద్విషీయాతామ్ | దిద్వేష; దిద్విషె | ద్వేష్టాసి-సే | ద్వేష్యతి-
తే | ద్విష్యాత్ ద్విష్యాస్తామ్; ద్విషీష్ట ద్విషీయాస్తామ్ | అద్విషత్-
త (౭౧-౭౭) | అద్వేష్యత్-త.

దుహ-ప్రపూరణే. ద్విక॥ అనిట్. దోగ్ధి దుగ్ధః దుహన్తి-ధోక్షి-దోహ్ని,
దుహ్వః; దుగ్ధే దుహతే దుహతే- ధుక్షే- ధుగ్ధ్వ- దుహే | దోగ్ధు,
దుగ్ధాత్ దుగ్ధాం దుహన్తు-దుగ్ధి-దోహని; దుగ్ధాం-ధుక్ష్య-దోహై |
అధోక్ అదుగ్ధామ్ అదుహన్- అధోక్- అదోహమ్; అదుగ్ధ- అధు
గ్ధాః- అధుగ్ధ్వమ్- అదుహే | దుహ్యత్; దుహీత | దుదోహ; దుదు
హే | దోగ్ధాసి, సే | ధోక్ష్యతి, తే | దుహ్యత్, ధుక్షీష్ట | అధుక్షత్
(౭౧); అదుగ్ధ, అధుక్షత అధుక్షాతామ్ అధుక్షన్తు - అదుగ్ధాః,
అధుక్షథాః అధుక్షాథామ్ అధుక్షధ్వమ్, అధుగ్ధ్వమ్-అధుక్షి అధు
క్షావహి, అదుహ్వహి అధుక్షామహి | అధోక్ష్యత్-త. ఏవం దిహ్.

లిహ-ఆస్వాదనే. సక॥ అనిట్. లేఢి లీఢః లిహన్తి-లేషి లీఢః లీఢ-లేహ్ని,
లిహ్వః; లిహ్యః; లీఢే లిహతే లిహతే - లీక్షే లిహథే లీఢ్యే. లిహే
లిహ్వహే లిహ్యహే | లేఢు- లీఢి- లేహని; లీఢామ్- లిక్ష్య-లేహై |
అలేట్; అలీఢ | లిహ్యత్, లిహీత | లిలేహ; లిలిహే | లేఢాసి-సే |
లేక్ష్యతి-తే | లిహ్యత్, లిక్షీష్ట | అలిక్షత్ (౭౧); అలీఢ, అలిక్షత
అలిక్షాతామ్ అలిక్షన్తు. అలీఢాః, అలిక్షథాః- అలిక్షాథామ్ అలీ
ఢ్యమ్, అలిక్షధ్వమ్- అలిక్షి అలిక్షావహి, అలిహ్వహి అలిక్షామ
హి | అలేక్ష్యత్-త. శేషం దుహవత్.

ఊర్ణుఞ్-ఆచ్ఛాదనే. సక॥ సేట్. (ఇదాది ప్రత్యయస్థలేవాగుణః హ
లాదౌపితి ప్రత్యయేవావృద్ధిశ్చ.) ఊర్ణోతి, ఊర్ణాతి-ఊర్ణుతః ఊర్ణు
వన్తి. ఊర్ణోషి, ఊర్ణాషి-ఊర్ణోమి, ఊర్ణామి; ఊర్ణుతే ఊర్ణువాతే
ఊర్ణువతే | ఊర్ణాతు, ఊర్ణోతు, ఊర్ణుతాత్ - ఊర్ణుహి- ఊర్ణనాని;
ఊర్ణుతామ్- ఊర్ణువై | ఔర్ణోత్ - ఔర్ణుత | ఊర్ణుయాత్ - ఊర్ణువీత |
ఊర్ణునావ-ఊర్ణునువిధ, ఊర్ణునవిధ; ఊర్ణునువే- ఊర్ణునువిషే, ఊర్ణ

నవిషే | ఊర్ణ వితాసి-సే, ఊర్ణు వితాసి-సే | ఊర్ణ విష్యతి-తే, ఊర్ణు వి
 వ్యతి-తే | ఊర్ణయాత్ - ఊర్ణ విషీష్ట, ఊర్ణు విషీష్ట | ఔర్ణావీత్, ఔ
 ర్ణవీత్, ఔర్ణువీత్; ఔర్ణ విష్ట, ఔర్ణు విష్ట | ఔర్ణ విష్యత్ - త, ఔ
 ర్ణు విష్యత్ - త.

బ్రూఞ్ -వ్యక్తాయాంవాచి. ద్విక|| సేట్. (ఆర్థధాతు కే వచా దేశః)
 బ్రవీతి, ఆహ- బ్రూతః, ఆహతుః- బ్రువన్తి, ఆహుః-బ్రవీషి, ఆత్త-
 బ్రూథః, ఆహథుః- బ్రూథ- బ్రవీమి- బ్రూవః- మః; బ్రూతే బ్రు
 వాతే బ్రువతే- బ్రూషే- బ్రూధ్వే- బ్రువే-బ్రూవహే | బ్రవీతు,
 బ్రూతాత్ బ్రూతాం బ్రువన్తు- బ్రూహి- బ్రువాణి; బ్రూతాం-
 బ్రూష్వ- బ్రువై | అబ్రవీత్ అబ్రూతామ్ అబ్రువన్; అబ్రూత |
 బ్రూయాత్ - బ్రువీత | ఉవాచ (౮౯) ఉచతుః, ఉచే | వక్తాసి-సే |
 వత్స్యతి-తే | ఉచ్యాత్ - వక్షీష్ట | అవోచత్ -త | అవత్స్యత్ -త.

ఇ త్య దా ద యః.

అథ జుహూత్యాదయః.

హు- దానాదనయోః. సక || అనిట్. పర || జుహూత్యాదిభ్యః శపః
 శ్లః (అదర్శనమ్) (౧-౨౫) శ్లాసతి ద్విత్వమభ్యాస కార్యఞ్చోహ్య
 మ్, జుహూతి జుహుతః జుహ్వతి జుహూషి జుహుథః జుహుథ-
 జుహూమి జుహువః- మః | జుహూతు, జుహుతాత్ జుహుతామ్
 జుహ్వతు- జుహుధి, జుహుతాత్ జుహుతమ్ జుహుత. జుహవాని
 జుహవావ - మ | అజుహూత్ అజుహుతామ్ అజుహుః - అజు
 హూః- అజుహువమ్ | జుహుయాత్ జుహుయాతామ్ | జుహవాఞ్చ
 కార- బహూవ-ఆస, (౩౨) జుహోవ | హూతా | హూష్యతి | హూ
 యాత్ హూయాస్తామ్ | అహూషీత్ అహూష్టామ్ | అహూష్యత్.

శ్రీ జుహూత్యాదౌ సర్వత్ర ఋస్య అత్, ఇత్యాదేశోబోధ్యః. జీతి (అజాదౌ)
 ఉన్ ఇత్యాదేశః ఉసిపరతోగుణాదయశ్చ.

(ఇ) భీ- భయే. అక || అనిట్. బిభేతి బిభితః, బిభీతః బిభ్యతి - బిభేష
 బిభిధః, బిభీధః బిభిధ, బిభీధ- బిభేమి బిభివః, బిభీవః, మః| బిభేతు
 బిభితాత్, బిభీతాత్ - బిభిహి, బిభీహి- బిభయాని| అబిభేత్ - అబి
 భితామ్, అభిభీతామ్- అభిభయః | బిభియాత్, బిభీయాత్ | బిభ
 యాఞ్చకార, బిభాయ బిభ్యతుః-బిభయిథ, బిభేథ- బిభ్యవ|భేతా|
 భేష్యతి| భీయాత్ | అభైషీత్ | అభేష్యత్.

హ్రీ- లజ్జాయామ్. అక || అనిట్. జిహ్రేతి జిహ్రీతః జిహ్రీయతి - జి
 హ్రేషి- జిహ్రేమి| జిహ్రేతు, జిహ్రీతాత్ -జిహ్రీహి-జిహ్రాయాని
 అజిహ్రేత్ | జిహ్రీయాత్ | జిహ్రాయాఞ్చకార, జిహ్రీయ |
 హ్రేతా| అహ్రైషీత్ - శేషంపలువత్.

పూ - పాలనపూరణయోః. సక || సేట్. పిపర్తి పిపూర్తః పిపురతి-
 పిపర్షి - పిపర్షి| పిపర్తు, పిపూర్తాత్ - పిపూర్షి - పిపరాణి| అపిపః
 అపిపూర్తామ్ అపిపరుః| పిపూర్యాత్|పపార పప్రతుః, పపరతుః
 పప్రుః, పపరుః| పరితా, పరీతా| పరిష్యతి, పరీష్యతి| పూర్యాత్
 అపారీత్ | అపరిష్యత్ - అపరీష్యత్.

పృ- పాలనే. ఇతి హ్రాస్వాంత ఇతికేచిత్ తత్పక్షేతు అనిట్. పిపర్తి-
 పిపృతః- పిప్రతి| పిపర్తు, పిపృతాత్ పిపృహి|అపిపః-అపిపృతామ్|
 పిపృయాత్ | పపార- పపర్థ| పర్తా| పరిష్యతి| ప్రియాత్ | అపా
 ర్షీత్ | అపరిష్యత్ | శేషంపూవత్.

ఓహాక్ - త్యాగే. సక||అనిట్. (హలాదికిజ్ఞిత్యార్వధాతుకేవా ఇకారః
 పక్షేఈకారః) జహతి- జహీతః, జహితః జహతి-జహసి జహిధః,
 జహీధః జహిధ, జహీధ - జహమి - జహివః, జహీవః - మః|
 జహతు, జహితాత్, జహీతాత్ - జహిహి, జహిహి, జహీహి-
 జహని| అజహత్ - అజహితామ్, అజహీతామ్- అజహుః| జహ్య
 త్ | జహా- జహతుః (౮౫) జహిధ, జహిధ| హతా| హస్యతి|
 హయాత్ | అహసీత్ | అహస్యత్.

ఋ- గతౌ. సక || అనిట్. ఇయర్తి ఇయ్యతః- ఇయ్రతి-ఇయర్షి- ఇయ్య
థః ఇయ్యథ- ఇయర్షి- ఇయ్యవః-మః| ఇయర్తు ఇయ్యతామ్ ఇయ్ర
తు- ఇయర్షి - ఇయరాణి | ఐయః - ఐయ్యతామ్ ఐయరుః|ఇయ్య
యాత్ | ఆర| అర్తా| అరిష్యతీత్యాదిభౌవాదిక ఋధాతువత్.

మాజ్ - మానేశబ్దేన సక|| అక || ఆత్మనేపదీ. మిమీతే మిమాతే మి
మతే- మిమీషే మిమాథే మిమీధ్వే - మిమే మిమీవహే- మహే;
మిమీతామ్- మిమీష్వ- మిమై| అమిమీత| మిమీత| మమే - మమిషే |
మాతాసే| మాస్యతే| మాసీష్ట| అమాస్త| అమాస్యత.

ఓహజ్ - గతౌ | జీహీతే జిహఃతే జిహతే ఇత్యాది సర్వంమాజ్యత్.

ఋభృజ్-ధారణపోషణయోః. సక|| అనిట్. ఉభయపదీ. బిభర్తి- బి
భ్యతః బిభ్రతి; బిభ్యతే బిభ్రాతే బిభ్రతే| బిభర్తు- బిభ్యహి- బిభ
రాణి; బిభ్యతామ్- బిభ్యష్వ- బిభరై | అబిభః అబిభ్యతామ్ అబి
భరుః, అబిభ్యత| బిభ్యయాత్; బిభ్రీత|బభ్రార; బభ్రే| భర్తాసి-సే|
భరిష్యతి-తే| భ్రియాత్; భృషీష్ట| అభార్షీత్; అభ్యత.

ఋదాజ్-దానే. సక||అనిట్. దదాతి దత్తః దదతి- దదాసి దత్తః దత్త-
దదామి దద్వః దద్మః; దత్తే దదాతే దదతే-దత్సే దదాథే దద్వే-
దదే దద్వహే దద్మహే|దదాతు, దత్తాత్ దత్తామ్ దదతు-దేహి-
దదాని; దత్తామ్- దత్స్వ- దదై | అదదాత్ అదత్తామ్ అదదుః;
అదత్త| దద్యాత్; దదీత| దదౌ (౧౫) దదే | దాతాసి-సే| దా
స్యతి-తే|దేయాత్; దాసీష్ట| అదాత్ (౨౦); అదిత అదిషాతామ్
(౨౫) అదిషత| అదాస్యత్.

ఋధాజ్-ధారణపోషణయోః. సక|| అనిట్. దధాతి ధత్తః దధతి
దధాసి ధత్తః ధత్త-దధామి; ధత్తే-ధత్సే-ధద్వ|దధాతు; ధత్తామ్|
అదధాత్; అధత్త| దధ్యాత్, దధీత|దధా;దధే|నేషందాజ్ వత్.

ఋజిజ్-శౌచపోషణయోః. సక|| అనిట్. (౧౦) నేనేక్తి నేనిక్తః నేని
జతి- నేనేక్షి. నేనిక్తః నేనిక్త - నేనేజ్జి నేనిజ్యః నేనిజ్యః; నేనిక్త

నేనిజాతే నేనిజతే-నేనిక్షా నేనిజాథే నేనిక్ష్యే, నేనేక్షు-నేనిస్థి-నేని
 జాని; నేనిక్రామ్-నేనిక్ష్యు-నేనిజై। అనేనేక్-అనేనిక్త, నేనిజ్యాత్-
 నేనిజేత, నినేజ-నినేజే, నేక్రాసి-నే, నేక్ష్యతి-తే, నిజ్యాత్; నిక్షీష్ట,
 అనిజత్, అనైక్షీత్; అనిక్త అనిక్షాతామ్ అనిక్షత, అనేక్ష్యత్-త,
 ఏవం విజిర్, విష్ణుధాతోఃవేవేక్తి-వేవిక్త, వేవేష్టి-వేవిష్టే. ఇత్యా
 దిరూపాణిబోధ్యాని. ||*||ఇతిజుహూత్యాదయః. || * ||

అ థ స్వా ద య ః.

షుభో - అభిషవే. సక || అనిట్. (20) ఇత్ - ఉభయపదీ. ౧ స్వారి
 భ్యః శ్నుః. సు ఇత్యవశిష్యతే. తస్యతిపి, సిపి, మిపి, గుణః (పు||౨౭)
 శృణోతివత్ - సు+సు+తి=సునోతి సునుతః సున్వన్తి- సునోషి- సు
 నోమి సున్వః, సునువః- మః; సునుతే సున్వాతే సున్వతే- సునుషే-
 సున్వే సునువహే, సున్వహే-మహే। సునోతు, సునుతాత్-సు
 సునుతాత్ - సునవాని; సునుతామ్- సునుష్వ- సునవై। అసునోత,
 అసునుత। సునుయాత్; సున్వీత సున్వీయాతామ్ సున్వీరన్। సుషా
 వ సుషువతుః; సుషువే - సుషువిషే। సోతాసి- సే। సోష్యతి- తే
 సూయాత్; సోషీష్ట, అసావీత్ (౨౭), అసోష్ట(౨౫)। అసోష్యత్-
 త। ఏవంస్వాదౌ వక్ష్యమాణవిశేషరూపాణి వినాసర్వంషుభోవత్.

చిభో - చయనే. సక || అనిట్. చినోతి- చినుతే । చినోతు- చినుతామ్।
 అచినోత్ - అచినుత । చినుయాత్ - చిన్వీత । చికాయ చిక్యతుః,
 చిచాయ చిచ్యతుః; చిక్యే, చిచ్యే, చేతాసి- సే, చీయాత్; చేషీష్ట,
 అచైషీత్; అచేష్ట, శేషంషుభోవత్.

స్తృభో - ఆచ్ఛాదనే. సక || అనిట్. స్తృణోతి- స్తృణుతే। తస్తార- తస్త
 రే, స్తర్తాసి- సే, స్తరిష్యతి- తే, స్తర్యాత్; స్తరిషీష్ట, స్తృషీష్ట, అస్తా
 రీత్; అస్తరిష్ట, అస్తృత (౨౫) అస్తరిష్యత్-త. శేషంషుభోవత్.

కృష్-హింసాయామ్. అనిట్. కృణోతి-కృణుతే|చకార-చకర్థ-చకృవ;
 చక్రే|కర్తాసి-నే| కరిష్యతి-తే|క్రియాత్-కృషీష్ట| అకార్షీత్-అకృత.
 వృష్-వరణే. సేట్. వృణోతి-వృణుతే| వవార-వవరిథ-వవృవ; వప్రే
 వవృషే| వరితా, వరీతా| వరిష్యతి-తే, వరీష్యతి - తే| వ్రియాత్;
 వరిషీష్ట, వృషీష్ట| అవారీత్; అవరిష్ట, అవరీష్ట, అవృత.

(దు) మిష్-ప్రక్షేపణే. సక|| అనిట్. మినోతి; మినుతే| మమా మమ
 తుః-మమిథ, మమాథ; మిమ్యే| మాతా| మాస్యతి-తే| మీయాత్;
 మాసీష్ట| అమాసీత్; అమాస్త| (పు||౫౩)అమాస్యత్-త.

ధుష్-కమ్పనే. అనిట్. ధునోతి- ధునుతే| అధాషీత్-అధోష్ట| (౪౨)
 దీర్ఘాన్త పక్షేవేట్-ధూనోతి-ధూనుతే|దుధావ-దుధవిథ, దుధోథ-
 దుధువివ; దుధువే- దుధువిషే| ధవితా, ధోతా| అధావీత్; అధ
 విష్ట, అధోష్ట|అధవిష్యత్-త; అధోష్యత్-త. *ఇత్యుభయపదినః.*

హి-గతౌ వృద్ధౌచ. స|| అక|| అనిట్. పరస్యైపదీ. ప్రాదిపూర్వశ్చే
 ణ్ణత్వమ్. ప్రహీణోతి ప్రహీణుతః| ప్రహీణ్యన్తి| ప్రహీణోతు| ప్రా
 హీణోత్| ప్రహీణయాత్| జిఘాయ జిఘ్యతుః| హేతా| హేప్య
 తి| హీయాత్| అహైషీత్| అహేష్యత్.

ఆప్-వ్యాప్తౌ. సక||అనిట్. ఆపోతి ఆప్నుతః| ఆప్నువన్తి- ఆపోషి-
 ఆపోమి| ఆపోతు- ఆప్నుహి - ఆప్నువాని| ఆపోత్ - ఆపోః-
 ఆప్నువమ్|ఆప్నుయాత్| ఆప ఆపతుః| ఆప్తా| ఆప్స్యతి|ఆప్యాత్|
 ఆపత్ ఆపతామ్ ఆపత్| ఆప్స్యత్. ఏవం శక్ గుధాతోరూపాణి.

రాధ-సంసిద్ధౌ. సక|| అనిట్. రాధోతి| రాధోతు| అథాధోత్|
 రాధ్నయాత్| రరాధ రేథతుః (౩౫) | రాద్ధా| రాత్స్యతి | రా
 ధ్యాత్| అరాత్సీత్| అరాత్స్యత్| ఏవం సాధధాతుః.

(శీ) ధృషా - ప్రాగ్ల్యే. అక|| సేట్. ధృష్ణోతి| దధర్ష| ధర్షితా|
 ధర్షిష్యతి|ధృష్యాత్| అధర్షీత్| అధర్షిష్యత్. శేషమావ్ గువత్.

దమ్భ-దమ్భనే. అక|| సేట్. దభోతి| దదమ్భ దేభతుః, దదమ్భతుః

(మతాస్తరే దేభ దేభతుః దేభురిత్యాది) దమ్భితా దభ్యాత్ |
అదమ్భిత్ | అదమ్భిష్యత్. శేషమావృవత్. *ఇతిపరస్మైపదినః.*

అశూ-వ్యాప్తౌ సజ్ఘాతేచ, సక || వేట్. ఆత్మనేపదీ. అశ్నుతే అశ్ను
వాతే అశ్నువతే - అశ్నుషే - అశ్నువే | అశ్నుతామ్ - అశ్నుష్య-
అశ్నువై | ఆశ్నుత | అశ్నువీత | ఆనశే ఆనశాతే ఆనశిశే-ఆనశిషే,
ఆనక్షే | అశితా, అష్టా | అశిష్యతే, ఆత్యతే | అశిషీష్ట, అక్షీష్ట |
ఆశిష్ట, ఆష్ట (23 - 28) ఆశిషాతామ్, ఆషాతామ్ - ఆశిషత,
ఆత్యత | ఆశిష్యత, ఆత్యత. * ఇత్యాత్మనేపదినః. *

ఇ తి స్వా ద యః.

అ థ రు ధా ద యః.

రుధిర్-ఆవరణే. సక || అనిట్. ఇరిత్ (౫౭) స్వరితేత్ (౧౩) ఉభయ
పదీ. రుధాదిభ్యః శ్నమ్. న ఇత్యవశిష్యతే. మిత్వా దన్త్యాదచ గ
పరోభవతి. రుధ్+తి, రునధ్+తి. ఝషగి పరయోః త థయోః ధ
కారాదేశః. శ్నమ్ సమ్బంధినః నకారస్య రేఫాత్పరత్వాణ్ణత్వమ్=
రుణధ్. రున్ధ ఇత్యాదౌ క్షిత్సార్వధాతుకే శ్నమః అకారస్య లో
పః. (౧౮-౩౭-౬౬) పార్శ్వేషు ప్రదత్తితప్రకారేణప్రత్యయ రూ
పాణి యోజయిత్వా అవాన్తరకార్యాణి చోహనీయాని || రుణధ్
రున్ధః రున్ధన్తి- రుణత్సి రున్ధః రున్ధ- రుణధ్, రున్ధ్వః రున్ధ్వః; రున్ధ
రున్ధాతే రున్ధతే- రున్ధే రున్ధాథే రున్ధ్వే- రున్ధే రున్ధ్వహే రున్ధ
హే | రుణధ్, రున్ధాత్ రున్ధాం రున్ధన్తు-రున్ధి, రున్ధాత్ రున్ధం రున్ధ-
రుణధాని రుణధావ రుణధామ; రున్ధాం రున్ధాతాం రున్ధతామ్-
రున్ధత్స్వ రున్ధాథాం రున్ధ్వమ్- రుణధై రుణధావ హై రుణధామ
హై | అరుణత్ అరున్ధామ్ అరున్ధన్ - అరుణః, అరుణత్ అరున్ధమ్
అరున్ధ - అరుణధమ్ అరున్ధ్వ అరున్ధ్వ; అరున్ధ అరున్ధాతామ్ అరు

సత- అరున్ధాః అరున్ధాథామ్ అరున్ధ్వమ్-అరున్ధి అరున్ధ్వహి; అరున్ధహి | రున్ధ్యాత్ రున్ధ్యాతామ్ రున్ధ్యుః-రున్ధ్యాః-రున్ధ్యామ్; రున్ధిత రున్ధీయాతామ్ రున్ధీరన్- రున్ధీథాః- రున్ధీయ | రురోధ రురుధతుః- రురోధిథ; రురుధే రురుధాతే రురుధిరే- రురుధిషే | రోద్ధాసి-సే | రోత్స్యతి-తే | రుధ్యాత్; రుత్సీష్ట | అరుధత్, (29) అరాత్సీత్ అరాత్తామ్ అరాత్సుః (30); అరుధ అరుత్సాతామ్ అరుత్సత (28) | అరోత్స్యత్ - త.

భిదిర్- విదారణే- అనిట్. భినత్తి భిన్తః భిన్ద్వన్తి- భినత్సి భిన్థః భిన్థ- భినత్సి భిన్ద్వః; భిన్తే భిన్దాతే భిన్దతే | భినత్తు - భిన్ధి - భినదాని; భిన్దామ్- భిన్త్స్వి- భినదే | అభినత్ - అభినః- అభినదమ్; అభిన్త- అభిన్థాః- అభిన్ధి | భిన్ద్యాత్; భిన్దీత | చిభేద; బిభిదే | భేత్తాసి - సే | భేత్స్యతి- తే | భిద్యాత్; భిత్సీష్ట | అభిదత్, అభైత్సీత్; అభిత్త | శేషంరుధ్ వత్. ఏవంఛిదిర్, రిచిర్, విచిర్, క్షుదిర్, ఛాతవః.

యుజిర్-యోగే. యునక్తి యుక్తుః యుజ్జన్తి- యునక్తి - యునక్తి; యుక్తే- యుక్తాతే యుక్తతే- యుక్తేషే- యుక్తే | యునక్తు- యుక్తామ్ | అయునక్ - అయుక్తు- యుక్త్యాత్ - యుక్తీత | యుయోజ- యుయుజే | యోక్తా | యోక్యతి- తే | యుజ్యాత్ - యుజీష్ట | అయుజత్, అయాజీత్; అయుక్త- శేషంరుధ్ వత్.

శుదిర్- శుణత్తి- శున్తే | చశర్ద; చశుదే- చశుదిషే, చశుత్సే | శర్దితాసి- సే | శర్దిష్యతి- తే; శర్త్స్యతి- తే | అశర్దిష్యత్ - త; అశర్త్స్యత్-త. శేషంరుధ్ వత్-ఏవంత్పదిర్ ధాతోరూపాణిబోధ్యాని.

షిష్ణు- సభూర్ణ సే. సక || అనిట్. పరస్మైపదీ. పినష్టి పింష్టః పింష్న్తి- పినష్టి పింష్టః పింష్ట - పినష్టి పింష్టః; పింష్టః | పినష్టు, పింష్టాత్ - పింష్టి-పినషాణి | అపినట్ అపింష్టామ్ అపింష్న్-అపినట్- అపినష్మ్ | పింష్ట్యాత్ | పిషేష | పేష్టా | పేష్ట్యతి | పిష్యాత్ | అపిషత్ ౫౬-౭౨ | అపేష్ట్యత్-ఏవంశిష్ణు ధాతోరూపాణి.

భుజ- పాలనాభ్యవసారయోః. అనిట్. పాలనార్థే పరస్మైపది. భుజా
 ణార్థేత్వాత్ నేపదితి పదవ్యవస్థాయాంవివిచ్యతే. భునక్తి-భుజ్య
 ఇత్యాదిసర్వంయుజిర్వత్ || కృతీ - కృణ త్తి కృన్తః కృన్తన్తిత్యాది
 రుధ్ వత్. ఆర్ధధాతుకే (పు||౫౮) తౌదాదికవద్ద్రప్తవ్యమ్.

తృహ- హిసి- హింసాయామ్. సక|| సేట్. తృణేఢి తృణ్ణః తృంహన్తి.
 తృణేషీ తృణ్ణః తృణ్ణ - తృణేష్యా తృంహ్వః తృంహ్ంతః | తృణేఢు,
 తృణ్ణాత్ - తృణ్ణి- తృణసాని | అతృణేట్ - అతృణహమ్ | తృంహ్యత్ |
 తత్త్వా | తర్హి తా | తర్హిష్యతి | తృహ్యత్ | అతర్హి త్ | అతర్హిష్యత్ ||
 హిసధాతోః హిసన్తి హింస్తః హింసన్తి | జిహింసేత్యాది. (౮౨)

అఙ్గా - వ్యక్తిశత్రుకాన్తి గతిషు. సక|| వేట్. అనక్తి అఙ్కః అఙ్కన్తి-
 అనక్షి అఙ్కః అఙ్క- అనజ్జి అఙ్జ్వః అఙ్జః | అనక్తు, అఙ్కాత్ -
 అఙ్గి-అనజాని | అనక్ ఆఙ్కమ్ ఆఙ్క- అనక్ - అనజమ్ | అఙ్గ్యాత్
 అఙ్గ్యాతామ్ | అనఙ్జ అనఙ్జోఢ, అనఙ్క | అఙ్జితా, అఙ్కా | అఙ్జో
 ష్యతి, అఙ్క్యతి | అఙ్జ్యాత్ | ఆఙ్జోత్ | ఆఙ్జోష్యత్, ఆఙ్క్ష్యత్ - ఏవం
 తఙ్క్యా ధాతుః. లుజి- అతఙ్చ్చిత్, అతాఙ్క్షీత్ - ఇతివిశేషః.

(ఇ) ఇన్ధి- దీప్తా- అక|| సేట్. ఆత్మనేపది. ఇన్ధే ఇన్ధాతే ఇన్ధతే - ఇన్
 త్సే- ఇన్ధే | ఇన్ధామ్- ఇన్త్స్వ- ఇన్ధై | ఇన్ధ - ఇన్ధాః- ఇన్ధి | ఇన్ధిత |
 ఇన్ధాఙ్చ్చికే | ఇన్ధితా | ఇన్ధిష్యతే | ఇన్ధిషీష్ట | ఇన్ధిష్ట | ఇన్ధిష్యత.
 ఏద-విచారణే. విన్తే | విన్తామ్ | అవిన్త | విన్ధిత | వివిడే | వేత్తా (పు||౫౮)

ఏవం ఖదధాతోరూపాణిబోధ్యాని || *ఇత్యాత్మనేపదినః* ||

ఇతి రు ధా ద య ః .

అ థ త నా ద య ః .

తను-విస్తారే. సక|| అనిట్. ఉభయపది. తనాదిభ్య ఉః. తన్ + ఉ + తి =
 తనోతిత్యాది ధినోతివత్ (పు||౨౮)|| తనోతి తనుతః తన్వన్తి-తనో
 షి- తనోమి తనువః, తన్వః తనుమః, తన్వః; తనుతే తన్వాతే తన్వ

త - తనుషే తన్వాధే తనుధ్వే - తన్వే తనువహే, తన్వహే తను
 మహే, తన్మహే | తనోతు, తనుతాత్ తనుతామ్ తన్వస్తు- తను,
 తనుతాత్ - తనవాని; తనుతామ్ తన్వాతామ్ తన్వతామ్-తనుష్వ-
 తనవై! అతనోత్; అతనుత- అతన్ని | తనుయాత్ తనుయాతామ్,
 తనుయుః; తన్వీత తన్వీయాతామ్ తన్వీరణ | తతాన తేనతుః తేనుః-
 తేనిధ; తేనే తేనాతే తేనిరే- తేనిషే | తనితాసి- సే | తనిష్యతి- తే |
 తన్యాత్ తన్యాస్తామ్; తనిషీష్ట తనిషీయాస్తామ్ | అతానీత్, అత
 నీత్ (౬౫-౬౬); అతత, అతనిష్ట (౬౭) అతనిషాతామ్ అతనిషత-
 అతథాః, అతనిష్టాః అతనిషాథామ్ అతనిధ్వమ్ (ధ్వమ్)-అతనిషి
 అతనిష్వహే అతనిష్మహే | అతనిష్యత్ - త | ఏవంసను ఊణ షీణ
 ఇత్యాదయః || సనధాతో రాశీర్లిజి సాయాత్, సన్యాత్ ఇతిరూప
 ద్వయమ్- లుజీ అసాత, అసనిష్ట- అసాథాః, అసనిష్టాః. ఇతివిశే
 షః || ఊణ- అక్షణీత్. (౬౬) | షీణ - (వా ఉపధాగుణః ఉప్రత్య
 యస్థలే.) షీణోతి, షేణోతి; షీణతే షేణతే | షేణితాసి - సే |
 అక్షేణీత్; అక్షీత, అక్షేణీష్ట || ఏవమ్ ఋణ- అర్ణోతి, ఋణోతి;
 అర్ణతే, ఋణతే | ఆనర్ణ, ఆన్యణే | అర్ణితాసి- సే | ఆర్ణీత్; ఆర్ణ,
 ఆర్ణిష్ట - ఆర్ణాః, ఆర్ణిష్టాః. శేషం తనువత్. ఏవంత్పణ్, ఘ్ణన్.
 (డు) కృష్ - కరణే. సక || అనిట్. కరోతి కురుతః కుర్వన్తి- కరోషి
 కురుథః కురుథ- కరోమి కుర్వః కుర్తః; కురుతే కుర్వాతే కుర్వతే-
 కురుషే కుర్వాథే కురుధ్వే- కుర్వే కుర్వహే కుర్మహే | కరోతు,
 కురుతాత్ (పు || ౬౪)- కురు, కురుతాత్ - కరవాణి; కురుతామ్-
 కురుష్వ- కరవై | అకరోత్ అకురుతామ్ అకుర్వణ- అకరోః- అక
 రవమ్; అకురుత- అకురుథాః- అకుర్వి | కుర్యాత్ కుర్యాతామ్
 కుర్యుః- కుర్యాః - కుర్యామ్; కుర్వీత - కుర్వీయాతామ్ కుర్వీరణ-
 కుర్వీథాః- కుర్వీయ | చకార-చక్రతుః చక్రః- చకర్థ-చకృవ; చక్రే-
 చకృషే | కర్తాసి- సే | కరిష్యతి- తే | క్రియాత్ క్రియాస్తామ్ క్రియా

సుః- క్రియాః- క్రియాసమ్; కృషీష్ట కృషీయాస్తామ్ కృషీరణ- కృషీ
 స్థాః- కృషీయ| అకార్షీత్; (౫౧) అకృత. (౭౫)| అకరిష్యత్- త.
 మను- అవబోధనే. సక|| సేట్. ఆత్మ నేపదీ. మనుతే మన్వాతే మన్వతే.
 మనుషె- మన్వే| మనుతాం- మనుష్వ- మనవై| అమనుత| మన్విత|
 మేనే మేనాతే మేనిరే- మేనిషె| మనితా| మనిష్యతే| మనిషీష్ట| అమ
 నిష్ట, అమత- అమనిష్టాః, అమథాః- అమనిషి| అమనిష్యత.

ఇ తి త నా ద యః.

అథ క్ర్యాదయః.

(దు) క్రిళ్- ద్రవ్యవినిమయే. సక|| అనిట్. ఇత్- ఉభయపదీ. క్ర్యాది
 భ్యః శ్చానా ఇత్యవశిష్యతే. రషాభ్యాం పరశ్చేణ్ణత్వం ప్రాప్నోతి.
 హలాదికిణ్ణి త్సార్వధాతుకే శ్చాన్త్యయాకారస్య ఈకారః, అజా
 దాతు లోపః. క్రి+నా+తి=క్రిణాతి క్రిణీతః క్రిణన్తి - క్రిణాసి క్రిణీ
 థః క్రిణీథ - క్రిణామి క్రిణీవః క్రిణీమః; క్రిణీతే క్రిణాతే క్రిణతే-
 క్రిణీషే క్రిణాథే క్రిణీధ్వే- క్రిణే క్రిణీవహే క్రిణీమహే | క్రిణాతు,
 క్రిణీతాత్ క్రిణీతామ్ క్రిణన్తు- క్రిణీహి, క్రిణీతాత్ క్రిణీతమ్ క్రిణీత
 క్రిణాని క్రిణావ క్రిణామ; క్రిణీతామ్ క్రిణాతామ్ క్రిణతామ్ క్రిణీ
 ష్వ- క్రిణాథామ్ క్రిణీధ్వమ్- క్రిణై క్రిణావహై క్రిణామహై| అక్రి
 ణాత్ అక్రిణీతామ్ అక్రిణణ్- అక్రిణాః అక్రిణీతమ్ అక్రిణీత- అక్రి
 ణామ్ అక్రిణీవ- మ; అక్రిణీత అక్రిణాతామ్ అక్రిణత - అక్రిణీథాః
 అక్రిణాథామ్ అక్రిణీధ్వమ్- అక్రిణి అక్రిణీవహి- మహి| క్రిణీయాత్
 క్రిణీయాతామ్ క్రిణీయః- క్రిణీయాః- క్రిణీయామ్; క్రిణీత క్రిణీయా
 తామ్ క్రిణీరణ్-క్రిణీథాః-క్రిణీయ| చిక్రాయ చిక్రియతుః చిక్రియః-
 చిక్రయిథ, చిక్రేథ - చిక్రియివ - మ; చిక్రియే చిక్రియాతే చిక్రియ
 రే- చిక్రియిషె| క్రేతాసి-సే| క్రేష్యతి-తే| క్రియాత్ క్రియాస్తాం;
 క్రేషీష్ట క్రేషీయాస్తామ్| అక్రై షీత్ (౬౮); అక్రేష్ట (౭౫)| అక్రే
 ష్యత్-త| ఏవంప్రిళ్ శ్రీఞాదయః. [త్ - (పు|| ౭౩).]

మిళ్- హింసాయామ్. ప్రమీణాతి; ప్రమీణీతే| ఆర్థధాతుకే స్వాదిస్థమిళ్

సు-ఇ-ఆప్రవణే- అనిట్.సు-నాతి; సు-నీతే (వా శ్చుః) స్తునోతి;
 సు-నుతే- ఇత్థం షుఇవత్ క్రీవచ్చ రూపాణిజ్ఞేయాని. ఏవం స్తస్సు
 స్తుస్సు, సు-స్సు, సు-స్సు ధాతవః సౌత్రాః॥ ఏషాం లోఽన్యధ్యమైక
 వచనే- స్తుభాన, స్తుభ్నుహి- స్తుభాన, స్తుభ్నుహి- సు-భాన, సు-
 భ్నుహి- సు-భాన, సు-భ్నుహి. స్తస్సు- లుజీ (౫౭) అస్తభత్,
 అస్తమ్భత్. ఇత్యాది-శేషంక్రీఙ్వాత్.

పూ-ఇ-పవనే. సక॥ సేట్. (పాదీనాం శితిపరే= సార్వధాతుకే
 హ్రస్వః.) పునాతి పునీతః పునన్తి; పునీతే పునాతే పునతే ఇత్యా
 దిక్రీఙ్వాత్. పుపావ; పుపువే పవితాసి-సే పవిష్యతి-తే పూయా
 త్; పవిషీష్ట|అపావీత్; అపవిష్ట. ఏవం లూ, స్త్వా, క్షా. ధాతవః.

వృ-ఇ-వరణే. సక॥ సేట్. వృణాతి; వృణీతే వవార; వవరే వరి
 తాసి- సే వరితాసి- సే వరిష్యతి- తే వరిష్యతి- తే పూర్యాత్;
 వరిషీష్ట, వూర్షీష్ట| అవారీత్; అవరిష్ట, అవరిష్ట, అవూర్ష (౭౩-౭౪)

ధూ-ఇ-కమ్పనే. ధునాతి; ధునీతే (పు॥౭౩)స్వాదిస్థ ధూఙ్వాత్.

గ్ర-హ-ఉపాదానె. సక॥ సేట్. (౮౯ సమ్ప్ర)సారణేన రేఫస్య ఋకా
 రః) గృహ్ణాతి గృహ్ణీతః గృహ్ణన్తి; గృహ్ణీతే గృహ్ణాతు, గృహ్ణీతాత్-
 గృహ్ణాణ, గృహ్ణీతాత్-గృహ్ణాణి; గృహ్ణీతామ్- గృహ్ణీష్వ- గృహ్ణా
 అగృహ్ణాత్; అగృహ్ణీత| గృహ్ణీయాత్; గృహ్ణీత | జగ్రాహ జగృ
 హాతుః- జగ్రహిథ; జగృహే జగృహిషే| గ్రహీతాసి-సే| గ్రహీ
 ష్యతి-తే| గృహ్యాత్; గ్రహీషీష్ట| అగ్రహీత్ అగ్రహీష్టామ్; అగ్ర
 హీష్ట| అగ్రహీష్యత్-త. * ఇత్యుభయపదినః. *

శ్చ-హింసాయామ్. సక॥ సేట్. పరస్మైపదీ. (హ్రస్వః ప్వాదిత్వాత్)
 శ్చణాతి శ్చణీతః శ్చణన్తి| శ్చణాతు- శ్చణీహి| అశ్చణాత్| శ్చణీ
 యాత్| శశార శశ్రతుః, శశరతుః (౩౭) శశ్రుః శశరుః-శశ్రవ,
 శశరివ| శరితా, శరితా| శరిష్యతి, శరిష్యతి| శీర్యాత్ | అశారీత్
 అశారిష్టామ్| అశరిష్యత్, అశరిష్యత్. ఏవ మ్నాకారాంతాః.

జ్య-వయోహానా. అక॥ అనిట్. (౮౯ సమ్ప్ర)సారణేన యకారస్య
 ఇకారః) జినాతి జినీతః జినన్తి|జినాతు, జినీతాత్-జినీహి-జినాని|
 అజినాత్ | జినీయాత్ | జిజ్యౌ జిజ్యతుః | జ్యౌతా | జ్యౌస్యతి| జీ
 యాత్ | అజ్యౌసీత్ | అజ్యౌస్యత్.

లీ-క్షేపణె. లినాతి | (ఆర్థ ధాతుకే నా ఆత్వమ్ పు॥ ౫౩) లలౌ, లిలా
 య| లాతా, లేతా| లాస్యతి, లేప్యతి| లాయాత్, లీయాత్ | అలా
 సీత్, అలైషీత్ | అలాస్యత్, అలేప్యత్.

జ్ఞ-అవబోధనే. సక॥ అనిట్. జానాతి జానీతః జానన్తి- జానాసి-జా
 నామి| జానాతు, జానీతాత్ - జానీహి-జానాని| అజానాత్-అజా
 నాః- అజానామ్ | జానీయాత్ | జ్ఞౌ | జ్ఞౌతా| జ్ఞౌస్యతి| జ్ఞాయాత్,
 ౮౫ జ్ఞేయాత్ | అజ్ఞౌసీత్ (౬౯)| అజ్ఞౌస్యత్.

బద్ధ-బద్ధనే. సక॥ అనిట్. (శ్చా ప్రత్యయస్య (పు॥౭) జీత్వాన్నలోపః)
 బద్ధాతి బద్ధీతః బద్ధన్తి|బద్ధాతు, బద్ధీతాత్ - బధాన-బద్ధాని|
 అబద్ధాత్ | బద్ధీయాత్ | బబద్ధ- బబద్ధిథ, బబద్ధ - బబద్ధివ | బద్ధా|
 భన్త్యతి| బద్ధ్యాత్ | అభాన్తీత్ అబాద్ధామ్ అభాన్తుః-
 అభాన్తీః అబాద్ధమ్ అబాద్ధ- అభాన్తమ్ అభాన్త్వ అభాన్
 త్స్స | అభాన్త్యత్ | ఏవంశ్రద్ధ మద్ధ కున్ధాదయః. శ్రద్ధధాతోః
 శ్రేఢతుః శ్రేఢుః- శ్రేఢేతి కేషాఞ్చిన్తుతమితివిశేషః.

కుష- నిష్కర్షే. కుష్టాతి| చుకోష| కోషితా(౮౨)నిష్కోషితా,నిష్కో-
 ష్టా| నిరకోషీత్, నిరకుక్షత్ | నిరకోషిష్యత్, నిరకోక్ష్యత్.

వృజ్-సమ్మక్తా. సక॥ సేట్. జీత్. ఆత్మనేపదీ|వృణీతే వృణాతేవృణితే
 వృణీతామ్| అవృణీత| వృణీత| వప్రే - వవృషె | వరితా, వరీతా|
 వరిష్యతే, వరీష్యతే| వరిషీష్ట, వృషీష్ట| అవరిష్ట, అవరీష్ట, అవృత|
 అవరిష్యత, అవరీష్యత.

ఇతి క్ర్యా దయః.

ఇతి ద్వితీయావళి స్సమాప్తా.

అథ హేతుమణ్ణిజ స్తప్రకరణమ్.

౯౦.— ప్రయోజకవ్యాపారే ప్రేరణాదౌ యో వాచ్యే ధాతోర్ణి చ్చస్యాత్.

౯౧.— ణిచ్, సక్, యజ్, (యజ్ఞక్) క్యచ్, కామ్యచ్, క్యజ్, క్యష్, ఆచారక్వీచ్, ఆయ, ఈయజ్, ణిజ్, యక్, ఏతదంతానాం శబ్దానాం ధాతుసంజ్ఞాస్యాత్. తస్మాల్లడాదయః (౨-౧౧) భవ స్తం ప్రేరయతీత్యర్థే భూధాతోర్ణిచి, భూ+ఇ (ప్ర || ౫౯).

౯౩.— అజన్తాజస్య, అకారోపధధాతుషు ఉపధాభూతాకారస్యచ వృద్ధిస్స్యాత్ ణితి ఇతి చప్రత్యయేపరే. ఇత్యనేన ఉకారస్య ఔకారే ఆవాదేశేచ=భావి, ఇత్యస్య ధాతుత్వాల్లడాదౌ, తిపి, శపి, గుణాయా దేశయోశ్చసతోః భావయతి, కృ+ ణిచ్ = కారయతి, వచ్+ ణిచ్ = వాచయతీత్యాది రూపాణిసిద్ధ్యన్తి. ఏవముత్తరత్రాపి.

౯౪.— ణిజన్తే సర్వత్ర క్రియాఫలే కర్తృగామినిసతి ఆత్మనేపదమ్, పరగామినితు పరస్మైపదం, స్యాత్. తేన కులాలోఘటం కరోతి. తంప్రేరయతీత్యర్థే కారయతి, కారయతే, ఇత్యుభయపదమపిసిద్ధ్యతి.

౯౫.— ఋకారో పధధాతుషు ఉపధాభూత ఋవర్ణస్యస్థానే ఋకారోవాభవతి (౫౫) చఙ్చరేణౌ పరతః. అనేనగుణవృద్ధివికల్పేన స్తఇతిభావః. దృశ్-అదీదృశత్, అదదర్శత్. మృజ్-అమీమృజత్, అమమార్జత్. ఇత్యాదయ ఋకారోపధ పట్టికాయాంసన్ద్వశ్యన్తే.

౯౬.— లుజి చఙ్చరకణౌపరతః యదజ్ఞం తస్యోపధాయాః హ్రాస్వః, లఘు పరకా భ్యాసాకారస్య ఇత్వందీర్ఘశ్చస్యాత్; ఋదితాముపధాయాః, అగ్లోపినః, శాన్ ధాతోశ్చనభవతి. ఉ || వహ్ - వాహయతి- అవీవహత్; కాశ్య-కాశయతి- అచకాశత్ - ఖాద్య-అచఖా

౧ ఆదిపదేన అధ్యక్షణానుమత్యుపదేశానాం సజ్గ్రహః. ప్రేరణమ్ = ప్రేషణమ్- భృత్యా దేర్నికృష్టస్యప్రవర్తనా. అధ్యక్షణమ్ = సమాసస్యాధికస్యవా ఋత్వీ గాచార్యాదేగ ప్రార్థనా. అనుమతిః = రాజాదేః సమ్మతిః. ఉపదేశః = అనుశాసనం, శిష్యాదీనాంప్రవర్తకవాక్యశ్చోత్పత్తిమీవిశేషా ప్రకరణాదినావగమ్యాః,

చత్. ఇత్యాదయ ఋదిత్పట్టికాయాం ద్రష్టవ్యాః, కథ- కథయతి
అవకథత్ ఇత్యాదయస్సు రాదావవంతాఅగ్లోవిసః. శాన్- అశశాసత్

౧౭. — కౌపరతః ఆకారాంతానాం ధాతునాం; ఋ, క్షీ, స్తీ, రీ,
క్నూయ్, క్షూయ్, ఏషాచ్చ శ్రుగాగమస్సౌత్. పకాన్-కృష్యత్.
వా - వాపయతి, అదీదపదిత్యాది || అస్తిణ్ణిజన్త ప్రకరణ్యూపా
ణిసర్వాణ్యపి సామాన్యతః (శ్రు|| ౫౯) చుర ధాతువద్ జ్ఞేయూని.
లడాదౌ విశేషరూపాణితు అకారాదిక్రమేణో దాహ్రాయన్తే

- అజ్ఞ్. అజ్ఞయతి-అజ్ఞజిత్
- అట్. ఆటయతి-ఆటిటత్ *
- అద్. ఆదయతి-ఆదిదత్
- అర్చ్. అర్చయతి-ఆర్చిచత్
- అశ్. ఆశయతి-ఆశిశత్
- ఆప్. ఆపయతి-ఆపిపత్
- ఇక్. అధిగమయతి-అజీగమత్ ✱
- ఇణ్. గమయతి-అజీగమత్
- ఇజ్. అధ్యాపయతి-అధ్యాపిపత్
అధ్యజీగపత్. [ఐర్షిష్యత్
- ఈర్ష్. ఈర్ష్యయతి-ఐర్షియత్,
- ఉన్. ఉన్యయతి-ఔన్దిదత్
- ఉజ్. ఉజ్జయతి-ఔజ్జిజత్
- ఋ. అర్పయతి-ఆర్పిపత్
- ఏధ్. ఏధయతి-ఐదిధత్-మాభవా
నిదిధత్, ప్రేదిధత్ (౨౪-౯౬)
- కణ్. కాణయతి-అచీకణత్, అచ
కాణత్

- కృ. కారయతి-అచీకరత్
- క్నూయ్. క్నోపయతి-అచుక్నూపట్
- క్రీ. క్రాపయతి-అచిక్రపత్
- క్షూయ్. క్షూపయతి-అచిక్షూపత్
- గుహ్. గూహయతి-అజూగుహత్
- ఘట్. ఘటయతి-అజీఘటత్ (౧౮)
- ఘూ. ఘూపయతి - అజిఘిపత్
అజిఘపత్
- చకాన్. చకాసయతి- అచచ
సత్, అచీచకాసత్
- చిజ్. (శ్రు||౬౦- ౭౨) చాపయతి,
చాయయతి, అన్యచ్చురాదివత్
- చేష్. చేష్టయతి- అచిచేష్టత్, అచ
చేష్టత్
- చ్యు. చ్యావయతి; అచిచ్యవత్, అ
చుచ్యవత్
- ఛో. ఛాయయతి అచిచ్చయత్
- జభ్. జమ్భయతి; అజజమ్భత్

* ణిజన్తేసర్వత్ర ఆటయతి-ఆటయతే ఆటిటత్-క. ఇత్త ముభయపదమపూర్వహ్యమ్.
✱ ఇక్, ఇణ్ ధాత్వోబోధ నార్థగమ్యాదేహోన. అధ్యాయయతి, ప్రత్యాయయతి.
అజి. అధ్యాయయత్, ప్రత్యాయయత్ ఇతి.

జాగ్య. జాగరయతి; అజజాగరత్
 జి. జాపయతి-అజీజిపత్
 జీవ. అజీజీవత్, అజీజివత్
 త్వా. తారయతి- అతీతరత్
 త్వర్ (౮౮) త్వరయతి- అతత్వరత్
 వరిద్రా. దరిద్రయతి- అదదరిద్రత్
 వా. వాపయతి- అదీదపత్
 వీవ. అదిదీపత్, అదీదిపత్
 దుష్. దూషయతి- అప్రియా ర్థేతు
 దోషయతి, దూషయతి వాచి
 త్తం కామః-అదూదుషత్.
 ప్షా. దారయతి - అదదరత్
 దృణ న్తం ప్రేరయతి = దరయ
 తి (౮౮) చిణి-అదారి, అదరి
 ద్యుత్. ద్యోతయతి- అదిద్యుతత్
 ద్రు. ద్రావయతి - అదుద్రవత్,
 అదిద్రవత్
 ధా. ధాపయతి- అదీధపత్
 పాపానే. పాయయతి-అపీప్యత్
 పారక్షణే. పాలయతి-అపీపలత్
 పీడ్. అపిపీడత్, అపీపిడత్
 పూ. పావయతి- అపీపవత్
 ప్షా. పారయతి- అపీపరత్
 ప్రథ్. ప్రథయతి అప్రప్రథత్ (౮౮)
 ప్రు. ప్రావయతి - అపిప్రవత్,
 అప్రప్రవత్ [వత్
 ప్ల. ప్లావయతి-అపిప్లవత్, అప్లప్ల
 భణ్. భాణయతి - అబీభణత్,
 అబభాణత్
 భాష్. అబీభషత్, అబభాషత్

భాన్. అబీభసత్, అబభాసత్
 భీ- ప్రయోజకాద్భయఞ్చేత్ భీష
 యతే, అన్యత్రభాపయతే
 భూ. భావయతి- అబీభవత్
 భ్రజ్జ్. భ్రజ్జయతి, భర్జయతి- అబ
 భర్జత్. త
 భ్రాజ్. అబిభ్రజత్, అబభ్రాజత్
 మీత్. అమీమిలత్, అమిమీలత్
 మగా. మావయతి- అమీమవత్
 మ్ప. మారయతి- అమీమరత్
 మ్రుద్. మ్రుదయతి - అమమ్రుదత్
 యు. యావయతి- అయీయవత్
 రజ్జ్. రజ్జయతి పక్షిణః, మృగ
 యార్థేతు- రజయతిమృగాన్
 రణ్. రాణయతి- (౮౮) రణయతి
 అరీరణత్, అరరాణత్
 రధ్. రన్ధయతి - అరరన్ధత్
 రభ్. రమ్భయతి, అరరమ్భత్
 రీ. రేపయతి - అరీరిపత్
 రు. రావయతి- అరీరవత్
 రుహ్. రోపయతి, రోహయతి
 లభ్. లమ్భయతి - అలలమ్భత్
 లీ. స్నేహాద్రవేర్థే లీనయతి, లాల
 యతి, లాయయతి, లాపయతి
 వాఘృతమ్. అన్యత్రలోహం
 విలాపయతి, విలాయయతితి,
 లువ్. లోపయతి - అలూలుపత్,
 అలులోపత్
 లూ. లావయతి- అలీలవత్
 వా. గత్యాదా - వాషయతి

వి. గర్భాగ్రహణార్థే- వాపయతి,
 వాయయతివా గాగ్నిపురోవతః
 వేష్య. వాయయతి - అవీవయత్
 వేష్ట. వేష్టయతి - అవవేష్టత్ - అవి
 వేష్టత్ [వాపయతి
 వై. కమ్పనార్థే-వాజయతి, అన్యత్ర
 వ్యేష్య. వ్యాయయతి అవివ్యయత్
 వి. వైష్ణవయతి- అవిల్లిపత్
 శద్. శాతయతిశరమ్ - గతౌతు
 గా శ్శాదయతి గోవిందః
 శాన్. శాసయతి-అశశాసత్
 శో. శాయయతి- అశీశయత్
 శ్రణ్. శ్రాణయతి- అశిశ్రణత్ - అ
 శశ్రాణత్. [శ్రవత్
 శ్రు. శ్రావయతి- అశిశ్రవత్, అశు
 శ్వి. శ్వాయయతి- అశూశవత్ - అశి
 శ్వయత్ (౫౫)
 సిద్ధ. ఐహాలౌకికేర్థే సాధయత్య
 న్నంవటుః- పారలౌకికేర్థే సేధ
 యతి తాపసం తపః
 సో. సాయయతి-అసీషయత్
 స్తన్భ. స్తమ్భయతి- అత స్తమ్భత్
 స్త్రా. స్తారయతి- అత స్తరత్

స్థా. స్థాపయతి- అతిష్ఠిపత్
 స్థాయ్. స్థాపయతి- అపస్థవశ
 స్ఫుర్. స్ఫారయతి, స్ఫారయతి
 అపుస్ఫురత్ - అపుస్ఫురత్
 స్త్రి. ప్రయోజకాద్విస్తయేద్యోక్త్య
 విస్తాపయతే- అన్యత్ర విస్తా
 యయతి-అసిష్టప(య)త
 స్త్వ. స్తారయతి- అసస్త్వరత్
 స్రు. స్రావయతి - అసీస్రవత్, అ
 సుస్రవత్
 స్వప్. స్వాపయతి- అసూషపత్
 స్పశ్. స్పాశయతి- అపస్పశత్
 హన్. ఘాతయతి- అజీఘతత్
 హి. హాయయతి- అజీహయత్
 హు. హవయతి- అజూహవత్
 హేఠ. అజీహేఠత్, అజీహేఠత్
 హ్రీ. హ్రేపయతి- అజిహ్రీపత్
 హ్వ. హ్వయయతి- అజుహవత్,
 అజూహవత్
 అవశిష్టాని సామాన్యవిధి ప్రకా
 రేణ జ్ఞేయాని-అధికస్తా త్త రార్థే
 ద్రష్టవ్యమ్.
 ఇతి హేతుమణ్ణిజన్తప్రకరణమ్.

అథసన్నస్తప్రకరణమ్.

౧౮.— ఇష్ఠాతోఽగ్ని కర్మఘాతాత్ ఇష్ఠాతునాస హైకకర్మకా
 ధ్ధాతోః ఇచ్ఛార్థే సన్ ప్రత్యయోవాస్యాత్; * సనిసతి ద్విత్వే
 భ్యాసాకారస్య ఇత్వచ్చ. 'స, ఇత్వవశిష్యతే. (౯౨) ధాతుత

* సనఃవై కల్పికత్వాత్పక్షేవాక్యమపివ్యవహ్రాయతే. శిష్యగపతితుమిచ్ఛతీత్యా

(౨-౧౧) ల్లడాదౌ (౨౫) ద్విత్వాదికార్యే సస ఆర్థధాతుకత్వా
 (౨౦-౩౮) దిడాగమే చసతి శిష్యుణ్ పఠితుమిచ్ఛతీత్యర్థే-పఠ్ + స,
 పపఠ్ + స, పిపఠ్ + ఇ + స, షత్వేచ (౭౯) కృతే=పిపఠిషతి.

౯౯.— సస పూర్వోయోధాతుస్తైనతుల్యం సన్న న్తాదపి యథాస
 మ్భవం పఠస్తైపదాత్త్వనేపదే భవతః. యథా- భూ- బుభూషతి-
 ఏధ-ఏదిధిషతే. ణీర్షో-నినీషతి, నినీషతే. ఏవంప్రకారేణజ్ఞేయమ్.

భవితుమిచ్ఛతీత్యర్థేభూ+స, బు+భూ+స+తి. షత్వమ్. (ఇద్దు
 ణౌన)=బుభూషతి ॥ బుభూషతః బుభూషన్తి. బుభూషసి-బుభూషా
 మి|బుభూషతు- బుభూష- బుభూషాణి| అబుభూషత్ | బుభూషేత్ |
 బుభూషాంశ్చకార, బభూవ, ఆస| బుభూషితా| బుభూషిష్యతి| బు
 భూష్యాత్ | అబుభూషీత్-౬౭ అబుభూషిష్యత్. ఏవం పఠస్తై పదిన
 స్సర్వేజ్ఞేయాః. ఏధితుమిచ్ఛతి=ఏదిధిషతే ఇత్యాది గుప్ వత్ (పు||౪౪)
 ద్రష్టవ్యమాత్త్వనేపదిషు || విశేషరూపాణ్యకారాదిక్రమేణ కథ్యంతే.

అజ్ఞో-అజ్ఞోతు మిచ్ఛతి-అజ్ఞోజిషతి
 అద్-అత్తుమిచ్ఛతి ॥ జిఘత్సతి
 అన్-అనితుమ్-ప్రాణిణిషతి.
 అశ్-అశితుమ్-అశిశిషతే.
 ఆప్-ఆపుమ్-ఈప్సతి
 ఇక్ } ఏతుం(జిగమిష)అధిజిగమి
 ఇణ్ } షతి. బోధనార్థేప్రతిషిషతి.
 ఇజ్-అధ్యేతుమ్-అధిజిగాంసతే.
 ఇష్-ఏషితుమ్-ఏషిషిషతి.
 ఈక్షి-ఈక్షితుమ్-ఈచిక్షిషతే.
 ఈర్ష్య-ఈర్ష్యిషతిఈర్ష్యిషిషతి

ఊర్ణు-ఊర్ణునూషతి, ఊర్ణునువిషతి,
 ఊర్ణునవిషతి-తే. (పు||౬౮)
 ఋ- అర్తుమ్- అరిరిషతి. [షతి.
 ఋద్-అర్ధీతుమ్-ఈర్త్సతి, అర్దిధి
 కృత్కర్తితుంచికర్తిషతి, చికృత్సతి
 కృ- కర్తుమ్-చికిర్షితి-తే
 కృప్-కల్పితుమ్-చికల్పిషతే-చిక్లు
 ప్సతే, చిక్లుప్సతి
 క్రా-కరితుమ్-చికరిషతి
 క్రమ్-క్రమితుమ్-చిక్రమిషతి, ఉప
 చిక్రంసతే.

॥ పఠస్తైపదిషు పు||౧౮. ఉక్తప్రకారేణ, ఆత్మనేపదిషు పు||౩౬. ప్రదగ్నిత
 విధయాచప్రత్యయాస్సంయోజ్యాః. ఏవంయజ్ఞన్తాదావపి.

॥ సర్వత్ర ఇచ్ఛతీత్యధ్యాహర్తవ్యమ్ క్వచితునున్న త్తశ్చ.

క్రీ-క్రేతుమ్-చిక్రీషతి. [నతే.
 గమ్-గన్తుమ్-జిగమిషతి, సజ్జిగం
 గ్రా-జిగరిషతి, జిగలిషతి.
 గుహ్-గుహితుమ్-జుఘుక్షతి-తే
 గ్రహ్-గ్రహీతుమ్-జిఘ్రక్షతి.
 చి-చేతుమ్-చికిషతి, చిచీషతి-తే.
 జి-జేతుమ్- జిగీషతి.
 జి ప } జ్జితీ ప్సతి, జిజ్జి పయిషతి.
 జ్జా పి } జిజ్జా పయిషతి-తే.
 జ్జా-జ్జాతుమ్-జిజ్జాసతే.
 జు-సవితుమ్-నునూషతి.
 తన్-తనితుమ్-తితనిషతి; తితంసతి,
 తితాంసతి-తే.
 త్పంహ్-తిత్యతుతి, తిత్పం హిషతి.
 త్పా-తితరి(గ్రి) షతి, తితిర్షతి.
 త్యజ్-త్యక్తుమ్-తిత్యతుతి.
 దమ్-ధిప్సతి, ధీప్సతి, దిదమ్పిషతి
 దరిద్రా-దిదరిద్రిషతి, దిదరిద్రాసతి
 దాఞ్-దాతుమ్-దిత్సతి, దిత్సతే.
 దాణ్, దో,, దిత్సతి.
 దావ్, దైవ్,, దిదాసతి.
 దివ్-దేవితుంది దేవిషతి, దిద్యూషతి
 దిశ్-దెష్టుమ్- దిదిక్షతి-తే.
 దీజ్-దాతుమ్ దిదీషతే.
 దుహ్-దోగ్ధమ్-దుఘుక్షతి-తే.
 దృజ్-దర్తుమ్-ఆదిదరిషతే పు||౫౮
 దృజ్-ద్రష్టుమ్-దిదృక్షతే.
 దేశ్-దాతుమ్-దిత్సతే.

ద్యుత్-దిద్యుతిషతే-దిద్యోతిషతే.
 ధా, ధే-ధాతుమ్-ధిత్సతి-(తే)
 ధృజ్-ధర్తుమ్-దిధరిషతే *
 ధ్వ-ధ్వర్తుమ్-దుద్ధూర్షతి.
 నక్-నినశిషతి, నినశ్షతి.
 నృత్-నినర్తిషతి, నిన్సృత్సతి.
 పచ్-పక్తుమ్-పిపక్షతి-తే.
 పత్-పతితుం-పిపతిషతి, పిత్సతి.
 పద్-పత్తుమ్-పిత్సతే.
 పూజ్-పవితుమ్-పిపవిషతే-బృహ
 స్య-పిపావయిషతి-తే.
 ప్రచ్ఛ-ప్రప్టుమ్-పిప్చిషతి
 భిద్-భేత్తుమ్-బిభిత్సతి-తే.
 భీ-భేతుమ్ బిభీషతి.
 భుజ్-భోక్తుమ్-బుభుక్షతి-తే
 భూ-ణౌ-బిభావయిషతి-తే.
 భృ-బుభూర్షతి, బిభరిషతి.
 భ్రజ్-భ్రష్టుమ్-బిభ్రజ్జిషతి, బిభ్ర్జిష
 తి, బిభ్రక్షతి, బిభ్రత్సతి(తే)
 మజ్-మంష్టుమ్-మిమజ్షేక్షతి.
 మా-మాతుమ్-మిత్సతి (తే) ఏవం
 మిఞ్, మీఞ్, మేజ్ ధాతవః.
 ముచ్-మోక్తుమ్-మోక్షతే, ముము
 క్షతే వా వత్సస్వయమ్.సక
 ర్కకస్యతు-ముముక్షతి వత్సమ్
 ముష్-మోషితుమ్-ముముషిషతి.
 మృ-మృర్తుమ్-ముమూర్షతి.
 మృజ్-మిమృక్షతి, మిమూర్జిషతి.

* ధౌ వాచికయోర్ధృజ్ ధృఞ్ః ఉత్పూర్వకయోః ఉద్దిధీర్ష తే-తి-ఉద్దిధీర్షురిత్యాది.

యజ్-యజ్ఞమ్-యయత్సతి-తే.
 యు-యవితుమ్-యయవివతి, యు
 యూవతి. ణౌ-యయావయివతి
 రభ-రభుమ్-రిప్పతే.
 రమ్-రస్తుమ్-రిరంసతే.
 రాధ్- రాధుమ్ - రిత్సతీతిహింసా
 యామ్. అన్యత్ర ఆరి రాత్సతి.
 రు-రవితుంరురూవతి. ఏవముచన్తాః
 రుచ్-రురుచివతే, రురోచివతే. ఏ
 వముకారోపధకహాలాదిరలన్తాః
 రుద్-రోదితుమ్-రురుదివతి.
 లభ-లభుమ్-లిప్పతే.
 లిఖ్-లేఖితుమ్-లిలిఖివతి, లిలేఖివతి
 ఏవమిదుపధక హాలాదిరలన్తాః
 లూ-లవితుమ్-లులూవతి-తే.
 వచ్-వక్తుమ్-వివక్షతి-తే.
 విద్-వేదితుమ్-వివిదివతి.
 వృ-వృషార్షతి-వివరివతి, వివరీవతి-
 తే. ఏవమ్యూకారాన్తోపి
 వృత్-వివర్తివతే, వివృత్సతి.
 వృద్-వివర్ధివతే, వివృత్సతి.
 శక్-శక్తుమ్-శిక్షతి-తే.
 శృద్-శిశర్ధివతే, శిశృత్సతి.
 శ్రీ-శ్రీశ్రయివతి, శ్రీశ్రీవతి.
 శ్రు-శ్రోతుమ్ - శ్రుశ్రూవతే. ణౌ
 శ్రీశ్రావయివతి, శ్రుశ్రావయివతి
 శ్వి-ణౌ - శిశ్వాయయివతి, శ్రుశ్రావ
 యివతి-తే.
 సన్-సిననివతి, సిషాసతి.
 సహ్- సోధుమ్. సినహివతే. ణౌ

సినాహయివతి-తే.
 సాధ్-సాధుమ్-సినాత్సతి.
 సిచ్-సేక్తుమ్-సిసిక్షతి-పరిషిషిక్షతి.
 సిద్-సేద్ధుంసిషిత్సతి, సేధితుంసిషే
 ధయివతి. ణౌ. సిషాధయివతి.
 సివ్-సుస్యూవతి, సినేవివతి.
 స్తు-స్తోతుమ్-తుష్టూవతి.
 స్థా-స్థాతుమ్-తిష్ఠాసతి.
 స్ఫుర్-ణౌ-పుస్ఫారయివతి-తే.
 స్మి-స్మేతుమ్-సిస్మయివతే.
 స్యద్- సిస్యౌత్సతి; సిస్యవివతే,
 సిస్యౌత్సతే.
 స్రు- స్రోతుమ్ - సుస్రూవతి. ణౌ.
 సిన్రావయివతి, సుస్రూవయివతి
 స్వచ్-స్వచ్ఛమ్-సుశుచ్ఛతి. ణౌ. సు
 ష్వాపయివతి-తే.
 స్వృ-సుస్వూర్షతి, సిస్వరివతి.
 హక్-హన్తుమ్-జిఘాంసతి.
 హః-హతుమ్-జిహాసతి.
 హి-హేతుమ్ జిఘీవతి.
 హృ-హర్తుమ్-జిహీర్షతి-తే. [తే.
 హ్యేర్షో- హ్యేతుమ్- జహలావతి-
 ణౌ-జహవయివతి-తే.
 ఇచ్చా సన్నన్తాత్సన్న. స్వార్థ
 సన్నన్తాత్సన్భవత్యేవ (పు॥౪౪)
 చికిత్సితు మిచ్చతీత్యర్థై చికిత్సివతి.
 ఏవం జుగుప్సివతే, మీమాంసివత
 ఇత్యాది. అనుక్త ముత్తరాధైవ
 త్యోమ ఇత్యలంవిస్తరేణ.
 ఇతి సన్న ప్రకరణమ్.

అథ యజ్ఞస్తప్రకరణమ్.

౧౦౦.—హాలాదిరేకాచక్రశ్చయోధాతుస్తస్యాద్యజ్ఞిత్వయస్సాత్
పానల్ల పున్యే, అతిశయేచద్యోత్యే. య, ఇత్యవ శిష్యతే. యజ్ఞ
(౯౨) ధాతుత్వాల్ల'దాదయః-జీత్వాదాత్త్వనేపదమ్.(౨-౧౧-౧౨
౨౫) ధూ+య+తే ద్విత్వాదికార్యేసతి బు+ధూ+య+తే.

౧౦౧.—యజీ, యజ్ఞకిచ అభ్యాసస్య ఇకః గుణస్సాత్ పునర్నిపున
రతిశయేనవా భవతీత్యర్థై= బోధూయతే (పు॥ ౩౬-౩౭) బోధూ
యేతే బోధూయన్తే| బోధూయతామ్| అబోధూయత| బోధూ
యేత| బోధూయాచ్ఛక్రే, బధూవ; ఆస| బోధూయితాసే| బో
ధూయిష్యతే| బోధూయిషీష్ట|అబోధూయిష్ట|అబోధూయిష్యత.

౧౦౨.—సూచ, సూత్ర, మూత్ర, అట, ఋ, అశూ, ఊర్లు, ఏభ్యో
పి యజ్ స్యాత్; య, ఇత్యేతద్ధఅగపరశ్చే దార్థధాతుకే లుప్యతే.
క్ర॥ఉ॥సోసూచ్యతే|సోసూచ్యతామ్| అసోసూచ్యత|సోసూచ్యేత|
సోసూచాచ్ఛక్రే| సోసూచితా| సోసూచిష్యతే| సోసూచిషీష్ట|
అసోసూచిష్ట| అసోసూచిష్యత| ఏవం హలస్తేషు సర్వత్ర ఆర్థధా
తుకేయలోపోద్రష్టవ్యః॥ సోసూత్య్రితే, మోమూత్య్రితే, అటా
ట్యతే, అరార్యతే, అశాశ్యతే, ఊర్ణోసూయతే.

౧౦౩.— గత్యర్థకేభ్యోధాతుభ్యః యజ్ భవతిచే త్కౌటిల్యేర్థ ఏవన
తుపానల్ల పున్యాతిశయయోః. కుటిలంవ్రజతీత్యర్థై=వా వ్రజ్యతే

౧౦౪.— లుప, సద, చర, జప, జభ, దహ, దశ, గ్రా, ఏభ్యోయ
జ్ఞాన్యచ్చేధాత్వర్థ గ్రాఠాయామేవనతుక్రియాసమభిహారే- గర్హితం
లుమ్పతి=లోలుప్యతే-గర్హితంసీదతి=సాసద్యతే- ఇత్యాది.

౧౦౫.— ఋకారవతాం ధాతునామభ్యా సస్య రీగాగమస్సాత్
యజీ, యజ్ఞకిచ; అనునాసికాంతానామదంతాభ్యా సస్యసు గాగమః;
వజ్ఞ్చ, స్రంన్, ధ్వంన్, భ్రంన్, కన్, పత్, పద్, స్కన్, ఏషామభ్యా
సస్యనీగాగమ ఇతిబోధ్యమ్,నృత్ - నరీనృత్యతే; రమ్- రంరమ్యతే;
వనీవజ్ఞ్యత ఇత్యాదివిశేషాశ్చాకారాదిక్రమేణ బోధ్యాః.

౧౦౬.— యజోబహుళంలుక్ స్యాత్. ఆత్మనేపదనిమిత్తా ధావాత్పర
 స్తైసవమేవ - హాలాది పితౄర్వధాతుకస్థలే వికల్పేన ఈడాగమః-
 పక్షగుణః - ద్విత్వాదికం సర్వమపియజ్జన్త వదూహనీయమ్.

పునరిపునరతిశయేనవాభవతి=బోభవీతి, బోభోతి బోభూతః
 బోభువతి-బోభవీషి బోభోషి బోభూథః బోభూథ. బోభవీమి, బో
 భోమి-బోభూవః- మః| బోభవీతు, బోభోతు బోభూతామ్ బోభువ
 తు-బోభూహి, బోభూతాత్ - బోభవాని| అబోభవీత్, అబోభోత్ -
 అబోభూతామ్ అబోభవుః అబోభవీః, అబోభోః- అబోభవమ్| బో
 భూయాత్ బోభూయాతామ్| బోభవాచ్చకార, బభూవ, ఆస| బోభ
 వితా| బోభవిష్యతి| బోభూయాత్ బోభూయాస్తామ్| అబోభూవీత్,
 అబోభోత్ అబోభూతామ్ అబోభూవుః - అబోభూవీః- అబోభూ
 వమ్| అబోభవిష్యత్. ఏవ మూకారాంతాలూ, పూ ఇత్యాదయః.

స్పర్ధ- పునరి పునరతిశయేనవా స్పర్ధతే=పాస్పర్ధీతి, పాస్పర్ధి పాస్ప
 ధః= పాస్పర్ధతి. పాస్పర్ధీషి, పాస్పర్ధిన్ పాస్పర్ధః పాస్పర్ధ- పాస్ప
 ధీమి, పాస్పర్ధి పాస్పర్ధ్వః పాస్పర్ధ్యః| పాస్పర్ధీతు, పాస్పర్ధు పా
 స్పర్ధి- పాస్పర్ధాని| అపాస్పర్ధ్ (ర్ధ్), అపాస్పాః| పాస్పర్ధ్యాత్|
 పాస్పర్ధాచ్చకార| పాస్పర్ధితా| పాస్పర్ధిష్యతి| పాస్పర్ధ్యాస్తామ్|
 అపాస్పర్ధీత్| అపాస్పర్ధిష్యత్| ఏవంహాలంతాఏకాశ అకారవన్తః.

విద్-వేవిదీతి, వేవేత్తి వేవిత్తః వేవిదతి| వేవేదితా| అవేవేదీత్.

ముద్-మోముదీతి, మోమోత్తి మోముత్తః మోముదతి. ఏవముదుపధాః.

౧౦౭.— యజ్ఞకిసతి-ఋకారోపధానామ్, ఋకారాంతా నాచ్చధా
 తూనా మభ్యాసస్య రుక్, రిక్, రీక్, ఏతే ఆగమాగ్ పర్యాయేణ
 స్యుః. సర్వత్రరూపత్రయమ్. పితిహాలాదౌవా ఈడాగమేసతి రూప
 షట్క-ఇచ్చలక్ష్యేషూహ్యమ్. యథా.—

వృత్ - వర్వృతీతి, వరివృతీతి, వరీవృతీతి; వర్వర్తి, వరివర్తి, వరీవర్తి-
 వర్వృత్తః, వరివృత్తః, వరీవృత్తః- వర్వృతతి, వరివృతతి, వరీవ

మాత్సన ఇచ్ఛతీత్యర్థే-పుత్రీయతి, పుత్రకామ్యతీతిసిధ్యతి | పుత్రీయతి
 పుత్రీయతః పుత్రీయన్తి | పుత్రీయతు | అపుత్రీయత్ | పుత్రీయేత్ | పు
 త్రీయాన్చకార, ఆస, బభూవ | పుత్రీయితా | పుత్రీయిష్యతి | పుత్రీ
 య్యాత్ | అపుత్రీయీత్ | అపుత్రీయిష్యత్ | ఏవం సుబ్ధాతుషు సర్వ
 త్రజ్ఞేయమ్, విశేషస్తూచ్యతే.

రాజానమాత్సన ఇచ్ఛతి=రాజీయతి | సమిధమ్-సమిధ్యతి-సమి
 ధితా, సమిధ్యితా ఇతి హలన్తనామధాతుషు ఆర్ధధాతుకే (వా) య
 లోపే రూపద్వయమితి బాధ్యమ్ || జుఘుక్షాయాం సత్యామశనమాత్స
 నఇచ్ఛతి=అశనాయతి-అన్యత్ర అశనీయతి | ఏవముదకంపాతుమిచ్ఛతి=
 ఉదన్యతి, స్నాతుశ్చేత్ ఉదకీయతి | యశ్చధనేసత్యపి పునర్ధనమిచ్ఛతి=
 ధనాయతి, దరిద్రస్సృధనమిచ్ఛతి చేత్తత్ర ధనీయతి || గౌర్యైః ధునార్థం
 వృషమిచ్ఛతి=వృషన్యతి. ఏవ మశ్వన్యతిబడబా || క్షీరముత్కటమిచ్ఛతి
 బాలః=క్షీరన్యతి. ఏవం లవణన్యతి ఉష్ణః || ఉత్కటేచ్ఛాయాం సుగ
 సుగాగమాభవతః - దధిన్యతి, దధ్యన్యతి; మధున్యతి, మధ్వన్యతీత్యాది ||
 ఆచారార్థే ఉపమానవాచకాత్ క్యచ్ - పుత్రమివాచరతిచ్ఛత్రమ్=పు
 త్రీయతి. విష్ణుమివాచరతి ద్విజమ్-విష్ణూయతి. కుట్యాంప్రాసాదే ఇవా
 చరతి భిక్షుః=ప్రాసాదీయతి. కుటీయతి చ ప్రాసాదే.

౧౦౯.—ఉపమానవాచకా త్సుబంతాదాచారార్థైక్యజ్జేవాస్యాత్. సా
 న్తస్యలూపశ్చ. జిత్యాదాత్స నేపదమ్(౯౨)కృష్ణ ఇవాచరతి=కృష్ణా
 యతే, విద్వానివ=విద్వాయతే, విద్వన్యతే. ఏవం యశాయతే,
 యశన్యతే ఇత్యాది. ఓజన్, అప్పరన్, అనయోః ఓజస్వీవాచరతి=
 ఓజాయతే, అప్పరాయతే ఇత్యేవ || గుర్వీవ=గురూయతే. (పుం
 పద్భావః) సపత్నీవ=సపత్నాయతే, సపత్నీయతే, సపతీయతే.
 యువతిరివ=యువాయతే. కుమారీవ=కుమారాయతే. హరిణీవ=
 హరితాయతే || అభూతతద్భావేపి క్యజ్ భవత్యర్థే-అపణ్ణితగ్విజ్ఞే
 తోభవతి=పణ్ణితాయతే. ఏవంభృశాయతే-సుసునాయతే ఇత్యాది ||

కష్టాయక్రమతే=కష్టాయతేపాపం కర్తుముత్సహాత ఇత్యర్థః ఏవం
 పాపం చికిర్ష తీత్యర్థే= సత్రాయతే, కఠాయతే, కృచ్ఛాయతే,
 గహనాయత ఇతి ॥ రోమన్థం వర్తయతి= రోమన్థాయతే ॥ తపశ్చ
 రతి=తపస్యతి ॥ బాష్పముద్వమతి=బాష్పాయతే. వీవ మూష్యాయ
 తే, ఫేనాయతే ॥ శబ్దంకరోణి=శబ్దాయతే. ఏవంవైర, కలహ, అభ్ర,
 కణ్వ, మేఘూఃబాధ్యాః ॥ సుఖంవేదయతే=సుఖాయతే ఏవందుగ్గఖ,
 కృచ్ఛ, కరుణ, కృపణాదీని ॥ నమగ్గకరోతి=నమస్యతి । ఏవం వరి
 వస్యతి గురూన్=శుశ్రూవతయిత్యర్థః. చిత్రియతే=విస్త్రయతే.

౧౧౦.—లోహితాదిభ్య శ్చబ్దేభ్యః భవత్యర్థే క్యప్స్యాత్. అఘాత
 తద్భావవిషయే. అలోహితో లోహితోభవతి= లోహితాయతి-
 తే ॥ లోహినీయతి-తే. ఏవంహరితాదయః. లోహితాదిరాకృతిగణః.

౧౧౧.—ప్రాతిపదికేభ్యగ్ క్విబ్వా స్యాదాచారాద్యర్థే కృష్ణ ఇవాచ
 రతి=కృష్ణతి ॥ కవిరివ=కవయతి ॥ శ్రీరివ=శ్రయతి ॥ భూరివ=భవతి-
 బుభావ ॥ పితేవ=పితరతి ॥ రాజేవ=రాజానతి ॥ రమేవ=రమాతి ॥
 అఇవాచరతి=అతి ॥ ద్రుదివాచరతి=ద్రవతి ॥ అవగల్భక్లీ బహూడా
 నాం-అవగల్భతే, క్లీబతే, బహూడతే ఇతి తజ్జే.

ణిచ్ ప్రత్యయః స్వార్థే ప్రేరణాదౌచ ప్రాగేవో క్తః (పు॥ ౫౯.
 సూ॥ ౯౧) ఇదానీమర్థవిశేషేణిచ్ ప్రదర్శ్యతే.

౧౧౨.—తత్కరోతి, తదాచ ఘ్నే, ఇత్యర్థే ప్రాతిపదికాణ్ణిచ్ స్యాత్. ణిచి
 సతి ప్రాతి పదికస్య పుంవద్భావ, రభావ, టిలోప, (విక, మతువ,)
 ప్రత్యయలోప, యణాదిలోప, ప్ర, స్థ, స్పా, ద్యా దేశాదయస్సుయః.

క్ర॥ ఉ॥ ఏనీమాచ ఘ్నే= ఏతయతి, దృఢమ్= ద్రఢయతి, ఏవంకృ
 శ, మృదు, భృశ, పరిబృఢాదయః ॥ పటుమ్=పటయతి, స్రగ్వీణమ్= స్ర
 జయతి- పయస్వినీం=పయసయతి- శ్రీమతీంశ్రీమన్తంవా=శ్రాయయతి.
 గోమన్తమ్=గవయతి, స్థూలం=స్థవయతి- దూరం=దవయతి, ప్రియమ్=
 ప్రాప (య) యతి. స్థిరమ్= స్థాపయతి, స్థిరం= స్థాపయతి, ఉ

రుం= వరయతి (వారయతి) | బహులం=బంహయతి | గురుం= గర
 యతి | వృద్ధమ్=వర్షయతి, జ్యాపయతి | తృప్రం= త్రపయతి | ధీర్ఘమ్=
 ద్రాఘయతి | బృన్దారకం=బృన్దయతి | బహూఁ=భావయతి (బహయతి)
 యువానమ్= యవయతి - కనయతి | అన్తికమ్= నేదయతి | బాధమ్=
 సాధయతి | కంసవధమాచష్టే= కంసంఘాతయతి | అశ్వేనాతిక్రామతి=
 అశ్వయతి, ఏవంహస్తినా తిక్రామతి= హస్తయతి | అసినాహస్తి= అ
 సయతి || ముణ్డాదిభ్యగ్ కరోత్యాద్యర్థేణిచ్. ముణ్డంకరోతి=ముణ్డయతి
 మాణవకమ్; ఏవంమిశ్రయత్యన్నమ్, శ్లత్త్వయతివస్త్రమ్, లవణయతి,
 వ్యజ్జానమ్ | (వ్రతశబ్దాత్ - భోజనే, తన్నివృత్తౌవా) పయోవ్రతయతి=
 అశ్వాతీత్యర్థః. శూద్రాన్నంవ్రతయతి= వర్జయతీత్యర్థః | వస్త్రమా
 చ్చాదయతి=సంవస్త్రయతి | హలింగృహ్ణోతి= హలయతి, ఏవంకలిం=
 కలయతి, కృతం=కృతయతి | తూస్తానివిహస్తి=వితూస్తయతి- పాపం
 నాశయతీత్యర్థః || సత్యంకరోత్యాచష్టేవా= సత్యాపయతి, ఏవమర్థా
 పయతి, వేదాపయతి | పాశంవిముచ్చతి= విపాశయతి | రూపంపశ్య
 తి= రూపయతి | వీణయా ఉపగాయతి= ఉపవీణయతి | తూలేనానుకు
 ళ్లాతి= అనుతూలయతి | తృణాగ్రం తూలేనానుఘట్టయతీత్యర్థః | క్లోకై
 రుపస్తాతి= ఉపక్లోకయతి | సేనయా అభియాతి= అభిషేణయతి | లో
 మాన్యనుమార్జి=అనులోమయతి | త్వచంగృహ్ణోతి= త్వచయతి | వర్ష
 ణాసన్నహ్యాతి= సంవర్షయతి | వర్ణంగృహ్ణోతి= వర్ణయతి | చూర్ణైరవ
 ధ్వంసయతి = అవచూర్ణయతి | త్వాం, మాం, వాఆచష్టే = త్వా(ప)
 దయతి, మా(ప) దయతి, ద్విత్వ బహుత్వయోస్తు యుష్కయతి, అస్త
 యతీత్యేవ | త్వాపూత్తన ఇచ్ఛతీత్యర్థేక్యచ్=త్వద్యతి, మాం=మద్యతి;
 యుష్కాఁ, అస్తాఁ=యుష్కద్యతి, అస్తద్యతి | త్వమివాచరతీత్యర్థేక్య
 ఙ్=త్వద్యతే, అహమ్=మద్యతే, బహుత్వే- యుష్కద్యతే, అస్తద్యతే |
 ఇదమివాచరతి= ఇదామతి, ఏవంసఇవ=తతతి | పన్థాః=పథీనతి | శౌ
 నమాచష్టే= శావయతి, (శునయతి) | ఏవ విద్వాంసం = విద్యయతి,

(విదావయతి, విచయతీతి కేచిత్) | ఉచచ్ఛం = ఉచీచయతి, తిర్యచ్ఛం = తి
రాయయతి, సమ్యచ్ఛం = సమీచయతి. ఏవం ప్రతీచయతి సద్రాయయతి.

౧౧౩. — గువ్, ధూవ్, విచ్ఛ్, పణ్, పన్, ఏభ్య ఆయ ప్రత్యయస్సాస్యత్.

స్వాస్తే. ఋతథాతోరీయజ్ఞు. ఆర్థధాతు కేవా. ధాతుత్వాల్లడాద
యః (౧-౧౧-౨౧-౯౨) గోపాయతీత్యాదీ స్యుదాహరణాని ప్రాగే
వ (పు||౨౯) ప్రదర్శితాని. ఋత్. - ఋతీయతే | ఋతీయాళ్చక్రే,
ఆనర్త | ఋతీయితా, అర్తితా | ఋతీయిషీష్ట, ఋత్యాత్ | ఆర్తీ
యిష్ట, ఆర్తీత్ | ఆర్తీయిష్యత, ఆర్తిష్యత్ - ఇతి.

౧౧౪. — పుచ్ఛ, భాణ్ణ, చీవరేభ్యోణిజ్ స్యాత్. (౯౨) పుచ్ఛశబ్దాదుద
సనే, వ్యసనే, పర్యసనేచార్థే = ఉత్పచ్చయతే, విపుచ్ఛయతే, పరిపు
చ్ఛయతే ఇతి | రూపాణితు (పు||౪౦) కమ్ ధాతువత్. ఏవం భాణ్ణా
ని సమాచినోతి = సమ్భాణ్ణయతే | చీవరాణ్యార్జయతి, పరిధత్తే
వా = సజ్జీవరయతే భిక్షురిత్యాదివిశేషాబోధ్యాః.

—* ఇతి నామధాతుప్రకరణమ్. *—

౧౧౫. — కణ్ణ్వాది గణపరితేభ్యోయక్ ప్రత్యయస్సాస్యత్ (౯౨) య,
ఇతిశిష్యతే కిత్వాన్నగుణః. కణ్ణూఞ్ - గాత్రవికర్షణే. కణ్ణూయతి-
తే | ఇత్యాది చురవత్. సుఖ, దుగ్గిఖ తక్రియాయామ్. సుఖ్యతి,
దుగ్గిఖ్యతి = సుఖం దుగ్గిఖ్యాను భవతీత్యర్థః | సపర-పూజాయామ్-
సపర్యతి | మహిజ్ - పూజాయామ్ - మహీయతే - ఏవం ఘృణిజ్ | తి
రన్ - అన్తర్థా - తిరస్యతి | ఏవమురన్ పయసాదయోగ్రాహ్యః అయ
మాకృతిగణః || ఇతి కణ్ణ్వాదయః.

౧౧౬. — సకర్త కేభ్యగ్కర్తణి, అకర్త కేభ్యోభావేలడాదయ ఇతి (౨)
ప్రాగేవోక్తమ్. తత్రభావకర్తవాచిని సార్వధాతుకే పరతః ధా
తోర్యక్ ప్రత్యయస్సాస్యత్. భావకర్తణో రాత్తనేపదమేవ. నతు
పరస్మైపదమ్. తత్రాపిభావే ప్రథమపురుషః ఏకవచనమేవ నద్వివ
చనాది. కర్తణితు యథాపూర్వం సర్వపురుషవచనానీతిబోధ్యమ్.

ఉ॥ భావే-భూయతే. కర్తృణి-అనుభూయతే అనుభూయేతే అను
భూయస్తే- అనుభూయసే- అనుభూయే | అనుభూయతామ్ | అస్వ
భూయత | అనుభూయేత | అనుబభూవే.

౧౧౩.— భావే, కర్తృణిచ, అజంతానాం ధాతునాం, హన్, గ్రహ్, వృత్, ఏషాఞ్చ తాన్, స్య, సీయుట్, సిచ్ (లుటి, లృటి, ఆశ్శిర్లిజి, లుజి, లృజి) ప్రత్యయేషు పరేషు (చిణ్విద్భావః) అజ్ఞస్యవాగుణ వృద్ధి, తాసాదీనాంవలాదిప్రత్యయానా మిడాగమశ్చస్యాత్. లుజి ప్రథమ పురుషైకవచనస్య, త, ఇత్యస్య సర్వత్రలోపః ధాతోశ్చిణ్ చనిత్యం భవతి. చిణిపరతః ఆదంతానాం యుగాగమశ్చ. యథా.—

అనుభావితా, అనుభవితా | అనుభావిష్యతే, అనుభవిష్యతే | అనుభావిషీష్ట, అనుభవిషీష్ట | అన్వభావి అన్వభావిషాతామ్, అన్వభవి షాతామ్ అన్వభావిషత, అన్వభవిషత-అన్వభావిష్టాః, అన్వ భవిష్టాః- అన్వభావిషి, అన్వభవిషి | అన్వభావిష్యత, అన్వభవిష్యత. ఏవం భావ కర్తృప్రక్రియాయాం సర్వత్ర దశగణీయానాన్ధాతునామపి ఏధధాతా వివ (పు॥ ౩౬-౩౭) ప్రత్యయాస్సంయోజ్యాః॥ దిచ్-దీవ్యతే-లుజి-అదేవి తుద్-తుద్యతే- ఆతోది చుర్-చుర్యతే-అచోరి | అద్- అద్యతే. అఘాసి | హు-హూయతే- అహావి | సు- సూయతే-అసావి | రుద్-రుద్యతే- అరో ధి | తన్- తన్యతే, తాయతే- అతాని. ఏవంజన, సన, ఖనామ్ | క్రీఞ్- క్రీయతే- అక్రాయి || ణిజంతాత్కర్తృణి - భావ్యతే | భావయాఞ్చక్రే, భావమామ్బుభూవే, భావయామాసే | భావయితా, భావితా | భావ యిష్యతే, భావిష్యతే | భావయిషీష్ట, భావిషీష్ట | అభావి అభావయి షాతామ్, అభావిషాతామిత్యాది | ఏవం దిచ్-దీవ్యతే, తుద్-తోద్యతే, చుర్- చోర్యతే ఇత్యాది || సన్నంతాత్కర్తృణి- బుభూష్యతే | బుభూషా ఞ్చక్రే | బుభూషితా | బుభూషిష్యతే బుభూషిషీష్ట | అబుభూషి || య జ్జంతాద్భావే.— బోభూయ్యతే, యజ్జుగంతాత్తు బోభూయతే | బోభ వాఞ్చక్రే | బోభావితా, బోభవితా ఇత్యాదివిశేషాగ్ని ప్రకరణాను సారేణోష్ఠీయాః.

గా- గాయతే జగే గాయతా, గాతా గాయష్యతే, గాస్య
తే గాయషీష్ట, గాసీష్ట, అగాయి అగాయిషాతామ్, అగాసాతామ్
అగాయిషత, అగాసత- అగాయిష్టాః, అగాస్థాః- అగాయిషి, అగాసీ
అగాయిష్యత, అగాస్యత. ఏవం వా, గ్లా, ధ్లా, భా ఇత్యాదీనామా
కారాంతానాం రూపాణి || విశేషస్తు- ధా, ధేటాః- ధీయతే దా, దో,
చే - దీయతే దావ్, దైపోః - దాయతే మా- మీయతే స్థా - స్థీయ
తే గై- గీయతే పా- పానే- పీయతే; పా - రక్షణే, పై= అనయోః
పాయతే ఓహాక్ - హీయతే; ఓహాక్ష - హాయతే సో- సీయతే | వ్యే-
(౮౯) వీయతే వే- ఊయతే జ్యా- జీయతే. లుజీ-అధాయి అధాయి
షాతామ్, అధిషాతామ్ అధాయిషత, అధిషత- అధాయిష్టాః, అధి
థాః- ఏవం దా, డే, దో, స్థా, నాం రూపాణి || నీ- నీయతే నాయితా,
నేతా | అనాయి అనాయిషాతామ్, అనేషాతామ్ అనాయిషత, అనే
షత- అనాయిష్టాః, అనేష్టాః - అనాయిషి, అనేషి | ఏవమజ్జంతానాం
రూపాణి || స్తు- స్తూయతే | అస్తావి అస్తావిషాతామ్, అస్తోషాతామ్
అస్తావిషత, అస్తోషత- అస్తావిష్టాః, అస్తోష్టాః - అస్తావిషి, అస్తోషి ||
ఏవముకారాంతాః || కృ- క్రియతే కారితా, కర్తా | అకారి. ఏవమృద
ంతాః స్త్వ- స్త్వర్యతే- అస్తారి | ఋ- అర్యతే స్త్వ- స్త్వర్యతే స్త్వూ-
స్తీర్యతే వ్రూ- వ్రూర్యతే హ్వే- (౮౯) హూయతే యజ్- ఇజ్యతే-
అయాజి ఏవం వచ్- ఉచ్యతే స్వప్- సుప్యతే వప్- ఉప్యతే వన్- ఉప్య
తే వహ్- ఉహ్యతే వద్- ఉద్యతే శ్వి- శూయతే గ్రహ్- గృహ్యతే
అగ్రాహి (౧౧౭) అగ్రాహిషాతామ్, అగ్రహీషాతామ్ | వ్యధ్ - వి
ధ్యతే వశ్- ఉశ్యతే వ్యచ్- విచ్యతే | వ్రశ్చ్- వృశ్చ్యతే వ్రచ్చ్- పృ
చ్చ్యతే భ్రజ్- భృజ్యతే || వది- వద్ద్యతే అవన్ది. ఏవమిదితః || బన్ధ్-
బధ్యతే - అబన్ధి స్రంస్ - స్రస్యతే - అస్రంసి, ఏవం నకారోపధాః ||
శాన్- శిష్యతే || హణ్- హన్యతే- (౧౧౭) హంతా, ఘానితా | హానిష్య
తే, ఘానిష్యతే వధిషీష్ట, ఘానిషీష్ట | అఘాని, అఘానిషాతామ్, అహా

నాతామ్; అవధి అవధిసాతామ్|| జాగృ- జాగర్యతే- అజాగారి|| దిశ్-
 దిశ్యతే- అదేశి అదితాతామ్ అదిక్షున్త- అదిక్షుధాః- అదిక్షీ- ఏవమస
 టః ఇగుపధాః ౫౨ || పచ్- పచ్యతే-అపాచి అపతాతామ్ అపక్షుత-
 అపక్థాః అపక్షీ. ఏవమనిట్కూ-హలన్తాః (౮౧)|| దృశ్- దృశ్యతే- అద
 ర్శి- అదర్శిసాతామ్, అదృతాతామ్ అదర్శిషత, అదృక్షుత- అదర్శిష్టాః,
 అదృష్టాః-అదర్శిషి, అదృక్షీ (౧౧౨)|| ఘటాదీనాం(౮౮) ణ్యన్తానాం
 ఘట్ట్యతే| ఘటితా, ఘాటితా| ఘటిష్యతే, ఘాటిష్యతే| అఘాటి, అఘ
 టి- అఘాటిసాతామ్, అఘటిసాతామిత్యాది షణ్ణాన్తంజ్ఞేయమ్|| శమ్-
 శమ్యతే- అశమి| జన్- జన్యతే - అజని | ఏవం దమ్యతే - అదమిత్యాది
 నాన్తా మాన్తాశ్చ| విశేషస్తు-గమ్- గమ్యతే- అగామి- అగంస్థాః, అగ
 ధాః- అగంసి, అగసి| కమ్- కమ్యతే- అకామి- అకామయిష్టాః, అకా
 మిష్టాః, అకమిష్టాః| చమ్-ఆచమ్యతే-ఆచామి| వమ్- వమ్యతే-అవామి.
 ఏవంనమ్, రమ్, యమ్, మనః|| భజ్జ్-భజ్యతే-అభాజి, అభజ్జి| లభ్-లభ్య
 తే- అలాభి, అలమ్బి | రద్-రద్యతే-అరన్ధి. ఏవంరభ్, జభ్|| తప్- తప్య
 తే- (అతాపి) అనుతాపార్థే- అన్వత ప్తపాపేన అభ్యాహత ఇత్యర్థః.

అథ యే ద్వికర్తృకా స్తేభ్యో లడాదయః కిం నుఖ్యేకర్తృణి ఉత
 గాణే కింవోభయోరితి సన్దేహే వ్యవస్థా మాహ.

౧౧౮.— గాణేకర్తృణిదుహ్యదేః, ప్రధానే నీహృ కృష్వహమ్,
 బుద్ధిభతౌర్థయో శ్చబ్ద కర్తృణాశ్చ నిజేచ్ఛయా,
 ప్రయోజ్యకర్తృణ్యన్యేషాం ణ్యన్తానాం, లాదయోమతా ఇతి.
 దుహ్- యాచ్ పచ్ దణ్డే రుద్ ప్రచ్ఛ చి బ్రూ శాన్ జి మన్
 ముష్- ఏభ్యో గాణేకర్తృణిలాదయః = దశలకారాః కృత్యక్త ఖలర్థాః
 స్యుః| నీ, హృ, కృష్, వహ్, ఏభ్యో ముఖ్యేకర్తృణి| బుద్ధ్యర్థక భతౌర్థక,
 శబ్దకర్తృకేభ్యో, గాణేవా ముఖ్యేవాకర్తృణి| అన్యేషామ్ = గత్యర్థాక
 ర్తృకాణాం హృ కృ అనయోశ్చ ప్రయోజ్యకర్తృణి=అణ్యన్తావస్థాయాం
 కర్తృణాకర్తృసంజ్ఞాయస్య తత్ప్రయోజ్యంకర్తృ-తస్మిన్ లాదయస్సన్తుతా

ఇతిభావః॥ క్ర॥ఉ॥ గౌణే-గాం దోగ్ధ సయోగోపః. పయో౨త్రముఖ్యం
 కర్మ కర్తురీప్సి తతమత్వాత్. గౌస్తు పయసోనిమిత్తతామాత్రేణోపా
 వ్రత్వాన్దౌణంకర్మ- అతః గౌ ర్దుహ్యతే పయోగోపేన. ఏవముత్తర
 త్రాసి. బలిర్యాచ్యతేవసుధాం వామనేనేత్యాదిముఖ్యే-గ్రామమజాం
 నయతి గోపః, హరతి, కర్షతి, వహతివా. అత్రాజాయాః కర్తురీప్సి
 తతమత్వాన్దౌణ్యత్వం. గ్రామస్య త్వజాశ్రయత్వాద్దౌణత్వమ్. అతః
 అజాగ్రామం నీయతే, హ్రీయతే, కృష్యతే, ఉహ్యతే వా॥ఉభయోః.—
 బుద్ధ-బోధ్యతేనూణవకంధర్మః- నూణవకోధర్మమితివా; భోజ్యతే సీత
 యారామమోదనః ఓదనం రామఇతివా, పాఠ్యతేగురుణారామో వేదం
 వేదో రామమితివా.

—* ఇతిభావకర్మప్రకరణమ్. *

—* అథకర్మకర్తృప్రకరణమ్. *

౧౧౯.— యదా పదార్థేషు సౌకర్యాతిశయం ద్యోతయితుం కర్తృ
 వ్యాపారో నవివక్ష్యతే తదా కారకాంతరాణ్యపి కర్తృసంజ్ఞాంల
 భస్తే స్వవ్యాపారే స్వతంత్రత్వాత్. తేన అసినాచ్ఛినత్తి, కాష్టైః
 స్థాల్యామోదనం పచతీత్యాదౌ కరణాదీనాం సౌకర్యాత్కర్తృ
 త్వవివక్షాయాం కర్తరిలకారే - సాధ్వసిశ్చినత్తి, కాష్టానిపచన్తి,
 స్థాలీ పచతీత్యాదిసిద్ధ్యతి. తేషాం ॥ భావేలకారేనతి కర్మవద్భా
 వాత్కర్మణి యథారూపాణి తదైవకర్మకర్తృపీతిజ్ఞేయమ్.

పచ్యతే ఓదనః, భిద్యతేకాష్టమ్-అపాచి అపక్షాతామిత్యాది.
 కర్మకర్తరి సకర్మకాణాం కర్మవద్భావోన. అజా గ్రామం నయతి।
 గౌగ్ధ పయో దుగ్ధే. అదోహి, ఆదుగ్ధ, అధుక్షత ఇత్యాది ॥ సృజ్యతే
 స్రజంభక్తః=శ్రద్ధయా నిష్పాదయతీత్యర్థః। రుద్యతేవ్రజేగౌః స్వయమే
 వ- అవారుద్ధగౌః। తప్యతే తపస్తాపసః=అర్జయతి. అతప్త। ప్రస్నుతే-
 ప్రాస్నావిష్టనమతేదణ్డః-అనంస్త। కారయతే-అచీకరత్. ఏవంణ్యన్తాః.

॥ సౌకర్యాతిశయద్యోతనాయ కర్మణం కర్తృత్వవివక్షాయాం భిద్ భిద్ ప్రభృత
 యస్సుకర్మకా అకర్మకాభవన్తి. యద్వికర్మకా ఉహ్యదయన్తే సకర్మకాఇతిభాధ్యమ్

కుష్, రజ్జో అనయోగ కర్మకర్తా శ్యనేవ సయశ్చిణ్ - కుప్యతి - తే,
 రజ్యతి- తే. కర్మకర్తా అజన్తేభ్యో ధాతుభ్యశ్చిణ్ వాస్యాల్లజీప్రథమ
 పురుషైకవచనేపరే. ఆకారి, అకృత. అస్తావి, అస్తోష్ట ఇత్యాదయః.
 ఇతికర్మకర్తృప్రకరణమ్.

దశలకారాణామర్థాః ప్రాగేవ (పు॥౨-౩) సామాన్యతల్లప్రా
 దర్శివత. అత్రతుకేచన విశేషార్థాస్సక్తిహేణకథ్యంతే. తథాహి.—
 ౧౨౦.— స్పృతిబోధకపనైర్యోగేలజ్ఞే ధాతోః లృట్స్యాత్. స్పృ
 సీ కృష్ణ గోకులేవత్సామః=అవసామేత్యర్థః ఏవం చేతసే బుద్ధ్య
 సే ఇత్యాదియోగేపి. యచ్ఛబ్దయోగేతున - అభిజానాసీ కృష్ణయ
 ద్వసే అఘజ్ఞహి.

ఆసన్నకాలే ప్రశ్నేలజ్ఞిపాప్రయోక్తవ్యా అగచ్ఛశ్చిమ్. జగామకిమ్॥
 'స్పృ, యోగేలిడధే లట్స్యాత్. యజతిస్పృ యుధిష్ఠిరః=ఇయాజేత్యర్థః॥
 యావత్, పురా, అభ్యాంయోగే భవిష్యదధే లట్. యావత్, పురావా
 భుక్తై=భోక్తృతయిత్యర్థః॥ పురాశబ్దయోగేలజ్ఞేలుజ్ఞపాస్తః. వసన్తీ
 హ పురాచ్ఛాత్రాః, అవాత్సుః, అవసన్, ఊషుర్వా ॥ లోడర్థలక్షణే
 భవిష్యతి లడ్వాస్యాత్-కృష్ణశ్చేద్భుక్తై- (భోక్తా, భోక్తృతే) త్వంగా
 శ్చారయ॥ వర్తమానసమీపేభూతే భవిష్యతిచలడ్వా-కదాఆగతోసి? అ
 యమాగచ్ఛామి, అగమమ్; కదాగమిష్యసి? ఏషగచ్ఛామి గమిష్యామివా॥
 భవిష్యతికాలే ఆశంసాయాం గమ్యమానాయాం భూతవద్వర్తమాన
 వచ్చ ప్రత్యయాస్సుః. దేవశ్చేదవర్షీత్, వర్షతి, వర్షిష్యతివా, వయం
 భూమాధాన్యమవాప్సు, వపామః, వప్స్యామో వా॥ అపి, జాతు,
 ఆభ్యాంయోగే నిన్దాయాం కాలత్రయేపి లట్స్యాత్; కథంశబ్దే ఉపప
 దేలిచ్ఛ. అపిజాయాం త్యజసి? జాల్క జాతు గణికామాధత్సే; కథం ధ
 ర్మంత్వశేస్త్యజసివా? గర్హితమేతత్॥ జాతు, యదా, యత్ర, యత్,
 యది, ఏభిర్యోగే కాలత్రయేపి లిక్షేస్యాదసమ్భావనా మర్షయో రర్థ

దయధ్వ మిత్యభ్యవహార ధ్వే. పక్షే- సక్తున్పిబతి ధానాగ్ని ఖాదతి, అ
 న్నంభుజ్జై-దాధికమాస్వాదతే ఇతి॥ ఏతదనుసారేణైవ మాఘ కృతా
 ప్రభమసర్గే శ్లో॥ ౫౧॥ “పురీమవస్కు-న్దలునీహీనన్దనం ముషాణరత్నాని
 హారామరాజ్గనాః । విగృహ్యచక్రేనముచిద్విషాబలీ యగ్ధ్రమస్వాస్థ్య
 మహర్దివం దివ,, ఇతి॥అత్రలోడంతానామవస్కు-న్ద నలవనాదిరూపార్థః
 చక్రే ఇతి లిడన్తస్యతుతదేకకర్తృకా భూతానద్యతనపరోక్షా అస్వా
 స్థ్య క్రియేత్యర్థశ్చలభ్యతే. తంవిహాయ అవస్కు-న్ద లునీహీ ముషాణే
 త్యాదికం లోఙ్ఘ్యధ్యమైకవచన మితివ్యాఖ్యానం; తేషాం పునగ్ని పునశ్చ
 స్కు-న్ద, పునగ్నిపునః లులావ, ముమోషే త్యాద్యర్థఇతి వ్యాఖ్యానశ్చ భ్ర
 మమూలకమేవేతి భట్టోజి దీక్షితై రేవ స్పష్టికృతమ్- అస్మిన్ ప్రకరణే
 జిజ్ఞాసుజనతోషాయ మయాపి తథుదాహృత వాక్యాన్వే వోద్ధృత్య స
 మగ్రాహిష తేతిశివమ్. * ఇతిలకారార్థప్రకరణమ్. *

అథపదవ్యవస్థాప్రారభ్యతే.

ధాతునామర్థ నిర్దేశ ఉపలక్షణమ్. ఏతచ్చ సత్తాద్యర్థ నిర్దేశం
 కృతవతాం భీమసేనాచార్యాణామపి సమ్మతమేవ-యాగాత్ స్వర్గోభ
 వతీత్యాదౌస్వర్గ ఉత్పద్యతయిత్యర్థ గ్రహణాత్. ఏవశ్చ ఉపసర్గం వి
 నాపి ఉత్పత్త్యర్థ ప్రతీతేః ఉద్భవతీత్యాదౌ ప్రయుజ్యమానో ప్యుపస
 ర్గోద్యోతకఏవ నతువాచక ఇతిభావః. అతః ప్రాద్యుపసర్గా ధాతు
 నామర్థ విశేషాన్ ద్యోతయన్తి- భూధాతో స్సత్తార్థక త్వేపి ప్రభవతి,
 పరాభవతి, సమ్భవతి, అనుభవతి, ఉద్భవతి, పరిభవతీత్యాదౌ ప్రాది
 యోగేన సామర్థ్య, తిరస్కారా ద్యర్థావగమాత్. తథాచో క్తమ్.—
 “నిపాతాశ్చాదయోజ్ఞేయాప్రాదయస్తూపసర్గకాః । ద్యోతకత్వాత్క్రి
 యాయోగే లోకాదవగతాఇమే; ఉపసర్గేణ ధాత్వర్థో బలాదన్యత్రసీ
 యతే । ప్రహారాహారసంహార విహారపరిహారవత్,, ఇతి. తద్దైవామ
 రసింహేనాప్యభాణి. “స్యాదాభాషణ మాలాపగ్ని ప్రలాపానర్థకంవ
 చః । అనులాపోముహుర్భాషా విలాపగ్నిపరి దేవనమ్॥ విప్రలాపోవిరో

నో క్తిస్సల్లాపోభావణంమిథః | సుప్రలాపస్సువచన మపలాపస్తు నిహ్న
వః,, ఇతిచ|| ధాతూపసర్గయో స్సంహితాచనిత్యా - తదు క్తమ్ “సం
హితై కపదేనిత్యా నిత్యాధాతూపసర్గయోః| నిత్యాసమాసేవా క్యేతు
సావివక్షామపేషుతే,, ఇతి. అతపవ ప్రణిగదతి ప్రాణితీత్యాదౌసమా
నపదత్వాణ్ణిత్వంసిధ్యతి|| ఇత్యాద్యర్థవిశేషో ప్రక్రియావిశేషశ్చగ్రన్థగౌర
వభియాత్రదిక్ష్యత్రముదాహృతోవ్యుత్తరాధైప్రతిధాతుప్రపఞ్చ్యతే.

౧౨౧.— ధాతూనా ముపసర్గయోగే అర్థవిశేషేచ పదానిభిద్యస్తేక
ర్తరివాచ్యే. అతః అస్యధాతోరస్తిన్నర్థే ఏతదుప సర్గయోగే ఇదం
పదం భవతీతివ్యవస్థా కర్తవ్యేతి దృష్టిసౌకర్యాయాకారాదిక్రమేణ
పదవ్యవస్థా ప్రదర్శ్యతే. తథాహి.— [వ్యమ్.

ధాతుః. ఉపసర్గయోగః. అర్థః. పదమ్. ఉదాహరణమితి క్రమేణద్రష్ట
అద్-ణ్యంతాదస్తా త్క్రియాఫలే కర్తృగామిని ఆత్మనేపదమ్, పరగా
మిని పరస్మైపదమ్- ఆదయతే-తి| అదధాతుభిన్న భక్షణార్థకకమ్ప
నార్థక ణ్యంతానాం పరస్మైపదమేవ - ఆశయతి, నిగారయతి, కమ్ప
యతి, చలయతీత్యేవమాదయః. [తీత్యేవ.

అను-ఉపసర్గాత్పరశ్చేదుభయపదీ. బన్ధంనిరస్యతి-తే. కేవలస్యతు-అస్య
ఇజ్-ణ్యంతాదస్తాత్పరస్మైపదమేవ. అధ్యాపయతివటునాగురు ర్వేదమ్.

ఉహ్-సోపసర్గశ్చేదుభయపదీ. సమాహతి-తే (యాదౌకిజ్జీతి హ్రాస్వః
సముహ్యత్) | అను క్తమపూహతి పణ్ణితోజనః, ఇత్యాదౌ అను
దా తేత్త్వనిమిత్తస్యాత్మనేపదస్యానిత్యత్వాన్నదోషఇతిబోధ్యమ్.

ఋ-సమ్+ఋ. తజ్. సమృచ్చతే. జౌహూత్యాదికస్యసమియర్తే.

ఋచ్ఛ- సమ్పూర్వాదాత్మనేపదమ్. సమృచ్చతే. సమార్చిచ్ఛ.

కృశో-అను, పరా, భ్యాంయోగేకర్తృగేపిఫలే పరస్మైపదమేవ. అనుక
రోతి, పరాకరోతి|| సూచన, భర్తృన, సేవన, సాహసీక్య, గుణాధా
న, ప్రకథన, వినియోగా, ర్థేషుతజ్. క్ర||ఉ||ఉత్కురుతే=సూచయతి,

ఉవాకురుతే=భ ర్స్సయతి, హరిముపకురుతే=సేవతే, పరదానా
 స్పృకురుతే=తేషుసహనాప్రవర్తతే, ఉపస్కురుతే=గుణమాధస్తే,
 గాధార్గ ప్రకురుతే=ప్రకథయతి, శతంప్రకురుతే=ధర్మార్థం వి
 యుజ్జై ఇతి||అధి+కృ. క్షమా, భిభవయో, స్తజ్. శత్రుమధి కురు
 తే=క్షమతే, అభిభవతీతివా|| వి+శబ్దకర్మకాత్కృః, కర్మరహి
 తాదపిచ తజ్. స్వరాన్నికురుతే = ఉచ్చారయతి, ఛాత్రావికర్ష
 తే=వికారంలభన్తే || మిథ్యోపపదాణ్ణ్యన్తాత్కృః అభ్యాసార్థ
 తజ్, పదంమిథ్యాకారయతే=స్వరాదిదుష్ట మసకృదుచ్చారయతి.
 క్షా-అప+క్షా. హర్ష, జీవికా, కులాయకరణేషు తజ్ సుడాగమశ్చ
 స్యాత్. అపస్కిరతే. అన్యత్ర-అపకిరతి.

క్రమ్-అనుపసర్గత్కృమ్ ధాతోర్నిత్యం తజ్ అప్రతిబద్ధనే, ఉత్సాహే,
 వృద్ధౌచ, ద్యోత్యే. క్రమతే. అన్యత్ర వా తజ్. క్రామతి- తే || ఉప,
 పరా, ఆభ్యాంపరశ్చే దుక్తార్థేష్వేవ. ఉపక్రమతే, పరాక్రమతే.
 నేహ. సఙ్కామతి|| ఆ+జ్యోతిరుదయేతజ్, రవిరాక్రమతే=ఉద
 యతే. అన్యత్రన-ఆక్రామతిధూమోహర్మ్యతలాన్నభః||ప్ర, ఉప+
 ప్రారమ్భే; వి+సమ్యక్పాదవిక్షేపేఽ. ర్థేతజ్. ప్రక్రమతే ఉపక్రమ
 తే వా పదంశిష్యః; సాధువిక్రమతేవాజీ రణే. [క్రీణీతే.

క్రీ-పరి, వి, అవ+అకర్తృ గేఽక్రియాఫలేతజ్. పరిక్రీణీతే, విక్రీణీతే, అవ
 క్రీడ్-అను, పరి, ఆ+ఏభి ర్యోగే తజ్. అనుక్రీడతే, పరిక్రీడతే-ఇత్యాది||
 సమ్పూర్వాత్ అకూజనే ఏవతజ్. కూజనేతు సజ్కీ-డతిచక్రమ్.
 క్షీవ్-అభి, ప్రతి, అతి+ఏభిర్యోగేపరస్మైపదమ్. అభిక్షీవతీత్యాది.

క్షు-సమ్పూర్వాత్తజ్. సజ్ క్షులే శస్త్రం శూరః. [సమగంస్త.
 గమ్-సమ్+ అకర్మకా త్తజ్. సజ్గచ్ఛతే సజ్గసీష్ట, సజ్గంసీష్ట| సమగత,
 గృధ్-అస్మాణ్ణ్యన్తా త్ప్రీతారణే తజ్. శిశుం గర్భయతే మాతా.
 గ్నా-అవ+అవగిరతే| సమ్+ప్రతిజ్ఞాయామేవ. వాచంనిత్యంసజ్గిరతే.
 జన-ణ్యన్తాత్కర్తృ గేఽపి ఫలేపరస్మైపదమ్. జనయతిసుఖమ్.

జి-వి+పరా+ఆభ్యాంయోగేతజ్ - విజయతే, పరాజయతే.

జ్ఞా- అప+నిహ్నావేతజ్ - శతమపజానీతే|| అకర్తృకాదపి- సర్విషోజానీ
తే=సర్విషాఉపాయేనప్రవర్తతే|| సమ్, ప్రతి+అనాధ్యానే-తజ్.
సజ్ఞానీతే, ప్రతిజానీతే|| అనుభినోపి సర్గ్రాత్సన్నతాచ్చతజ్ -ధర్మం
జ్ఞానతే- అను+జ్ఞా=పుత్రమనుజ్ఞానతి.

తవ్ - ఉత్, వి+అకర్తృకా, త్సాన్విజ్గకర్తృకాచ్చతజ్. (స్వయమ్) ఉత్త
పతే, వితపతేనాపాణిమ్-అన్యత్రన-సువర్ణముత్తపతి=సంతాపయతి.

దమ్-ణ్యంతాదకర్తృగేపిఫలేతజ్ -దమయతేయతిః. [వ్యాదదాతి.

దాభో- ఆ+తజ్. విద్యామాదతై=గృహ్ణోతి. ముఖవికసనేతున.ముఖం

దాణ్ - సమ్+తృతీయాన్తేనయోగేతజ్. దాస్యాసంయచ్చతేకాముకః.

భార్యాయైసంయచ్చతి- అత్రన.

దృశ్ - సమ్+తజ్. సమ్పశ్యతే. సన్నంతాదపి. దిదృక్షతే.

ద్రు- ణ్యంతాత్కర్తృగేపిఫలే పరస్మైపదమ్. ద్రావయతి=విలాపయతి.

ధేట్ - ణ్యంతాదకర్తృగేపిఫలేతజ్, ధాపయతే శిశుంమాతా.

నశ్ - ణ్యంతాత్కర్తృగేపిఫలే పరస్మైపదమ్. నాశయతి దుఃఖమ్.

నాథ్ - ఆశిష్యర్థే ఏవ తజ్. సర్విషోనాథతే=సర్విర్యైస్యాదిత్యాశాస్తే.

నీ- సమ్మూననే, ఉత్ ఊపణే, ఉపనయనే, జ్ఞానే, భృతౌ, ఋణాదిని
ర్యాతనే, వ్యయేచార్థేతజ్. క్ర||ఉ|| శాస్తేనయతే, దణ్ణమున్న
యతే, మాణవకముపనయతే, తత్త్వంనయతే=నిశ్చినోతి, కర్తృకరా
సుపనయతే=భృతిదానేన స్వసమీపంప్రాపయతి, కరం (ధనం) విన
యతే, శతం వినయతే విప్రేభ్యః=వినియుక్తై||కర్తృస్థే అశరీర
కర్తృణి చ తజ్. క్రోధంవినయతే=అపగమయతి.

ను- ఆ+అనేనయోగేతజ్. ఆనుతేశివమ్.

నృత్ - ణ్యంతాదకర్తృగేపిక్రియాఫలేతజ్. నర్తయతేనటః.

పా- ణ్యంతాదకర్తృగామిని క్రియాఫలేపితజ్. పాయయతే అన్నమ్.

ప్రచ్ఛ- ఆ, సమ్+ఆభ్యాంయోగేతజ్. ఆప్సుచ్ఛతే, సమ్ప్రచ్ఛతే.

ప్ర- ణ్యంతాత్కర్తృగేపిఫలే పరస్మైపదమ్. ప్రావయతి=ప్రాపయతి.
బుధ్-ణ్యంతాత్ క్రియాఫలేఆత్మ గామిన్యపిపరస్మైపదమ్. బోధయతి రవిష్ట

భీ- ణ్యంతాద్ధేతు భయే ధైతజ్ - భీషయతే, భాపయతే [పద్మం.

భుజ్-పాలనార్థే పరస్మైపదం. మహీంభున క్తి-భోజనేతుడుదనంభు జ్ఞై-

ముహ్- పరి+ణ్యంతా దాత్మనేపదమ్. పరిమోహయతే.

మృష్- పరి+పరస్మైపదమ్. పరిమృష్యతి- భానాదికస్య-పరిమర్షతి.

యమ్-ఆ, సమ్, ఉత్+అగ్రస్థైధైతజ్. ఆయచ్ఛతే, సంయచ్ఛతే ఉద్యచ్ఛతే.

యుజ్-ప్ర, ఉప, ఉత్, ని, వి, అవ, అను, ఆ, సు, అభి, ప్రతి+ ఏభిర్యోగేతజ్.

ప్రయుజ్ఞై, ఉపయుజ్ఞై-ఇత్యాది. యజ్ఞ పాత్రేతున-పాత్రాణిప్ర

యుధ్- ణ్యంతాత్పరస్మైపదం. యోధయతికాష్ఠానిపరశునా. [యునక్తి.

రమ్- వి, ఆ, పరి, ఉప. ఏభిర్యోగేపరస్మైపదమ్. విరమతి, ఆరమతీత్యాది.

రుచ్- ణ్యంతా దకర్తృగేపిఫలేతజ్. రోచయతే.

లీ- ణ్యంతా త్పూజాభి భవయోగి ప్రలమ్భనేచార్థైతజ్. క్ర॥ఉ॥ జటాభి

ర్లాపయతే=పూజామధిగచ్ఛతి, శ్యేనోవర్తికాముల్లాపయతే=అభి

భవతి, బాలముల్లాపయతే=వచ్ఛయతే ఇత్యర్థః.

వజ్ఞ్- ణ్యంతాత్ప్రతారణేధైతజ్. బాలంవచ్ఛయతేమాతా.

వద్- అప+కర్తృగేఫలేతజ్. న్యాసమపవదతే॥ణ్యంతాచ్ఛ-వాదయతే॥

భాసనే, ఉపసాన్త్వనే, జ్ఞానే, యత్నే, విమతౌ, ప్రార్థనాయామ్;

స్ఫుటోచ్ఛారణేచార్థైతజ్. క్ర॥ఉ॥ సభాయాంవదతే, భార్యాముప

వదతే, శాస్త్రేవదతే, కృతౌవదతే, క్షేత్రేవివదంతే, గురుంశిష్య ఉప

వదతే; విప్రాస్సమ్ప్రీవదంతే. నేహ- పక్షిణస్సమ్ప్రీవదంతి॥ అను+

అకర్తృకాత్ వ్యక్తవాగ్విషయేతజ్. అనువదతే కఠగి కలాపస్య.

నేహ- ఉక్తమనువదతి. అనువదతివీణా॥ వ్యక్తవాగ్విషయే విరుద్ధో

క్తిరూపేతజ్ వా. వైద్యావిప్రవదంతే, విప్రవదంతివా.

వన్- ణ్యంతాదకర్తృగేపి ఫలేతజ్. వాసయతే.

వహ్- ప్ర+అనేనయోగే పరస్మైపదమేవ. ప్రవహతి హిమవతోగఙ్గా.

విన్- సమ్ + యోగేతజ్. సంవిత్తై సంవిదాతే సంవిద్రతే, సంవిదతే ఇతి.

విత్ - ని + అనేనయోగే ఆత్మనేపదమ్. నివిశతేరామః.

శబ్- శపథే. ర్థే అకర్తృగేపిఫలేతజ్. కృష్ణాయశపతే.

నిజ్- జ్ఞాసాయాం తజ్. ధనుషిశిషుతేరామః.

శ్రు- సమ్ + అకర్తృకాత్తజ్ - సంశృణుతే. సన్నంతాత్ - శుశ్రూషతే.

స్థా- సమ్, అవ, ప్ర, వి + విభిర్యోగేతజ్ - సన్తిష్ఠతే, అవతిష్ఠత యిత్యాది.

ఆ + ప్రతిజ్ఞాయామ్, ఉత్ + అనుత్థానే, తజ్. నిత్యమాతిష్ఠతే = నిత్య త్వేనప్రతిజానీతే, ముక్తావుత్తిష్ఠతే = ననివర్తతే; ఉత్థానేతు - ఓతా దుత్తిష్ఠతి॥ ఉప + మన్తేఽణస్తుతౌ, దేవపూజనే, సజ్జమనే, మిత్రక రణే, మార్గేచార్థేనిత్యంతజ్; లిప్సాయాంవా. క్ర॥ ఉ॥ ఐన్ద్ర్యాగార్హ పత్యముపతిష్ఠతే, ఆదిత్యముపతిష్ఠతే, గణ్ధాయమునాముపతిష్ఠతే, పథికానుపతిష్ఠతే, అయంపథాగ్ని కాశీముపతిష్ఠతే; భిక్షుకగ్నిప్రభు ముపతిష్ఠతే- తి॥ అకర్తృకాదపి- భోజనకాలే ఉపతిష్ఠతే = సన్నిహి తోభవతి॥ జ్ఞాపనే, నిర్ణయార్థమాశ్రయేచ- గోపీకృష్ణాయతిష్ఠతి = ఆశయంప్రకాశయతి, సంశయ్యకర్ణాదిషుతిష్ఠతేయః = కర్ణాదీన్నిర్ణే

స్త్రి-ణ్యన్తాద్ధతు భయేర్థేతజ్. విస్తాపయతే. [తృత్వేనాశ్రయతి.

స్త్వ - అస్తాత్సన్నంతాత్తజ్. సుస్మూర్షతే.

శ్రు- అస్తాణ్యన్తా త్వరస్త్వేపదమ్. జలంసావయతి.

స్వ - సమ్ + అనేనయోగే తజ్. సంస్వరతే.

హన్ శ్రి ఆ + అకర్తృకాత్స్వజ్కర్తృకాత్తజ్ భుజమాహతే. నేహ-పరస్య

గతి హింసార్థక భిన్నాయే ధాతవస్తేభ్యం క్రియావినిమయే వ్యోజ్యై కర్తరితజ్ స్యాత్. వి + ఆతి + లూ = వ్యతిలునీతే = ఆన్యస్యయోగ్యం లవనం కరోతి త్యర్థః, వ్యతిలున ని = ఇతరేతరస్య, పరస్పరస్యా, న్యోన్యస్యవా, యోగ్యం లవనం కుర్వన్తి. వి + ఆతి + అన్ + తే = వ్యతిస్తే వ్యతియాతే వ్యతిషతే-వ్యతిసే వ్యతియాథే వ్య తిధ్వే-వ్యతిహే ఇత్యాది ॥ గతిహింసార్థకానాస్తు న.వ్యతిగచ్ఛన్తి, వ్యతిఘ్నన్తిత్యాది॥ ఎవం హసాదీనామపి. వ్యతిహసన్తి. వ్యతిజ్ఞన్తిత్యాదయః. హృథాతోస్తు - సమ్ప్ర యరస్తే రాజానః.

ఋర ఆహ ని. లుజీ-అవధిష్ట అవధిషాతాం, అహత అహసాతామ్.
 హ్య- అను+ప్రకారతాచ్చీత్యేతజ్. మైతృకషశ్వా అనుహర న్నేమాత్య
 కంగావః=పితుర్వృతుశ్చప్రకారం సతతంపరిశీలయ న్నీత్యర్థః.
 హ్యే-ని, నమ్, ఉప, వి+ఏతైర్యోగేతజ్. నిహ్వయతే, సంహ్వయతయ
 త్యాది||ఆ+స్పర్ధాయాంతజ్. కృష్ణశ్చాణూరమాహ్వయతే. నహ
 శుత్రమాహ్వయతి. * సమాప్తాపదవ్యవస్థా. *

కృదన్తప్రకరణమ్.

౧౨౨.— ధాతోర్విహితాస్తీజ్ భిన్నాగి ప్రత్యయాగి కృత్సంజ్ఞకా
 స్స్యుః. తే కృత్యాః, శుద్ధకృతః, ఉణాదికృత, ఇతిత్రివిధాః. తత్రకృ
 త్యాః.—తప్య, అనీయర్, యత్, క్యవ్, ణ్యత్, ఇత్యేతే భాషక
 ర్మణోరేవస్యుః|శుద్ధకృతః.—ణ్వల్, ల్యుట్, తృచ్, క్విప్, శతృ,
 శానచ్, క్తః, క్తవతుః, క్త్రిన్, ఘజ్, తుమున్, క్త్వా (ల్యవ్), ణముల్,
 ఇత్యాదయః ధాతుసామాన్యా ద్యథాయథం కర్తృకర్మ భాషేషు
 విధీయ న్తే; బ్యుః, ణినిః, అచ్, కః, ణః, డః, ఖశ్ (చ్), ఇష్టుచ్, ఘినుణ్,
 వున్, ఉకజ్, షాకన్, ఆశుచ్, ఉః, స్త్రిన్, ఇత్రః, అవ్, క్త్రిమవ్, అ
 ధుచ్, కిః, అజ్, కారః, క్వసు రిత్యాదయః, ఉణాదికృతశ్చ ధాతు
 విశేషా ద్యథాతథం కర్త్రాదిషు విధీయ న్తే|తత్ర (సత్) శతృశాన
 చౌప ర్తమానే భవిష్యతిచ స్తః- క్త, క్తవతుః(నిష్టా)ధూతే. తత్రా
 పి క్తః భాషకర్మణోరేవ, క్తవతుస్తుక ర్తరీతిబోధ్యమ్.

(౩౮-౪౨) పూర్వోక్తప్రకారేణ వలాదిప్రత్యయస్థలే ఇడాగ
 మతన్నిసే ధాదయః, అకితిగుణః, ఇతిణితివృద్ధిః, (౪౮—౮౧)నిత్ప్ర
 త్యయస్థలే శబాదిగణకార్యజ్ఞేత్య మీవిశేషాః త త్తద్రూపై రేవోన్నే
 యాః. గ్రన్థగౌరవభియాత్రదిజ్కాత్రం కతిపయ సాధారణ రూపాణ్య
 దాహృత్యతతగికానిచి ద్విశేషరూపాణ్యపిప్రదర్శ్యన్తే. తథాహి.—
 కృత్యాః.— తప్య-భూ-భవితవ్యం త్వయా. ఇతిభావే ఏకవ

చనం క్లిబత్వఇచ్చి జ్ఞేయంసర్వత్ర. ఏధ్ - ఏధితవ్యం. పుష్ - పోషితవ్యం
 త్వయాకులం, పోషితవ్యావధూః, పోషితవ్యోవిప్రః. ఏవము త్తరత్రాపి.
 హృష్ - హర్షితవ్యం. పచ్ - పక్తవ్యం. భిద్ - భేత్తవ్యం. ముచ్ - మోక్త
 వ్యం, తుష్ - తోష్టవ్యం. దుహ్ - దోగ్ధవ్యం. దృశ్ - ద్రష్టవ్యం. లిహ్ - లేఢ
 వ్యం. వహ్ - వోఢవ్యం. సహ్ - సహితవ్యం, సోఢవ్యమ్. క్షమ్ - క్షమిత
 వ్యం, క్షన్తవ్యం. స్తు - స్తోతవ్యం. నీ - నేతవ్యం. దా - దాతవ్యమిత్యాది ||
 అనీయర్. — భవనీయమ్ ఏధనీయమ్. ఏవం పోషణీయ హాషణీయ
 పచనీయ మోచనీయ భేదనీయ స్తవనీయ నయనీయాదయః || యత్. —
 జి - జేతుంయోగ్యం జెయం. చి - చేయం, (ఆదంతానామేకారశ్చ) దా -
 దేయం. గా - గేయం. స్థా - స్థేయం. విశేషస్తు - గద్యం - మద్యం చర్యం - య
 మ్యం - తక్యం - శస్యం - చత్యం - యత్యం - జన్యం. హన్ - వధ్యః. శప్యం -
 లభ్యం, ఆలమ్బ్య గౌః, ఉపలమ్యస్నాధుః (ఉపలబ్ధుంశక్య ఉపల
 భ్యః). శక్యం. సహ్యం. అవద్యం - పాపం. పణ్యా - గౌః. శతేనవర్యా
 కన్యా. వహత్యనేనేతివహ్యం శకటం. ఋ - అర్యః = స్వామీ వైశ్యోవా ||
 క్యవ్. — * యథితిశిష్యతే. వద్ భూ హన్ ఏభ్యోభావేక్యవ్ సుబన్తో
 పపదే. బ్రహ్మవద్యం, బ్రహ్మోద్యం. బ్రహ్మభూయం, బ్రహ్మహత్యా |
 ఇ, స్తు, శాన్, వృ, దృ, జుష్, ఏభ్యశ్చక్యవ్ - ఇత్యః, స్తుత్యః, శిష్యః, వృత్యః,
 ఆదృత్యః, జుష్యః, ఏవం శస్యం, శంస్యమ్. దుహ్యమ్, దోహ్యమ్.
 అజ్ఞో - ఆజ్యమ్. భృత్యః. కృత్యమిత్యాది. ణ్యత్. — కృ - కార్యమ్. పచ్
 పాక్యం. ఛుజ్ - ఛ్యౌర్థే భోజ్యమ్. అన్యత్రభోగ్యమ్. ఏవం వచ్ - వా
 చ్యం. శబ్దాఖ్యాయాం వాక్యం. ప్రయోక్తుం శక్యః ప్రయోజ్యః, ఏవం
 నియోజ్యః. లావ్యం - భావ్యం పావ్యమిత్యాది. || || శుద్ధ కృత్సు. —
 ణ్వల్ - వకారశ్శిష్యతే. తస్య అకాదేశః. కృ - కారకః. వహ్ - వాహకః.
 హన్ - ఘాతకః. దా - దాయకః. రభ్ - రమ్భకః. ఏవం లమ్భకః. జమ్భ

* పకారేత్సంజ్ఞకృత్ప్రత్యయేపరేహస్వస్వతుగాగమః. ఇ + య = ఇత్యః ఏవం
 క్షిపి, క్షిపిశ. హృ - హృత్ - కృత్, ఆహృత్య ప్రకృత్య ఇత్యాది తత్తత్ప్రకరణేబోధ్యమ్.

కః. రన్ధకః. జనకః. వధకః. శమకః. దమక ఇత్యాది॥ ల్యుట్—యకా
 రశ్శిష్యతే తస్య అనాదేశః. శయనం. హసనం. కరణం. భరణం. ఆ
 యనం. వ్రశ్చనః. గావః దుహ్యన్తేస్యామితిగోదోహసీస్థాలీ. రాజ్ఞా భు
 జ్యన్తే రాజభోజనాశ్శాలయ ఇత్యాదిచ॥ తృచ్.—కృ-కర్తా. ధర్తా-స్త్రి
 యాం- కర్త్రీ. క్షీణే- కర్తృ. ఏవం సర్వత్ర. దాతా. పాతా. వహ్.
 వోధా. సహ్- సహితా, సోధా. తుమితా, తున్తా. (౪౧-౪౨) పక్తా.
 లభా. రభా. హన్తా. కుటితా(౯౦) ఇత్యాది॥ క్విప్ (సర్వం లుప్యతే-పిత్వా
 త్తు గాగమః) కృత్. హృత్. భిత్ (ద్) త్విట్. రాట్. భాః. సమ్పత్.
 జగత్. ధీః. శ్రీః. ఇత్యాదయః॥ శతృ.—(అత్ ఇతి శిష్యతే, ౧౯ సా
 ర్వధాతుకత్వాత్ శబాదయః ఏవం శానచ్చి) పచ్-పచత్-పచన్ పచ
 న్తా పచన్తః. ఏవం భవన్. దీవ్యన్. తుదన్. చోరయన్. అదన్, ద్విషన్,
 జుహ్వత్, దదత్, సున్వన్, రున్ధన్, తన్వన్, కృణ్వన్, క్రీణన్ ఇత్యాది. ఏత
 చ్చబ్ధరత్నావళౌ విశదీకృతమ్. మహాన్ భవంశ్చ భిద్యేతే ధీమాంశ్చ మఘ
 వాన్ భవాన్॥ త్రయస్తుల్య అథమరుజ్జక్షుజ్జాగ్ర ద్దద ద్దధత్॥ దరిద్రచ్చత
 థాశాసచ్చ కాసచ్చ సమా ఇషే. ఏవం క్షీణేపి-సమానాతుపచ ద్దీవ్యచ్చ
 బ్దాతుల్యోదదద్దధత్ । తుదద్యకృచ్చకృచ్చాపి భిన్నాస్సురితి. తాన్తకా
 ఇతిచ. రూపభేదస్తు తత్రైవ ద్రష్టవ్యః॥ శానచ్ (మాన-ఆన ఇతిచ) ఆత్మ
 నేపదసంజ్ఞా. ఏధమానః, యజమానః, పవమానః, దీప్యమానః, తుదమా
 నః, చోరయమాణః, ద్విషాణః, శయానః, దదానః, సున్వానః, రున్ధానః,
 తన్వానః, క్రీణానః; ఏధిష్యమాణః వచ్-వత్సమాణః. కరిష్యమాణః.
 ఏవం భోగం భుజ్జానః. కవచం బిభ్రాణః. శత్రుం నిఘ్నానః. ఇత్యాది
 చై తత్ప్రకరణేజ్ఞేయమ్॥ ఘాతే భావకర్మణోః క్తః, కర్తరి క్తవతుః.—
 స్నాతం నయా, స్తుత స్త్వయా విష్ణుః, స్నాతవాన్, స్తుతవాన్ చైత్రః.
 ౧౨౩.—ఆ, ఈ, ఉ, ఊ, కారేత్సంజ్ఞ కేభ్యసి పరయోగి క్త, క్తవతోః
 (నిష్టాయాః) ఇణ్స్యాత్. క్ర॥ ఉ॥ స్విదా-స్విన్నః-స్విన్నవాన్,
 కృతీ-కృత్తః కృత్తవాన్, గ్రసు-గ్రస్తః గ్రస్తవాన్, గుహూ-గూఢః

గూఢవాణ్, ఏవం సజీర్ణప్రకరణోదాహరిష్యతాం రూపాణి.
 ౧౨౪.—ఓకారేత్సంజ్ఞ కేభ్యః, దివాద్యన్తర్గణఘాతస్వాదిభ్యః, క్రా
 ద్యన్తర్గణ ఘాతల్వాదిభ్యశ్చ, పరస్యక్త, క్తవతు, సమ్బన్ధితకారస్య
 నకారాదేశస్సాస్యత్ || కిచ్చ. రేఫ దకారాభ్యాం పరస్యక్త, క్తవ
 తు, సమ్బన్ధితకారస్య; పూర్వస్య దకారస్యచ నకారాదేశః | ఆకా
 రాస్తేఘయన్వితః సంయోగాదేర్ధాతోగ్ పరస్యక్త క్తవతుసమ్బన్ధి
 తకారస్య నకారాదేశశ్చస్యాత్. క్ర || ఉ || భుజో- భుగ్నః, సూ-
 సూనః, లూ- లూనః || శ్వా- శీర్ణః, భిద్- భిన్నః. ఏవం స్తీర్ణః, స్తీర్ణ
 వాణ్; భిన్నః, భిన్నవాణ్; స్త్యా-స్త్యానః. ద్రాణః, ద్రాణవాణ్. గ్లానః
 గ్లానవానిత్యాదిసామాన్యాకారేణజ్ఞేయమ్ || విశేషస్తూచ్యతే. క ర్తరి
 షీ-షీణః షీణవాణ్-భావకర్తృణోస్తు షీతో మయాకామః- ఏవమ్.

శ్రి- శ్రితః, శ్రితవాణ్	శ్వీ- శూనః	ప్రస్తీతః
స్తు- స్తుతః, స్తుతవాణ్	వ్రీ- వ్రీణః	ఇఫలా- ఫుల్లః १
భూ- భూతః,	సున్ద్- పరిసున్దః,	క్షీబ్బ- క్షీబః
భూతవాణ్	విసున్దః	కృశ్- కృశః
క్షు-క్షుతః, క్షుతవాణ్	స్తన్చ్- ప్రతిస్తబ్ధః,	లాఘు- ఉల్లాఘః
ఉర్ణు- ఉర్ణుతః	నిస్తబ్ధః	నుద్- నున్నః, నుత్తః
ను- నుతః	దివ్- ద్యూనః,	విద్- విన్నః, విత్తః,
వృ- వృతః	ద్యూతమ్	విదితః *
పూ- పూనః, పూతమ్	వా-నిర్వాణః,	ఉన్ద్- ఉన్నః, ఉత్తః
సి-సినః, సితః	నిర్వాతః	త్రై-త్రాణః, త్రాతః
శ్చ్యై - శ్చ్యానః, శీనః,	శుష్- శుష్కః	ఘూ-ఘూణః-ఘూతః
శీతమ్	పచ్- పక్వః	హ్రీ- హ్రీణః, హ్రీతః
అఙ్చు- సమక్ష్మః,	క్షై- క్షామః	ధ్యై- ధ్యాతః
ఉదక్తమ్.	స్త్వై- ప్రస్తీమః,	ఖ్యై- ఖ్యాతః

१ ఉపసర్గాత్పరశ్చేత్ ప్రఫుల్లః ప్రక్షీబితః ప్రకృశితః ప్రోల్లాఘితః (ఉత్ఫుల్లస్సమ్ఫుల్లశ్చ)
 * పతేస్తవిదితోనిష్ఠా, విద్యతేగ్విన్న ఇష్యతే | విస్తేగ్విన్నశ్చ విత్తశ్చభోగవిత్తశ్చవిస్తతే ||

పూ-పూర్తః పూర్ణః	మిద్- ప్రమేదితః	పత్- పతితః
మూర్చ్ఛ-మూర్తః	క్షిద్- ప్రక్షేదితః	గుహా- గూఢః
మద్- మత్తః	ధృష్- ప్రధర్షితః	గాహా- గాఢః
భిద్- భిత్తంశకలం,	మృష్- మర్షితః	కృపూ- కృపూ
భిన్నమన్యత్	తన్- తతః *	తుభ్- తుభః
ఋ- ఋణమ్	క్షణ్- క్షణతః	స్వన్- స్వాంతమ్
స్థాయ్-స్థితః	క్షిణ్- క్షిణతః	ధ్వన్- ధ్వాంతమ్
కుష్- నిఘ్న-షితః	ఋణ్- ఋణతః	లగ్- లగ్నమ్
వన్- ఉషితః	తృణ్- తృణతః	క్షేచ్ఛ్- క్షిప్తమ్
తుద్-తుధితః	ఘృణ్- ఘృణతః	రేభ్- విరిభః
అఞ్చ్- అఞ్చితః,	వన్- వతః	ఫణ్- ఫాణ్ఠిః
గతా-అక్తః	మన్- మతః	బాహ్- బాఢమ్
లుభ్- లుభితః,	రమ్- రతః	ధృష్- ధృష్టః
గార్ధ్యైలుభః	నమ్- నతః	శన్- విశస్తః
క్లిక్- క్లిశితః, క్లిప్తః	హన్- హతః	దృహ } దృఢః = బల
పూజ్-పూతః, పవితః	గమ్- గతః	దృహి } వాన్ స్థూలః
పూఞ్- పూనాః=	యమ్- యతః	వా - అన్యత్ర దృహి
వినష్టాః	జన్- జాతః	తః, దృంహితః.
శీజ్- శయితః	సన్- సాతః	బృహ - (బృహి) పరి
స్విద్- ప్రస్వేదితః †	ఖన్- ఖాతః	బృఢః=ప్రభుః

† ఆదికర్షణినిష్టావక్తవ్యా. క్షగ్గక ర్తర్యపి ధావేఆదికర్షణిచ ఆదితోనిష్టాయా ఇడాన్యత్- ప్రస్వేదితః, ప్రస్విన్న ఇత్యాది.

* తనాదీనామష్టానామ్, అనుదాత్తానాం రమాదీనాఞ్చను నాసికలోపః, జన్, సక్, ఖనాం, దీర్ఘ శ్చ కితి ప్రత్యయేపరే.

‡ పాక్షి కేటూయే ధాతవః (౪౨ సూ॥) తేభ్యోనిష్టాయా ఇణ్ ॥

¶ తుభ్, స్వాంత, ధ్వాంత, లగ్న, క్షిప్త, విరిభ, ఫాణ్ఠి, బాఢాని, క్రమేణ మన్, మన, స్తమః, సక్తా, విస్పష్ట, స్వగా, నాయాస, భృశేషు, వాచ్యేషునిపాత్యై. తతోఽన్యస్తన్నరేక్షుభితం, స్వనితం, ధ్వనితం, లగితం, క్షేచ్ఛితం, విరేభితం ఫణితం, వాహిత మితి॥ ధృష్, శన్, అనయోరవినయార్థధృష్టః, విశస్తః, వినయేతు ధర్షితః, విశసితః.

కష్-కష్టమ్ = దుఃఖం
 తత్తారణఞ్చ - కషి
 తమన్యత్
 ఘుష్ ఘుష్టా = రజ్జుః,
 ఘుషితం = వాక్యమ్
 అర్ద్-సమ్, ని, వి, అభి +
 సమర్థః. పక్షే అర్దితః
 అభ్యర్ణం = నాతిదూ
 ర మాసన్నం వా.
 అభ్యర్దితమన్యత్
 వృత్ - వృత్తంఛందః =
 అధీతమిత్యర్థః. అ
 ధ్యయనభిన్నా ర్థే-
 వ ర్తితారజ్జుః
 శ్రా, శ్రవ్- శృతంక్షీ
 రంహావిశ్చ. తతోన్య
 త్రశ్రాణం, శ్రపితమ్
 శ్రు-శ్రవణే- శ్రుతం =
 శాస్త్రాది
 దమ్- దాంతః, దమితః
 శమ్-శాంతః, శమితః
 పూర్ - పూర్ణః,
 పూరితః
 దన్-దంతః, దానితః
 స్పష్-స్పష్టః, స్పశితః
 ఛద్-ఛందః, ఛాదితః
 ఞ్జల్-ఞ్జప్తః, ఞ్జపితః

రుష్-రుష్టః, రుషితః
 అమ్-ఆంతః, అమితః
 త్వర్-తూర్ణః, త్వరితః
 ఘుష్ - సఙ్గుష్టః,
 సఙ్గుషితః
 స్వన్- ఆస్వాంతః,
 ఆస్వనితః
 హృష్-హృష్టం, హృ
 షితం = లోమ
 చి- అపచితః, అపచా
 యితః
 ప్లాయ్-పీనం ముఖం.
 ప్లాయః, పీనః స్వేదః
 సోప సర్గ శ్చేత్ ప్ర
 ప్లాయన ఇత్యేవ. త
 త్రాప్లాయజ్జుర్వశ్చే
 త్-ఆపీనమ్ = ఉదః,
 ఆపీనోఽనుశ్చ.
 వ్లంద్-ప్రవ్లాన్తః
 స్థా-స్థితః, దో-దితః
 మా-మితః, సో-సితః
 శో-శితః, శాతః
 ఛో-ఛితః, ఛాతః
 దావ్, దైవ్-దాతః
 ధా-హితం, నిహితమ్
 దా, దో, దే, - దత్తః.
 సోపసర్గ శ్చేత్ -

ప్రత్తః, అవత్తః,
 సూత్తం, నీత్తమ్
 ధేట్-ధీతం, పా-పీతం
 గై-గీతమ్, అద్-జగ్ధః
 స్నా-నిష్ఠాతః
 గ్రహ్-గృహీతః
 జ్యా-జీనః (౧౯)
 వ్యధ్-విధః, వక్-ఉష్టః
 వ్యచ్-విచితః
 ప్రశ్చే-వృక్షః
 ప్రచ్ఛే-పృష్ఠః
 భ్రజ్జే-భృష్టః
 వచ్-ఉక్తః
 స్వప్-సుప్తః
 యజ్-ఇష్టః
 వష్-ఉష్టః
 వహ్-ఉదః
 వన్-ఉషితః
 వద్-ఉదితః
 వేష్-ఉతః
 వ్యేష్-వీతః
 హ్యేష్-హూతః
 భంశ్-భ్రష్టః
 స్రంశ్-స్రస్తః
 ధ్వంశ్-ధ్వస్తః
 శాసు-శిష్టః
 దరిద్రా-దరిద్రితః

శ్రీ “ అవదత్తవిదత్తఞ్చ ప్రవత్తఞ్చాదికర్తృణః సుదత్తమనుదత్తఞ్చ నిదత్త
 మితిచేష్యతే, ఇతి॥

ధాన్-ధాతః, ధానితః	తః - చిక్రీర్ణితః, జి	ప్రద్యోదితః, ప్రముది
జీజ్ఞాత్ - ధానితః,	ఘాంసితః, జుగుప్సితః	తం, ప్రమోదిత మి
చోదితః. తోషితః.	భావాదికర్తృణోః	త్యాదివిశేషాశ్చబా
దాపితః, స్థాపితః	ఉదుపధేషువా	ధ్యాః. ఏవమేవక్త
సన్నన్తాత్ - బుభూషి	గుణః - ప్రద్యుతితః,	వతుప్రత్యయేపి.

స్త్రీలిక్తేభావాదౌక్తిన్ (తి).—కృ-కృతిః, చితిః, శ్రూయతేన
యతిశ్రుతిః. ఏవమిష్టిః, స్తుతిః. (ఋకారా నైభ్యఃల్వాదిభ్యశ్చ పరస్య
క్తినః నత్వమ్) క్రూ-కీర్ణిః, గ్రూ-గీర్ణిః, లూనిః, ధూనిః, యూనిరిత్యాది
వేషోఽతిః, ఏవముపస్థితప్రస్థితసక్తీ తసమ్ప్రతిపత్తియూతిజూతిసాతిహేతి
కీర్తయశ్చ॥ భావాదౌఘ్నోః.—భూ-భావః. పచ్-పాకః. భజ్-భాగః.
రజ్జ్-రాగః. హృ-హారః. నీ-నాయిత్యాది॥ తుమున్-క్రియార్థాయాం
క్రియాయాం, సమాసకర్తృకేషాపపదేషుచ తుమున్-స్యాత్. ద్రష్టుం
యాతి, ఇచ్ఛతిభోక్తుమ్, ఏవం కర్తుం గదితుం దాతుం నేతుం తనితు
మిత్యాది ॥ సమాసకర్తృకయోర్ధాత్వర్థయోర్త్య ధ్యే పూర్వకాలే విద్య
మానాద్ధాతోః భావెక్త్వాస్యాత్; తస్య అవ్యయ పూర్వపదే నభో భి
న్నేసమాసే ల్యబాదేశశ్చ. పౌనగిపున్యేద్యోత్యే తత్రైవాధేణముల్,
క్త్వాచభవతః. క్ర॥ఉ॥ఘక్త్వావ్రజతి, సమ్భుజ్య, భోజమ్భోజం, భుక్త్వా
భుక్త్వావా గచ్ఛతీత్యాది శబ్దరత్నావళౌ అవ్యయప్రకరణే ద్రష్టవ్యమ్॥

౧౨౫.—ఉకారేత్సంజ్ఞ కేభ్యనిపరస్యక్త్వా ప్రత్యయస్యవా ఇడాగమః;
సేటూనాం గుణశ్చ తత్రాప్యదుపధేషువా | అనునాసికాంతానా
మనునాసిక లోపః. మాంతానిటాంవా, నాంతానిటాంనిత్యం. ల్యఫి
హ్రాస్వస్య తుగాగమః. శ్రిధాతో, రుగంతాచ్చ, పరస్య క్త్వాప్రత్యయ
స్యనేడాగమ ఇత్యాదిచ జ్ఞేయమ్. యథా.—

స్త్రీస్త్వైగమనభోజనార్థే భ్యోధికరణే కర్తర్యాదౌచక్తః- ముకున్దస్యాసీత
మిదమిదం యాతంరమాపతేః | భుక్తమేతదనన్తస్యేత్యుచుర్గోప్యోదిదృశవః॥ ఆసీతో
ముకున్దః, ఆసీతం తేన. ఏవం రాజ్ఞాం మతో బుద్ధః పూజితః శీలత ఇత్యాదిచ జ్ఞేయమ్.

శను-శమిత్వా, శాన్త్వా.నిశమ్య. శమంశమం, శామం శామం|శమితుమ్.
 దివు-దేవిత్వా, ద్యూత్వా.సన్ద్రివ్య. దేవణ్ దేవం. దేవితుమ్. ఏవముదితః.
 గమ్-గత్వా. అవగమ్య (అవగత్య)-గమజ్గమం, గామజ్గామం. గన్తుమ్.
 నమ్-నత్వా. ప్రణమ్య (ప్రణత్య)-నమంనమం, నామంనామం. నన్తుమ్.
 హణ్-హత్వా. ప్రహత్య. ఘాతజ్ఘాతమ్. హన్తుమ్. ఏవమనునాసికాన్తాః.

స్త్వ-స్త్వత్వా. విస్త్వత్వ. స్త్వారంస్త్వారం. స్త్వర్తుమ్|ధూ-ధూ
 త్వా. ప్రధూయ. ధావన్ధావం. ధవితుమ్. ఏవముగితః|శ్ర-శ్రయిత్వా.
 ఆశ్రిత్య. శ్రాయంశ్రాయం. శ్రయితుమ్|శ్రు-శ్రుత్వా. సంశ్రుత్య. శ్రా
 వంశ్రావం. శ్రోతుమ్|స్థా-స్థిత్యా- ప్రస్థాయ-స్థాతుమ్ ఏవము త్తరత్ర|
 సో-సిత్యా-ప్రసాయ|పా-పీత్వా-రక్షణార్థస్యపాత్వా. ప్రపాయ|ధా-
 హిత్యా-విధాయ|మా-మిత్యా-ప్రమాయ. మేజ్-ప్రమిత్య|హః-హిత్యా
 ప్రహాయ. ఓహజ్-హత్వా|దో-దిత్వా-ప్రదాయ|దా-దత్వా-ప్రదాయ
 అద్-జద్వా-ప్రజద్వ|మృజ్-మార్జిత్యా, మృష్ట్యా-సమ్మృజ్య|ఁహూ-
 గూహిత్యా, గూఢ్యా. స్యన్-స్యన్దిత్వా, స్యన్త్వా-నిష్యన్ద్య ఏవమూదితః
 మృడ్-మృడిత్వా|మృద్-మృచిత్వా|ఁధ్-ఁధిత్వా|కుష్-కుషిత్వా|క్లిశ్-
 క్లిశిత్వా, క్లిష్ట్యా|వద్-ఉదిత్వా-అనూద్య|వన్-ఉషిత్వా (వసిత్యా)
 ఉపోష్య|రుద్-రుచిత్వా ప్రరుద్య. ఏవంవిదిత్వా-ముషిత్వా-గృహీత్వా-
 సక్లృహ్య. సుప్త్వా-విషుప్య. పృష్ట్యా-సమ్మృచ్ఛ్య|వచ్-ఉక్త్వా-ప్రోచ్య|
 యజ్-ఇష్ట్యా-సమిజ్య|వచ్-ఉప్త్వా-నిరుప్య|వహ్-ఉఢ్యా-ప్రోహ్య|సహ్
 సాధ్యా, సహిత్యా-ప్రసహ్య|లుభ్-లుభిత్వా, లోభిత్వా, లుభ్యా-ప్రలు
 భ్య. ఏవంరుషరిష ధాతూజ్ఞేయా|లిఖ్-లిఖిత్వా, లేఖిత్వా-సంలిఖ్య. ఏవం
 ద్యుత ముద త్సుధాదయః|హే-హూత్వా-ఆహూయ|వ్యధ్-విద్ధ్యా-
 ఆవిద్ధ్య|వచ్-ఉప్త్వా-సముశ్య|భ్రష్ట్-భృష్ట్యా-ప్రభృజ్య|శాన్-శిష్ట్యా-
 ఆశిష్య|వఙ్చ్-వచిత్వా, వఙ్చిత్వా ఏవం లుఙ్చ్. ఋత్-ఋతిత్వా,
 అర్తిత్వా|తృష్-తృషిత్వా, తర్షిత్వా. ఏవం మృష్, కృచ్|క్రమ్-క్రమి
 త్వా, క్రాన్త్వా, క్రన్త్వా ఉపక్రమ్య|పూ-పవిత్యా, పూత్వా|భజ్జ్-భక్త్వా,

భక్త్యా-ఏవం రజ్జో, మణ్ణే | అజ్జో-అజ్జో-వ, అక్త్యా-అజ్జోత్వా | నశ్-
 నష్ట్యా, నంష్ట్యా, నశిత్యా | ఖన్-ఖాత్వా, ఖనిత్వా | సన్-సాత్వా, సనిత్వా |
 ప్రసస్య, ప్రసాయ | జన్-జనిత్వా-ప్రజస్య, ప్రజాయ | కృ-కృత్వా-ప్ర
 కృత్య | క్కా-కరి (రీ)త్వా-ప్రకీర్య | త్కా-తీర్త్వా-ఉత్తార్య | జ్య-జీత్వా-ప్ర
 జ్యాయ | వేజ్-ఉత్వా-సంవాయ | వ్యేజ్-వీత్వా-ప్రవ్యాయ, పరివీయ, ప
 వ్యాయ | ఇ-ఇత్వా-ప్రేత్య-ఆధీత్య | గ్రన్-గ్రథిత్వా, గ్రన్థిత్వా-ఏవం శ్రన్, శ్ర
 న్మృత్యాదయః ధాంతా ఫాంతానోపధాః | సున్-సున్-త్వా | ఆప్-ఆ
 ప్త్వా-ప్రాపయ్య, ప్రాప్య | లఘుపూర్వాణ్యన్తాత్-ప్రణమయ్య-విగణ
 య్యేత్యాది. అనుక్త ముత్తరాధే విజ్ఞేయమ్ ||

నన్ద్యాదేర్లుః(అన)-నన్దనః జనార్దనః మధుసూదనః విభీషణః
 లవణిత్యాది || గ్రహ్యదేర్లుః-గ్రాహీ, స్థాయీ, విశయీ, మన్తీ, అప
 రాధీత్యాది || పచాదేరచ్-పచః, చరః, చోరః, దేవః, లోలుపః, చేక్రియ
 త్యాది || ఆదంతాత్, ఇగుపధేభ్యశ్చకః-ప్రదః ప్రజ్ఞః బుధః కృశః
 క్షిపః లిఖిత్యాది || జ్వలాదిభ్యః ణః-జ్వాలః, జ్వలః, టారః, తురగ
 త్యాది || అంతాదిషూపపదేషు గమేర్డుః-అన్తగః, సర్వత్రగః, పన్నం
 పతితం గచ్ఛతీతిపన్నగః, ఉరగః, దుర్గః, విహగస్తురగిత్యాది || ఖన్,
 భచ్-జనమ్ ఏజయతీతి జనమేజయః ఏవం స్తనన్దయః, నాడిన్దమః,
 ముంవదః, వశంవదః, భుజ్జమః, భుజ్జః, విహజ్జమః, విహజ్జః, వాచం
 యమః, పురన్దరః, సర్వజ్గ-షః, భగన్దరః, భయజ్గ-రః, క్షేమజ్గ-ర
 త్యాది || ఖ్యుక్-అనాధ్యమాధ్యం కుర్వన్త్యనేన ఆధ్యజ్గ-రణమ్ ఏవం
 సుభగజ్గ-రణ స్థూలజ్గ-రణాదయః || ఇష్టుచ్-అలజ్గ-రోతీతి అల
 జ్గ-రిష్టుః, ఏవం వర్దిష్టుః, సహిష్టుః, రోచిష్టుః, చరిష్టుః, అపత్రపిష్టుః,
 వర్దిష్టురిత్యాది || శమాదిభ్యోఘినుణ్-శమీ, దమీ, తమీ, శ్రమీత్యాది ||
 నిన్దాదిభ్యవుజ్ (అక)-నిన్దకః హింసక త్యాది || లషపతపదస్థాభూ
 వృషహనకమగమశ్శాభ్యః ఉకజ్-లాషుకః, పాతుకః, పాదుక త
 త్యాది || జప్ భిక్షు కుట్ట లుట్ట వృ-ఏభ్యష్టాకక్-జల్పాకః, భిక్షాకః, కు

ట్టాకః, లుణ్ణాకః, వరాకః॥ స్పృహి గృహి పతి దయి నిద్రా తన్ద్రాశ్రద్ధా
 కృపిశీభ్య ఆశుచ్. — స్పృహయాశుః - కృపాశుశ్శయాశురిత్య న్తమ్॥
 ఆశంన్, భిక్ష; సన్నన్తాత్ ఉః. — ఆశంసుః, భిక్షుః; చిక్కిరుః, జిజ్ఞాసురి
 త్యాది॥ ధేటో ధా ఇశ్చ కర్తృణిష్ట్రీక; (ఇత్రః) — ధాత్రీ-ఏవందాత్ర, నేత్ర,
 శస్త్ర; చరిత్ర పవిత్రాదయః ॥ ఋవర్ణాన్తా దువర్ణాన్తాచ్చ అవ్. —
 కరః గరః శరః యవః లవః స్తవః భవఇత్యాది॥ భావే డ్వితలక్తి
 మవ్-నిర్వృతైర్థే. — డుపచ్-పాకేననిర్వృత్యం పక్తిమమ్. ఏవండు
 వవ్-ఉప్తిమం కృత్రిమమిత్యాది ॥ ట్వితః అథుచ్. — టునది-నన్దఘః
 ఏవం వేపఘః శ్వయధురిత్యాది ॥ ఉపసగ్గై కర్తృణ్యపపదేచ దా, ధా
 రూపేభ్యః కిః, — ఆదిః విధిః అన్తర్ధిః ఉపాధిః జలధిః ఉదధిరిత్యాది॥ షి
 ధ్యః; భిదాదిభ్యశ్చ అక్షే. — ఊమూష్-ఊమా, త్రపూష్-త్రపా; భిదా
 చ్చిదేత్యాది ॥ వర్ణాత్కారః-అకారః ఇకారః ఉకారఇత్యాది॥ క్వసుః.
 (ధాతోర్ద్విత్వంలిడ్వత్.) ఋ-ఆరివాన్. పచ్-పేచివాణ్. పా-పపివాణ్
 స్థా-తస్థివాణ్. ఘన్ - జక్షివాణ్. భిద్ - బిభిద్వాణ్. దా-దదివాణ్.
 భూ-బభూవాణ్. శ్రి-శ్రిశ్రివాణ్. వచ్-ఊచివాణ్. గమ్-జగ్నివాణ్, జగ
 న్వాణ్. హాణ్-జఘ్నివాణ్, జఘన్వాణ్. విద్-వివిద్వాణ్, వివిదినాన్.
 విష్-వివిశ్వాన్, వివిశివాణ్. దృష్-దదృశ్వాణ్, దదృశివాణ్. ఇణ్ - ఈ
 యివాణ్. వన్-ఊపివాణ్. సద్-సేదీవాణ్. త్మా-తితీర్వాణ్. అజ్ఞో-
 ఆజివానిత్యాదయః ॥ ॥ ఉడాదికృతస్తు, కృవాపాజిమిస్వదిసాధ్య
 శూభ్య * ఉణ్, ఇత్యారభ్య మజ్జైరలజిత్యన్తంపళ్చపళ్చాశదుత్తరస
 ప్తశతీపరిమిత సూత్రైః కర్తృద్యర్థేషు బహుళం ప్రయుజ్యన్తే. “
 సంజ్ఞాసుధాతురూపాణిప్రత్యయాశ్చ తతలపరే, కార్యాద్విద్యా దనూ

* ఏభ్యోఽప్తభ్య ఉణ్ ప్రత్యయస్సాస్యత్. క్ర॥ ఉ ॥ కరోతీతికారుః = కిచ్చి.
 వాతీతి వాయుః. పాతీతి పానుర్గుమ్. జయతిరో గానితి జాయకాపథంపైద్యశ్చ.
 మినోతిప్రక్షిపతిదేహే ఊష్టాణమితిమాయః పితృమ్. స్వద్యతఇతిస్వాదుః, సాగోష్ఠి
 పరకార్యోసాఘః. అశ్చుతఇతి అశశీఘమ్ ఆశర్వీహిశ్చ.

బన్ధమేతచ్ఛ్రమణాదిషు,, ఇత్యుక్తత్వాత్కేచిదవిహితా అప్యూహ్యః. తాన్ గ్రన్థ గౌరవభియాత్తోపేక్ష్యాకారాది క్రమేణాన్యత్ర తదర్థంపుథక్కృతిరేవారభ్యత ఇతి శివమ్. * ఇతికృదన్తప్రకరణమ్. *

ధాతుపాఠగ ప్రారభ్యతే.

ఓం నమగపాణినికాత్యాయనపతజ్జలిభ్యో మునిభ్యో మహద్భ్యో గురుభ్యః || భూసత్తాయా ముదాత్తగ పరస్యైభాషా | అథకత్త్యన్తాష్టత్రింశదనుదా తైతః.— ఏధ-వృద్ధౌ | స్పర్ధ-సజ్జుషే | గాధ్య-ప్రతిష్ఠావిప్సయోర్గ్రనేచ | బాధ్య-విలోడనే | నాధ్య-నాధ్య-యాజ్ఞో పతాపైశ్వర్యాశీష్టు | దధ-ధారణే | సు-ది-ఆప్రవణే | శ్వ-ది-శైవ్యే | వది-అభినాదనస్తుత్యోః | భది-కల్యాణేసుఖేచ | మది-స్తుతిమోద మదస్వప్నకాన్తిగతిషు | స్పది-కిచ్చిచ్చలనే | క్లిది- పరిదేవనే | ముద-హర్షే | దద-దానే | ష్వద-స్వర్ద-ఆస్వాదనే | ఉర్ద- మానేక్రీడాయాళ్చ | కుర్ద-ఖుర్ద-గుర్ద-గుద-క్రీడాయామేవ | షూద-క్షరణే | సూద-అవ్యక్తేశబ్దే | ప్లూదీ-సుఖేచ | స్వాద-ఆస్వాదనే | పర్ద-కుత్సి తేశబ్దే | యతీ-ప్రయత్నే | యుత్య-జుత్య- భాసనే | విధ్యవేధ్య-యాచనే | శ్రధి-శైధిల్యే | గ్రధి- కౌటిల్యే | కత్త-శ్లాఘాయామ్ || ౩౬ || అథాష్టత్రిం శత్రవర్గీయాన్తాని పరస్యైపదినః.— అత- సాతత్యగమునే | చితి- సంజ్ఞానే | చ్యుతిర్-ఆసేచనే | శ్చుతిర్-శ్చుతిర్-క్షరణే | మన్ధ-విలోడనే | కుధి-పుధి-లుధి-మధి-హింసాసజ్జ్ల-శనయోః | షిధ-గత్యామ్ | షిధూ- శాస్త్రీమాజ్జల్యేచ | ఖాద్య-భక్షణే | ఖద-స్థైర్యే హింసాయాళ్చ | బద-స్థైర్యే | గద- వ్యక్తాయాంవాచి | రద-విలేఖనే | ణద-అవ్యక్తేశబ్దే | అర్ద-గతాయాచనేచ | నర్ద- గర్ద-శబ్దే | తర్ద-హింసాయామ్ | కర్ద-కుత్సి తేశబ్దే | ఖర్ద-దన్దశూకే | అతి-అది-బన్ధనే | ఇది-పరమైశ్వర్యే | విది-అవయవే. (భిదీతిపాతాన్తరమ్) | గడి- వదనై కదేశే | ణిది- కుత్సాయామ్ | టునది-సమృద్ధౌ | చది-ఆప్లూదనేదీప్తాచ | త్రది-చేష్టాయామ్ | కది-క్రది-క్లది- ఆహ్వానే రోదనేచ | క్లిది-పరిదేవనే | శున్ద- శుద్ధౌ || ౩౭ || అథకవర్గీ

యాన్తా అనుదా తైతోద్విచత్వారింశతే.—శీకృ-సేచనే (సీకృఇత్యేకే)
లోకృ-దర్శనే, శ్లోకృ-సంఘాతే, ప్రదేకృ-ప్రదేకృ-శబ్దోత్సాహయోః, రేకృ-
శబ్దా-యామ్, సేకృ-ప్రసేకృ-ప్రసి-ప్రసి-శ్శక్తి- గతా, శకి-శబ్దా-యామ్,
అకి-లక్షణే, వకి-కాటిల్యే, మకి-మణ్ణనే, కక-కాల్యే, కక-కృక-ఆదానే,
చక-తృప్తౌ ప్రతిఘాతేచ, కకి-వకి-శ్శక్తి-త్రకి- ధాకృ-త్రాకృ-ష్వస్క-వ
స్క-మస్క-టికృ-టికృ-తకృ-తీకృ-రఘి-లఘి-గత్యర్థాః (ష్వషే-త్యేకే-
తృతీయోదన్త్యాదిః) | లఘిర్భోజననివృత్తావపి, అఘి-వఘి-షఘి-గత్యా
షేషే, (గతాగత్యార్థమ్భేత్యన్యే- మఘి- కైతవేచ), రాఘృ-లాఘృ-
ద్రాఘృ-సామర్థ్యే- ద్రాఘృ-ఆయామేచ- (ద్రాఘృఇత్యపికేచిత్), శ్లా
ఘృ-కత్తనే॥ ౪౨॥ అథపరస్మైపదినగి పఞ్చాశతే.— ఖక- నీచైర్గతా,
తక- (తక)- హాసనే, తకి-కృచ్ఛ్రీజీవనే, బుక-భషణే, కఖ-హాసనే,
ఓఖృ- రాఖృ- లాఖృ-ద్రాఖృ-ద్రాఖృ-శోషణా లమర్థయోః, శాఖృ-శ్లా
ఖృ- వ్యాప్తౌ, ఉఖ-ఉఖి- వఖి-వఖి- మఖి-మఖి- ణఖి-ణఖి- రఖి-రఖి-లఖి-
లఖి- ఇఖి-ఇఖి-ఈఖి- వల్గ-రగి-లగి-అగి-వగి-మగి-తగి-త్వగి- ప్రగి-శ్వగి-
శ్శగి- ఇగి-రిగి- లిగి-గత్యర్థాః, (ఇహాఖా నైఘరిఖి-త్రఖి-త్రఖి- శిఖి(రిఖి-
లిఖి) ఇత్యపి చతురగి కేచిత్ప్రశస్తి. త్వగి- కమ్పనేచ), యుగి-ఋగి- బుగి-
వర్జనే, గఘ- హాసనే, మఘి-మణ్ణనే, శిఘి-ఆఘాణే॥ ౫౦॥ అథచవర్గీయా
న్తాస్తతానుదా తైత ఏకవింశతిః.—వర్చ-దీప్తౌ, షచ- సేవనే, సేచనేచ,
లోచృ-దర్శనే, శచ-వ్యక్తాయాంవాచి, శ్వచ- శ్వచి-గతా, కచ-బన్ధనే,
కచి-కాచి-దీప్తి బన్ధనయోః, నుచ-ముచి-కల్క-నే, మచి-ధారణోచ్ఛ్రీ
యపూజనేషు, పచి-వ్యక్తికరణే, ఘృచ-ప్రసాదే, ఋజ-గతిస్థానార్జనో
పార్జనేషు, ఋజి-భృజీ- భర్జనే, ఏజృ-ప్రభేజృ- ద్రాజృ- దీప్తౌ, ఈజ-
గతికుత్సనయోః॥ ౫౧॥ అథద్విసప్తతిర్వజ్యన్తాగిపరస్మైపదినః.— శుచ-
శోకే, కుచ-శబ్దేతారే, కుచ-క్రుచ్ఛ-గతికాటిల్యావ్యభావయోః, లుచ్ఛ-
అపనయనే, అచ్ఛ- గతిపూజనయోః, వచ్ఛ-చచ్ఛ- తచ్ఛ-త్వచ్ఛ-
ముచ్ఛ-ముచ్ఛ- ప్రుచ- ముచ- గత్యర్థాః, గ్రుచ-గ్గుచ- కుజు-ఖుజు-

స్తేయకరణే, స్తుభ్బ-షష్ఠ-గతౌ (నజ్జతిరాత్మనేపద్యపి) । గుజి-అవ్యక్త-
 శబ్దే, అర్చ-పూజాయామ్, మ్లేచ్ఛ-అవ్యక్తేశబ్దే, లఘ-లాఛి-లక్షణే, వాఛి-
 ఇచ్ఛాయామ్, ఆఛి-ఆయామే, స్తోచ్ఛ-లజ్జాయామ్, హుర్చ-కౌటిల్యే,
 ముర్చ-మోహసముచ్ఛ్రియయోః, స్ఫుర్చ-విస్తృతౌ, యుచ్ఛ-ప్రమా-
 చే, ఉఛి-ఉచ్ఛే, ఉఛి- వివాసే, ధ్రజ- ధ్రజి- ధృజ- ధృజి- ధ్వజ- ధ్వజి-
 గతౌ, ధ్రిజచ, కూజ-అవ్యక్తేశబ్దే, అర్జ-షర్జ-అర్జనే, గర్జ-శబ్దే, తర్జ-భర్జ-
 నే, కర్జ-వ్యధనే, ఖర్జ-పూజనే, అజ-గతిక్షేపణయోః, తేజ-పాలనే, ఖజ-
 మునే (కజ-మదఇత్యేకే), ఖజి-గతివైక్లవ్యే, ఏజ- కమ్పనే, టుటసూర్జ-
 వజ్రనిర్ఘోషే, క్షి-క్షయే, క్షీజ-అవ్యక్తేశబ్దే, లజ-లజి-భర్జనే, లాజ-లాజి-
 భర్జనే, చజ-జజి-యుద్ధే (తుజ) రుజ-హింసాయామ్, తుజి-పాలనే, గజ-
 గజి-గృజ-గృజి-ముజ-ముజి-శబ్దార్థాః । గజ-మదనేచ, వజ-వ్రజ- గతౌ॥

౨౨॥ అథ టవర్గీయాంతాశ్శాఙ్గ్యంతా అనుదాఙ్గేతష్షట్టి గ్రంథత్. — అట్ట-
 అతిక్రమహింసయోః, వేష్ట-వేష్టనే, చేష్ట-చేష్టాయాం, గోష్ట-లోష్ట-సఙ్ఘ-
 తే, ఘట్ట-చలనే, స్ఫుట-వికసనే (స్ఫుడిత్యేకే), అఠి (అటి)-గతౌ, వఠి-ఏకచ-
 ర్గాయామ్, మఠి-కఠి-శోకే, ముఠి-పాలనే, హేఠ-విచాధాయాం, ఏఠచ,
 హిడి-గత్యనాదరయోః, హుడి-షిడి- సఙ్ఘతే, కుడి- దాహే, వడి-విభా-
 జనే-మడిచ, భడి-పరిభాషణే, ముడి-మార్జనే, తుడి-తోడనే, హుడి-వరణే,
 చడి-కోపే, శడి-రుజాయాం, సఙ్ఘతేచ, తడి-తాడనే, పడి-గతౌ, కడి-మచే,
 ఖడి-మధ్యే, హేడ్య-హేడాడ్య-అనాదరే, బాడ్య-ఆప్లావ్యే, ద్రాడ్య-ద్రా-
 డ్య-విశరణే, శాడ్య-శ్లాఘాయామ్॥ ౩౬॥ అథ టవర్గీయాంతసమాప్తేగ్
 పరస్మైపదినస్త్రీసప్తతిః.—శౌట్య-గర్వే, యాట్య-బన్ధనే, మ్లేట్య-మ్లేడ్య-
 ఉన్యాదే (మ్రేట్య-మ్రేడ్య- ఇత్యేకే), కటే - వర్షావరణయోః, (చటే
 ఇత్యేకే) అట-పట-గతౌ, రట- పరిభాషణే, లట-బాల్యే, శట- రుజా-
 విశరణగత్యవసాదనెషు, వట-వేష్టనే, కిట- ఖిట- త్రాసే, శిట- పిట-
 అనాదరే, జట-ఝట- సఙ్ఘతే, భట-భృతౌ, తట- ఉచ్ఛ్రియే, ఖట-
 కాక్షేత్రాయామ్, నట-నృతౌ, పిట-శబ్దసంఘాతయోః, హట-దీప్తౌ, షట-

అవయవే|లుట-విలోడనే| (డాన్తోయమిత్యన్యే) చిట-పరప్రేష్యే|విట-
శబ్దే| బిట- ఆక్రోశే| (హిట,హి రేత్యేకే) ఇట-కిట-కటి- గతౌ| మడి-
ఛూషాయామ్| కుడి-వైకల్యే| ముట-పిట-మర్దనే|చుడి-అప్సభావే|ముడి-
ఖణ్ణనే (పుడిచేత్యేకే)| రుటి-లుటి-స్తేయే (రుడి- లుడిత్యేకే- రురి-లురీ
త్యపరే)| స్ఫుటిర్-విశరణే (ఇదిదితికేచిత్)|పఠ-వ్యక్తాయాంవాచి|వఠ-
స్థౌల్యే| మఠ-మఠనివాసయోః| కఠ-కృచ్ఛ్రజీవనే| అఠ-గతౌ|రఠ- పఠి
భాషణే| హఠ-ఘ్రితశఠత్వయోః| రుఠ-లుఠ-ఉఠ-ఉపఘాతే|(ఊఠేత్యేకే)
పిఠ- హింసాసక్లైశనయోః | శఠ- కైతవేచ | శుఠ - గతిప్రతిఘాతే|
(శుఠీతిస్వామీ-కుఠిచ)| లుఠి-అలస్యేప్రతిఘాతేచ| శుఠి- శోషణే| రుఠి-
లుఠి-గతౌ| చుడ్డ-భావకరణే| అడ్డ-అభియోగే| కడ్డ-కార్కుశ్యే| క్రీడ్య-
విహారే|తుడ్య-తోడనే (తూడ్య ఇత్యేకే)| హుడ్య- హూడ్య-హేూడ్య-
గతౌ| రౌడ్య-అనాదరే| రోడ్య- లోడ్య-ఉన్తాదే| అడ- ఉద్యమే| లడ-
విలాసే| కడ-మదే (కడిత్యేకే)| గడి- వదనైకదేశే || ౨౩ || అథపవర్తి
యాన్తాఅనుదా త్తేతస్తోభత్యన్తాశ్చతుస్త్రింశత్.— తిప్ప-తేప్ప-ప్తిప్ప-
ష్టేప్ప-క్షరణార్థాః| క్లేప్ప-దైన్యే|టువేప్ప-కమ్పనే| కేప్ప-కేప్ప-క్లేప్ప-
చ| మేప్ప-రేప్ప-లేప్ప-గతౌ| త్రఫూష్-లజ్జాయామ్|కపి-చలనే|రబి-లబి-
అబి-శబ్దే|కబ్బ-వర్ణే|క్లిబ్బ-అధార్ష్యే|క్షీబ్బ-మదేశీభ్య-కత్తనే|చీభ్యచ
రేభ్య-శబ్దే|అభి-రభి-క్వచిత్ప త్యేతే|లభిచ| ష్టభి-స్క-భి-ప్రతిబద్ధే|జభ-జ్బ
భి-గాత్రవినామే| శల్బ-కత్తనే|వల్బ-భోజనే| గల్బ-ధార్ష్యే|స్రమ్బు-
శ్రమ్బు-ప్రమాదే| ష్టభు-స్తమ్భే || ౩౪ || అథపరస్మైపదిసవకోనచత్వారి
శత్.— గుపూ-రక్షణే|ధూప-సన్తాపే|జప-జల్ప-వ్యక్తాయాంవాచి
(జప-మానసేచ) | చప-సాన్తవ్వనే| షప-సమవాయే| రప-లప-వ్యక్తా
యాంవాచి| చుప-మన్దాయాంగతౌ | తుప-తుమ్ప-త్రుప-త్రుమ్ప-తుఫ-
తుమ్ప-త్రుఫ-త్రుమ్ప-హింసార్థాః| పర్ప రఫ-రఫి అర్ప వర్ప-లర్ప-బర్ప
మర్ప-కర్ప-ఖర్ప-గర్ప శర్ప-షర్ప-చర్ప- గతౌ| కుబి- ఆచ్ఛాదనే| లుచి-
తుబి-అర్దనే| చుబి- వక్త్రీసంయోగే | షృభ్యః-షృంఘ - హింసార్థాః|

(షిభు-షిమ్భు-ఇత్యేకే)। శుభ-శుమ్భు-భాషణే॥ ౩౯॥ అథానునాసికా
 న్తాస్త్రకమ్యన్తా అనుదాత్తైతోదశ. — ఘణి-ఘణి- ఘృణి - గ్రహణే
 ఘుణి-ఘూర్ణ - భ్రమణే పణ- వ్యవహారేస్తుతౌచ। పనచ। భామ- క్రోధే
 త్సమూష్-సహసే। కము-కాన్తా ॥ ౧౦ ॥ అథక్రమ్యన్తా స్త్రిం శత్పరస్త్వై
 పదినః. — అణ-రణ-వణ భణ-మణ కణ-క్వణ-వ్రణ-భ్రణ ధ్వణ శబ్దా
 ర్థాః (ధణిరపి కైశ్చిత్పత్యతే)। ఓణ్య- అపనయనె। శోణ్య - వర్ణగత్యోః
 శ్రోణ్య-శ్లోణ్య-సఙ్ఖాతే। షైణ్య - గతిప్రేరణశ్లేషణేషు। లైణ్యచ । ద్రణ-
 శబ్దే(బణిత్యన్యే)। కనీ- దీప్తికాన్తిగతిషు। వ్జన- వన- శబ్దే వన- షణ-
 సమ్భక్తౌ। అమ-గత్యాదిషు। ద్రమ-హమ్మ- మీమ్మ- గతౌ। చము ఛము-
 జము-ఝము అదనే(జిమింకెచిత్పరన్తి)। క్రము-పాదవిక్షేపే॥ ౩౦॥ అథ
 రేవత్యన్తా అనుదాత్తైతష్షట్త్రింశత్. — అయ-వయ- పయ-మయ-
 చయ-తయ-ణయ-రయ లయ-షయ-గతౌ। దయ- దానగతిరక్షణహిం
 సాదానెషు। ఊయీ-తస్తుసన్తానె। పూయీ-విశరణే దుర్గనేచ। క్నూయీ
 శబ్దే ఉన్దనెచ । ట్నూయీ - విధూననె । స్ఫూయీ- ఓప్యాయీ- వృద్ధౌ।
 తాయ్య- సన్తానపాలనయోః। శల-చలనసంవరణయోః। వల-వల్ల-సంవ
 రణే సఙ్చలనెచ। మల వల్ల ధారణే । బల భల్ల-పరిభాషణ హింసా
 దానెషు। కల - శబ్దసజ్జ్ఖ్యానయోః । కల్ల - అవ్యక్తేశబ్దే । (అశబ్దయితి
 స్వామీ)। తేవృ-దేవృ-దేవనె । మేవృ-గేవృ-గ్లేవృ-పేవృ-మేవృ-ష్లేవృ-
 సేవనె (కేవృ-భేవృ-స్లేవృ-శేవృ-ఇత్యేకే)। రేవృ-ప్లవగతౌ॥ ౩౬॥ అథా
 వత్యన్తాన పరస్త్వైపదినస్త్రినవతిః. — మవ్య - బన్ధనె। సూర్ష్య - ఈ
 ర్ష్య ఈర్ష్య - ఈర్ష్యార్థాః। హయ- గతౌ। శుచ్య- అభిషవే (చుచ్య-
 ఇత్యేకే)। హార్య-గతికాన్త్యోః। అల- భూషణపర్యాప్తినారణేషు। ఇఫలా-
 విశరణే। మీల-శ్చీల-స్తీల-క్షీల-నిమేషణే। పీల-ప్రతిష్ఠమ్ప్చీల-వల్లె। శీల-
 సమాధౌ। కీల-బన్ధనె। కూల-ఆవరణే। శూల-రుజాయాం సజ్జ్ఘాతేచ।
 తూల-నిష్కర్షే। పూల-సఙ్ఖాతే। మూల-ప్రతిష్ఠాయామ్। ఫల- నిష్పత్తౌ।
 చుల్ల-భావకరణే। పుల్ల-వికసనె। చిల్ల-వైధిల్యే భావకరణేచ। తిల-గతౌ।

(తిల్లేత్యేకే) , వేల్య-చేల్య-కేల్య- ఖేల్య- క్షేల్య- వేల్ల- చలనె, పేల్య-
 ఫేల్య-శేల్య-గతౌ (షేల్య ఇత్యేకే)। స్థల- సజ్చలనె। ఖల- సజ్చయే।
 గళ-అదనె। షల- గతౌ। దళ-విదారణే।శ్వల-శ్వల్ల-ఆశుగమనె।ఖోల్య-
 ఖోర్య-గతిప్రతిఘాతే। ధోర్య- గతిచాతుర్యే। త్సర- చ్చద్దు-గతౌ।క్తర-
 హూర్చనె। అభ్ర-వభ్ర-మభ్ర-చర- గత్యర్థాః (చరతిర్చక్షణేపి)। స్థివు-
 నిరసనె। జి-జయే। జీవ-ప్రాణధారణే। పీవ-మీవ- తీవ- ణీవ- స్థాల్యే।
 క్షీవు-క్షేవు-నిరసనె।ఉర్వీ-తుర్వీ-ధుర్వీ-దుర్వీ-ధుర్వీ-హింసార్థాః।గుర్వీ-
 ఉద్యమనె। ముర్వీ-బన్ధనె। పుర్వ- పర్వ- మర్వ- పూరణే। చర్వ-అదనె।
 భర్వ-హింసాయాం। కర్వ-ఖర్వ-గర్వ- దర్చే।అర్వ-శర్వ-షర్వ-హింసా
 యామ్।ఇవి-వ్యాప్తా।పివి-మివి-ణివి-సేచనె(షివీత్యేకే- సేవనఇత్యన్యే)।
 హివి-దివి-ధివి-జివి- ప్రీణనార్థాః। రివి-రవి- ధవి-గత్యర్థాః।కృవి- హిం
 సాకరణయోశ్చ। మవ- బన్ధనె। అవ- రక్షణగతికాన్తి ప్రీతి తృప్త్యవగ
 మప్రవేశశ్రవణ స్వామ్యర్థయాచన క్రియేచ్ఛాదీ ప్త్య వాప్త్యాల్లిజ్జనహిం
 సాదానభాగవృద్ధిషు ॥ ౯౩ ॥ ధావు-గతిశుద్ధ్యోః-స్వరితేత్ ॥ ౧॥ అథో
 ష్టాన్తా అనుదాత్తై తోద్విపజ్ఞాశత్.—ధుక్ష- ధిక్ష- సన్ధిపనక్లేశనజీ
 వనెషు। వృక్ష-వరణే। శిక్ష- విద్యోపాదానె। భిక్ష- భిక్షాయాంలాభేఽ
 లాభేచ । క్లేశ- అవ్యక్తాయాంవాచి (బాధనయితిదుర్గః)।దక్ష- వృద్ధౌ
 శీఘ్రార్థేచ।దీక్ష-మాణ్డ్యేజ్యోపనయననియమప్రతాదేశేషు। ఈక్ష-దర్శ
 నాఙ్క-నయోః। ఈష-గతిహింసాదానెషు, భాష- వ్యక్తాయాంవాచి,
 వర్ష- స్నేహనె, కేష్య- అన్విచ్ఛాయామ్ (క్లేష్య- ఇత్యేకే)। యేష్య-
 ప్రయత్నే (పేష్యచ)।జేష్య-ణేష్య-ఏష్య-ప్రేష్య-గతౌ, రేష్య- హేష్య-
 ప్రహేష్య- అవ్యక్తేశబ్దే - తత్రాద్యోవృకశబ్దే-తతోద్వావశ్వశబ్దే।కాస్య-
 శబ్దకుత్సాయామ్, భాస్య- దీప్తా।ఠాస్య- రాస్య- శబ్దే। ణస్-కౌటిల్యే।
 భ్యస్-భయే। ఆజశ్శసి- ఇచ్ఛాయామ్। గ్రసు-గ్లసు-అదనె।ఈహ-చేష్టా
 యామ్, బహి-మహి- వృద్ధౌ। అహి-గతౌ, గర్హ-గల్హ-కుత్సాయామ్,
 బర్హ- బల్హ- ప్రాధాన్యే। వర్హ- వల్హ- పరిభాషణహింసాచ్ఛాద

నేషు, జ్ఞిహ-గతౌ, వేహ్య-జేహ్య-బాహ్య-ప్రయత్నే | ద్రాహ్య-సిద్రా
 డయ (నిక్షేపణిత్యేకే) కాశ్య-దీప్తా | ఊహ-వితరే, | గాహూ-విహ
 డనే | గృహూ-గ్రహణే | గ్లహూచ | ఘుషి-కాన్తికరణే || ౫౨ || అథా
 ర్శ్మత్యన్తాన్ పరస్మైపదినపకోననవతిః.— ఘుషిర్ - అవిశబ్దనే (శబ్దశ్చ
 త్యన్యై) | అక్షూ వ్యాప్తా | తక్షూ-త్వక్షూ- తనూకరణే | ఉక్ష-సేచనె |
 రక్ష-పాలనె | ణిక్ష-చుమ్బనె | తృక్ష-ప్యక్ష-ణిక్ష-గతౌ | వక్ష-రోషే |
 మృక్ష-సఙ్ఖాతే (మక్షే త్యేకే) | తక్ష-త్వచనె | పక్ష-పరిగ్రహే | సూర్క్ష-ఆ
 దరే | కాక్షి-వాక్షి-మాక్షి-కాక్షాయామ్ | ద్రాక్షి-ధ్రాక్షి- ధ్వాక్షి-ఘా
 రవాశితేచ | చూష-పానె | తూష-తుష్టౌ | పూష-వృద్ధౌ | మూష-స్తేయే |
 లూష-రూష- భూషాయామ్ | శూష-ప్రసవే | యూష-హింసాయాం |
 జూషచ | భూష-అలఙ్కారే | ఊష-రుజాయామ్ | ఈష-ఉఞ్చే | కష-
 ఖష-శిష-జష-ఝష-శష వష-మష-రుష-రిష హింసార్థాః | భష-భర్ష
 నె | ఉష- దాహే | జిషు-విషు మిషు- సేచనె | పుష-పుష్టౌ | శ్రిషు-శ్లిషు-
 వ్రుషు- వ్రుషు-దాహే | పృషు-వృషు- మృషు- సేచనె | ఘృషు- సఙ్ఖిష్టే
 హృషు-అశీకే | తుస-హ్రాస-హ్లాస- రస- శబ్దే | లస- శ్లేషణక్రీడనయోః |
 ఘున్ఱ-అదనె | చర్ష-జర్ష-ఝర్ష- పరిభాషణ-హింసాత్వనెషు | పిస్స-
 పేస్స-గతౌ | హాసే- హాసనె | ణిశ- సమాధౌ | మిశ- మశ - శబ్దేరోష
 ణేచ | శవ- గతౌ | శశ - ప్లుతగతౌ | శసు - హింసాయామ్ | శంసు-
 స్తుతౌ | చహ- పరికల్పనే | మహ- పూజాయామ్ | రహ-త్యాగే | రహి
 గతౌ | దృహ- దృహి- బృహ- బృహి- వృద్ధౌ (బృహి- శబ్దేచ-బృహిర్
 ఇత్యేకే) | తుహిర్- దుహిర్ - ఉహిర్ - అర్ధనె | అర్హ- పూజాయామ్ ||
 ౫౩ || అథకృపూపర్యన్తా అనుదాత్తైతోద్యుతాదయన్పఞ్చవింశతిః.—
 ద్యుత- దీప్తా | శ్యుతా- వణ్ణే | ఇమిదా- స్నేహనే | ఇష్విదా - స్నేహ
 నమోచనయోః | (ఇష్విదాచేత్యేకే) | రుచ- దీప్తావభిప్రీతౌచ | ఘుట-
 పరివర్తనే | రుట-లుట-లుఠ-ప్రతిఘాతే | శుభ-దీప్తా | తుభ-సఙ్చలనే | ణ
 భ-తుభ-హింసాయామ్ | సంసు-ధ్వంసు-భ్రంసు-అవస్రంసనె | ధ్వంసు-

గతౌచ (భ్రంశు భ్రశు ఇతి కేచిత్పేతుః) స్రమ్భు-విశ్వాపే|వృతు- ప ర్త
నే| వృధు-వృద్ధౌ| శృధు-శబ్దకుత్సాయామ్| స్యన్ధూ-ప్రస్రవణే| కృఘా-
సామర్థ్యే|| ఇతిద్యుతాదయః|| ౨౫|| అథఘటాదయః. త్వరత్యన్తాస్త్ర
యోదశాసుదా తైతషితశ్చ. — ఘట-చేష్టాయామ్| వ్యథ-భయసశ్చుల
నయోః| ప్రథ-ప్రఖ్యానే| ప్రస-విస్తారే| మ్రద-మర్దనే| స్థద-స్థదనే| తుజి-గతి
దానయోః| దక్ష-గతిహింసనయోః| క్రప-కృపాయాంగతౌ| కడి-క్రడి-
క్లడి-వైక్లజ్యే (వైకల్యిత్యేకే)| ఇత్వరా-సమ్భ్రమే|| ౧౩|| అథఫణా
న్తాన్తపరస్తైపదిన స్సప్తషష్టిః. — జ్వర-రోగే| గడ-సేచనే| హేడ-వేష్ట
నే| వట-భట-పరిభాషణే| ణట-న్యత్తే| ష్టక-ప్రతిఘాతే| చక-తృప్తౌ| కభే-
హసనే| రగే-శక్చాయామ్| లగే-సక్చే| హ్రగే-హ్రగే-షగే-ష్టగే-సంవరణే
కగే-నోచ్యతే| అక-అక-కుటిలాయాంగతౌ| కణ-రణ-గతౌ| చణ-శణ-శ్ర
ణ-దానే (శణ-చణ-గతావిత్యన్యే) | శ్రథ క్రథ-క్లథ-క్వథ- హింసా
ర్థాః| చనచ-వనుచ-నోచ్యతే| జ్వల-దీప్తౌ| హ్వల-హ్వల-చలనే | స్మృ-ఆ
ధ్యానే| ద్యూ-భయే| స్మూ-నయే| శ్రా-పాకే| మారణతోషణనిశామనేషు
జ్ఞా| కమ్పనే-చలిః| ఛడిర్-ఊర్జనే| జిహ్వాన్తృథనే-లడిః| మదీ- హర్షగ్లేపన
యోః| ధ్వన-శబ్దే| దలి-వలి-స్థలి-రణి-ధ్వని-త్రపి-తుపయ శ్చేతిభోజిః| స్వన
అవతంసనే| ఘటాదయోమితః| జనీ-జ్యామ్-క్వసు-రజ్ఞో ౨ మన్తాశ్చ| జ్వల
హ్వల హ్వల నహామనుపసర్గాద్వా| గ్లా-స్నా-వను-వమాశ్చ| నకమ్యమి
చమామ్| శమో-దశ్శనే| యమో-పరివేషణే| స్థదిరవపరిభ్యాశ్చ| ఘణ-గ
తౌ|| ఇతిఘటాదిః|| ౨౬|| రాజ్య-దీప్తౌ-స్వరితేత్|| ౧|| టుభ్రాజ్య-టుభ్రాశ్చ-
టు భ్లాశ్చ-దీప్తౌ. అనుదా తైతః|| ౩|| అథస్యమాదయః త్వరత్యన్తాన్తపర
స్తైపదినష్షష్టింశతిః. — స్యము-స్వన-ధ్వన-శబ్దే| షమ- ష్టమ-అవైకల్యే|
జ్వల-దీప్తౌ| చల-కమ్పనే| జల-ఘాతనే| టల ట్వల- వైక్లజ్యే| వృల-స్థానే|
హల-విలేఖనే| ణల-గన్ధే| పల గతౌ| బల-ప్రాణనే ధాన్యావరోధేచ| పు
ల-మహాత్వే| కుల-సంస్థానే బన్ధుషుచ| శల-హుల-పత్ ౧-గతౌ| క్వథే-ని
ష్పాకే| పథే-గతౌ| సుథే-విలోడనే| టువము-ఉద్గిరణే| భ్రము-చలనే| త్వర

సంచలనే|| ౨౬|| అథ ద్వావను దా త్తేతా — షహ-మర్ష ణేరమ-క్రీడాయా
 మ|| ౨|| అథ క సంతా గి పర స్తై పదిన స్స ప్తః — షద్ గు-విశరణ గత్య వసా దనే
 షు|శద్ గు-శా తనే| క్రుశ-ఆసన్వ నేరో ద నేచ| కుచ-సమ్పర్చనకౌటిల్య ప్రతి
 ష్చమ్బ వితేఖ నేషు| బుధ-అవ గమ నే| రుహ-బీజజన్మ ని ప్రాదు ర్భా వేచ| క స.
 గతా|| ౨ || జ్వలాదిర్గతః|| అథాష్ట త్రింశద్గుహా త్యన్తాః స్వరి తేతః. — హీ
 కు-అవ్య క్తేశ బ్దే| అఞ్చు-గతాయా చ నేచ (అచ ణ త్యే కే- అచీ త్య ప రే)|
 టుయాచ్య-యాఙ్ఘాయామ్| రేట్య-పరిభాషణే| చ తే-చ దే-యాచ నే| ప్రో
 ణ్య-పర్యాప్తే| మిద్య-మేద్య-మే ధా హింస నయోః| (ధాన్తా వితి స్వామీ-
 ధాన్తా వితి న్యాసకారః)| మేధ్య-సక్ల మేచ| ణిద్య-ణేద్య-కుత్సా సన్నికర్ష
 యోః| శ్యధు-మృధు-ఉన్దనే| బుధిర్-బోధనే| ఉబున్దిర్-నిశామనే| వేణ్య-
 గతిజ్ఞాన చిన్తానిశామన వాదిత్ర గ్రహణేషు-నాన్తో ప్యయమ్| ఖను-అవ దా
 రణే| చీవ్య-ఆ దాన సంవరణయోః| చాయ్య-పూజానిశామనయోః| వ్యయ
 గతా| దాశ్య-దానే| భేష్య-భయే (గతా వి త్యే కే) | భేష్య-భైష్య-గతా|
 అస-గతి దీప్త్యా దా నేషు| అయంషాన్తో వి స్పృశ- చాధన స్పర్శనయోః| అష
 కాన్తా| చష-భక్షణే| ఛష-హింసాయామ్| ఝష-ఆ దాన సంవరణయోః|
 భ్రక్ష-భ్రక్ష-అదనే (భక్షణ తి మై త్రేయః) | దాస్య-దానే| మాహ్య-మానే|
 గుహూ-సంవరణే|| ౩౮|| అథా జన్తా ఉభయ పదినః. — శ్రిఞ్ - సేవాయా
 మ| భృఞ్ - భరణే| హృఞ్ - హరణే| ధృఞ్ - ధారణే| ణిఞ్ - ప్రాపణే|| ౫ ||
 అథా జన్తా గి పర స్తై పదినః — ధేట్ - పా నే| క్షై - మై - హర్ష ఊ యే| ద్యై న్య
 కు-రణే| ద్యై - స్వప్నే| ధ్యై - తృప్తే| ద్యై - చిన్తాయామ్ | రై - శబ్దే|
 ద్యై - ద్యై - శబ్ద సక్ల తయోః| ఖై - ఖేదనే| క్షై - జై - మై - ఊ యే| కై - గై శబ్దే|
 కై - కై | పా కే (నై | చ)| పై - ఓవై - శోషణే| ష్టై - ష్టై - వేష్టనే (శోభాయా ష్టే
 త్యే కే)| దైవ్ - శోధనే| పా - పా నే| ఘూ - గన్ధా పా దా నే| ధ్వా - శబ్దా గ్ని సం
 యో గయోః| స్థా - గతి నివృత్తే| మ్నా - అభ్యాసే| దాణ్ - దా నే| హ్వో -
 కౌటిల్యే| స్వృ - శబ్దో పతా పయోః| స్కృ - చిన్తాయామ్| హృ - సంవ

రణైస్య-౫తా | ఋ-౫తిప్రాపణయోః | ౫-ఘ-సేచనైధ్వ-హూర్భ
 నైస్య-౫తా | ఋ-ప్రసవైశ్వర్యయోః | శ్రు-శ్రవణే | ధ్రు-స్థైర్యే | దు-ద్రు-
 ౫తా | జి-జి-అభిభవే || ౪౬ || అథడిజన్తాజిత ఏకవింశతిః . — ప్రిజ్ - ఈ
 షధననైగుజ్ - అవ్యక్తేశజ్ | గాజ్ - ౫తా | కజ్ - ఖజ్ - ఉజ్ - బుజ్ శబ్దై | గు
 జ్ - ఘజ్ ఇత్యేకే | చ్యజ్ - జ్యజ్ - ప్రజ్ - ప్లజ్ - ౫తా (క్లజ్ - ద్రుజ్ ఇ
 త్యేకే) | రుజ్ - ౫తిరేషణయోః | ధృజ్ - అవధ్వంసనా | మేజ్ - ప్రణిదానా |
 దేజ్ - రక్షణే | శ్యైజ్ - ౫తా | వ్యైజ్ - వృద్ధా | త్రైజ్ - పాలనా | పూజ్ - పవ
 నా - మూజ్ - బన్ధనా | డిజ్ - విహాయసా ౫తా || ౨౧ || త్వా-ప్లవనతరణయోః
 పరస్మై పదీ || ౧ || అథాష్టావనుదా త్తేతః . — గుప-గోపనా | తిజ-నిశానా |
 మాన-పూజాయామ్ | బధ-బన్ధనైరభ-రాభస్యే | డులభష్ - ప్రాప్తా | ప్ష
 జ్ - పరిష్కృతే | హద-పురీషోత్సర్గే || ౨ || అథపరస్మై పదినష్టోడశ . — ఇష్టి
 దా-అవ్యక్తేశజ్ | సు-స్తిర్ - ౫తిశోషణయోః | యభ-మైథునై | ణమ-ప్రవ్వా
 త్యేశజ్ | ౫మ్ ౫-స్వమ్ ౫-౫తా | యమ-ఉపరమే | తప-సంతాపే | త్యజ-హ
 నా | షజ్ - సజ్ | దృజ్ - ప్రేక్షణే | దంశ-దశనా | కృష-విలేఖనా | దహ-భ
 స్త్రి-రణే | మిహ-సేచనా | కిత-నివాసేరో | గాపనయనేచ || ౧౬ || ఇతోవహ
 త్యన్తాస్వరితేత ఏకాదశ . — దాన-ఖణ్డనా | శాన-తేజనా | డుపచష్ -
 పాకేషచ-సమవాయే | భజ-సేవాయామ్ | రజ్జ-రాగే | శప-ఆక్రోశే | త్వి
 ష-దీప్తా || అథయజాదిః (సూ || ౨౯) యజ-దేవపూజాసజ్గతికరణదానైషు
 డువష్ - బిజసంతానై ఛేదనచ | వహ-ప్రాపణే || ౧౧ || వస-నివాసే-పర
 స్మై పదీ || వేజ్ - తస్తుసంతానా | వ్యేజ్ - సంవరణే | హ్యేజ్ - స్పర్ధాయాం శబ్దే
 చ || ఇతస్త్రి || ౩ || అథద్వా పరస్మై పదినా . — వద-వ్యక్తాయాంనాచి | టు
 ఓశ్య-౫తివృద్ధ్యోః || ౨ || యజాదిర్వృత్ - భ్వాదిస్తాకృతిగణః - తేనచులు
 మృతీత్యాదిసజ్గ్రహాః || ఇతిశబ్దికరణాభ్వాదయః || || ఋతిస్సోత్రః
 సజగుప్సాకృపయోః || || అథద్వా పరస్మై పదినా . — అద-భక్షణే |
 హాన-హింసా ౫త్యోః || ౨ || అథచత్వారస్వరితేతః . — ద్విష-అప్రీతా |
 దుహ-ప్రపూరణే | దిహ-ఉపచయే | లిహ-ఆస్వాదనా || ౪ || చక్షిజ్ - వ్యక్తా

యాంవాచి॥౧॥ అథపృచ్ఛంతాఅనుదా తైత్రస్త్రయోదశ. — ఈర-గతా
కమ్మనాచా ఈష-స్తుతౌ | ఈశ-విశ్వర్యే | ఆస-ఉపవేశనా | ఆజః శాసు-ఇచ్ఛా
యామ్ | వస-ఆచ్ఛాదనా | కసి-గతిశాసనయోః | (అయమనిదిది త్యేకే, తా
లన్యా న్తగత్యన్యే) | ణిసి-చుమ్మనా | ణిజి-శుద్ధా | శిజి-అవ్యక్తేశద్దె | పిజి-వర్ణ
(సమ్పర్చనా వయవా వ్యక్త శబ్దెష్వి త్యేకే, పృజీత్యన్యే) | వృజీ-వర్ణనా
(వృజి-ఇత్యన్యే) | పృచీసమ్పర్చనా॥౧౩॥ షూజ్ - ప్రాణిగర్భ విమోచనా |
శీజ్ -స్వప్నే॥ జీతాద్వా ౨॥ అథపరస్మై పదినోదశ-ఇతస్త్రిః. — యు-
మిశ్రణే౨ మిశ్రణేచారు-శబ్దైతు-స్సోత్తో గతివృద్ధిహింసాసు | ణు-స్తుతౌ |
టుక్షు-శబ్దైక్షు తేజనాష్టు-ప్రస్రవణే ఊర్ణుజ్ - ఆచ్ఛాదనా | ద్యు-అభిగమ
నా | ఘ-ప్రసవై శ్వర్యయోః | కు-శబ్దైష్టుజ్ -స్తుతౌ | బ్రూజ్ - వ్యక్తాయాం
వాచి ॥ ౧౩ ॥ అథశాస్యంతా ద్వాత్రింశ త్పరస్మై పదినః ఇజ్ త్వాత్త న
పదీ. — ఇణ్ - గతౌ | ఇజ్ - అధ్యయనా | ఇక్ - స్మరణా | వీ-గతివ్యాప్తిప్రజనన
కా న్త్యసనఖాదనాఘ | ఈ-హోక్తార్థేయ-ప్రాపణేవా-గతిగన్ధనైస్స-
భా-దీప్తా | స్టా-శాచే | శ్రా-పాకే | ద్రా-కుత్సాయాః | గతౌ-స్మిత్యేకే |
పా-రక్షణే | రా-దానా | లా-ఆదానా | (ద్వావపిదానఇతిచన్ద్ర) | నే | వృశ-
నా | ఖ్యా-ప్రకథనా | ప్రా-పూరణే | మా-మానా | వచ-పరిభాషణే | విద-జ్ఞా
నా | అస-భువి | మృజూ-శుద్ధా | రుదిర్ - అశ్రువిమోచనా | ఇష్వప్ - శయే | శ్వ
సప్రాణనే | అనచా | జక్ష-భక్ష హాసనయోః॥ రుదాదిర్గతః॥ జాగృ-నిద్రా
క్షయే | దరిద్రా-దుర్గతౌ | చకాస్య-దీప్తా | శాసు-అనుశిష్టా॥ ౩౨॥ అథఛాన్ద
సాగిపఞ్చ. — దీధీజ్ - దీప్తి దేవనయోః | వేవీజ్ - వేతినాతుల్యే | షస-సస్త్రి
స్వప్నే (సంస్తగత్యేకే) | వశ-కాన్తా॥ ౫॥ హ్నుజ్ - అపనయనా॥ ౧॥ చర-
రీతఞ్చ ॥ * ॥ ఇతిలుగ్వికరణా అదాదయః ॥ * ॥ అథజుషూత్వాద
యః ॥ ॥ ఆద్యాశ్చ త్వారగిపరస్మై పదినః. — పు - దానాదనయోః
(ఆదానాచేత్యేకే, ప్రీణనఇతిభాష్యమ్) | ఇభి-భయే | హ్రీ-లజ్జాయామ్ |
పూ-పాలనపూరణయోః (పృగత్యన్యే) | డుభృజ్ - ధారణపోషణ
యోః | మాజ్ - మానశబ్దేచ | ఓహజ్ - గతౌ | ఓహజ్ - త్యాగే - పరస్మై పదీ |

దుదాక్ష - దానే | దుధాక్ష - ధారణపోషణయోః (దానేపీత్యేకే) || ౧౦ ||
 అథత్రయస్వరితేతః. — ణిజిర్ - శౌచపోషణయోః | విజిర్ - పృథగ్భవే |
 విష్ణు - వ్యాప్తా || ౩ || అథాగణాంతాని పరస్మైపదినశ్చాద్యసాశ్చైకాదశ.
 ఘృ - తురణదీప్త్యోః | హృ - ప్రసహ్యకరణే | ఋ - సృ - గతౌ | భస - భర్తృనదీ
 ప్త్యోః | కి - జ్ఞానే | తుర - త్వరణే | ధిష - శబ్దే | ధన - ధాన్యే | జన - జననే | గా - స్తు
 తౌ || ౧౧ || * || ఇతిస్తువికరణా జుహూత్యాదయః || * || అథదివా
 దయః || || అథర్షూషంతాని పరస్మైపదినష్షడ్వింశతిః. — దివు - క్రీడావిజి
 గీషావ్యవహారద్యుతిస్తుతిమోదమదస్వప్నకాంతిగతిషు | పివు - తస్తుసంతా
 నే | స్రీవు - గతిశోషణయోః | ప్లివు - నిరసనే | ప్లుసు - అదనే (ఆదానేచేత్యేకే) |
 ప్లుసు - నిరసనే | క్షుసు - హ్వరణదీప్త్యోః | వ్యుష - దాహే | ప్లుషచ | నృతీ - గా
 త్రవిక్షేపే | త్రసీ - ఉద్వేగే | కుథ - పూతీభావే | పుథ - హింసాయామ్ | గుథ -
 పరివేష్టనే | క్షిప - ప్రేరణే | పుష్ప - వికసనే | తిమ - తీమ - ప్లిమ - ప్లిమ - ఆర్ద్రీభా
 వే | వ్రీడ - చోదనే | లజ్జాయాళ్ళు | ఇష - గతౌ | షహ - షహ - చక్యర్థే | జ్ఞాష్ -
 మోహనౌ || ౧౨ || స్వాదిరన్తర్గణః. — షూష్ - ప్రాణిప్ర
 ష్ - పరితాపే | దీష్ - తుయే | డీష్ - విహాయసాగతౌ | ధీష్ - ఆధా
 ర | మిష్ - హింసాయామ్ | రిష్ - స్రవణే | లీష్ - శ్లేషణే | వ్రీష్ - వృణోత్యర్థే |
 పీష్ - పానే | మాష్ - మానే | ఈష్ - గతౌ | ప్రిష్ - ప్రీతౌ || స్వాదయః ఓదితః ||
 ౧౩ || అథచత్వారనిపరస్మైపదినః. — శో - తనూకరణే | ఛో - ఛేదనే | షో -
 అస్తకర్తృణి | దో - అవఖణ్డనే || ౪ || అథాత్మనెపదినని పళ్ళుదశ. —
 జనీ - ప్రాదుర్భావే | దీపీ - దీప్తా | పూరీ - ఆప్యాయనే | తూరీ - గతిత్వరణ
 హింసనయోః | ధూరీ - గూరీ - హింసాగత్యోః | ఘూరీ - జూరీ - హింసావయో
 హాన్యోః (ఛూరీత్యేకే) | శూరీ - హింసాస్తమ్భనయోః | చూరీ - దాహే |
 తప - బిశ్వర్యేవా | (పతేతిపాతాన్తరమ్) | వృతు - వరణే (వావృతు ఇత్యే
 కే) | క్లిశ - ఉపతాపే | కాశ్య - దీప్తా | వాశ్య - శబ్దే || ౧౪ || అథపళ్ళుస్వరి
 తేతః. — మృష - తితిత్సాయామ్ | ఈశుచిర్ - పూతీభావే | ణహ - బన్ధనే | రజ్జు -
 రాగే | శప - ఆక్రోశే || ౫ || అథైకాదశానుదాతేతః. — పద - గతౌ | ఖిద -

వై న్యోవిద-సత్తాయామ్ | బుధ అవగమనే | యుధ-సమ్ప్రహారే | అనో
 రుధ-కామే | అణ-ప్రాణనే (అనెత్యేకే) | మన-జ్ఞానె | యుజ-సమాధా |
 సృజ-విసర్గే | లిశ-అల్పిభావే || ౧౧ || అథాగణాంత్రాగపరస్మైపదినోఽష్ట
 షష్టిః.—.రాధోఽకర్తృకాద్వృద్ధావేవ | వ్యధ-తాడనే | అథపుషాదిః | పు
 ష-పుష్టో | శుష-శోషణే | తుష-ప్రీతౌ | దుష-వైకృత్యే | స్లిష-అలిక్ష్ణనే | శక-వి
 భాషితోమర్షణే | ఇష్విదా-గాత్రప్రతురణే | క్రుధ-క్రోధే | క్షుధ-బుధుక్షా
 యామ్ | శుధ-శౌచే | సిధు-సంరాధౌ | రధ(ధ) హింసాసంరాధ్యోః | ణశ-
 అదర్శనే | తృప-ప్రీణనే | దృప-హర్షమోహశయోః | దృహ-జిఘాంసా
 యామ్ | ముహ-వైచిత్యే | ఘ్నుహ-ఉద్గిరణే | ప్లిహ-ప్రీతౌ || రధాదిర్గతః || శము
 ఉపశమే | తము-కాక్షాయామ్ | దము-ఉపశమే | శ్రము-తపసిభేదేచ | భ్రము-
 అనవస్థానే | క్షము-సహనే | కము-గ్లానౌ | మదీ-హర్షే || శమాదిర్గతః | అసు
 క్షేపణే | యసు-ప్రయత్నే | జసు-మోక్షణే | తసు-ఉపక్షయే | దసుచ | వసు-
 స్తమ్భే | వ్యుష-విభాగే (పుసీత్యేకే) ప్లష-దాహే | బిస-ప్రేరణే |
 సంక్షేపణే | బుస-ఉత్సర్గే | ముస-ఖిణ్ణనే | మసీ-పరిణామే | (
 లుట-విలోడనే | ఉచ-సమవాయే | భృశు-భ్రంశు-అధగపత
 వరణే | కృశ-తనూకరణే | ఇత్యషా-పిపాసాయామ్ | హృష-తుష్టో | రుష-
 రిష-హింసాయామ్ | డిప-క్షేపే | కుప-క్రోధే | గుప-వ్యాకులత్యే | యుపు-
 రుపు-లుపు-విమోహనే | (ష్టూప-సముచ్చాయే) | లుభ-గార్హ్యే | క్షుభ-
 సచ్చలనే | ణభ-తుభ-హింసాయామ్ | క్లిదూ-ఆర్ద్రీభావే | ఇమిదా-స్నే
 హనే | (ఇష్విదా) | ఇష్విదా-స్నేహనమోచనయోః | ఋధు-వృద్ధే | గృ
 ధు-అభికాక్షాయామ్ || ౧౨ || వృత్ || పుషాదయో దివాదయశ్చవృత్తాః ||
 ఇతిశ్యన్వికరణాః || || అథస్వాదయః || || ఋషో-అభిషవే | పిషో-బన్ధనే |
 శిషో-నిశానే | డుమిషో-ప్రక్షేపణే | చిషో-చయనే | స్తృషో-ఆచ్ఛాదనే | కృ
 షో-హింసాయామ్ | వృషో-వరణే | ధుషో-కమ్పనే | ధూఇత్యపి || ౧౦ || అథా
 ష్టో పరస్మైపదినః.—.టుదు-ఉపతాపే | హి-గతౌ | వృద్ధాచ | పృ-ప్రీతౌ |
 పృ-ప్రీతౌ (స్తృఇత్యేకే) | (పృణోత్యాదయస్త్రయశ్చాష్టసాఇత్యా

హుః) ఆవ్ లు-వ్యాప్తా | శక్ లు-శక్తా | రాధ-సాధ-సంసిద్ధా || ౮ || ద్వావసు
 దా త్తేతా. — అశూ-వ్యాప్తా | ప్రిఘ-ఆస్క-వ్దనే || ౨ || అథాగణాంతాగ
 పర స్తైపదినక్షోడశ. — తిక-తగ-గతౌచ | షఘ-హింసాయామ్ | ఇధృషా-
 ప్రాగల్భ్యే | దమ్భు-దమ్భునే | ఋఘ-వృద్ధా | (తృప-ప్రీణన ఇత్యేకే) | అథా
 గణాంతాశ్చాన్దసాః | అహ-వ్యాప్తా | దఘ-ఘాతనేపాలనేచ | చము-భక్షణే
 రిషీ-చిరి-జిరి-దాశ్య-దృ-హింసాయామ్ | క్షీణోతిర్భాషాయామపి |
 (ఋక్షీత్యేకే, రిక్షీత్యన్యే) || ౧౬ || ఇతి స్వాదయః శ్నువికరణాః ||

|| అథతుదాదయశ్శువికరణాః || . || ఇతష్షట్స్వరితేతః. — తుద-
 వ్యధనే | ణద-ప్రేరణే | దిశ-అభినర్జనే | భ్రష్టో-పాకే | క్షీప-ప్రేరణే | కృష్-
 విలేఖనే || ౬ || ఋషీ - గతౌ. పర స్తైపదీ || ౧ || అథాత్కనపదినశ్చ
 త్వారః || ఋషీ-ప్రీతిసేవనయోః | ఓ-విజీభయచలనయోః | ఓలజీ-ఓలజ్జీ-
 వ్రీడాయామ్ || ౮ || అథచతుశ్శతంపర స్తైపదినః. — ఓవ్రశ్చూ - చేదనే |
 వ్యచ—వ్యాజీకరణే | ఉచ్చి-ఉఞ్చే | ఉచ్చి-వివాసే | ఋచ్చ-గతీన్ద్రియప్రళ
 యమూర్తిభావేషు | మిచ్చ-ఉల్లే-శే | జర్జ-చర్చ-ఝర్జ . పరిభాషణభ
 ర్జనయోః | త్వచ-సంవరణే | ఋచ స్తుతౌ | ఉజ్జ ఆర్జవే | ఉజ్జ-ఉత్సగ్నే |
 లుభ-విమోహనే | రిభ-కత్థనయుద్ధనిన్దాహింసాదానేషు (రిహే త్యేకే) |
 తృప-తృష్ఫు-తృప్తా (ద్వితీయాంతావిత్యేకే) | తుప-తుమ్ప-తుఫ-తుమ్ప-
 హింసార్థాః | దృప-దృష్ఫు-ఉల్లే-శే (ఉభాద్వితీయాంతావితీకేచిత్) |
 ఋఫ-ఋమ్ఫ-హింసాయామ్ | గుఫ-గుమ్ఫ-గ్రఫే | ఉఫ-ఉమ్ఫ-పూరణే |
 శుఫ-శుమ్ఫ-శోభార్థే | దృభీ-గ్రఫే | చృతీ-హింసాగ్రన్ధనయోః | విధ-విధా
 నే | జుడ-గతౌ (జునైత్యేకే) | మృడ-సుఖనే | పృడచ | పృణ-ప్రీణనే | వృణ
 చ | మృణ-హింసాయామ్ | తుణ-కౌటిత్యే | పుణ-కర్కణిశుభే | ముణ-ప్రతి
 జ్ఞానే | కుణ-శబ్దోపకరణయోః | శుక-గతౌ | ద్రుణ-హింసాగతికౌటిత్యే
 షు | ఘుణ-ఘూర్ణ - భ్రమణే | షుర-విశ్వర్యదీప్తోః | కుర-శబ్దే | ఖుర-చ్ఛే
 దనే | ముర-సంవేష్టనే | తుర-విలేఖనే | ఘుర-భిమూర్తశబ్దయోః | పుర-
 అగ్రగమనే | వృహళా-ఉద్యమనే | బృహళా-ఇత్యపి | తృహళా-స్తృహళా-

తృంపనా-హింసార్థాః | ఇష-ఇచ్చాయామ్ | మిష-స్పర్థాయామ్ | కిల-
 శ్చైవ్యత్యక్రీడనయోః | తిల-స్నేహే | చిల-వసనే | చల-విలసనే | ఇల-స్వప్న
 క్షేపణయోః | విల-సంవరణే | విల-చ్ఛేదనే | ణిల-గహనే | హిల-భావకరణే |
 శిల-షిల-ఉచ్ఛ్వా | మిల-ప్రశ్లేషణే | లిఖ-అక్షరవిన్యాసే || అథకుటాదిః || కుట-
 కాటిల్యే | పుట-సంశ్లేషణే | కుచ-సంక్షోచనే | గుజ-శబ్దే | గుడ-రత్నాయామ్ |
 డిఫ-క్షేపే | ఛుర-చ్ఛేదనే | స్ఫుట-వికసనే | ముట-ఆక్షేపప్రవర్తనయోః |
 త్రుట-చ్ఛేదనే | తుట-కలహకర్తృణి | చుట- ఛుట- చ్ఛేదనే | జుడ-బంధనే |
 కుడ-మడే | లుట-లుత-సంశ్లేషణే | కృడ-ఘనత్వే | కుడ-బాల్యే | పుడ-
 ఉత్సర్గే | ఘుట-ప్రతిఘాతే | తుడ-తోడనే | ధుడ-స్థుడ- సంవరణే (ఖుడ-
 ఛుడ- ఇత్యేకే) | స్ఫుర-స్ఫుల-సంఘటనే, స్ఫుర-ఇత్యేకే | స్ఫుడ-చుడ-వృడ-
 సంవరణే (జుడ-బుడ-నిమజ్జనఇత్యేకే) || ౧౦౪ || గురీ-ఉద్యమనే | అను
 దాత్తైత్ || ౧ || ఇతశ్చత్వారంగి పరస్మైపదినః.— ణూ-స్తవనే | ధూ-
 విధూననే | గు-పురీషోత్సర్గే | ధ్రు-గతిస్థైర్యయోః | ధ్రువ-ఇతిపాఠాంతరమ్ ||
 ౪ || కుక్ష-శబ్దే (దీర్ఘాంతాపి) | కూటాదయోవృత్తాః || పృక్ష-వ్యాయామే |
 మృక్ష-ప్రాణత్యాగే || ఏతేజితః || ౩ || అథపరస్మైపదినస్సప్త.— రి-పి-
 గతౌ | ధి-ధారణే | క్షి-నివాసగత్యోః | షూ-ప్రేరణే | క్రూ-విక్షేపే | గ్రూ-
 నిగరణే || ౨ || దృజ్-ఆదరే | ధృజ్-అవస్థానే || ౧ || అథపరస్మైపదిన
 ష్షాడశ.— ప్రచ్ఛ-క్షీప్నాయామ్ | వృత్ - కిరాదిః | సృజ-విసర్గే | టుమ
 స్టో-శుద్ధౌ | రుజో-భక్త్యై | ఛుజో-కాటిల్యే | ఛుప-స్పర్శే | రుశ-రిశ- హిం
 సాయామ్ | లిశ-గతౌ | స్పృశ-సంస్పర్శనే | విచ్ఛ-గతౌ | విశ-ప్రవేశనే |
 మృశ-ఆమర్శనే | ణుద-ప్రేరణే | షద్-విశరణగత్యవసాదనేషు | శద్-
 శాతనే || ౧౬ || అథషట్స్వరితేతః.— మిల-సజ్జమే | ముచ్-మో
 క్షణే | లుచ్-చ్ఛేదనే | విచ్-లంభే | లిప-ఉపదేహే | పిచ-క్షరణే || ౧౭ ||
 త్రయంగిపరస్మైపదినః.— కృతీ-చ్ఛేదనే | ఖిద-పరిఘాతే | పిశ- అవయవే |
 (అయందీపనాయామపి) || ౩ || వృత్ || ముచాదయః || తుదాదయశ్చ
 వృత్తాః || ఇతిశవికరణాః || || అథరుధాదయః శ్చమ్వికరణాః || ||

ఆద్యానవస్వరితేత ఇరితశ్చ.— రుధిర్- ఆవరణే | భిదిర్- విదారణే |
చిదిర్-వైవధీకరణే | రిచిర్-విరేచనే | విచిర్-పృథగ్భావే | ఊదిర్-సమ్మే
షణే | యుజిర్-యోగే | ఉఛ్చదిర్-దీప్తిదేవనయోః | ఉత్పదిర్-హింసా
నాదరయోః || ౯ || కృతీ-వేష్టనే ఛేదనేచ-అయంపరస్మైపదీ || ౧ || అథ

త్రయఅనుదాత్తైతః.— ఇతిన్ధి-దీప్తా | ఖిద-దైన్యే | విద-విచారణే || ౩ ||
అథపరస్మైపదినోద్వాదశ.— శిష్ఠి-శేషణే | పిష్ఠి-సంభూర్ణనే | భజ్జో-
ఆమర్దనే | భుజ-పాలనాభ్యవహారయోః | తృహ-హింసి-హింసాయామ్ |
ఉన్ధి-క్షేదనే | అఙ్జూ-వ్యక్తిశక్తికాన్తిగతిషు | తఙ్జూ-సంజోచనే | ఓవిజ్జీ
భయచలనయోః | వృజీ-వర్జనై | పృచీ-సమ్పర్కే || ౧౨ || వృత్ || ఇతిరు
ధాదయః శ్చమ్వికరణాః || అథతనాదయ ఉవికరణాః || ఆద్యా

స్సప్తస్వరితేత ఉదితః.— తను-విస్తారే | షణు-దానై | ఊణు- హింసా
యామ్ | షీణుచ | ఋణు-గతౌ | తృణు-అదనే | ఘృణు-దీప్తా || ౨ || ద్వా
వసుదాత్తైతౌ.— వసు-యాచనే (చాన్ద్ర)మతెపరస్మైపదీ | మను- అవ
బోధనే || ౨ || దుకృష్ణో-కరణే | ఇత్ || ౧ || వృత్ || ఇతితనాదయ ఉవి
కరణాః || అథక్ర్యాదయః శ్చావికరణాః || ఇతస్సపఞ్చదశ

ఇతః.— డుక్రీష్ణో - ద్రవ్యవినిమయే | ప్రీష్ణో-తర్పణేకాన్తాచ | శ్రీష్ణో-
పాకే | మీష్ణో-హింసాయామ్ | పిష్ణో-బంధనై | సుకృష్ణో-ఆప్రవణే (అత్ర
స్తన్భు, స్తున్భు, సున్భు, సుకన్భు, ఇతిచతురస్సోత్రాన్ పఠన్తి) |
యుష్ణో-బంధనై | క్షూష్ణో-శబ్దే | ద్రూష్ణో-హింసాయామ్ | అథపాద్యదిః-
ఘాష్ణో-పవనై | లూష్ణో-ఛేదనై | స్తూష్ణో - ఆచ్ఛాదనై | క్షూష్ణో-హిం
సాయామ్ | వ్యాష్ణో-వరణే | ధూష్ణో-కమ్పనై || ౧౫ || అథబద్ధాత్మ్యన్తాస్స

పరస్మైపదిన ఏకవింశతిః.— శ్చూ-హింసాయామ్ | పూ-పాలనపూర
ణయోః | వూ-వరణే | భూ-భర్తనై (భరణే) | మూ-హింసాయామ్ | దూ
విదారణే | జూ-వయోహినౌ (ఝూ ఇత్యేకే, ఛూ ఇత్యన్యే) | నూ-
నయే | కూ-హింసాయామ్ | ఋూ-గతౌ | గూ-శబ్దే | జ్యూ- వయోహి

నా, రీ-గతి రేషణయోః, లీ-శ్లేషణే, వీ-వరణే, వీ-గతా | వృత్-ల్వాద
యోవృత్తాః (స్వావయోపీత్యేకే) | వ్రీ-వరణే | భ్రీ-భయే (భరణిత్వేకే)
క్షీష్-హింసాయామ్ | జ్ఞా-అవబోధనే | బన్ధ-బన్ధనే || ౨౦ || వృక్షే-సమ్భ
క్తా-జీత్ || ౧ || అథపరస్మైపదినోద్వావింశతిః.— శ్రన్ధ-మోచనహర్ష
యోః | మన్ధ-విలోడనే | శ్రన్ధ-గ్రన్ధ-సన్ధర్భే | కున్ధ-సంశ్లేషణే (కుథేతిదు
ర్గః, సన్ధ్లే-శయిత్యేకే) మృద-క్షోజే | మృడ-సుఖేచ | గుధ-రోగే | కుష-
నిష్కు-క్షే | తుభ-సజ్చలనే | ఇభ-తుభ-హింసాయామ్ | క్షిశూ-విబాధనే |
అశ-భోజనే | ఉద్రస-ఉద్భృ (ఉకారోధాత్వవయవిత్యేకే) | ఇష-ఆభి
త్యై | విష-విప్రయోగే | ప్రుష-ప్లుష-స్నేహన సేవనపూరణేషు | పుష-
పుష్టా | ముష-స్తేయే | ఖచ-భూతప్రాదుర్భావే (ఖవేత్యేకే) | హేరచ
(హిడేత్యన్యై) || ౨౧ || గ్రహ-ఉపాదాన-స్వరితేత్ || ౧ || వృత్ || ఇతిక్ర్యా
దయః శ్నావికరణాః || || అథచురాదయో ణిజ్వికరణాః || ||
చుర-స్తేయే | చితి-స్త్వత్యామ్ | యత్రి-సజ్ఞోచే | స్ఫుడి-పరిహాసే (స్ఫుటీ
త్యేకే) | లక్ష-దర్శనాజ్కనయోః | కుద్రి-అన్మతభాషణే | లడ-ఉపసేవా
యామ్ | మిది-స్నేహన | ఓలడి-ఉత్తేపణే (ఓకార ఇదిత్యేకే, ఉకారా
దిరిత్యన్యై) | జల అపవారణే (లజేత్యేకే) | పీడ-అవగాహన | నట-అవ
స్పన్దనే | శ్రక ప్రయత్నే (ప్రస్థానెచ) | బధ-సంయమనే (బన్ధేతిచాన్దాః)
పృ-పూరణే | ఊర్జ-బలప్రాణనయోః | పక్ష-పరిగ్రహే | వర్ణ-చూర్ణ-
ప్రేరణే (వర్ణ-వర్ణనే) | ప్రథ-ప్రఖ్యానే | పృథ-ప్రక్షేపే (పథేతికేచిత్)
షచ్ఛ-సమ్భన్ధే | శమ్భచ- (సామ్భిత్యేకే) | భక్ష-అదనే | కుట్ట-చ్ఛేదన
భర్తృనయోః (పూరణే) | పుట్ట-చుట్ట అల్పీభావే | అట్ట-ఘట్ట-అనాదరే
లుట్ట-స్తేయే | శఠ-శ్వఠ-అసంస్కారగత్యోః (శ్వఠిత్వేకే) | తుజి-పిజి-
హింసాబలాదాననికేతనెషు (తుజిపిజితికేచిత్, లజి లుజేత్యేకే) | విన-
గతా | షాన్త్వ-సామప్రయోగే | శ్వల్క-వల్క- పరిభాషణే | ప్లిహ-
స్నేహన (స్పిటేత్యేకే) | స్పిట అనాదర (స్పిక్షేత్వేకే) | ప్లిష-శ్లేషణే
పథి-గతా | పిచ్ఛ-కుట్టనే | ఛచి- సంవరణే | శ్రణ-చానే | తడ-ఆఘాతే

ఖడ-ఖడి-కడి-భేదనే | కుడి-రక్షణే | గుడి-వేష్టనేచ (కుఠీత్యన్యై, గుఠీత్య
పఠే) ఖడి-ఖణ్ణనే | వడి-విభాజనే (వటిత్యేకే) | చడి-కోపే | మడి-భూషా
యాంహారైచ | భడి-కల్యాణే | ఛర్ద-వమనె | పుస్త- బుస్త- ఆదరానాద
రయోః | చుడ-సంభోదనే | నక్క-ధక్క-నాశనే | చక్క-చుక్క- వ్యధ
నె | ఊల-శౌచకర్మణి | తల-ప్రతిష్ఠాయామ్ | తుల-ఉన్తాదే | దుల- ఉత్
క్షేపే | పుల-మహాత్వే | చుల- సముచ్చాయే | మూల- రోషణే | కల-
విల-క్షేపే | బిల-భేదనే | తిల-స్నేహనె | చల-భృతౌ | పాల-రక్షణే | లూష-
హింసాయామ్ | శుల్బ-మానె | శూర్పచ | కుట-చ్ఛేదనే | ముట-సంభ్రా
ర్ణనే | పడి-పసి-నాశనె | వజ-మార్గ సంస్కారగత్యోః | శుల్క- అతిస
ర్జనే | చపి-గతౌ | ఊపి-ఊన్తా | ఊజి-కృచ్ఛ్రీజీవనె | శ్వర్త-గత్యామ్ |
శ్వభ్రచ | జ్ఞపమిచ్చ-అయంజ్ఞా నెజ్ఞాపనెపి | యమచ-పరివేషణే | చహ-
పరికల్క-నె (చపఇత్యేకే) | రహ - త్యాగే | బల- ప్రాణనె | చిష్-
చయనె | ఘట్ట- చలనె | ముస్త- సఙ్ఘాతే | ఖట్ట- సంవరణే | షట్ట- స్ఫిట్ట-
చుబి- హింసాయామ్ | పూల- సఙ్ఘాతే (పూర్ణైత్యేకే, పుణేత్యన్యై) | పుం
స-అభివర్ధనె | టకి-బద్ధనే | ధూస-కాన్తికరణే (మూర్ధన్యాన్తఇత్యేకే, తా
లవ్యాన్తఇత్యపఠే) | కీట-వణ్ణె | చూర్ణ - సఙ్కోచనె | పూజ- పూజనె |
అర్క-స్తవనే (తపనఇత్యేకే) | శుఠ-ఆలస్యే | శుఠి-శోషణే | జుడ-ప్రే
రణే | గజ-మార్జ-శబ్దార్థౌ | మర్చచ | ఘృ-ప్రస్రవణే | పచి-విస్తారవచనె |
తిజ-నిశానె | క్రూత-సంశబ్దనె | వర్ధ-చ్ఛేదనపూరణయోః | కుబి-ఆచ్ఛా
దనె (కుభిత్యేకే) | లుబి-తుబి-అదర్శనె (అర్దనె) | ప్లూప-వ్యక్తాయాం వాచి
(ప్రాపేత్యేకే, క్లషేత్యన్యై) | చుట-చ్ఛేదనె | ఇల-ప్రేరణే | మ్రుక్ష మ్లేచ్ఛ
నె | మ్లేచ్ఛ-అవ్యక్తాయాం వాచి | బ్రూస బర్హా హింసాయామ్ | (కేచి
దిహ-గర్జ-గర్జ-శబ్దె, గర్ధ అభికాక్షే టాయామితిపఠన్తి) | గుర్ద-పూర్వని
కేతనె | జసి-రక్షణే (మోక్షణే) | ఈడ-స్తుతౌ | జసు-హింసాయామ్ | పిడి-
సఙ్ఘాతే | రుష-రోషే (రుట-ఇత్యేకే) | డిప-క్షేపే | ప్లూప-సముచ్చాయే
యే || ౧౩౦ || ఆకుస్తా దాత్మ నెపదినః. — చిత-సంభృతనె | దామ్య-దానె |
దశి-దంశనె | దసి-దంశన దర్శనయోః (దసేత్యేకే) | డప-డిప-సఙ్ఘాతే |

తత్త్రి-కుటుమ్బధారణే । (కుటుమ్బేతిధాత్వస్తరమితిచాన్ద్రాః) మత్రి-
గుప్తభాషణే । స్పశ-గ్రహణసంశ్లేషణయోః । తర్జ-భర్త-తర్జనే । వస్త-
గన్ధ-అర్దనే । విష్క-హింసాయామ్ (హింసే-త్యేకే) । నిష్క-పరిమాణే ।
లల-ఈస్పాయామ్ । కూణ-సజ్కో-చనె । తూణ-పూరణే । భూణ ఆశా
విశజ్క-యోః । శఠ-శ్లాఘాయామ్ । యక్ష-పూజాయామ్ । స్యమ-వితర్కే ।
గుర-ఉద్యమనె (గూరీ త్యేకే) । శమ-లక్ష-ఆలూచనె । కుత్స-అవక్షేపణే ।
త్రుట-చ్ఛేదనె । కుటచ । గల-స్రవణే । భల-అభణ్ణనె । కూట-అప్రదానె ।
(అవసాదనె) కుట్ట-ప్రతాపనె । వఙ్మ-ప్రలమ్భనె । వృష-శక్తిబద్ధనే । మ
ద-తృప్తియోగే । దివు-పరికూజనే । గ్రా-విజ్ఞానే । విద-వేద నాఖ్యానని
వాసేషు । మన-స్తమ్భే । యు-జుగుప్సాయామ్ । కుస్తనామ్నోవా ॥ ౪౦ ॥
ఇత్యాకుస్తీయాః ॥ చర్చ-అధ్యయనె । బుక్క-భషణే । శబ్ద-ఉపసర్గాదా
విష్కారేచ । కణ-నిమీలనే । జభి-నాశనె । మాద-క్షరణే । జసు-తాడనె ।
పశ-బద్ధనే । అమ-రోగే । చట-స్ఫుట-భేదనె । ఘట-సఙ్ఖాతే ॥ హస్త్య
ర్థాశ్చ ॥ దివు-మర్దనే । అర్జ-ప్రతియత్నే । ఘుషిర్-విశబ్దనె । ఆజగక్రన్ద-
సాతత్యే । లస-శిల్పయోగే । తసి-ఘాష-ఆలంకారే । ఘాష-అసనె ।
అర్హ-పూజాయామ్ । జ్ఞా-నియోగే । భజ-విశ్రాణనె । శృధు-ప్రసహనె ।
యత-నికారోపస్కారయోః । రక-లగ-ఆస్వాదనె (రఘ-లఘ-ఇత్యేకే-
రగేత్యన్యే) । అఙ్మ-విశేషణే । లిగి-చిత్రీకరణే । ముద-సంసర్గె । త్రస-
ధారణే (గ్రహణఇత్యేకే-వారణఇత్యన్యే) । (ఉ) ధ్రస-ఉఙ్ఘే । ముచ-
ప్రమోచనెమోదనెచ । వస-స్నేహచ్ఛేదాపహరణేషు । చర-సఙ్ఘ
యే । చ్యు-సహనె (చ్యుస-హసనెచేత్యేకే) । ఘవో-వకల్క-నె ॥ కృపేశ్చ ॥
ఆస్వదస్సకర్తృకాత్ ॥ గ్రస-గ్రహణే । పుష-ధారణే । దళ-విదారణే । పట-
పుట-లుట-తుజి-మిజి-పిజి- లుజి-భజి-లఘి-లపి-త్రసి-పిసి-కుపి-దసి-కుశి-
ఘట-ఘటి-బృహ- బర్హ - బల్హ-గుప- ధూప-విచ్ఛ- చీవ-పుథ- లోకృ-
లోచృ-ణద-కుప-తర్క-వృతు- వృధు-భాషార్థాః । రుట-లజి- అజి-దశి-
భృశి రుశి- శీక-నట-పుటి- రుచి- జివి-రఘి- లఘి- అహి- రహి-మహి

లడి-తడి-నడచ | పూరి-ఆస్వాయనే | రుజ-హింసాయామ్ | ష్వద-ఆస్వా
 దనే (స్వాదఇత్యేకే) || ౯౦ || ఆధృషాద్వా | యుజ-పృచ- సంయమనే |
 అర్చ-పూజాయామ్ | షహ-మర్షణే | ఈర-క్షేపే | లీ-ద్రవీకరణే | వృజీ-
 వర్జనే | వృజ్ఞో-వరణే | జ్యూ-వయోహునా, జ్రిచరిచ-వియోజనసమృచ్ఛ
 నయోః | శిష-అసర్వోపయోగే | తప-దాహే | తృప-తృప్తా (సన్ద్దిపనె)
 చృచీ-సన్ద్దిపనె | (చృప-చృప-తృప-దృప-సన్ద్దిపనె) | దృభీ-భయే | దృభ-
 సన్ద్దర్భే | శ్రథ-మోక్షణే (హింసాయామిత్యేకే) | మీ-గతౌ | గ్రన్థ-బన్ధనే |
 శీక-ఆమర్షణే, చీకచ | అర్ద-హింసాయామ్- స్వరితేత్ | హిసి-హింసా
 యామ్ | అర్హ-పూజాయామ్ | ఆజష్వద-పద్యర్థే | శున్ధ-శౌచకర్మణి | ఛద-
 అపవారణే-స్వరితేత్ | జుష-పరితర్కణే పరితర్కణేచ - (పరికర్ణనే) |
 ధూఞో-కమ్పనె | ప్రీఞో-తర్పణే | శ్రన్థ-గ్రన్థ-సన్ద్దర్భే | ఆవ్ఞ-లమ్భనె-
 స్వరితేత్ | తను-శ్రద్ధోపకరణయోః | ఉపసర్గాచ్చదైర్ఘ్యే (చనశ్రద్ధోప
 హాననయోరిత్యేకే) | వద-సన్ద్దేశవచనే (ఉభయపదీ) | వచ-పరిభాషణే |
 మాన-పూజాయామ్ | భూ-ప్రాప్తావాత్కనేపడిణిచ్-సన్నియోగేనైవ |
 గర్హ-వినిన్దనె | మార్గ-అన్వేషణే | కరి-శోకే- ఉత్పూర్వోయముత్కణ్ఠా
 యామ్ | మృజూ-శౌచాలజ్కారయోః | మృష-తితిఱాయామ్-అయంస్వ
 రితేత్ | ధృష-ప్రసహనే || ౯౫ || ఇత్యాధృషీయాః || అధాదంతాః.—
 కథ-వాక్యప్రబన్ధే | వర- ఈస్సాయామ్ | గణ-సఙ్ఖ్యానే | శఠ-శ్వఠ-సమ్య
 గవభాషణే | పట-వట. గ్రన్ఠే | రహ-త్యాగే | స్తన-గద-దేవ-శబ్దే | పఠ-
 గతౌ (వాలదన్తః) ణిజన్తౌవా | పష- అనుపసర్గాద్గతౌ | స్వర-ఆక్షేపే |
 రచ-ప్రతియత్నే | కల-గతౌసఙ్ఖ్యానేచ | చహ- పరికల్పనే | మహ-పూ
 జాయామ్ | సార-కృప-శ్రథ-దౌర్బల్యే | స్పృహ-ఈస్సాయామ్ | భామ-
 త్రోధే | సూచ-పైశున్యే | భేట- భక్షణే (భేడేత్యేకే, భోటఇత్యన్యే) |
 తోట-క్షేపే | గోమ- ఉపలేపనే | కుమార- క్రీడాయామ్ | శీల- ఉపధా
 రణే | సామ-సాన్త్వప్రయోగే | వేల-కాలోపదేశే (కాలఇతిపృథగ్ధాతు
 రిత్యేకే) | పల్పాల- లవనపవనయోః | వాత- సుఖసేవనయోః | గవేష-

మార్గణే వాస-ఉపసేవాయామ్ | నివాస-ఆచ్ఛాదనే | భాజ-పృథక్క-
 ర్మణి | సభాజ-ప్రీతిదర్శనయోః | ఊన-పరిహాణే | ధ్వన-శబ్దే | కూట-పరి-
 తాపే (పరిదాపే) | సజ్కేత-గ్రామ-కుణ-గుణ-చామన్త్రణే | చా-
 త్కూటోపి | కేత-నికేత-శ్రావణేనిమన్త్రణేచ | కూణ-సజ్కోచనే |
 స్తేన-చాశ్యే || ఆగర్వాదాత్మనేపదినః || పద-గతౌ | గృహ-గ్రహణే |
 మృగ-అన్వేషణే | కుహ-విస్తాపనే | శూర-వీర-విక్రాంతౌ | స్థూల-పరి-
 బృంహణే | అర్థ-ఉపయాఙ్ఘాయామ్ | సత్ర-సన్తానక్రియాయామ్ | గర్వ-
 మానే || ౫౮ || ఇత్యాగర్వియాః || సూత్ర-వేష్టనే | మూత్ర-ప్రస్రవణే |
 రూక్ష-పారుష్యే | పార-తర-కర్మసమాప్తౌ | పుట-సంసర్గే | ధేక-దర్శనే |
 కత్ర-శైథిల్యే (కర్తేత్యేకే) || ప్రాతిపదికాద్ధాత్వర్థే బహుళమిష్టవచ్చు ||
 తత్కరోతితదాచష్టే || తేనాతికామతి || కర్మకరణాద్ధాత్వర్థే || వష్క-
 దర్శనే | చిత్ర-చిత్రీకరణే (కదాచిద్దర్శనె) | అంస - సమాఘాతే | వట-
 విభాజనె | లజ-శ్రకాశనే (వటి-అజి-ఇత్యేకే) | మిశ్ర - సమ్మర్శే,
 సక్రామ యుద్ధే, ఆనుదాత్తేతౌ | స్తోమ-శ్లాఘాయామ్ | చిద్ర-కర్ణ భేదనే |
 (కర్ణ భేదనె, కర్ణైతిధాత్వన్తరమిత్యేకే) అన్ధ-దృష్టుపఘాతే | దణ్ణ-
 దణ్ణనిపాతనే | అఙ్క-పదేలక్షణేచ | అఙ్కచ | సుఖ-దుఃఖ-తక్ర-క్రియా-
 యామ్ | రస-ఆస్వాదనస్నేహనయోః | వ్యయ-విత్తసముత్సర్గే | గూప-
 రూపక్రియాయామ్ | భేద-ద్వైధీకరణే (భద-అపవారణే) | లాభ-ప్రే-
 రణే | వ్రణ-గాత్రవిచూర్ణనే | వర్ణ-వర్ణక్రియావిస్తారగుణవచనెషు || ౩౦ ||
 బహుళమేతన్నిదర్శనమ్ || బాహుళకాదన్యేష్యదన్తధాతవో బోధ్యాః
 యథా. — వర్ణ - వర్ణ - హరితభావే | విష్క - దర్శనే | క్షప - ప్రేరణే |
 వస-నివాసే | క్షుత్త-ఆవరణే || ఏవమాన్దొల, ప్రేక్షోల, విడమ్బు, అవధీరఙ్గి
 త్యాదయః || దశగణీపాలో బహుళమిత్యన్యే | తేనాపరితా అషిసాత్ర
 లౌకికవైదికాబోధ్యాః || బహుళగ్రహణాన్సవగణీ పరితేభ్యోపి క్వచి
 త్స్వార్థేణిజిత్యేకే-తేన రామో రాజ్య మచీకరదిత్యాదిసిద్ధమిత్యాహుః |
 చురాదిభ్య ఏవబహుళం ణిజిత్యపదే - సర్వేషాం గి ప్రాచాం గ్రన్థేషు

ధీతాః॥ ణిజ్ఞాన్నిరసనే ॥ వ్యేతాశ్వాశ్వతర గాలాడితాహ్వరకాణా
 సుశ్వత రేతకలోపశ్చ-ఏభ్యోణిజ్ఞే, ణిజిత్వే కే॥ పుచ్చాదిషుధాత్వర్థిత్యే
 వసిద్ధమ్॥ ౧౦ ॥ ఇతిణిజ్వికరణాశ్చు గాదయః ॥ ॥ అథయగ్వికరణాన్
 కణ్ఠ్యాదయః.— కణ్ఠూఞ్ - గాత్రవికర్షణే, మస్తు- అపరాధే (రోషఇ
 త్యేకే-ఇదితిచన్ద్రః)। వల్ల-పూజామాధుర్యయోః। అను- అనూ- ఉప
 తాపే (ఇదితిత్వే కే) । లేట్ - లోట్ - ధౌ ర్యైపుర్వభావేస్వప్నేచ
 (చిప్తావిత్వే కే)। లేలా-చిప్తా। ఇరన్-ఇరజ్-ఇరజ్-ఈర్ష్యాయాం। ఉషన్-
 ప్రభాతీభావే। వేద-ధౌ ర్యైస్వప్నేచ। మేధా- ఆశుగ్రహణే। కుషుభ-
 ష్టేపే। మగధ-పరివేష్టనె (నీచదాస్యిత్యన్యే) తన్తన్-పమ్పన్-దుఃఖే।
 సుఖ-దుఃఖ-తత్క్రియాయామ్। సపర-పూజాయామ్। అరర-ఆరత్క-
 ర్మణి। భిషజ్-చికిత్సాయామ్। భిష్ణజ్-ఉపసేవాయామ్। ఇషుధ-శరధా
 రణే। చరణ-వరణ-గతౌ। చురణ-చౌర్యే। తురణ-త్వరాయామ్। ఘురణ-
 ధారణపోషణయోః। గర్దగ-వాక్స్థలనె। ఏలా- కేలా. ఖేలా- విలాసే।
 (ఇలేత్యన్యే)। లేఖా-స్థలనెచ (అదన్తఇత్యన్యే)। లిట-అల్పకుత్సనయోః।
 లాజ-బీవనె। ఘృణిజ్-రోషణేలజ్ఞాయాఞ్చ । మహిజ్-పూజాయామ్।
 రేఖా-శ్లాఘాసాదనయోః । ద్రవన్-పరితాపపరిచరణయోః । తిరన్-అ
 స్తర్థౌ। అగద-నీరోగత్వే। ఉరన్-బలార్థః। తరణ-గతౌ। పయన్-ప్రస్ఫు
 తౌ। సమ్బూయన్-ప్రఘాతభావే। అమ్బర-సమ్పర- సంవరణే। సమర-
 యుద్ధే। లాట-గ్రహణే। వేలా-మర్యాదాయామ్। నమన్-పూజాయామ్॥
 ఆకృతిగణోయమ్॥ తేన మృగ-అన్వేషణే, దువన్-సన్దీపనె, జనన్-పరి
 తాపే పరిచర్యాయా ఞ్చేత్యాదయోగ్రాహ్యః ॥ ౫౫ ॥ ఇతికణ్ఠ్యా
 దయః॥ ధాతుసంఖ్యే॥ ౧౦౩౪ ॥ మతాన్తరే॥ ౧౩౫౦ ॥ సౌత్రాణాం
 వైదికానాఞ్చసంఖ్యే॥ ౧౬౫౦॥ వోపదేవమతే॥ ౧౭౫౪॥ సర్వేపిధా
 తవోధాత్వసుక్రమణికాయా మకారాదిక్రమేణ సంఖ్యహ్యన్తఇతిశివమ్.

ఇతి ధాతుపాఠస్సమాప్తః.

అథాకారాదిక్రమేణ ధాత్వర్థానాంవివరణమారభ్యతే.

అజ్ఞాన్నిస్సరణమ్=ష్టీవనమ్- ముఖే
 న స్వేష్టా దేర్వమనమ్
 అతిసర్జనమ్=దానమ్
 అధార్జ్యమ్=క్లీబతా, భీతిః
 అస్తకర్తృ=నాశనమ్
 అన్విచ్ఛా=అన్వేషణమ్
 అభిభవః=న్యూనీకరణం, న్యూనీ
 భవనశ్చ
 అభివాదనమ్=ప్రణామః
 అభిశబ్దార్థః=ఘట్టాఘావః
 అభిషవః= అవయవానాం శిథిలీక
 రణం, సురాయాస్సన్ధానమ్,
 స్నానంవా
 అవకల్కనమ్=మిశ్రీకరణమ్,
 చిస్తనంవా
 అవసాదనమ్=పీడా, నాశనశ్చ
 అవస్పృష్టనమ్=నాట్యమ్, కిశ్కిచ్చ
 చ్చలనంవా
 అవిశబ్దనమ్=ప్రతిజ్ఞానమ్
 అశబ్దః=తూష్ణీమృచ్ఛవః
 అసనమ్=క్షేపణమ్
 అసర్వోపయోగః=న్యూనతా
 ఆదానమ్=గ్రహణమ్, స్వీకారః
 ఆధానమ్=దహనం, శబ్దనశ్చ
 ఆధ్యానమ్=ఉత్కణ్ఠాపూర్వకస్త
 రణమ్, చిస్తనంవా [శ్చ
 ఆప్రవణమ్=ఉత్ప్లవనం, ఉద్ధరణ
 ఆప్లవనమ్=ఉత్ప్లుత్యగమనమ్

అభీత్యమ్=పౌనగపున్యమ్-అస
 కృద్భావః
 ఆమర్శనమ్=స్పర్శః
 ఆయామః=దేర్ఘ్యం, విస్తారశ్చ
 ఆలాపః=సమ్భాషణమ్, కథనమ్
 ఆసేచనమ్=ఆర్ద్రీకరణమ్
 ఆస్కన్దనమ్=భీత్యా శబ్దకరణం,
 ఆక్రమణం, శోషణంవా
 ఈర్ష్యా=పరోత్కర్షాసహిష్టుతా
 ఉచ్ఛః=కణశ ఆదానమ్
 ఉత్కృశః=ఉచ్చేచ్ఛబ్దకరణమ్
 ఉత్క్లేశః=ఉత్కటక్లేశః, పీడా
 ఉత్సాహః=వృద్ధిః, బౌద్ధత్యశ్చ
 ఉద్గిరణమ్=వమనమ్
 ఉద్దనమ్=ఆర్ద్రీకరణమ్
 ఉన్మథనమ్=విలోఢ్యోత్థాపనం,
 హింసనంవా
 ఉన్మాదః=చిత్తవిభ్రమః
 ఉపక్షయః=నాశః
 ఉపఘాతః=తాడనమ్
 ఉపతాపః=రోగః
 ఉపదేహః=వృద్ధిః
 ఉపధారణమ్=అభ్యాసః
 ఉపలేశః=ఉపలేపనమ్
 ఏకచర్యా=రహసిస్థితిః, (అసహ
 యగమనమ్)
 ఐశ్వర్యమ్=ప్రభుతా, అణిమాద్య
 ష్టవిధవిభూతిభేదః

ఔత్సుక్యం=కాలాసహన రూపా
 ఇష్టప్రాప్తిః (ఉత్కణ్ఠా)
 కత్థనమ్=నిస్సారంశ్లాఘనమ్
 కరణం=క్రియానిష్పత్తాసాక్షాదవ్య
 వధానేనసాధనమ్.కృధాత్వర్థః
 కల్కనమ్=దమ్భః, శాత్యఞ్చ
 కాన్తిః=ఇచ్ఛా, దీప్తిశ్చ
 కామః=ఇచ్ఛా
 కుత్సితమ్=నిన్దితమ్, కౌతుశ్శబ్దః,
 గుదరవోవా
 కౌటిల్యమ్=శాత్యమ్, అపసరణమ్.
 క్షేదనమ్=ఆర్ద్రీకరణమ్
 క్షరణమ్=స్రవణమ్
 క్షేపః=నిన్దా, విక్షేపః(అసనం)
 ఖదనమ్=హింసా, స్తేర్యఞ్చ
 గత్యాక్షేపః=వక్రగతిః, నిన్దావా
 గాత్రప్రక్షరణమ్=స్వేదోద్గమః
 గాత్రవినామం=జ్యమ్భాగ్రహణం
 గార్థ్యమ్=ఆకాశ్చేత్సా
 గ్రన్థః=గుఘ్ననం, మాలాదిరచనా,
 సప్తర్భశ్చ
 గ్లేపనమ్=వైస్యమ్, చాలనంవా
 ఘనత్వమ్=సాన్ద్రీతా
 ఘోరనమ్=తీక్ష్ణీకరణం, తాడనఞ్చ
 ఘోరవాశితమ్=మణ్ణూకా దీనాం
 ఘోరశబ్దః
 చక్యర్థః=తృప్తిః
 ఛద్మగతిః=కపటగతిః
 చయనమ్=రచనావిశేషః

ఘ్ని ప్సా=జ్ఞాతుమిచ్ఛా
 తనూకరణమ్=సూక్ష్మకరణమ్
 తోడనమ్=హింసనం, దారణమ్
 త్వచనమ్=సంవరణం, త్వచోగ్ర
 హణం, పక్షపరిగ్రహేనావా
 దన్దశూకః=దశనం, దన్దైగకర్తనం
 దశనమ్=దంష్ట్రీవ్యాపారః
 దేవనమ్=రోదనమ్
 నికేతనమ్=నివాసః
 నిమేషణమ్=సజ్కోచః
 నిశానమ్=తీక్ష్ణీకరణం
 నిశామనమ్=జ్ఞాపనం, చాక్షుష
 జ్ఞానం, పరిచితదర్శనంవా
 నిష్కర్షః=నిశ్చయః, ఇయత్తాపరి
 చేదోవా
 నిష్కోషణమ్=అన్తర్గతస్యబహి
 ర్నిస్సారణమ్
 నీచేర్గతిః=మన్దగమనమ్, అసద్వ్య
 వహారశ్చ
 న్యక్కరణమ్=తిరస్కారః
 పద్యర్థః=పదధాత్వర్థః- గమనమ్
 పరప్రేష్యః=దాసవదాజ్ఞాకారీ
 పరికల్కనమ్=దమ్భః, శాత్యఞ్చ
 పరితర్కణమ్=ఊహః, హింసాచ
 పరిదేవనమ్=విలాపః, రోదనఞ్చ
 పరివేదనమ్=అనూధాగ్రజకస్యవి
 పరిష్వజ్గః=అలిజ్గనమ్ [వాహః
 పరిసంసః=సనిన్దోపాలమ్భః
 పవనమ్=పవిత్రతా

పిచ్చమ్ = పుచ్చ విశదీకరణమ్
వైశున్యమ్ = పిశునతా (కౌర్యమ్)
పానసపున్యమ్ = శశ్వద్భావః
ప్రఖ్యానం = సమ్యక్ కథనం, ప్రసిద్ధిః
ప్రజనమ్ = గర్భ గ్రహణమ్
ప్రణిదానమ్ = వినిమయః,

ప్రత్యర్పణఞ్చ
ప్రతిబంధః = రోధనమ్
ప్రతిష్ఠమృచిః = నిరోధః
ప్రమాదః = అనవధానతా
ప్రసవః = అభ్యనుజ్ఞానమ్
ప్రస్పృతిః = పరిమాణవిశేషః
ప్రభూతభావః = చాహుశ్యమ్
ప్రహ్వత్వమ్ = నమ్రతా - ప్రణామః
ప్రీణనమ్ = తర్పణమ్ - పరితోషః
ప్లవగతిః = ప్లుతగతిః [శ్చ
ప్లుతగతిః = అశ్వగతిభేదః, తిర్యగ్గతి
వీజసంతానమ్ = గర్భాధానమ్,
క్షేత్రేవికిరణమ్

బృంహితమ్ = కరిగర్జితమ్
భర్జనమ్ = జలంవినా తణ్డలలాదే
స్సంతాపవిశేషః
భర్తస్సనమ్ = తర్జనం, శ్వరవః
భషణమ్ = శ్వరవః
భావకరణం = అభిప్రాయసూచనం
భూతప్రాచుర్భావః = అతిక్రాంతో
నుణ్డనమ్ = అలంకారః [త్పత్తిః
మదః = గర్వః
మర్షణమ్ = దుర్నిఖనహనమ్

మార్జనమ్ = శుద్ధిః, స్వగచ్ఛ
మోహనమ్ = వైచిత్ర్యం, గర్హ
మ్రక్షణమ్ = సజ్గ్రహః, తపనమ్
మక్షణమ్ = దుర్గంధః
మేచ్ఛనమ్ = అపశబ్దః
రాభస్యమ్ = ఉపక్రమః, శైఖ్య
రుజావిశరణమ్ = రుగ్ణతా
రూపక్రియా = రూపకరణమ్,
దర్శనంవా
రేషణమ్ = హింసా, వృకశబ్దః
లక్షణమ్ = చిహ్నమ్
లోడనమ్ = ప్రతిఘాతః
తౌల్యమ్ = గర్వః, చాపలఞ్చ
వరణమ్ = స్వీకారః
వర్ణః = రజ్జానమ్
వర్ణక్రియా = స్తుతిః, రూపక్రియావా
విక్రాంతిః = పరాక్రమః
వినామః = అక్లాకృష్టిః (ఆకర్షణమ్)
విలేఖనమ్ = భేదనం, ఆకర్షణమ్
వినాసః = సమాప్తిః
విశరణమ్ = అవయవానాంవిభాగః

(ద్వైధీకరణమ్) విస్తారః
విశ్రాణనమ్ = దానమ్
వైకల్యమ్ = వికలతా, అవివేకః
వైచిత్ర్యమ్ = అవివేకః
శక్తిబంధనమ్ = ప్రజననసామర్థ్యమ్
శబ్దకుత్సా = నిందితశబ్దః
శాతనమ్ = కర్తనమ్
శాస్త్రమ్ = శాసనమ్

అథ ఇదితః=ఇకారేత్సంజ్ఞకాః (సూ-౮-౨.) (పు||౧౭)

అకి-౧.	కది-౧.	ఘిణి-౧.	తుజి-౧.౧౦.	నిది-౧.
అగి-౧.	కపి-౧.	ఘుణి-౧.	తుడి-౧.	నివి-౧.
అఘి-౧.	కసి-౧.	ఘుషి-౧.	తుది-౧.	నిసి-౧.
అచి-౧.	కాచి-౧.	ఘృణి-౧.	తుబి-౧-౧౦.	పచి-౧.
అజి-౧౦.	కాక్షి-౧.	చడి-౧.	త్రక-౧.	పచి-౧౦.
అఠి-౧.	కుఠి-౧, ౧౦.	చది-౧.	త్రఖి-౧.	పడి-౧.
అతి-౧.	కుడి-౧, ౧౦.	చపి-౧౦.	త్రగి-౧.	పడి-౧౦.
అది-౧.	కుఠి-౧.	చితి-౧౦.	త్రది-౧.	పడి-౧౦.
అవి-౧.	కుద్రి-౧౦.	చుటి-౧౦.	త్రసి-౧.	పసి-౧౦.
అభి-౧.	కుబి-౧, ౧౦.	చుడి-౧.	త్రిఖి-౧.	పిజి-౨.
అహి-౧, ౧౦.	కుభి-౧౦.	చుబి-౧, ౧౦.	త్వగి-౧.	పిజి-౧౦.
అఢి-౧.	కుశి-౧౦.	ఛది-౧-౧౦.	దఘి-౧.	పిడి-౧.
ఇఖి-౧.	కుసి-౧౦.	ఛజి-౧౦.	దభి-౧౦.	పిడి-౧౦.
ఇగి-౧.	కృవి-౧.	జజి-౧.	దశి-౧౦.	పివి-౧.
ఇది-౧.	క్రది-౧.	జభి-౧; ౧౦.	దసి-౧౦.	పిసి-౧౦.
ఇవి-౧.	క్లది-౧.	జసి-౧, ౧౦.	దివి-౧.	పుటి-౧౦.
ఈఖి-౧.	క్లిది-౧.	జివి-౧.	దృహి-౧.	పుడి-౧.
ఉఖి-౧.	క్షజి-౧.	జుగి-౧.	ద్రాక్షి-౧.	పుఠి-౧.
ఉఛి-౧.	క్షపి-౧.	జృభి-౧.	ధవి-౧.	పుజి-౨.
ఉచ్చి-౧.	ఖజి-౧.	టకి-౧, ౧౦.	ధివి-౧.	బిది-౧.
ఉలడి-౧౦.	ఖడి-౧, ౧౦.	డబి-౧౦.	ధృజి-౧.	బృహి-౧.
ఋజి-౧.	ఖుడి-౧౦.	డిభి-౧౦.	ధ్రజి-౧.	బృహి-౧౦.
ఓలడి-౧౦.	గుజి-౧.	తకి-౧.	ధ్రాక్షి-౧.	భజి-౧౦.
కకి-౧.	గుఠి-౧౦.	తగి-౧.	ధ్వజి-౧.	భడి-౧, ౧౦.
కచి-౧.	గుడి-౧.	తడి-౧.	ధ్వాక్షి-౧.	భది-౧.
కటి-౧.	గృజి-౧.	తత్రి-౧౦.	నఖి-౧.	భిది-౧.
కఠి-౧, ౧౦.	గ్రఠి-౧.	తది-౧.	నది-౧.	భృశి-౧౦.
కడి-౧, ౧౦.	ఘటి-౧౦.	తసి-౧.	నిజి-౨,	మకి-౧.

మఖి-౧.	యత్రి-౧౦.	లగి-౧.	వడి-౧౦.	శ్వకే-౧.
మగి-౧.	యుగి-౧.	లఘి-౧,౧౦.	వది-౧.	శ్వచి-౧.
మఘి-౧.	రఖి-౧.	లజి-౧,౧౦.	వహి-౧.	శ్వతి-౧౦.
మచి-౧.	రగి-౧.	లడి-౧౦.	వాచి-౧.	శ్విది-౧.
మతి-౧.	రఘి-౧.	లబి-౧.	వాక్షి-౧.	సస్తి-౨.
మడి-౧.	రఘి-౧౦.	లాచి-౧.	వుగి-౧.	స్కభి-౧.
మడి-౧౦.	రఘి-౧.	లాజి-౧.	వుధి-౧౦.	స్తభి-౧.
మత్రి-౧.	రబి-౧.	లిగి-౧,౧౦.	వృజి-౨.	స్కుది-౧.
మధి-౧.	రభి-౧.	లుజి-౧,౧౦.	శకే-౧.	స్పది-౧.
మది-౧.	రవి-౧.	లుటి-౧.	శడి-౧.	స్ఫుటి-౧.
మహి-౧౦.	రహి-౧.	లుతి-౧.	శసే-౧.	స్ఫుటి-౧౦.
మహి-౧.	రహి-౧౦.	లుడి-౧.	శిఖి-౧.	స్ఫుడి-౧.
మాక్షి-౧.	రిగి-౧.	లుధి-౧.	శిఘి-౧.	స్ఫుడి-౧౦.
మిజి-౧,౧౦.	రివి-౧.	లుబి-౧,౧౦.	శిజి-౨.	స్రకి-౧.
మిది-౧,౧౦.	రుటి-౧.	వకే-౧.	శుతి-౧,౧౦.	స్వకే-౧.
మివి-౧.	రుతి-౧.	వఖి-౧.	శ్రకి-౧.	హిడి-౧.
ముచి-౧.	రుడి-౧.	వగి-౧.	శ్రగి-౧.	హివి-౧.
ముజి-౧.	రుశి-౧,౧౦.	వఘి-౧.	శ్రధి-౧.	హిసే-౨.
ముతి-౧.	రుసి-౧.	వటి-౧౦.	శ్లకి-౧.	హిసి-౧,౧౦.
ముడి-౧.	లఖి-౧.	వతి-౧.	శ్శగి-౧.	హుడి-౧.

ఏషామజ్క, అక్ల, అఞ్చ, అన్త, అమ్యేత్యాదీని (పు|| ౧౨) ఖ్షేయాని.
 అథ ఈదితః=ఈకారేత్సంజ్ఞకాః (సూ-౧౨౩.)

ఇన్ధి-౨.	కృతీ-౬.	చూరీ-౪.	త్రసీ-౧,౪.	నృతీ-౪.
ఉచీ-౧.	కృతీ-౨.	చృతీ-౬.	ధుర్వీ-౧.	పూయా-౧.
ఉన్ధి-౨.	క్నూయా-౧.	ఛృదీ-౧౦.	దీపీ-౪.	పూరీ-౧౦.
ఉర్వీ-౧.	క్నూయా-౧.	జనీ-౪.	దుర్వీ-౧.	పూరీ-౧,౪.
ఉయా-౧.	గురీ-౬.	జభీ-౧.	దృభీ-౬.	పృచీ-౨.
ఋషీ-౬.	గుర్వీ-౧.	జుషీ-౬.	దృభీ-౧,౧౦.	పృచీ-౨.
కటీ-౧.	గూరీ-౪.	తుర్వీ-౧.	ధురీ-౪.	ప్యూయా-౧.
కనీ-౧.	చిత్తీ-౧.	తురీ-౪.	ధుర్వీ-౧.	భృజీ-౧.

నుదీ-ర.	లజీ-౬.	వృచీ-౭.	శుచీ-౪.	స్పృయీ-౧.
మనీ-ర.	లజ్జీ-౬.	వృజీ-౨.	శురీ-ర.	హోదీ-౧.
మూర్వీ-౧.	విజీ-౬.	వృజీ-౭.	శూరీ-ర.	(పు - ౧౧౦.)
యతీ-౧.	విజీ-౭.	వృజీ-౧,౧౦.	సమీ-ర.	—*—

అథ ఉచితః—ఉకారే త్సంజ్ఞకాః (సూ-౧౨౩, ౧౨౪.)

అచ-౧	గుళ్ళి-౧	దివు ర	యసు-ర	శ్లిషు ౧
అళ్ళి-౧,౧౦	ఘృణ-౮	దివు-౧౦	యుపు-ర	షణు-౮
అసు-ర	ఘృషు-౧	ధావు ౧	రుపు-ర	షిధు-ర
ఋణు-౮	చళ్ళి-౧	ధ్రసు-౯,౧౦	లుపు-ర	షివు-౧
ఋధు-ర	చము-౧,౫	ధ్వంసు ౧	వళ్ళి-౧	ష్టివు-౧,ర
కము-౧,౫	ఛము-౧	పృషు ౧	వను ౧,౮	సిఘ-౧
కుజు-౧	ఛృదు-౭	ప్రృషు-౧	వసు ర	సిమ్ము-౧
క్మసు-ర	జము-౧	ప్లృషు ౧	వావృతు-ర	స్పృభు ౧
క్రము-౧	జసు-ర,౧౦	బసు ర	విషు-౧	స్పమ్ము ౧
క్లము-ర	జిము ౧	బహు-౧౦	వృతు-౧	స్కు-స్కృ-౫,౯
క్షణు-౮	జిషు-౧	బున్ధు ౧	వృతు-ర,౧౦	స్కు-స్కృ-౫,౯
క్షీణు-౮	ఝము-౧	భృశు-ర	వృధు-౧,౧౦	స్తుఘ ౧
క్షీవు-౧,ర	తళ్ళి-౧	భ్రంశు ౧,ర	వృషు-౧	స్తస్కృ-౫,౯
క్షీవు-౧	తసు-౮	భ్రంసు. ౧	శము-ర	స్తస్కృ-౫,౯
క్షేవు-౧	తసు-౧,౧౦	భ్రము-౧,ర	శసు-౧	స్తసు ర
ఖసు-౧	తము-ర	మను-౮	శంసు-౧	స్తుసు-ర
ఖుజు-౧	తసు-ర	మిషు-౧	శాసు-౧	స్యము ౧
గృధు-ర	తృణు-౮	మృషు ౧	శాసు-౨	స్రంసు-౧
గ్రసు-౧	తృదు-౭	మ్రుచు ౧	శృధు-౧	స్రమ్ము-౧
గ్రుచు-౧	దమ్ము-౫	మ్రుళ్ళి-౧	శ్రమ్ము-౧	స్రివు-ర
గ్లసు-౧	దము. ర	మ్లచు-౧	శ్రము-౧	హృషు ౧
గ్లచు-౧	దసు-ర	మ్లళ్ళి-౧	శ్రీషు-౧	(పు - ౧౧౦)

వీషామచిత్వా, అక్త్వా, అక్తః, అక్తవానిత్యాదిరూపాణిబోధ్యాని.

అథ ఊదితః—ఊకారేత్సంజ్ఞకాః. (సూ-౪౨-౧౨౩.పు-౧౦,౧౧౦)

అక్షా-౧.	క్షీశూ-౯.	గృహా-౧.	త్పంహా-౬.	వృహా-౬.
అజ్జీ-౨.	జ్జమూ-౧,౪.	తక్షా-౧.	త్రఫూ-౧.	వ్రశ్చూ-౬.
అశూ-౫.	గాహా-౧.	తజ్జి-౨.	త్వక్షా-౧.	షిధా-౧.
కృపూ-౧.	గుపూ-౧.	తజ్జి-౨.	బృహా-౬.	స్వహా-౬.
క్షీదూ-౪.	గుహా-౧.	త్పహా-౬.	మృజూ-౨.	స్వస్థూ-౧.

అథ ఋదితః—ఋకారేత్సంజ్ఞకాః. (సూ-౯౬,పు-౮౧.)

వజ్జ-౧.	గాధ-౧	తిక-౧	ద్రోక-౧	భేష-౧	శ్శుష-౧
వష-౧.	గేప-౧	తిప-౧	నాధ-౧	భ్రాజ-౧	శ్శేవ-౧
ఓఖ-౧.	గేవ-౧	జీక-౧	నాధ-౧	భ్రాశ-౧	యాచ-౧
ఓణ-౧.	గేష-౧	తుష-౧	నాస్-౧	భ్రేజ-౧	యత్-౧
కబ-౧.	కృష-౧	ఉప-౧	నెద-౧	భ్రేష-౧	యేష-౧
కాశ-౧.	కృశ-౧	ఉప-౧	నెద-౧	బ్రాశ-౧	యాట-౧
,, ౪	కృష-౧	తోష-౧	నెష-౧	బ్రేష-౧	రాఖ-౧
కాస్-౧,	చకాస్-౨.	త్రోక-౧	బిస్-౧	మాత్-౧	రాఘ-౧
కేప-౧	చాయ-౧	దాయ-౧	పేల్-౧	మాహ-౧	రాజ-౧
కేల్-౧	చోభ-౧	దాశ-౧	పేవ-౧	బిధ-౧	రాస్-౧
త్రోష-౧	చోయ-౧	దాస్-౧	పేష-౧	బిద-౧	రోక-౧
త్రోష-౧	చోవ-౧	దేవ-౧	పేస్-౧	బిధ-౧	రోజ-౧
క్షోబ-౧	చేల్-౧	ద్రాఖ-౧	బ్రేణ-౧	బేమ్-౧	రోట్-౧
క్షోవ-౧	జత్-౧	ద్రాఘ-౧	బ్రేష-౧	బేధ-౧	రోవ-౧
క్షోబ-౧	జ్ష-౧	ద్రాఢ-౧	బ్రోఢ-౧	బేద-౧	రోబ-౧
క్షోల్-౧	జేహ-౧	ద్రాహ-౧	ఖేల్-౧	బేధ-౧	రోభ-౧
ఖాద-౧	టిక-౧	ద్రోక-౧	బాఢ-౧	బేప-౧	రోవ-౧
ఖేల్-౧	టిక-౧	ధోర్-౧	బాధ-౧	బేవ-౧	రోవ-౧
ఖేవ-౧	టోక-౧	ద్రాఖ-౧	బాహ-౧	బ్రేట్-౧	రోఢ-౧
ఖోర్-౧	శోక-౧	ద్రాఘ-౧	చేహ-౧	బ్రేఢ-౧	రోట్-౧
ఖోల్-౧	తాయ-౧	ద్రాఢ-౧	భాస్-౧	బ్రేట్-౧	నాఢ-౧

లాఖ్య-౧	వాశ్య-౪	వేహ్య-౧	శోణ్య-౧	సేక్య-౧	హేష్య-౧
లాఘ్య-౧	వాహ్య-౧	శాఖ్య-౧	శాట్య-౧	సైక్య-౧	హేలాఢ్య-౧
లేప్య-౧	విధ్య-౧	శాడ్య-౧	శ్రోణ్య-౧	సేవ్య-౧	హ్రేష్య-౧
లోక్య-౧,	వేణ్య-౧	శాల్య-౧	శ్లాఖ్య-౧	స్త్రీప్య-౧	ఏషాం జిచ్చి
లోక్య-౧౦	వేథ్య-౧	శీక్య-౧	శ్లాఘ్య-౧	స్త్రీప్య-౧	(పు - ౮౧)
లోచ్య-౧	వేస్య-౧	శీభ్య-౧	శ్లోక్య-౧	హుడ్య-౧	బిజిజిత్,
లోచ్య-౧౦	వేప్య-౧	శేల్య-౧	శ్లోణ్య-౧	హులాఢ్య-౧	అచకాసత్
లోడ్య-౧	వేల్య-౧	శేవ్య-౧	సీక్య-౧	హేడ్య-౧	ఇత్యాదీని.

అథ ఐకారేత్సంజ్ఞ కాః సూ॥౫౬ (పు॥౧౩)

ఆవ్-౧, ౧౫మ్-౧, ౧౫న్-౧, ౧౫త్-౧, ౧౫మ్-౨, ౧౫చ్-౧, ౧౫
లువ్-౧, ౧౫ద్-౧, ౧౫ష్-౩, ౧౫క్-౫, ౧౫శద్-౧, ౧౫, ౧౫శిష్-౨, ౧౫ష్-౧,
౧౫, ౧౫స్య-౧ ॥ ఇతి ఐదితః (౧౩) లుజి-ఆపత్, అగమదిత్యాది.

అథ ఏకారేత్సంజ్ఞ కాః సూ॥౬౬ (పు॥౧౪)

కభే-౧, కగే-౧, కటే-౧, క్వధే-౧, చటే-౧, చతే-౧, చడే-౧, పధే-౧,
మధే-౧, రగే-౧, లగే-౧, సగే-౧, స్తగే-౧, హసే-౧, హ్రాసే-౧, హ్లాగే-౧,
ఏషాం లుజి - అకభీత్, అగగీత్, అకటిదిత్యాది.

అథ ఓకారేత్సంజ్ఞ కాః సూ॥౧౨౪ (పు॥౧౧౧)

ఓప్యాయీ-౧, భజ్జో-౨, భుజో-౬, మస్తో-౬, రుజో-౬, ఓలజీ-౬,
ఓలడి-౧, ఓలస్టీ-౬, ఓవిజీ-౬, ౨, ఓవై-౧, ఓవ్రశ్చ-౬, ఓశ్వ-౧, ఓహక్-
౩, ఓహక్-౩ ॥ ఏషాం నిష్ఠానత్వే-పీనః, భగ్న, భుగ్న ఇత్యాది.

అథ ఇరితః లుజివా అక్షే సూ॥౫౭ (పు॥౧౩)

ఉహిర్-౧, ఊదిర్-౨, ఘషిర్-౧, చ్యుతిర్-౧, చినిర్-౨, ఛదిర్-౨,
ణిజిర్-౩, తుహిర్-౧, తృదిర్-౨, దుహిర్-౧, దృశిర్-౧, బుధిర్-౧, బు
న్దిర్-౧, బృహిర్-౧, భిదిర్-౨, యుజిర్-౨, రిచిర్-౨, రుదిర్-౨, రుధిర్-౨,
విచిర్-౨, విజిర్-౩, శుచిర్-౪, శ్చుతిర్-౧, శ్చ్యుతిర్-౧, సున్దిర్-౧, స్ఫు
టిర్-౧ ॥ ఏషాం లుజి- ఔహత్, ఔహీత్; అక్షుదత్, అక్షౌత్పీదిత్యాది.

అథట్వితః, డ్వితశ్చ. కృత్సు (పు-౧౧౨) ప్రదర్శితవిధయాజ్ఞే
 యాః.—టునది, టువేపృ, టుఓసూర్ణా, టుభ్రాజృ, టుభ్రాశృ, టుబ్లా
 శృ, టువను, టుయాచృ, టుక్షు, టుదు, టుమస్టో, ఏషాం నన్దధుః,
 వేపధుః, సూర్ణధురిత్యాది.

దులభష్, దుపచష్, దువవ్, దుభృజ్, దుదాజ్, దుధాజ్,
 దుమిజ్, దుకృజ్, దుక్రీజ్, ఏషాంలప్త్రీమమ్, పక్త్రీమ మిత్యాద
 యశ్చబోధ్యాః.

లిటి నుడాగమవన్తః (సూ॥౮౩. పు॥౧౨)

అంహ్-౧	అట్-౧	అమ్-౧	అర్-౧	ఋత్-౧
అజ్-౧	అఙ్-౧	అమ్-౧	అర్-౧	ఋద్-౪
అజ్-౧	అఙ్-౧	అర్-౧	అక్-౫	ఋద్-౫
అజ్-౧	అఙ్-౧	అర్-౧	అఙ్-౧	ఋఙ్-౬
అజ్-౧	అఙ్-౧	అర్-౧	ఋఙ్-౬	ఋష్-౬
అజ్-౧	అఙ్-౧	అర్-౧	ఋజ్-౧	
అజ్-౧	అఙ్-౧	అర్-౧	ఋజ్-౧	

ఏషాం లిటి ఆనంహే, ఆనజ్కే, ఆనక్షు, ఏవంఠిత్యాగూపాణి బోధ్యాని.

షోపదేశాణోపదేశాశ్చ ధాతవః వక్ష్యమాణ ధాత్వను క్రమ
 ణికాయాం షాదిణాది ధాతుష్యేవ (౨౮—౪౧. సూ॥) ద్రష్టవ్యాః.

అథఋకారోపధాధాతవః. సూ॥౯౫ (పు॥౮౧)

కృడ-౬	కృధు-౪	కృదీ-౧౦	కృప-౬	కృభీ-౬	కృచ-౧
కృతీ-౬, ౨	కృహూ-౧	కృప-౧౦	కృషా-౪	కృశిర్-౧	కృచ-౧౦
కృప-౧౦	కృణు-౪	కృభీ-౧	కృహ-౨	కృహ-౧	కృచీ-౨
కృపూ-౧	కృషు-౧	కృణు-౪	కృప-౧	కృజ-౧	కృడ-౬
కృశ-౪	కృత-౧౦	కృదిర్-౨	కృప-౪,	కృష-౧	కృణ-౬
కృష-౬	కృతీ-౬	కృప-౧, ౪	,, ౧౦	కృష-౧౦	కృఠ-౧౦
కృత-౧౦	కృప-౧౦	కృప-౫, ౬	కృఠ-౬	కృషా-౫	కృష-౧
కృజ-౧	కృదిర్-౨	,, ౧౦	కృభ-౧౦	కృతీ-౪	కృడ-౬

బృహ-౧౦ మృజ-౧, మృష-౧, రవృడ-౬ వృషు-౧ వృష-౧
 భృజీ-౧ ,, ౧౦, ౨, ,, ౧౦ వృణ-౬ ,, ౧౦ వృభ-౧
 భృడ-౬ మృడ-౬, ౯ వృక-౧ వృణు-౮ వృహ-౧ వృహ-౬
 భృశ-౮, మృణ-౬ వృచీ-౭ వృతు-౧, ౮ ,, ౧౦ వృశ-౬
 ,, ౧౦ మృద-౯ వృజ-౧ ,, ౧౦ వృధు-౧ వృహ-౧౦
 మృగ-౧౦, మృధ-౧ ,, ౧౦ వృధు-౧ వృధు-౧౦ వృష-౮
 ,, ౮ వృశ-౬ వృజీ-౭, ౨ వృధు-౧౦ వృజ-౮, ౬ వృషు-౧

ఏషాం నిజన్తాల్లజి-అచీకృడత్, అచకర్డత్; అచీకృతత్, అచ

కర్డత్; అచీకృపత్, అచకల్పదిత్యాది రూపాణి (౯౫ - సూత్రానుసారేణ) జ్ఞేయాని.

అనిటా-ధాతవః అజన్తా హలన్తాశ్చ (సూ॥౮౦. పు॥౧౦)

అచ-౨	క్రశ్-౧	గా-౩	జ - ౧	దాశ్-౩	దై-౧
ఆచ్-౫	క్రుశ్-౧	గాశ్-౧	జ్య - ౧	దాణ్-౧	ద్విష్-౨
ఇ-౧.	క్రు-౬	గు - ౬	జై - ౧	దిశ-౬	ధాశ్-౩
ఇశ్-౨	క్షీ-౧	గుశ్-౧	జ్ఞా - ౯	దిహ-౨	ధి - ౫
ఇశ్-౨	క్షీ-౫	గృ-౧	జ్ఞా-౯	దిశ్-౮	ధి - ౬
ఇణ్-౨	క్షీ-౬, ౯	గై-౧	జై - ౧	దు-౧, ౫	ధి - ౮
ఈ-౧, ౨	క్షీచ్-౮, ౬	గై-౧	జ్ఞో - ౯	దుష్-౮	ధు-౫, ౧, ౬
ఉచ్-౧	క్షీ-౧	ఘన్-౧	జ్య - ౧	దుష్-౨	ధృ-౧, ౬
ఋ-౧	తుదిర్-౭	ఘశ్-౧	తప-౮, ౧	ద్వశ్-౬	ధట్-
ఋ-౩	తుధ్-౮	ఘృ-౩, ౧	తు - ౨	ద్వప-౮	ధ్వా-౧
ఋ-౫	క్షై-౧	ఘూ-౧	తుద్-౬	ద్వశ్-౧	ధ్యై-౧
శి - ౩	భిద్-౮	ఙశ్-౧	తృప-౮	ద్దశ్-౧	ధ్రు - ౬
శు-౨	,, ౬	చిశ్-౫	త్రై-౧	ద్దై - ౧	ధ్యై-౧
శుశ్-౧, ౬	,, ౭	చిశ్-౧	త్యజ-౧	ద్దో - ౮	ధ్యృ-౧
కృశ్-౫, ౯	ఖుశ్-౧	చ్యుశ్-౧	త్విష-౧	ద్ద్య-౨	ధృష్-౮
,, ౯.	ఖై - ౧	భిద్-౭	వంశ-౧	ద్ద్యై-౧	ధి-౩
క్రీశ్-౯	ఖ్యా-౨.	భుచ్-౬	దహ-౧	ద్దా-౨	లి - ౧
క్రధ్-౮	గమ్-౧	జి - ౧	దా-౨	ద్దు-౧	నుద్-౬

పచో-౧	భృ-౧, ౩	రజ్జో-౧, ౪	జచో-౧	ప్రి-౧	సా-౬
పచో-౪	భృజో-౬	రభ-౧	బా-౬	ప్రో-౧, ౬	స్మ-౬
పా-౧, ౬	భృ-౩	రమ-౧	బిచో-౨	ప్రో-౩	స్వ-౫
బి-౬	మన-౪	రా-౬	బిజో-౩	ప్రో-౧	స్వజో-౬
బిజో-౧	మజో-౬	రాధో-౪, ౫	బిచో-౬	ప్రి-౧	స్మి-౧
బిజో-౨	మా-౧, ౩	రి-౫, ౬	బిజో-౬	జ్జో-౪	స్మ-౧
జో-౪	,, ౪	రిచో-౧, ౨	బిజో-౩, ౩	జ్జో-౧	ప్రో-౧
ప్రక-౪	మిజో-౫	రిజో-౨	బి-౬	పచో-౧, ౬	ప్రో-౧
ప్ర-౩,	మిమా-౧	రి-౪, ౬	బజో-౧	పాధో-౫	స్వజో-౧
,, ౫, ౬	మి-౪, ౩	రుజో-౬	ప్రో-౧	ప-౫, ౩	స్వజో-౬
ప్రో-౧	ముచో-౧, ౬	రుధో-౨	ప్రో-౪	పిచో-౬	స్మి-౪
ప్రో-౬	మృ-౬	రుజో-౬	ప్రో-౧	పిధో-౪	స్వ-౧
ప్రో-౪, ౩	మృశ-౬	రుజో-౧	ప్రో-౪	ప-౧, ౫	పాచో-౧
ప్రో-౧	మజో-౧	ప్రో-౧	ప్రో-౩	స్వ-౧, ౩	ప-౩
జ్జో-౩	మా-౧	లభో-౧	జ్జో-౩	స్వజో-౪, ౬	పా-౫
జ్జో-౧	ప్రో-౧	లా-౬	జచో-౫	స్వజో-౧	ప-౩
పా-౬	యజ-౧	లిచో-౬	పచో-౧	ప్రో-౧	పా-౧, ౩
బధ-౩	యభ-౧	లిచో-౪, ౬	పచో-౧, ౪	పా-౪	పా-౬
బధో-౪	యమ-౧	లిచో-౬	పి-౫	స్వజో-౧	ప్రో-౩
బ్రూ-౬	యా-౧	లి-౪, ౩	పిజో-౨	ప్రో-౬	పా-౧
భజ-౧	యుజో-౩	లుచో-౪, ౬	పాధో-౪	ప్రో-౧	పా-౧
భజో-౨	యుజో-౪	పచో-౧, ౬	పా-౪	ప్రో-౩	పా-౧
భిచో-౨	,, ౨	పచో-౧	ప్రో-౧	ప్రో-౧	పా-౧
భజో-౬, ౨	యధో-౪	పచో-౧	పా-౪	ప్రో-౧	పా-౧

ఆర్ధధాతుకే ఇడాగమంనప్రాప్నువన్తి.

అథ వేటూకః=పాక్షి కేటూకః=వికల్పి తేటూకః (సూ || ౪౨

పు||౧౦) విభాషయా ఇడాగమవస్తః.

అక్షూ-౧.	గాపలా-౧.	తృపలా-౬.	నశ- ౪.	సూ - ౨.
అక్షూ-౨.	గుపూ-౧.	తృంపలా-౯.	బృహలా-౬	,, ౪.
అక్షూ- ౩.	గుపలా-౧.	త్రపూ-౧.	ముహ- ౪.	స్తృపలా-౬.
కృపూ-౪.	గృపలా-౧.	త్వక్షూ-౧.	మృజూ-౨.	స్నిహ-౪.
క్లిదూ-౫.	తక్షూ-౧.	దృప-౪.	రథ - ౪.	స్నుహ-౪.
క్లిశూ-౬.	తక్షూ-౨.	ద్రుహ-౪.	వృహలా-౬.	స్యస్తూ-౧.
క్షమా-౧.	తక్షూ-౨.	ధూ - ౫.	వ్రశ్చ- ౬.	స్వ-౧.
,, ౪.	తృప-౪.	,, ౯.	సిధూ-౧.	ఏతఏవ వేట్టాః

అనిటూ వేటూ భిన్నాస్స ర్వేపి ధాతవః నిత్య మిడాగమవస్త
 ఇతిబోధ్యమ్ || గ్రన్థ గౌరవభియాదిజ్ఞాత్రమిత్థం ప్రదర్శితానాం ధా
 తూనాం త త్తత్ప్రకరణానుసారేణ త త్తత్ప్రక్రియాశ్చను సన్ధేయా
 ఇతి శివమ్ ||

—*ఇతి సజ్జీర్ణప్రకరణమ్.*—

ఫణిపతిభాషితపణ్డితపరిగిపురీ తిమ్మణార్యసత్పుత్రాత్ ||
 ఆసీ త్కృష్ణాచార్యా దావళిరేషాహి ధాతురత్నానామ్ ||
 వ్యాకరణార్ణవమాలోద్యాన్విష్యాహృత్యధాతురత్నాని ||
 ఆవళి రారచితేయం భగవతి కృష్ణే సమర్ప్యతే భక్త్యా ||

ఇతి శ్రీధాతురత్నావళ్యామ్

పూ ర్వా ర్థే

తృతీయావళి స్సమాప్తా.

ధాత్వనుక్రమణికా X త స జ్ఞే-తార్థసూచనా.

సంజ్ఞా.	సజ్ఞాబోధ్యః.	సూ.	సంజ్ఞా.	సజ్ఞాబోధ్యః.	సూ.
భ్యా.	భ్యాదయః	౧౦౦	ణిచ్.	ణిజస్తరూపాణి	౯౧
ల.	అదాదయః	౧౦౦	సక్.	సన్నస్తరూపాణి	౯౦
జు.	జుహేలాత్యా దయః	౧౦౦	ఘ.	ఘటాదయః	౯౦
ది.	దివాదయః	౧౦౦	ఘ.	ఘషాదయః	౫౬
స్వా.	స్వాదయః	౧౦౦	ద్యు.	ద్యుతాదయః	౫౬, ౯౭
తు.	తుదాదయః	౧౦౦	య.	యజాదయః	౯౯
రు.	రుధాదయః	౧౦౦	కు.	కుటాదయః	౯౦
త.	తనాదయః	౧౦౦	ఆత్.	ఆకారే త్సంజ్ఞ కాః	౧౦౩
క్రా.	క్ర్యాదయః	౧౦౦	ఇ.	ఇకారే త్సంజ్ఞ కాః	౯౭
చు.	చురాదయః	౧౦౦	ఇర్.	ఇరిత్సంజ్ఞ కాః	౫౭
వాచు.	వికల్పేనచురా దయః	౧౦౦	ఈ.	ఈకారే త్సంజ్ఞ కాః	౧౦౩
అచు.	అదస్తచురా దయః	౧౦౦	ఉత్.	ఉకారే త్సంజ్ఞ కాః	౧౦౩, ౧౦౫
క.	కణ్ఠ్యాదయః	౧౦౫	ఊ.	ఊకారే త్సంజ్ఞ కాః	౯౭, ౧౦౩
సా.	సోత్రాధాతవః		ఋ.	ఋకారే త్సంజ్ఞ కాః	౯౬
ప్ర.	వైదికాధాతవః		౞.	౞కారే త్సంజ్ఞ కాః	౫౬
ప.	పరస్మైపదీ	౧౪	ఏ.	ఏకారే త్సంజ్ఞ కాః, యాన్తా, మాన్తా, హాన్తాశ్చ,	౬౬
ఆ.	ఆత్మనేపదీ	౧౨	ఓ.	ఓకారే త్సంజ్ఞ కాః	౧౦౪
ఉ.	ఉభయపదీ	౧౩	సూ॥	సూత్రసజ్ఞ్యా	
స.	సకర్మకః	౨, ౧౧౬	పు॥	పుటసజ్ఞ్యా	
అక.	అకర్మకః	౨, ౧౧౬	కృ॥	కృదస్తమ్.	
ద్వి.	ద్వికర్మకః	౨, ౧౧౮	కర్మ	కర్మణిలకారః.	
సే.	సేట్లాధాతవః	౪౦			
అని.	అనిట్లాధాతవః	౪౧			
చే.	చికల్పేట్లాధాతవః	౪౨			

అథ ధాతును క్రమణికా ప్రారభ్యం.

శ్రీకృష్ణం మనసా ధ్యాత్వా కృష్ణేనపితురాజ్ఞయా॥

అనుక్రమణికా ధాతురత్నానాం క్రియతే ౭ధునా॥

అ.

అంశ-విభాజనే. అచు. ఉ. స. సే. అంశయతి-తే|అంశశత్-త|అంశః,
 అంస-సమాఘాతే. అచు.ఉ.స.సే. అంసయతి-తే|అంసశత్-త|అంసః,
 అంహ-భాసనే. చు. ఉ. స. సే. అంహయతి-తే|అంహిహత్-త|అంహః,
 అంహ * గతౌ. భ్వా. ఆ. స. సే. అంహతే|అంహిష్ట|అంహః
 అక-కుటిలగతౌ. భ్వా. ప. అక. సే. అకతి|అకీత్|ఘ-అకయతి-ఆకి
 ఆకి-లక్షణే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. అక్కతే|అక్కిష్ట|అక్కః, అక్కనా
 అకి-లక్షణే-చు. ఉ. ఇ. అక్కయతి|అక్కికత్|కర్-అక్క్యతే|అక్కితః
 అక్షూ-వ్యాప్తాసంహతౌచ. ఉ. భ్వా(పు॥౨౯)అక్ష్యోతి, అక్షతి|అక్షః
 అగ-వక్రగతౌ. భ్వా. ప. అక. సే. అగతి|అగీత్|ఘ-అగయతి|అగితః
 అగద-నీరోగత్వే. క. ప. అక. అగద్యతి రోగిణం వేద్యః. అగదః
 అగి-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. అగితి|అగీత్|అగిమ్, అగినా
 అఘ-పాపకరణే. అచు.ఉ. అక. సే. అఘయతి-తే|అఘుత్-త|అఘమ్
 అఘి-గత్యాక్షేపే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. అఘి తే|అఘిష్ట|అఘిః
 అఙ్క-పదేలక్షణేచ. అచు. ఉ. స. సే. అఙ్కయతి|అఙ్కకత్|అఙ్కః
 అఙ్క-పదే,లక్షణేచ. అచు. ఉ. స. సే. అఙ్కయతి-తే|అఙ్కగత్-త|అఙ్కమ్
 అచ-అవ్యక్తేశ్చ. భ్వా. ఉ. స. సే. అచతి-తే|అచీత్, ఆచిష్ట|అచితః
 అచి-గతౌ,యాచనేచ. భ్వా. ఉ. స. సే. ఇ. అచ్చతి-తే|అచ్చీత్, అచ్చిష్ట
 అచు-గతౌ,యాచనేచ. భ్వా. ఉ. స. సే. ఉత్. అచతి-తే|అక్తః, అక్తవాక్
 అజ-గతిక్షేపణయోః. భ్వా. ప. స. సే. అజతి|వివాయ|అజీషీత్, అజీత్,

* అనన్తచురా దీప్వినా (ధాతుషు) సర్వత్ర ఆకారఉచ్చారణార్థ ఇతి ధ్యాతవ్యమ్.

(పు॥ ౨౪) ణిచి-వాయుతి. అవివయత్ | సని-వివీషతి, అజిజిషతి |
కర్మణి-వియతే- అవాయి | కృత్సు-అజితః, వీతః- అజా- అజిత్యా,
వీత్యా, సంవీయ- అజినమ్, అజిరమ్.

అజి-దీప్తా. ఇ. చు. ఉ. అక. సే. అజ్జయతి-తే | అజ్జజిత్ | అజ్జితః
అజ్జి-విశేషణే-ఉత్. చు. ఉ. స. సే. అజ్జయతి-తే | అజ్జిచత్ | అజ్జితః
అజ్జి-గతాయా-చ నేచ. భ్యా. ఉ. స. సే. అజ్జతి-తే | అజ్జితే, అజ్జిష్ట |
కర్మ - అచ్యతే-అజ్జి | ఉత్-అజ్జిత్యా, అక్త్యా | అక్తః.

అజ్జి-గతిపూజనయోః. ఉత్ | భ్యా. ప. స. సే. అజ్జతి | అనజ్జి | అజ్జితే.

(పు॥ ౨౫) కర్మ-అచ్యతే, అజ్జితే | కృ. అజ్జిత్యా, అక్త్యా | అక్తః.

అజ్జి-వ్యక్తిశక్తికా నిగతిషు. ఉ. రు. ప. స. వే. అనక్తి. (పు॥ ౨౬)

అజ్జితే. సని-అజ్జిజిషతి | ణిచి-అజ్జయతి | కర్మ-అజ్యతే-అజ్జి | అజ్జనమ్.

అట-గతా. భ్యా. ప. స. సే. అటతి | అటిత్ | కర్మణి-అట్యతే | అటనమ్

అటి-గతా. ఇ. భ్యా. ఆ. స. సే. అట్టితే | అట్టిష్ట | ణిచి-అట్టియతి-తే

అట్టి-అతిక్రమహింసయోః. భ్యా. ఆ. స. సే. అట్టితే | అనట్టి | అట్టిష్ట | అట్టిః

అట్టి-అనాదరే. చు. ఉ. స. సే. అట్టియతి-తే | అట్టిటత్ (అటిట్టత్) త |

అఠ-గతా. భ్యా-ప. స. సే. అఠతి | అఠిష్యతి | అఠిత్ | అఠితః

అఠి-గతా. ఇ. భ్యా. ఆ. స. సే. అఠితే | అనఠే | అఠిష్ట | అఠితః

అడ-ఉద్యమే. భ్యా. ప. అక. సే. అడతి | అడిష్యతి | అడిత్ | అడనమ్

అడ్డ-అభియోగే. భ్యా. ప. స. సే. అడ్డతి | అనడ్డ | అడ్డీత్ | అడ్డః

అణ-శబ్దే. భ్యా. ప. అక. సే. అణతి | అణిత్ | ణిచి-అణయతి | అణితః

అణ-ప్రాణనే. ది. ఆ. అక. సే. అణ్యతే | అణిష్ట | ప్రాణితః, అణ్యమానః

అత-సాతత్యగమనే. భ్యా-ప. స. సే. అతతి | అతీత్ | అత్తా, అతి

అతి-బద్ధనే. ఇ. భ్యా. ప. స. సే. అత్తితి | అనత్తి | అత్తిత్ | అత్తిమ్

అద-భక్షణే. అ. ప. స. అని. అత్తి (పు॥ ౨౭) అఘనత్ | అత్తిః, అదనమ్

అది-బద్ధనే. ఇ. భ్యా-ప. స. సే. అద్దితి | అదద్ది | అద్దిత్ | అద్దికః

అన-ప్రాణనే. అ. ప. అక. సే. అనితి (పు||౬౮) ఆసీత్ | ప్రాణః
 (అన) ప్రాణనే. ది. ఆ. అక. సే. అన్యతే | ఆనిష్ట | అనితా | అనః
 అన్ధ-వృక్షయే. అచు. ఉ. స. సే. అన్ధయతి | అన్ధగత్ | అన్ధః
 అవి-శబ్దే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. అమృతే | ఆనమ్బే | ఆమ్బిష్ట | అమ్బుః
 అభి-శబ్దే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. అమృతే | ఆనమ్బే | ఆమ్బిష్ట | అమ్బుః
 అభ్ర-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. అభ్రతి | ఆనభ్ర | ఆభ్రీత్ | ఆభ్రః, అభ్రమ్
 అమ-గతిశబ్దభుక్తిషు. భ్వా. ప. స. సే. అమతి | ఆమీత్ | అన్తః
 అమ-రోగే. చు. ఉ. స. సే. పీడనే-అక, ఆమయతి | ఆమమత్ - ఆమః
 అమ్బు-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. అమ్బుతి | ఆనమ్బు | ఆమ్బీత్ | అమ్బుః
 అమ్బుర-సంవరణే. క. స. అమ్బుర్యతి | మాతరంశిశుః | అమ్బురమ్
 అయ-గతౌ. భ్వా. ఆ. స. సే. అయతే | అయాన్చక్రే | ఆయిష్ట | అయః (పు||౬౯
 అరర-ఆరాత్కర్తృణి. క. స. అరర్యతి | సూతః [సూ||౩౧)
 అర్క-స్తుతౌ, తాపేచ. చు. ఉ. స. సే. అర్కయతి | ఆర్చికత్ | అర్కః
 అర్ఘు-మూల్యే. భ్వా. ప. స. సే. అర్ఘుతి | ఆనర్ఘు | ఆర్ఘీత్ | అర్ఘుః
 అర్చ-పూజాయామ్. భ్వా. ప. స. సే. అర్చతి | ఆనర్చ | ఆర్చీత్ | అర్చా
 అర్చ-పూజనే. చు. ఉ. స. సే. అర్చయతి | ఆర్చిచత్ - త | అర్చయామాస
 అర్జ-అర్జనే. భ్వా. ప. స. సే. అర్జతి | ఆనర్జ | ఆర్జీత్ | అర్జునః - ఆర్జితః
 అర్జ-ప్రతియత్నే. చు. ఉ. స. సే. అర్జయతి | ఆర్జిజత్ - త | ఉపార్జనమ్
 అర్థ-యాచనే. అచు. ఆ. ద్వి. సే. అర్థయతే | ఆర్థత | అర్థః, ప్రార్థనా
 అర్ద-గతౌ. యాచనేచ. భ్వా. ప. స. సే. అర్దతి | ఆనర్ద | ఆర్దీత్ | కర్క-అర్ద్యతే
 అర్ద-హింసాయామ్. చు. ఉ. స. సే. అర్దయతి | ఆర్దిదత్ - త | అర్దితః, అర్దనా
 అర్చ-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. అర్చతి | ఆనర్చ | ఆర్చీత్ | అర్చుదమ్
 అర్వ-హింసాయామ్. భ్వా. ప. స. సే. అర్వతి | ఆనర్వ | ఆర్వీత్ | అర్వణమ్
 అర్హ-పూజాయాం యోగ్యత్వేచ. భ్వా. అర్హతి | ఆనర్హ | ఆర్హీత్ | అర్హణా
 అర్హ-పూజాయామ్. చు. ఉ. స. సే. అర్హయతి | ఆర్హిహత్ - త | అర్హ్యతే
 అల-భూషణపర్యాప్తివారణేషు. భ్వా. ఉ. సే. అలతి | అలీత్, ఆలిష్ట | అలమ్

అవ-రక్షణగతికా నిప్రీతిత్యప్త్యవగమప్రవేశ శ్రవణస్వామ్యర్థ యాచన
 క్రియేచ్ఛాదీప్త్యవాప్త్యాల్లిక్య న హింసాదాన భాగవృద్ధిషు.భ్యా.ప.
 యథాయథంసక, అక. సే. అవతి|ఆవ|అవ్యాత్ | ఆవీత్|కర్తు-అ
 వ్యతే-ఆవి|కృ-అవనిః-అవనమ్-ఉతిః-ఓమ్

అవధీర-అవజ్ఞాయామ్.అచు.ఉ.స.సే. అవధీరయతి-తే| ఆవవధీరత్-త
 అశ-భోజనే.క్ర్యా.ప.స.సే.అశ్నాతి|ఆశీత్|కర్తు-అశ్యతే-ఆశి| అశనమ్
 అశూ-వ్యాప్తాసంహతౌచ. స్వా.ఆ.స.సే. అశ్నుతే| ఆనశే (పు||౭౪)
 ఆశిష్ట,ఆష్ట| కర్తు-అశ్యతే-ఆశి|కృ-అశనిః

అష-గతిదీప్త్యాదానేషు.భ్యా.ఉ.స.సే.అషతి-తే| ఆషీత్,ఆషిష్ట| ఆషితః
 అస-గతిదీప్త్యాదానేషు. భ్యా.ఉ.స.సే.అసతి-తే| ఆసీత్,ఆసిష్ట| అసిః
 అస-భువి.అ.ప.అక-సే.అస్తి(పు||౬౪)అభూత్|నత్,సత్యమ్ (తుమ్
 అసు-క్షేపణే.ది.ప.స.సే. అస్యతి(పు||౫౨)అస్తః,అసిత్వా,అస్తా.అసి

అసు,అసూర్షో-ఉపతాపే. క. అస్యతి,అసూయతి-తే| అసూయా|
 అహ-వ్యాప్తా.స్వా (వై.) ప.స.సే.అహ్నాతి| ఆహీత్|అహితః
 అహి-గతౌఇ. భ్యా. ఆ. స. సే. అంహతే | ఆంహిష్ట | అంహః
 అహి-భాసనే. చు. ఉ. స. సే. అంహయతి-తే| ఆంహిహత్-త

ఆచి-ఆయామే.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.ఆచ్ఛతి|ఆచ్ఛ, ఆనాచ్ఛ|ఆచ్ఛీత్
 ఆన్దోల-దోలనే.అచు.ఉ.స.సే.ఆన్దోలయతి|ఆన్దుదోలత్-త| ఆన్దోలనమ్
 ఆవ్ఱ-లచ్చనే.చు.ఉ.స.సే. ఆపయతి| ఆపిపత్-త| కర్తు-ఆప్యతే-ఆపి
 ఆవ్ఱ-వ్యాప్తా.ఱ.స్వా.ప.స.అని.ఆప్నోతి|ఆప (పు||౭౩) ఆప్తః-ఆపః

ఆస-ఉపవేశనే. అ. ఆ. అక. సే. ఆస్తే (పు||౬౬) ఆసిష్ట|ఆసనమ్

ఇ.

ఇ-గతౌ. భ్యా. ప. స. అని. అయతి| (పు||౨౫) ఐషీత్|ఇతః|ఉదయన్
 ఇక్-స్మరణే.అ.ప.స.అని.(పు||౬౩)ఏతి ఇతః యన్తి|అధ్యగాత్ (అధిపూ
 ఇఖ-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే. ఏఖతి|ఇయేఖ|ఇఖీత్|ఇఖితః [ర్వః)
 ఇఖి-గతౌ.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.ఇఖతి|ఇఖ్వా|ఇచ్ఛకార|ఇఖీత్|ప్రేక్షితః

ఇగి-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. ఇజ్జతి ఇజ్జా ఇచ్చు కార | ఐస్థీత్ | ఇస్థీతమ్
 ఇజ్-అధ్యయనే. అ. ఆ. స. అని. అధీతే (పు||౬౨) అధ్యగీష్ట, అద్యైష్ట |
 ఇట-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. ఏటతి ఇయేట | ఐటీత్ [అధ్యయనమ్
 ఇణ్-గతౌ. అ. ప. స. అని. ఏతి (పు||౬౩) అగాత్ | కర్త-ఈయతే-అగాయి
 ఇత-గతౌ (వై.) భ్వా. ప. స. సే. ఏతతి ఐతీత్ | (క్వాచి తోక-యమ్)
 ఇది-పరమైశ్వర్యే. ఇ. భ్వా. ప. అక. సే. ఇన్దతి ఇన్దా ఇచ్చు కార | ఐస్థీత్ | ఇన్ద్రీః
 ఇన్ధి-దీప్తా. ఈ. రు. ఆ. అక. సే (పు||౬౬) ఇన్ధే | ఐన్ధిష్ట | కర్త-ఇధ్యతే | ఇన్ధనమ్
 ఇరజ్, ఇరజ్, ఇరన్ = ఈర్ష్యాయామ్. క. ఇరజ్యతీత్యాది
 ఇల-స్వప్నక్షేపణయోః. తు. ప. అక. స. సే. ఇలతి ఐలీత్ | ఇలా
 ఇల-ప్రేరణే. చు. ఉ. స. సే. ఏలయతి-తే | ఐలిలత్-త | ఏలా
 ఇలా-విలాసే. క. ఇలాయతి

ఇవి-వ్యాప్తా. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. ఇన్వతి ఇన్వా ఇచ్చు కార | ఐస్థీత్
 ఇష-గతౌ. ది. ప. స. సే. ఇష్యతి ఐషీత్ | ప్రేషః | ఇషితః } (పు||౮౫) [ష్టః
 ఇష-ఆభీక్ష్యే. క్ర్యా. ప. అక. సే. ఇష్ణాతి | ఐషీత్ | ఏషణా }
 ఇషు-ఇచ్ఛాయామ్. ఉత్. తు. ప. స. సే. ఇచ్ఛతి ఐషీత్ | ఏషిత్వా, ఇష్ట్యా-ఇ
 ఈ-గతివ్యాప్తికాన్తిషు. అ. ప. స. అని. ఏతి | అయా ఇచ్చు కార | ఐషీత్ | ఈతిః
 ఈజ్-గతౌ. ది. ఆ. స. అని (పు||౫౩) ఈయతే | అయా ఇచ్చు కే | ఐష్ట | వి+
 ఈతః = వీతః [ఈక్షణమ్

ఈక్ష-దర్శనే. భ్వా. ఆ. స. సే. ఈక్షతే | ఈక్షా ఇచ్చు కే | ఐషీష్ట | ఈషీతః,
 ఈభి-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. ఈజ్జతి ఐజ్జీత్ | ఈజ్జా ఇచ్చు కార
 ఈజ-గతికుశ్చనయోః. భ్వా. ఆ. స. సే. ఈజతే | ఈజా ఇచ్చు కే | ఐజిష్ట |
 ఈజ-స్తుతౌ. అ. ఆ. స. సే (పు||౬౨) ఈజ్టే | ఐడిష్ట | ఈడితః, ఈడా
 ఈజ-స్తుతౌ. చు. ఉ. స. సే. ఈజయతి | ఐడిడత్-త | కర్త-ఈడ్యతే-ఐడి
 ఈర-గతౌ కమ్పనేచ. అ. ఆ. స. సే. ఈర్తే | ఈరా ఇచ్చు కే | ఐరిష్ట | ఈరితః
 ఈర-క్షేపే. గతౌ చ. వా. చు. ఉ. స. సే. ఈరయతి | ఈరయా ఇచ్చు కే | ఐరిరత్-
 త | పక్షే. ఈరతి, ఐరీత్, ఈరణౌ, ఈర్క

కుర్వ్య-కుర్వ్యాయామ్. భ్వా. ప. అక. సే. కుర్వ్యతి | ఐర్ష్యీత్ |
 కుర్వ్య-కుర్వ్యాయామ్. భ్వా. ప. అక. సే. కుర్వ్యతి | ఐర్ష్యీత్ | కుర్వ్యా
 కుశ-విశ్వ ర్యే. అ. అ. స. సే. కుష్టే | విశిష్ట (పు. ౬౭) కుశః, కుశితా. కుశ్వ
 కుష-ఉష్ఠ్యై. భ్వా. ప. స. సే. కుషతి | కుషాఞ్చ కార | ఐషీత్ | [రః
 కుష-గతిహింసాదానేషు. భ్వా. అ. స. సే. కుషతే | కుషాఞ్చ క్రే | ఐషిష్ట |

కర్త-కష్యతే, విషి | కుషా [కుహ

కుహ-చేష్టాయామ్. భ్వా. అ. అక. సే. కుహతే, కుహాఞ్చ క్రే | ఐహిష్ట

ఉ.

ఉక్ష-సేచనే. భ్వా. ప. స. సే. ఉక్షతి | ఉక్షాఞ్చ కార | ఔక్షీత్ | ఉక్షా
 ఉఖ-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. ఉఖతి | ఉఖోభ | ఔఖీత్ | ఉఖా, ఉఖ్యమ్
 ఉఖ-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. ఉఖతి | ఉఖాఞ్చ కార | ఔక్షీత్
 ఉక్ష-శబ్దే. భ్వా. అ. అక. అని. అవతే | ఉషే | ఔష్ట | ఉష
 ఉచ-సమవాయే. ది. ప. స. సే. ఉచ్యతి | ఉచోచ | ఔచత్ | ఉచిశః. పు.
 ఉచి-ఉష్ఠ్యై. ఇ. భ్వా. తు. ప. స. సే. ఉచ్చతి | ఉచ్చాఞ్చ కార | ఔచ్చీత్ | ఉచ్చః
 ఉచి-వివాసే. ఈ. భ్వా. తు. ప. స. సే. ఉచ్చతి | ఔచ్చీత్
 ఉజ్జ-ఉత్సర్గే. తు. ప. స. సే. ఉజ్జతి | ఉజ్జాఞ్చ కార | ఔజ్జీత్ | ఉజ్జః
 ఉఠ-ఉపఘాతే. భ్వా. ప. స. సే. ఉఠతి | ఉఠోఠ | ఔఠీత్
 ఉడ-సంహతౌ. సౌత్రః. ప. అక. సే. ఉడతి | ఔడీత్ | ఉడనమ్
 ఉడవ్-అఘాతే. సౌ. ప. స. సే. ఉడపతి | ఔడపీత్
 ఉద్గ-ఉత్సర్గే. తు. ప. స. సే. ఉద్గతి | ఔద్గీత్ | సర్పస్తవచముద్గవాః
 ఉద్గస-ఉష్ఠ్యై-క్యా-ప-అక-సే. ఉద్గస్మాతి | ఔద్గసీత్
 ఉద్గస-ఉష్ఠ్యై. చు. స. సే. ఉద్గ్రాసయతిశాలికణాభితుః. ఔద్గ్రసత్
 ఉన్ది-క్షేదనే. రు. ప. అక. సే. ఉన్దితి | ఔన్దిత్ | ఉన్దురుః, ఉన్దుమ్ | ఈ
 ఉబ్బ-అర్జవే. తు. ప. అక. సే. ఉబ్బతి | ఉబ్బాఞ్చ కార | ఔబ్బీత్ | ఉబ్బిశః
 ఉభ-పూరణే. తు. ప. స. సే. ఉభతి | ఉభోభ | ఔభీత్
 ఉమ్భ-పూరణే. తు. ప. స. సే. ఉమ్భతి | ఉమ్భాఞ్చ కార | ఔమ్భీత్

ఉర-౧తౌ. సౌ. ప. స. సే. ఓరతి|ఉవోర|బౌరీత్

ఉరన్-బలాధే. క. ఉరస్యతి (పు॥౫) ఉరః, బౌరసః [ప్ర

ఉర్ద-మానేత్రీడాయాళ్ళు.భ్యా.ఆ.స,అక.సే.ఉర్దతే|ఉర్దాళ్ళు|కే|బౌర్ది

ఉర్వహింసాయామ్-భ్యా.ప. స. సే. ఉర్వతి|ఉర్వాళ్ళు|కార|బౌర్వీత్

ఉల-దానే. సౌ. ప. స. సే. ఓలతి|బౌలీత్ [ఉప్తః

ఉష-దాహే.భ్యా.ప.స.సే.ఓషతి|ఉవోషఓషాళ్ళు|కార|బౌషీత్|ఉషా,

ఉషన్-ప్రభాతీభావే. క. ఉషస్యతి|ఉషన్-ఉషసీ

ఉహిర్-అర్దనే.ఇర్.భ్యా.ప.స.సే.ఓహతి|ఉవోహ|బౌహత్, బౌహీత్

ఉఠ-ఉపఘాతే. భ్యా. ప. స. సే. ఉఠతి|బౌఠీత్

ఉన-పరిహణే. అచు. ఉ. స. సే. ఉనయతి-తే|బౌననత్-త|ఉనమ్

ఉయీ-తస్తుసంతా నె.భ్యా.ఆ.స.సే. ఉయితే|బౌయిష్ట|ఉతమ్|ఈ

ఉర్జ-బలప్రాణనయోః.చు.ఉ.స.సే. ఉర్జయతి-తే|బౌర్జి జత్-త| (యః

ఉర్ణుళ్ళ-ఆచ్ఛాదనే.అ.స.సే (పు॥౬౮) ఉర్ణాతి, ఉర్ణోతి|ఉర్ణా, ఉర్ణా

ఉష-రుజాయామ్.భ్యా.ప.స.సే.ఉషతి|బౌషీత్|ఉషరః, ఉషణమ్

ఉహ-వితర్కే.భ్యా.ఆ.స.సే.ఉహతే| బౌహిష్ట|ఉహః, ఉహః

ము. [ముతుః

ము-౧తిప్రాపణయోః.భ్యా.ప.స.అని. ముచ్చతి|ఆర|ఆర్షీత్|(పు॥౩౨)

ము-౧తౌ.జు.ప.స.అని.ఇయర్తి|ఆరత్|అరమ్-ముతమ్ ముణమ్

ముక్షి-హింసాయామ్.స్వా.వై.ప.స.అని.ముక్షిణోతి(ము-ఇతికేచిత్-

తన్యతే ముణోతి||రిక్షీత్యేకే)

ముచ-స్తుతౌ. తు. ప. స. సే. ముచతి|ఆనర్చ| ఆర్చీత్|ముక్, ముక్తమ్

ముచ్చ-౧తీన్ద్రియప్రళయమూర్తిభావేషు. తు. ప. స, అక. ముచ్చతి

ఆనర్చ| ఆర్చీత్ [ప్ర|ముజః

ముజ-౧తిస్థానార్జనోపార్జనేషు.భ్యా.ఆ.స,అక.సే.అర్జతే|ఆన్యజే|ఆర్జి

ముజి-భర్జనే.ఇ.భ్యా.ఆ.స.సే.ముజ్జతే|ముజ్జాళ్ళు|కే|ముజీషమ్

ముణ-౧తౌ.త.ఉ.స.సే.ముణోతి, ఆర్ణోతి;ముణతే|ఆర్ణీత్; ఆర్ణిష్ట|

ముత-జుగుప్సాకృపయోః.సౌ.ఆ.స.సే.ముతీయతే (పు॥౮౫)

ఋఢు-వృద్ధా.డి.ప.అక.సే.ఋధ్యతి|ఆనర్థ|పు-అర్థత్|ఋర్థమ్ } ఉత్.
 ఋఢు-వృద్ధా.స్వా.ప.అక.సే.ఋధోతి|ఆనర్థ|ఆర్థీత్|సమృద్ధిః }
 ఋఢ-హింసాయామ్.తు.ప.స.సే.ఋఢతి|ఆనర్థ|ఆర్థీత్ [తే
 ఋన్ఢు-హింసాయామ్.తు.ప.స.సే.ఋన్ఢతి|ఋన్ఢాఞ్చుకార|ఆర్థీఢ్
 ఋషీ-గతా.ఈ.తు.ప.స.సే.ఋషతి|ఆనర్థ|ఆర్థీత్|ఋషిః
 ఋ-గతా.క్యా.ప.స.సే.ఋణాతి|అరాఞ్చుకార|అరి(రీ)తా|ఆర్థీత్

ఏ.

ఏజ్య-దీప్తా. భ్వా. ఆ. అక. సే. ఏజతే|ఏజాఞ్చుక్రే|ఏజిష్ట|ఏజమానః|
 ఋ-ఏజయతి, ఏజిజత్ [జనమేజయః
 ఏజ్య-కమ్పనే. భ్వా. ప. స. సే. ఏజతి|ఏజాఞ్చుకార|ఏజీత్|ఏజన్-ఋ.
 ఏఠ-విచాధాయామ్.భ్వా.ఆ.స.సే. ఏఠతే|ఏఠాఞ్చుక్రే|ఏఠిష్ట|ఏఠమానః
 ఏఢ-వృద్ధా.భ్వా.ఆ.అక.సే. ఏఢతే|ఏఢాఞ్చుక్రే|ఏఢిష్ట|ఏఢమానః; ఏఢి
 ఏలా- ఏలాసే. క. ఏలాయతి|| [తః (పు|| ౩౭)
 ఏష్య-గతా.భ్వా.ఆ.స.సే.ఏషతే|ఏషాఞ్చుక్రే|ఏషిష్ట|ఏషణమ్-ఋ. ఏష
 యతి, ఏషిషత్|ఏషమాణః.

ఓ.

ఓఖ్య-శోషణాలమర్థయోః. భ్వా. ప. స. అక. సే. ఓఖతి|ఓఖాఞ్చుకార|
 ఔఖీత్|ఋ-ఓఖయతి-ఔచిఖత్-త|ఓఖన్
 ఓజ-బలతేజసోః.అచు.ఉ.అక.సే.ఓజయతి-తే|ఔజజత్-త|ఓజః
 ఓణ్య-అపనయనే.భ్వా.ప.స.సే.ఓణతి|ఓణాఞ్చుకార|ఔణీత్|ఋ-ఓణ
 యతి-ఔణిణత్-త
 ఓలడి-ఉత్క్షేపే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.ఓలణ్ణయతి-తే|ఔలలణ్ణత్-త

క.

కక-తౌల్యే.భ్వా.ఆ.స.సే.కకతే|చకకే|అకకిష్ట|కకమానః-కకితః-కాకః
 కకి-గతా.ఇ.భ్వా.ఆ.స.సే.కక్-తే|అకక్కిష్ట|కక్కిః-కక్కితః
 కక్క-హసనే.భ్వా.ప.అక.సే.కక్కతి|అకక్కిత్|కక్కనమ్

కఖ-హసనే. భ్వా. ప. అక. సే. కఖతి|అకఖీత్, అకాఖీత్ | ఏదితస్తుఅక
కగ-క్రియామాత్రే. భ్వా. ప. సే. కగతి|అకగీత్ | ఏ-ఘ. [ఖీత్-ఘ

కచ-శబ్దే. భ్వా. ప. అక. సే. కచతి|అకచీత్, అకచీత్ | కచః

కచ-బన్ధనే. భ్వా. ఆ. స. సే. కచతే|అకచిష్ట|కచితః-వికచః

కచి-దీ ప్తిబన్ధనయోః. ఇ. భ్వా. ఆ. అక, స. సే. కచ్చి|తే|అకచ్చిష్ట|కచ్చిక్ః

కజ-మదే. భ్వా. ప. అక. సే. కజతి|అకజీత్, అకజీత్ | కజితః

కజి-రో హి. ఇ. సౌ. త్రః. ప. సే. కజ్జి|అకజ్జీత్ | కజ్జః

కట-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. కటతి|అకటీత్, అకటీత్ | కటిః

కటి-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. కట్టితి|అకట్టిత్ | కట్టికః

కటీ-గతౌ. ఈ. భ్వా. ప. స. సే. కటితి|అకటీత్, అకటీత్ | కట్టః

కటే-వర్ణావరణయోః. భ్వా. ప. స. సే. కటతి|అకటీత్ | ఏ. [కరోరః

కఠ-కృచ్ఛ్రీజీవనే. భ్వా. ప. అక. సే. కఠతి|అకఠీత్, అకఠీత్ | కఠినమ్-

కఠి-ఆధ్యానే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. ఉత్క-ణ్ణ తే|ఉదకణ్ణిష్ట|ఉత్క-ణ్ణా

కఠి-శోకే. వాచు. ఇ. ప. స. సే. కణ్ణయతి-తే|అచకణ్ణత్-త|పక్షే-కణ్ణతి|

అకణ్ణీత్ | కణ్ణః | కణ్ణాలః [కడమ్బః

కడ-మదేభక్షణేచ. భ్వా. తు. ప. సే. కడతి|అకడీత్, అకడీత్ | కడకః,

కడి-హర్షే తుషాపకరణేచ. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. కణ్ణతే|అకణ్ణిష్ట|కణ్ణితః

కడి-భదనే రక్షణేచ. చు. ఉ. స. సే. కణ్ణయతి-తే|అచకణ్ణత్-త|

కడ్డ-కార్క-శ్యే. భ్వా. ప. అక. సే. కడ్డతి|అకడ్డీత్ | కడ్డితః

కణ-గతౌ. భ్వా. ఘ. ప. స. సే. కణతి|అకణీత్, అకణీత్ || [ణః

కణ-నిమీలనే. చు. ఉ. అక. సే. కాణయతి-తే|అచీకణత్, అచకాణత్ | కా

కణ్ణూఞ్ - గాత్రవిఘ్నణే. క. ఉ. కణ్ణూయతి, కణ్ణూయ తే|కణ్ణూః

కత్థ-శ్లాఘాయామ్. భ్వా. ఆ. స. సే. కత్థతే|అకత్థిష్ట|కత్థనమ్

కత్ర-శ్లేధిల్వ్యే. అచు. ఉ. అక. సే. కత్రయతి-తే|అచకత్రత్-త|

కథ-వాక్యప్రబన్ధనే. అచు. ఉ. స. సే. కథయతి-తే|అచకథత్-త|కథకః

కద-వైక్లవ్యే. భ్వా. ఆ. అక. సే. ఘ. కదతే|అకదిష్ట|ఇదిచ్చ-కన్దతే

కని-ఆపశ్యనేరోదనేచ.ఇ.భ్యా.ప.స, అక.సే.కన్దతి|అకన్దీత్|కన్దితః
 కన-శ్చిక్తికాన్తిగతిషు.భ్యా.ప.అక,స.సే.కనతి|అకానీత్,అకనీత్|కని
 కపి-చలనే.ఇ.భ్యా.ఆ.అక.సే.కమ్పతే|అకమ్పిష్ట|కమ్పనమ్|| [తః
 కబ్బ-వర్ణే.ఋ.భ్యా.ఆ.సే.కబతే|అకబిష్ట|ణిచి-కాబయతి|అచకాబత్
 కము-కాన్తా ఉత్.భ్యా.ఆ.స.సే.కామయతే (పు|| ౪౧) కృ||కాన్తః.

కమిత్వా, కాన్త్యా-కామయమానః

కమ్బ-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.కమ్బతి|అకమ్బీత్|కమ్బులః|| [రః
 కర్క-హసనే.సౌత్రః.ప.అక.సే.కర్కతి.అకర్కీత్|కర్కటః, కర్క
 కర్ణ-వ్యభనే.భ్యా.ప.స.సే.కర్ణతి|అకర్ణీత్|కృ||కర్ణితః
 కర్ణ-భేదనే.అచు.ఉ.స.సే.కర్ణయతి-తే|అచకర్ణత్-త|ఆజ్ఞూర్వశ్చే

చ్చృవణే-ఆకర్ణయతి-తే|కృ||కర్ణః.ఆకర్ణనమ్

కర్త(కర్తృ)-శైథిల్యే.అచు.ఉ.స.సే.కర్తయతి-తే|అచకర్తత్-త|
 కర్త-కుత్సితేశబ్దే.భ్యా.ప.అక.సే.కర్తతి|అకర్తీత్|కర్తః,కర్తమః
 కర్చ,కర్వ-దర్పే.భ్యా.ప.అక.సే.కర్చతి,కర్వతి|అకర్చీత్|కర్వటః
 కల-శబ్దసజ్ఞాభ్యానయోః.భ్యా.ఆ.అక,స.సే.కలతే|అకలిష్ట|కలితః,కలః
 కల-గతౌసజ్ఞాభ్యానేచ.అచు.ఉ.స.సే.కలయతి-తే|అచకలత్-త|
 కల-క్షేపే.(ప్రేరణే)చు.ఉ.స.సే.కాలయతి|అచీకలత్-త|కలనా.కలిః

కల్ల-అవ్యక్తేశబ్దే.భ్యా.ఆ.అక.సే.కల్లతే|అకల్లిష్ట|కల్లాలః
 కవృ-వర్ణనే.భ్యా.ఆ.స.సే.ఋ.కవతే|అకవిష్ట|కవిః-కావ్యమ్
 కశ-గతిశాసనయోః.భ్యా.ప.స.సే.కశతి|అకాశీత్,అకశీత్|కశా
 కశ-గతిశాసనయోః.అ.ప.స.సే.కష్టే-కశాతే-కశతే,కక్షే|అకశిష్ట
 కష-హింసాయామ్.భ్యా.ప.స.సే.కషతి|అకాషీత్,అకషీత్|కషణః-క
 కస-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.కసతి|అకాసీత్,అకసీత్|కసనమ్. [ప్రమ్

కస-గతిశాసనయోః.అ.ఆ.స.సే.కన్తే-కసాతే-కసతే|అకసిష్ట
 కసి-గతిశాసనయోః.ఇ.అ.ఆ.స.సే.కన్తే|అకన్తిష్ట|కన్తః [కాశ్చేక్షా
 కాక్షి-కాశ్చేక్షాయామ్.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.కాశ్చేక్షతి|అకాశ్చేక్షీత్|

కాచి- దీప్తిబద్ధనయోః. భ్వా. ఆ. అక. స. సే. కాశ్చ తే | అకాశ్చిష్టా
 కాల-కాలోపదేశే | అచ-స. సే. కాలయతి-తే | అచకాలత్-త | [ఇన్] నమ్
 కాశ్య-దీప్తా. ఋ. భ్వా. ఆ. అక. సే. కాశ తే | అకాశిష్టా | కాశః
 కాశ్య-దీప్తా. ఋ. ది. ఆ. అక. సే. కాశ్య తే | ణిచి-అచకాశత్-త |
 కాస్య-దీప్తా. ఋ. ది. ఆ. అక. సే. కాస్య తే | అకాసిష్టా | ణిచి-అచకాసత్
 కాస్య-శబ్దకుత్సాయామ్. ఋ. భ్వా. ఆ. అక. సే. కాస తే | అకాసిష్టా | కాసః
 కి-జ్ఞానే. జు. ప. స. అని. చి కేతి | కేతా | అక్షేషీత్ | కి తవః
 కిట-త్రాసే. భ్వా. ప. అక. సే. కేటతి | అక్షేటిత్ | కృ || కిటిః
 కిత-నివాసేరో గాపనయే సంశయే చ. భ్వా. ప. అక. స. సే. చికిత్సతి (౪౫)
 కిల-శైత్యక్రీడనయోః. తు. ప. స. అక. సే. కిలతి | అక్షేలిత్ | కిల తేహారిరిత్యపి
 కిల-క్షేపే. చు. ప. స. సే. కలయతి | అచి కేలత్ | కిల. కిలాసమ్
 కిష్క-హింసాయామ్. చు. ఆ. స. సే. కిష్కయ తే | అచికిష్క-త | కిష్కుః
 కీట-వర్ణే. చు. ఉ. స. సే. కీటయతి-తే | అచీకిటత్-త | కీటః
 కీల-బద్ధనే. భ్వా. ప. స. సే. కీలతి | కీలితా | అక్షేలిత్ | కీలా-కీలకః
 కు-శబ్దే. అ. ప. స. అనిట్. కౌతి | కోతా | అకౌషీత్ | కుః
 కుక-ఆదానే. భ్వా. ఆ. స. సే. కోక తే | అకోకేష్ట | కోకః
 కుక్ష-శబ్దే. భ్వా. ఆ. స. అని. కవ తే | కోతా | అకోష్ట | కువమ్
 కుక్ష-శబ్దే. తు. కు. ఆ. స. అని. కువ తే | కుతా | అకుత |
 కుచ-శబ్దే తారే. భ్వా. ప. అక. సే. కోచతి | కోచితా | అకోచీత్
 కుచ-సమృచ్ఛనాదౌ. భ్వా. ప. స. సే. కోచతి | అకోచీత్ | కుచః, సజ్కో-చః
 కుచ-సజ్కో-చనే. కు. తు. ప. అక. సే. సజ్కు-చతి | కుచితా | అకుచీత్
 కుజి-అవ్యక్తే శబ్దే. ఇ. భ్వా. ప. అక. సే. కుజ్జతి | అకుజ్జీత్ | కుజ్జః
 కుజు-స్తేయకరణే. భ్వా. ఉత్. ప. స. సే. కోజతి | అకోజీత్ | కోజనమ్
 కుఞ్-శబ్దే. ఇత్. క్రా. ఉ. స. అని. కునాతి, కునీ తే | కోతా
 కుట-కౌటిల్యే. తు. కు. ప. స. సే. కుటతి | కుటితా | అకుటీత్ | కుటః-కుటిలః
 కుటి-ప్రతాపనే. చు. ఆ. స. సే. కోటయ తే | అచూకుటత్ | కోటః-కోటిః
 కుటి-వైకల్యే. భ్వా. ఇ. ప. అక. సే. కుణ్ణతి | అకుణ్ణీత్ | కుణ్ణః ||
 కుటుమ్బ-ధృతౌ పరివారే చ. చు. ఆ. సే. కుటుమ్బయ తే | అచుకుటుమ్బత్

కుట్ట-ప్రతాపనే.చు.ఆ.స.సే.కుట్టయతే|అచుకుట్టత|కుట్టకః
 కుట్ట-చ్ఛేదనభర్తృనయోః.చు.ఉ.స.సే.కుట్టయతి-తే|కుట్టనీ
 కుఠ-చ్ఛేదనే.సౌత్రః.ప.స.సే.కోఠతి|అకోఠీత్|కుఠారః
 కుఠి-ఆలస్యేప్రతిఘాతేచ.భ్యా.ఇ.ప.అక.సే.కుఠ్ఠతి|అకుఠ్ఠీత్|కుఠ్ఠితః
 కుడ-దాల్యే.తు.కు.ప.అక.సే.కుడతి|కుడితా|అకుడిత్
 కుడి-దాహే.భ్యా.ఆ.స.సే.ఇ.కుఱ్ఱతే|అకుఱ్ఱిష్ట|కుఱ్ఱః
 కుడి-వైకల్యే.భ్యా.ప.అక.సే.ఇ.కుఱ్ఱతి|అకుఱ్ఱీత్|కుఱ్ఱలమ్
 కుడి-రక్షణే.చు.ఉ.స.సే.ఇ.కుఱ్ఱయతి-తే|అచుకుఱ్ఱత్-త|కుఱ్ఱికా
 కుణ-శబ్దోపకరణయోః.తు.ప.స.సే.కుణతి|కోణితా|అకోణీత్|కోణః
 కుణ-ఆమన్త్రణే.అచు.ఉ.స.సే.కుణయతి-తే|అచుకుణత్-త|కుణః
 కుత్స-అవక్షేపణే.చు.ఆ.స.సే.కుత్సయతే|అచుకుత్సత|కుత్సా,కుత్సి
 కుఠ-పూతీభావే.ది.ప.అక.సే.కుఠ్యతి|అకోఠీత్|కుఠః,కుఠా [తః
 కుఠి-హింసాసంకల్పశనయోః.భ్యా.ప.స.సే.ఇ.కుఠ్ఠతి|అకుఠ్ఠీత్|కుఠ్ఠితః
 కుద్రి-మిథ్యాభాషణే.చు.ఇ.ప.అక.సే.కుద్రియతి|అచుకుద్రిత్|
 కున్ఠ-సంక్లేషణే.క్ర్యా.ప.స.సే.కుఠ్ఠాతి|కున్ఠితా|అకున్ఠీత్|కున్ఠన్
 కుప-కోపే.ది.ప.అక.సే.పు.కుప్యతి|కోపితా|అకుపత్|కోపః [తః
 కుప-ద్యుతౌ,భాషార్థే.చు.ఉ.అక.సే.కోపయతి|అచుకుపత్-త|కోపి
 కుపి-ఆచ్ఛాదనే.వాచు.ఉ.స.సే.ఇ.కుమ్పయతి-తే|అచుకుమ్పత్-
 త|పక్షే-కుమ్పతి-అకుమ్పీత్
 కుబి-ఆచ్ఛాదనే.వాచు.ఉ.స.సే.ఇ.కుమ్పయతి-తే|పక్షే-కుమ్పతి|
 కుభి-పిఠానే.చు.ప.స.సే.ఇ.కుమ్పయతి|అచుకుమ్పత్|కుమ్భః
 కుమార(ల)-క్రీడాయామ్.అచు.ఉ.అక.సే.కుమారయతి|అచుకుమార
 కుర-శబ్దే.తు.ప.అక.సే.కురతి|అకోఠీత్|కురన్-కురలః [త్-త
 కుర్ద-క్రీడాయామ్.భ్యా.ఆ.అక.సే.కూర్దతే|అకూర్దిష్ట|కూర్దనమ్
 కుల-సంస్థానేబంధుమచ.భ్యా.ప.అక.సే.కోలతి|అకోలీత్|కులమ్
 కుశ-క్షేషే.ది.పు.ప.స.సే.కుశ్యతి|అకుశత్|కుశః,కుశలమ్

కుశి-శబ్దోపకరణయోః.ఇ.తు, చు.కుంశతి|కుంశయతి-తే (కుసీతికచిత్)
 కుష-నిషగ్నార్.క్ర్యా.ప.సే.కుష్ణాతి|అకోషీత్|(పు॥౧౦)కుష్ణమ్
 కుషభ-క్షేపే.క.కుషభ్యతికన్దుకంవిలాసీ.కుషభః
 కుసు-స్సంశ్లేషణే.ది.ప.స.సే.కుస్యతి|పు-అకుసత్|కుసుమమ్
 కుస్త్య-గన్ధేదశణే.చ.చు.ఆ.స.సే.కుస్త్యయతే|అచుకుస్త్యత|
 కుహ-విస్తాపనే.అచు.ఆ.స.సే.కుహయతే|అచుకుహత|కుహకః
 కూ-శబ్దే.క్రా.అక.ఉ.సే.ప్పాదిః.కునాతి|కునీతే|అకావీత్, అకవిష్ట
 కూజ్-ఆర్తస్వరే.తు.కు.ఆ.అక.సే.కువతే|అకువిష్ట
 కూజ-అవ్యక్తశబ్దే.భ్వా.ప.స.సే.కూజతి|అకూజీత్|కూజన్, కూజితః
 కూట-అప్రదానే.చు.ఆ.స.సే.కూటయతే|కూటః
 కూట-దాహేమన్త్రణే.చ.అచు.ఉ.స.సే.కూటయతి-తే|అచుకూటత్|
 కూడ-ఘనీభావేభక్షణే.చ.తు.ప.సే.కూడతి|అకూడిత్|కూడణ
 కూణ-సంజ్ఞోచే.చు.ఆ.అక.సే.కూణయతే|అచుకూణత|కూణిః
 కూప-దౌర్బల్యే.అచు.ఉ.సే.కూపయతి-తే|అచుకూపత్-త|కూపః
 కూల-ఆవరణే.భ్వా.ప.స.సే.కూలతి|అకూలీత్|కూలమ్|కూలకః
 కృజ్-కరణే.త.ఉ.స.అని.కరోతి, కరుతే|అకార్జీత్, అకృత|ణిచి-కార
 యతి.అచీకరత్|కర్మ-క్రియతే-అకారి|కృ॥కరణమ్, కృతిః|కుర్వణ
 కృజ్-హింసాయామ్.ఇత్.స్వా.ఉ.స.అని.కృణోతి, కృణుతే|
 కృడ-ఘనత్వే.తు.ప.అక.సే.కృడతి|అకర్డిత్|
 కృతీ-ధేదనే.ఈ.తు.ప.స.సే.కృన్తతి|అకర్తీత్|కృత్తిః, కృత్తమ్
 కృతీ-వేష్టనే.రు.ప.స.సే.కృణత్తి|అకర్తీత్|కృత్తికా
 కృప-దౌర్బల్యే.అచు.ఉ.అక.సే.కృపయతి-తే|కృపా. [ప్రః
 కృపూ-సామర్థ్యే.భ్వా.ఆ.అక.వే.ఉ.కల్పతే|అకృపత్-అకల్పిష్ట|కృ
 కృవి-హింసాకరణయోశ్చ.ఇ.భ్వా.స.సే.కృణోతి(పు॥౨౯)
 కృశ-తనూకరణే.ది.ప.స.సే.కృశ్యతి|పు-అకృశత్|కృశః
 కృష-విలేఖనే.తు.ఉ.స.అని.కృషతి-తే|(పు॥౩౪-౫౬)కృషిః

కృష-విలేఖనే.భ్వా.ప.స.అని.కర్షతి|అక్రాక్షీత్,అకార్షిత్,అకృష్ట
కృష-విజ్ఞానే.తు.ప.స.సే.కిరతి|అకారిత్|వికిరణమ్ [త్|కర్షకః

కృష-విజ్ఞానే.చు.ఆ.స.సే.కారయతే|అచీకరత|వికిరః [రి(రీ)ష్ట,కిరిః.

కృష్ణో-హింసాయామ్.క్ర్యా.ఉ.స.సే.కృణాతి,కృణీతే|అకారిత్,అక

కృత-సంశబ్దే.చు.ఉ.స.సే.కీర్తయతి-తే|అచిక్తిర్తత్-తక్తిర్తిః [తనమ్

కేత-శ్రావణేనిమన్త్రణే.అచు.ఉ.స.సే. కేతయతి-తే|అచికేతత్-తక్

కేపు-కమ్పనేగతౌచ.ఋ.భ్వా.ఆ.అక.సే.కేపతే|అకేపిష్ట|కేపః

కేలా-విలాసే.క.కేలాయతి విలాసీ కామాత్|కేలా

కేల్య-చలనే.భ్వా.ప.స.సే.ఋ.కేలతి|అకేలీత్|కేలిః

కేవ-సేవనే.ఋ.భ్వా.ఆ.స.సే.కేవతే|అకేవిష్ట|కేవలమ్.కేవికా

కై-శబ్దే.భ్వా.ప.అక.అని.కాయతి|అకాసీత్|కాయః

క్షధ- హింసాయామ్.వాచు.ఉ.పక్షేభ్వా.ప.స.సే.ఘ. క్షధయతి-తే|

అచిక్షధత్-త||క్షధతి|అక్షాధీత్|క్షాధః (క్షస్తః

క్షసు- కాటిల్యే. ది. ప. అక. సే.ఉత్.క్షస్యతి|అక్షాసీత్|క్షసనమ్|

క్షసు- దీప్తా. ఉత్. వాచు. ఉ. క్షసయతి-తే| అచిక్షసత్-త| పక్షే-

క్షసతిత్యాది [ష్ట|క్షూతిః

క్షూ-శబ్దే.క్ర్యా.ఉ.స.సే. క్షూనాతి-క్షూనీతే|అక్షూవీత్-అక్షూవి

క్షూయా-శబ్దేఉన్దనేచ.భ్వా.ఆ.ఈ.క్షూయతే|అక్షూయిష్ట|క్షూతః|

క్తర-హూర్చనే.భ్వా.ప.అక.సే.క్తరతి|అక్తారీత్|క్తరః [క్రథమ్

క్రథ- హింసాయామ్. భ్వా.ప.స.సే.క్రథతి|అక్ర (క్రా) థీత్|ఘ-క్రథం

క్రథ-ప్రతిహర్షే.చు.ఉ.స.సే.క్రాథయతి-తే|అచిక్రథత్-త|క్రథనమ్

క్రద-వైక్లబ్యే.భ్వా.ఆ.అక.సే.క్రదతే|అక్రదిష్ట|ఘ-క్రన్దతే

క్రది-ఆహ్వానేరోదనేచ.భ్వా.ప.స.సే.ఇ.క్రన్దతి|అక్రన్దీత్|క్రన్దనమ్

క్రన్ద-సాతత్యేశబ్దే.చు. ఉ. అక. ప్రాయేణాజ్ఞూర్వః.ఆక్రన్దయతి-తే|

అచక్రన్దత్-త|అక్రన్దనమ్ [క్రపయతి|అచిక్రపత్

క్రప- కృపాయాంగతౌ. భ్వా. ఆ. అక. సే.ఘ.క్రపతే|అక్రపిష్ట|ణిచి-

క్రము-పాదవిషయే. భా. ప. స. సే. క్రామ్యతి, క్రామతి అక్రమిత్ | ఉత్
 క్ర-శక్తి. భా. ప. స. సే. క్రసతి | క్రాసః, క్రసితః | [క్రాస్తః, క్రమః.
 క్రోధ-క్రవ్యవినియోగే. క్రా. ఉ. స. అని. క్రీణాతి, క్రీణితే | విక్రీణనమ్, క్రేతా
 క్రోధ-వినియోగే. భా. ప. అక. సే. క్రీడతి | అక్రీడిత్ | క్రీడా
 క్రోధ-శక్తి. తు. ఆ. స. అని. క్రవతే | అక్రవిష్ట | క్రుతః
 క్రోధ-గతికాటిల్యాల్పభావయోః. భా. ప. క్రుచ్చతి | క్రొచ్చః
 క్రుచ్చ-వినియోగే. తు. ఆ. అక. సే. క్రుడతే | అక్రోడిష్ట | క్రోడః
 క్రుచ్చ-కోపే. ది. ప. అక. అని. క్రుచ్చతి | క్రు-అక్రుధత్ | క్రోధః
 క్రుచ్చ-ఆపశ్యనేరోదనేచ. భా. ప. స. అని. క్రోశతి | అక్రుతుత్ | ఆక్రోశః
 క్రుచ్చ-హింసాయామ్. భా. ప. సే. క్రుధతి | క్రు-క్రుధంక్రుధమ్, క్రాధంక్రాధమ్
 క్రుచ్చ-వైక్రవ్యే. భా. ఆ. అక. సే. క్రుదతే | అక్రుదిష్ట | క్రు-క్రుదయతి-అచిక్రుదత్
 క్రుచ్చ-ఆపశ్యనేరోదనేచ. భా. ప. స. సే. క్రుదతే | అక్రుదిష్ట
 క్రుచ్చ-వ్యక్తాయాంవాచి. అచు. ఉ. అక. సే. క్రుపయతి | అచక్రుపత్
 క్రుచ్చ-గ్గానా. ది. ప. అక. సే. ఉత్. క్రామ్యతి, క్రామతి | అక్రమత్. క్రాస్తః
 క్రుచ్చ-పరదేవనే. భా. ఉ. అక. సే. క్రుక్రిన్దతి-త్ | అక్రిన్దిత్, అక్రిన్దిష్ట
 క్రుచ్చ-ఆర్థిభావే. ఉ. ది. ప. అక. సే. క్రుక్రిన్దతి | క్రు-అక్రిదత్ | క్రుక్రిన్దమ్-క్రదః
 క్రుచ్చ-ఉపతాసే. ఉత్. ది. ఆ. అక. సే. క్రుశ్యతే | అక్రుశిష్ట | క్రుశః, క్రుశః
 క్రుచ్చ-విబాధనే. ఉ. క్రా. ప. స. సే. క్రుశ్మాతి | అక్రుశిత్, అక్రుశిత్ | క్రుశితా
 క్రుచ్చ-మదే. ఋ. భా. ఆ. అక. సే. క్రుబతే | అక్రుబిష్ట | క్రుబః | [క్రుష్టా
 క్రుచ్చ-గతా. భా. ఆ. స. అని. క్రువతే | అక్రువిష్ట | విక్రువః
 క్రుచ్చ-వధే, అవ్యక్తాయాంవాచి. భా. ఆ. స. సే. క్రుశతే | అక్రుశిష్ట | క్రుశితః
 క్రుచ్చ-శక్తి. భా. ప. అక. సే. క్రుణతి | అక్రుణిత్, అక్రాణిత్ | క్రుణః, క్రాణః
 క్రుచ్చ-నిష్పాకే. భా. ప. స. సే. క్రుధతి | అక్రుధిత్ | క్రాధః, క్రుధితః
 క్రుచ్చ-గతా. ఋ. భా. ప. స. సే. క్రులతి | అక్రులిత్ | క్రులితః
 క్రుచ్చ-హింసాయామ్. భా. ఆ. స. సే. క్రుజతే | అక్రుజిష్ట | క్రు-క్రుజయతి
 క్రుచ్చ-గతిదానయోః. భా. ఆ. స. సే. క్రుజ్జతే | అక్రుజిష్ట |

క్షణి-కృచ్చ్రజీవనే.ఇ.చు.ఉ.అక.సే.క్షణ్యయతి-తే|అచక్షణ్యత్-త
 క్షణు-హింసాయామ్.ఉత్.త.ఉ.స.సే.క్షణోతి,క్షణుతే|క్షణః
 క్షద-భక్షణే.సాత్రః.ఆ.స.సే.క్షదతే|(అక్షదిష్ట,అక్షత్)
 క్షప-ప్రేరణే.చు.ఉ.స.సే.క్షాపయతి-తే|అచిక్షపత్-త|క్షపణః
 క్షప-క్షే.అచు.ఉ.స.సే.క్షపయతి-తే|అచక్షపత్|క్షపా
 క్షపి-సహనే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.క్షమ్పయతి-తే|అచక్షమ్పత్-త|
 క్షమా-సహనే.ఉ.ది.ప.స.వే.క్షామ్యతి|పు-అక్షమత్|క్షాన్తిః
 క్షమాష్-సహనే.ఉ.భ్యా.ఆ.స.వే.క్షమతే|అక్షమిష్ట,అక్షంస్త|క్షమా
 క్షర-సञ్చలనే.భ్యా.ప.అక.సే.క్షరతి|అక్షారీత్|క్షరః
 క్షల-శౌచే.చు.ఉ.స.సే.క్షాలయతి-తే|అచిక్షలత్-త|క్షాలితః
 క్షల-చలనే.భ్యా.ప.స.సే.క్షలతి|అక్షలీత్|క్షలితః
 క్షి-క్షయే.భ్యా.ప.అక.అని.క్షయతి|అక్షేషీత్|క్షయః,క్షీణః
 క్షి-హింసాయామ్.స్వా.ప.స.అని.క్షిణోతి|క్షితః-క్షేతా
 క్షి-నివాసగత్యోః.తు.ప.అక.అని.క్షియతి|క్షేతా|క్షితిః
 క్షి-హింసాయామ్.క్ర్యా.ప.స.అని.క్షిణాతి|అక్షేషీత్ [క్షిత,అక్షేణిష్ట
 క్షిణు-హింసాయామ్.ఉత్.త.ఉ.స.సే.క్షిణోతి,క్షిణుతే|అక్షేణీత్-అ
 క్షిప-ప్రేరణే.ది.ప.స.అని.క్షిప్యతి|క్షేప్తా|అక్షేప్పీత్|క్షేపణం,విక్షేపః
 క్షిప-ప్రేరణే.తు.ఉ.స.అని.క్షిపతి-తే|అక్షేప్పీత్,అక్షిప్త|క్షేపకః
 క్షిపు-నిరసనే.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.క్షేవతి|అక్షేవీత్|క్షేవకః
 క్షిపు-నిరసనే.ది.ప.స.సే.ఉత్.క్షీవ్యతి|అక్షేవీత్|క్షేవితా
 క్షీ-హింసాయామ్.భ్యా.ప.స.అని.క్షయతి|క్షేతా|అక్షేషీత్|క్షయః
 క్షీజ-అవ్యక్తేశబ్దే.భ్యా.ప.అక.సే.క్షీజతి|అక్షీజీత్|క్షీజనమ్
 క్షీబృ-మదే.ఋ.భ్యా.ఆ.అక.సే.క్షీబతే|అక్షీబిష్ట|క్షీబః,ప్రక్షీబితః
 క్షీష్-హింసాయామ్.షిత్.క్ర్యా.ప.స.అని.క్షీణాతి|క్షేతా|అక్షేషీత్|
 క్షు-శబ్దే.అ.ప.అక.సే.క్షౌతి|క్షువితా|అక్షువీత్|క్షుతః,క్షయధుః
 క్షుదిర్-సమ్ప్రణే.ఇర్.రు.ఉ.స.అని.క్షుణ్తి|క్షున్తే|అక్షుదత్,అక్షౌ
 క్షీత్-అక్షుత్|క్షౌత్తా క్షౌదః-క్షుణ్ణః [క్షుధితః
 క్షుధ-బుభుక్షాయామ్.ది.ప.అని.క్షుధ్యతి|క్షౌద్ధా|పు-అక్షుధత్|క్షుత్-

కుభ-సంకలనే.భా.ఆ.స.సే.కుభతే|కుభితా|అకుభిష్ట|కుభః

కుభ-సంకలనే.ది.ప.స.సే.కుభ్యతి|పు-అకుభత్|కుభ్యః-కుభ్యక

కుభ-సంకలనే.క్ర్యా.ప.స.సే.కుభ్నతి|అకుభీత్|కుభణమ్

కుర-విలేఖనే.తు.ప.స.సే.కురతి|కురతా|అకురీత్|కురమ్

క్షే-భక్షణే.అచు.ఉ.స.సే.క్షేయతి-తే|అచిక్షేత్-త|

క్షే-నిరసనే.భా.ప.స.సే.క్షేవతి|క్షేవితా|అక్షేవీత్|క్షేవనమ్

క్షే-క్షయే.భా.ప.అక.అని.క్షాయతి|క్షాయతా|అక్షాసీత్|క్షామః

క్షో-క్షేపే.అచు.ఉ.స.సే.క్షోటయతి-తే|అచుక్షోటత్-త|క్షోటః

క్షు-తేజనే.అ.ప.స.సే.క్షౌతి|క్షౌవితా|అక్షౌవీత్|క్షౌవితః [తా

క్షౌ-విధూననే.ఈ.భా.ఆ.స.సే.క్షౌయతే|అక్షౌయిష్ట|క్షౌయి

క్షీ-నిమేషణే.భా.ప.అక.సే.క్షీలతి|అక్షీలీత్|క్షీలనమ్

క్షీ-క్షేపే.భా.ఆ.అక.సే.క్షేడతే|అక్షేడిష్ట|క్షేడితః, క్షేడః

(ఇ)క్షీ-క్షేపే.సే.క్షేషాసమోచనయోః. ఇత్.ఆత్.భా.ఆ.సే.క్షేషతే

అక్షీషత్-అక్షేడిష్ట|క్షేషః.ప్రక్షేడితః(ది-క్షేష్యతీతికేచిత్)

(ఇ)క్షీ-క్షేపే.అవ్యక్తేశస్తే. ఇత్.ఆత్.భా.ప.క్షేషతి|అక్షేషీత్|క్షీ

క్షే-క్షేపే.గతా.ఋ.ప.స.సే.క్షేలతి|అక్షేలీత్|క్షేలా [స్మః

ఖి.

ఖక్(ఖి)-హసనే.భా.ప.అక.సే.ఖక్తి|అకక్తిత్|ఖక్తనమ్

ఖచ-బంధనే.అచు.ఉ.స.సే.ఖచయతి-తే|అచఖచత్-త|ఖచితః

ఖచ-ధూతప్రదూర్భావే.క్ర్యా.ప.అక.సే.ఖచ్ఛాతి|అఖా(ఖ)చీత్

ఖజ-మథే.భా.ప.స.సే.ఖజతి|అఖా(ఖ)జీత్|ఖజః, ఖాజః

ఖజి-గతివైక్లవ్యే.ఇ.భా.ప.అక.సే.ఖజ్జతి|అఖజ్జీత్|ఖజ్జః

ఖట-కాక్షాయామ్.భా.ప.స.సే.ఖటతి|అఖా(ఖ)టీత్|ఖటీ, ఖట్వా

ఖట్ట-సంవరణే.చు.ఉ.స.సే.ఖట్టయతి-తే|అచఖట్టత్-త|ఖట్టికా

ఖడ-భేదే.చు.ఉ.స.సే.ఖడయతి-తే|అచీఖడత్-త|ఖడః, ఖడ్గః

ఖడి-మథే.ఇ.భా.ఆ.స.సే.ఖడ్జి|అఖడ్జిష్ట|ఖడ్జితః, ఖడ్జిః

ఖడి-భేదనే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.ఖణ్డయతి-తే|అచఖణ్డత్-త|ఖణ్డనమ్
 ఖద-స్థే ర్యేహింసాయాఞ్చ.భ్వా.ప.స.సే.ఖదతి|అఖా(ఖ)దీత్ |ఖదనమ్
 ఖద-సంవరణే.చు.ఉ.స.సే.ఖాదయతి-తే|అచీఖదత్-త [ఖననమ్
 ఖను-అవదారణే.ఉత్.భ్వా.ఉ.స.సే.ఖనతి-తే| అఖా(ఖ)నీత్ , అఖనిష్ట|
 ఖర్జ-పూజనేవ్యథనేచ.భ్వా.ప.స.సే.ఖర్జతి|అఖర్జీత్ |ఖర్జనమ్
 ఖర్జ-దన్దకూకే.భ్వా.ప.స.సే.ఖర్జతి|అఖర్జీత్ |ఖర్జనమ్
 ఖర్చ(ర్వ)-గతౌ.భ్వా.ప.స.సే.ఖర్చతి|అఖర్చీత్
 ఖర్వ-దర్శే.భ్వా.ప.స.సే.ఖర్వతి|అఖర్వీత్ |ఖర్వః, ఖర్వటః
 ఖల-సఞ్చలనే.భ్వా.ప.స.సే.ఖలతి|అఖాలీత్ |ఖలః
 ఖవ-ఘాతప్రాదుర్భావే.క్ర్యా.ప.స.సే.ఖానాతి|అఖా(ఖ)వీత్
 ఖష-హింసాయామ్.భ్వా.ప.స.సే.ఖషతి|అఖా(ఖ)షీత్
 ఖాద్య-భక్షణే.ఋ.భ్వా.ప.స.సే.ఖాదతి|అఖాదీత్ |ఖాదకః
 ఖిట-త్రాసే.భ్వా.ప.అక.సే.ఖేటతి|అఖేటిత్ |ఖేటకః, ఆఖేటః
 ఖిద-దైవ్యే.డి.ఆ.అక.అని.ఖిద్యతే|అఖిత్త|ఖిద్యక్, ఖిన్దుః
 ఖిద-పరిఘాతే.తు.ప.అక.అని.ఖిన్దతి|ఖేత్త|అఖైత్సీత్ |ఖిన్దక్
 ఖిద-దైవ్యే.రు.ఆ.అక.అని.ఖిన్తే|ఖిన్తాతే-ఖిన్తతే|అఖిత్త|ఖేదః
 ఖిల-ఉఞ్చై.తు.ప.స.సే.ఖిలతి|ఖేలితా|అఖేలీత్ |ఖిలమ్
 ఖున్-శబ్దే.జిత్.భ్వా.ఆ.అక.అని.ఖవతే|అఖోష్ట|ఖాతా
 ఖుజ-స్తేయకరణే.భ్వా.ప.స.సే.ఉత్.ఖోజతి|అఖోజీత్ |ఖోజకః
 ఖుడ-సంవరణే.తు.ప.స.సే.ఖుడతి|అఖోడీత్ |ఖోడః
 ఖుడ-భేదనే.చు.ఉ.స.సే.ఖోడయతి-తే|అచుఖోడత్-త|
 ఖుడి-ఖణ్డనే.ఇ.వాచు.ఉ.పక్షే.భ్వా.ప.స.సే.ఖుణ్డయతి-తే|ఖుణ్డతి|
 ఖుర-చ్ఛేదనే.తు.ప.స.సే.ఖురతి|ఖౌరితా|అఖోరీత్ |ఖురః, ఖురతీ
 ఖుర్-క్రీడాయామ్.భ్వా.ఆ.అక.సే.ఖూర్తతే|అఖూర్డిష్ట|ఖూర్దనమ్
 ఖేట-(డ)భోజనె.అచు.ఉ.స.సే.ఖేటయతి-తే|అచిఖేటత్-త|ఖేటః
 ఖేల-గతౌ.భ్వా.ప.స.సే.ఖేలతి|అఖేలీత్ |ఖేలనమ్
 ఖేవ-సేవనే.ఋ.భ్వా.ఆ.స.సే.ఖేవతే|అఖేవిష్ట|ఖేవః

ఖై-ఖవనే.భ్వా.ప.స.అని.ఖాయతి|ఖాలా|అఖాసీత్|ఖాతః
 ఖోట-(డ)క్షే.పే.అచు.ఉ.స.సే.ఖోటయతి-తే|అచుఖోటత్-త|ఖోటః
 ఖొట్య-గత్యాఘాతే.ఋ.భ్వా.ప.స.సే.ఖొటతి|అఖొటిత్|ఖొటకః
 ఖొర్ప-గతిప్రతిఘాతే.ఋ.భ్వా.ప.స.సే.ఖొరతి|అఖొరీత్|ఖొరః
 ఖొల్య గతివైకల్యే.ఋ.భ్వా.ప.స.సే.ఖొలతి|ణిచి-అచుఖొలత్|
 ఖ్యా-ప్రకథనే. అ. ప. స.సే.ఖ్యాతి|ఖ్యాతు|అఖ్యాత్|ఖ్యాయాత్,ఖ్యే
 యాత్|అయంధాతు రార్ధధాతుకే నప్రయుజ్యతే

గ.

గగ్గు-హననే.భ్వా.ప.స.సే.గగ్గుతి|అగగ్గీత్|గగ్గునమ్
 గజ-మదేశబ్దేచభ్వా.ప.అక,స.సే.గజతి|అగా(గ)జీత్|గజః
 గజి-శబ్దే.భ్వా.ప.స.సే.ఇ.గజ్జితి|అగజ్జీత్|గజ్జః,గజ్జా
 గడ-సేచనే.భ్వా.ఘ.ప.స.సే.గడతి|అగాడీత్,అగడీత్|గడుః
 గడి-వదనైకదేశే.ఇ.భ్వా.ప.స.సే.గణ్ణితి|అగణ్ణీత్|గణ్ణః [గణః
 గణ-సఖ్యానే. అచు. ఉ.స.సే.గణయతి-తే|అజీగణత్,అజగాణత్-త|
 గద-వ్యక్తాయాంవాచి.భ్వా.ప.స.సే.గదతి|గదః,గదితః
 గద-శబ్దే.అచు.ఉ.అక.సే.గదయతి-తే|అజగదత్-త|గదా
 గద్దద-వాక్ష్పలనే.కణ్ణ్వాడిః|గద్దద్యతి|గద్దదః
 గన్ధ-అర్ధనే.చు.ఆ.స.సే.గన్ధయతే|అజగన్ధత్|గన్ధః-గన్ధనమ్
 గమ్బ-గతౌ.ఘ.భ్వా.ప.స.అని.గచ్ఛతి|గన్తా|గమిష్యతి|అగమత్|గతిః
 గర్ఘ-గతౌ.భ్వా.ప.స.సే.గర్ఘతి|అగర్ఘీత్|గర్ఘరః
 గర్జ-శబ్దే.భ్వా.ప.అక.సే.గర్జతి|అగర్జీత్|గర్జనమ్-గర్జితః
 గర్జ-ధ్వనౌ.చు.ఉ.అక.సే.గర్జయతి-తే|అజగర్జత్-త
 గర్ద-శబ్దే.భ్వా.ప.అక.సే.గర్దతి|అగర్దీత్|గర్దనమ్,గర్దభః
 గర్ద-శబ్దే.చు.ఉ.అక.సే.గర్దయతి-తే|అజగర్దత్-త|గర్దితః
 గర్ధ-అభికాక్షే టౌయామ్.చు.ఉ.గర్ధయతి-తే|అజగర్ధత్-త|గర్ధనమ్
 గర్చ-గతౌ.భ్వా.ప.స.సే.గర్చతి|అగర్చీత్
 గర్వ-దర్పే.భ్వా.ప.అక.సే.గర్వతి|జగర్వ|అగర్వీత్|గర్వః-గర్వితః

గర్వ-మానే.అచు.ఆ.అక.సే.గర్వయతే|అజగర్వత్|గర్వః

గర్హ-(ల్హ)కుత్సాయామ్.భ్యా.ఆ.స.సే.గర్హతే|అగర్హిష్ట|గర్హణమ్

గర్హ-నిన్దనే.వాచు.ఉ.పక్షే.భ్యా.గర్హయతి-తే|అజగర్హత్-త||గర్హితః

గల-భక్షణే.భ్యా.ప.స.సే.గలతి|అగాలీత్|గలః

గల-ప్రసవణే.చు.ఆ.అక.సే.గాలయతే|అజీగలత|గళితః

గల్భ-ధాస్త్వై.భ్యా.ఆ.స.సే.గల్భతే|అగల్భిష్ట|ప్రగల్భః

గవేష-మార్గణే.అచు.ప.స.సే.గవేషయతి|అజగవేషత్|గవేషణౌ

గహ-గహనే.అచు.ఉ.స.సే.గహయతి-తే|అజగహత్-త|గహనమ్

గా-స్తుతౌ.జు.(వై.)ప.స.అని.జిగాతి|జగౌ|అగాసీత్

గాజ్-గతౌ.జిత్.భ్యా.ఆ.స.అని.గాతే|జగే|అగాస్త|గాతౌ

గాత్ర-వేధిత్యే.అచు.ఆ.అక.సే.గాత్రయతే|అజగాత్రత్|గాత్రమ్

గాధృ-ప్రతిష్ఠాలిప్సయోర్గ్రీణేచ.ఋ.భ్యా.ఆ.అక.సే.గాధతే|అగాధిష్ట

గాహూ-విలోడనే.ఉ. భ్యా.ఆ. స.వే. గాహతే| అగాహిష్ట, అగాధ

గు-పురీషోత్సర్గే.తు.ప.అక.అని.కు.గువతి|గుతా|అగుత (పు||౪౨)

గుజ్-అప్యక్తేశబ్దే.జిత్.భ్యా.ఆ.అక.అని.గవతే|గోతా|అగోష్ట

గుజ-శబ్దే.తు.ప.స.సే.కు.గుజతి|గుజితా|అగుజీత్

గుజ-కూజనే.భ్యా.ప.అక.సే.గోజతి|గోజితా|అగోజీత్|గోజనమ్

గుజీ-అప్యక్తేశబ్దే.ఇ.భ్యా.ప.అక.సే.గుజ్జతి|అగుజ్జీత్|గుజ్జా

గురి-వేష్టనే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.గుణయతి-తే|అజగుణత్-త|గుణితః

గుడ-రక్షణే.తు.ప.స.సే.కు.గుడతి|గుడితా|అగుడిత్|గుడః

గుడి-వేష్టనే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.గుణయతి-తే|అజగుణత్-త|గుణనమ్

గుణ-ఆమన్త్రణే.అచు.ఉ.స.సే.గుణయతి-తే|అజగుణత్-త|గుణః

గుద-(ధ)క్రీడాయామ్.భ్యా.ఆ.అక.సే.గోదతే|అగోదిష్ట|గోదః

గుధ-రోషే.క్ర్యా.ప.అక.సే.గుధ్నతి|గోధితా|అగోధీత్|గోధః

గుధ-పరివేష్టనే.ది.ప.స.సే.గుధ్యతి|గోధితా|అగోధీత్|గుధ్యన్ [౪౪]

గుప-గోపనేనిన్దనేచ.భ్యా.ఆ.స.సే.నిన్దాన్తే-ఋగుప్సతే|అజగుప్సిష్ట(పు||

గుప-వ్యాకుల త్వే.చి.ప.స. సే.గుప్యతి | గోపితా | పు-అగుపత్ | గోపితః
 గుప-భాషా క్షే.చు.ప.స. సే. గోపయతి | అజూగుపత్ | గోపయన్
 గుపూ-రక్షణే.ఉ.భ్యా.ప.స. వే. గోపాయతి | (పు|| ౨౯) అగోపాయాత్
 గుఫ-గ్ర. న్నే.తు.ప. సే. గుఫతి | అగోఫీత్ [అగోపీత్, అగాఫీత్ | గుప్తః
 గుమ్భ-గ్ర. న్నే.తు.ప.స. సే. గుమ్భతి | అగుమ్భీత్ | గుమ్భనమ్. గుమ్భః
 గురీ-ఉద్యమనే.తు.ఆ.అక. సే. కు. ఈ. గురతే | అగురిష్ట | గురితా
 గుర్ద-క్రీణాయామ్. భ్యా.ఆ.అక. సే. గూర్దతే | అగుర్దిష్ట | గూర్దనమ్
 గుర్ద-నికేతనేకుర్దనేచ.చు.ఉ. సే. గూర్దయతి-తే | అజుగూర్దత్-త |
 గుర్వీ-ఉద్యమనే.భ్యా.ప.అక. సే. ఈ. గూర్వతి | అగుర్వీత్ | గూర్ణః
 గుహూ-సంవరణే.భ్యా.ఉ. స.వే. ఉ. గూహతి-తే | గోహితా, గోఢా

(పు|| ౪౬) గూహిత్యా, గూఢ్యా. గూఢః-గుహ్యామ్

గురీ-ఉద్యమనే.చు.ఆ.అక. సే. ఈ. గూరయతే | అజూగురత | గూర్ణః
 గూరీ-హింసాగత్యోః. ఈ.ది.ఆ.స. సే. గూర్యతే | అగూరిష్ట | గూర్ణః
 గృ-సేచనే.భ్యా.ప.అక. అని. గరతి | గరితా | అగార్షీత్ | గరః, గరణమ్
 గృజ-శబ్దే.భ్యా.ప.అక. సే. గర్జతి | అగర్జీత్ | ణిచి-గర్జయతి | అజీగృజత్,
 గృజ-శబ్దే.ఇ.భ్యా.ప. సే. గృజ్జతి | అగృజ్జీత్ [అజగర్జత్-గర్జనమ్
 గృధు-అభికాక్షాయాం. ఉత్.ది.ప.స. సే. గృధ్యతి | పు-అగృధత్ | గృధ్నుః
 గృహ-గ్రహణే.అచు.ఆ.అక. సే. గృహయతే | అజగృహత | గృహమ్
 గృహూ-గర్హణే.ఉ.భ్యా.ఆ.స.వే. గర్హతే | అగర్హిష్ట, అఘృక్షత | గర్హా
 గృా-నిగరణే.తు.ప.స. సే. గరతి, గిలతి | అగారీ(లీ)త్ | గిలనమ్
 గృా-శబ్దే.క్ర్యా.ప.స. సే. గృణాతి | గరి(రి)తా | అగారీత్ | గృణన్
 గృా-విజ్ఞానే.చు.ఆ.స. సే. గారయతే | అజీగరత | గారయన్
 గేప్ప-చలనే.ఋ.భ్యా.ఆ.అక. సే. గేపతే | అగేపిష్ట | ణిచి-అజిగేపత్ [నమ్
 గేవ-సేవనే.ఋ.భ్యా.ఆ.స. సే. గేవతే | అగేవిష్ట | ణిచి- అజిగేవత్ | గేవ
 గేప్ప-అన్విచ్ఛాయామ్.ఋ.భ్యా.ఆ. సే. గేషతే | అగేషిష్ట | అజిగేషత్
 గై-శబ్దే.భ్యా.ప.స. సే. గాయతి | గాతా | అగాసీత్ | గాయకః, గాయన్

గోమ-ఉపతేపనే.అచు.ఉ.స.సే.గోమయతి-తే|అజుగోమత్-త|గోమకః

గోష్ఠ-సంజ్ఞాతే.భ్యా.ఆ.అక.సే.గోష్ఠతే|అగోష్ఠిష్ఠ|గోష్ఠితా

గ్రథ-కౌటిత్యే.సన్దర్భే.భ్యా.ఆ.అక.సే.గ్రథతే|అగ్రథిష్ఠ|గ్రథనమ్

గ్రథి-కౌటిత్యే.ఇ.భ్యా.ఆ.అక.సే.గ్రథతే|గ్రథితా|అగ్రథిష్ఠ|గ్రథః

గ్రథ-సన్దర్భే.క్ర్యా.ప.స.సే.గ్రథాతి|గ్రథ్యాత్|ఆగ్రథీత్ |గ్రథిః

గ్రథ-బన్ధనే.వాచు.ఉ.స.సే. గ్రథయతి-తే| అజగ్రథత్-త|పక్షే-గ్రథతి

గ్రసు- అదనే. ఉత్. భ్యా. ఆ. స. సే. గ్రసతే| అగ్రసిష్ఠ| గ్రసిత్యా,

గ్రస్తా-గ్రస్తః

[గ్రసతి|అగ్ర(గ్రా)సీత్|గ్రాసః

గ్రస- గ్రహణే.వాచు.ఉ.పక్షే.భ్యా.సే.గ్రాసయతి-తే|అజిగ్రసత్-త||

గ్రహ- ఆదానే.వాచు.ఉ.పక్షే.భ్యా.ప.స.సే. గ్రాహయతి- తే| అజిగ్ర

హత్-త|గ్రహతి|గ్రహః

[గ్రహిష్ఠ|గ్రహీతః

గ్రహ-ఉపాదానే.క్ర్యా.ఉ.స.సే.గృహ్ణతి,గృహ్ణీతే| అగ్రహీత్, అగ్ర

గ్రుచు-స్తేయకరణే.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.గ్రోచతి|అగ్రుచత్, అగ్రోచీత్

గ్రసు-అదనే.ఉత్.భ్యా.ఆ.స.సే.గ్రసతే|అగ్రసిష్ఠ|గ్రస్తః

గ్రహ-ఆదానే.వాచు.ఉ.స.సే.గ్రాహయతి-తే|పక్షే.భ్యా.గ్రహతి|గ్రహః

గ్రుచు-స్తేయకరణే.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.గ్రోచతి|అగ్రుచత్, అగ్రోచీత్

గ్రుచ్చి-గతౌ.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.గ్రుచ్చతి|అగ్రుచ్చత్, అగ్రుచ్చీత్

గ్రేప-దైన్యే.ఋ.భ్యా.ఆ.స.సే.గ్రేపతే|అగ్రేపిష్ఠ|గ్రేపనమ్

గ్రేప-కమ్పనే.ఋ.భ్యా.ఆ.స.సే.గ్రేవతే|అగ్రేవిష్ఠ|గ్రేవితః

గ్రేప-అన్విచ్ఛాయామ్.ఋ.భ్యా.ప.స.సే.గ్రేషతే|అగ్రేషిష్ఠ

గ్రే-హర్షక్షయే.భ్యా.ప.అక.అని.గ్రాయతి|గ్రాతా|అగ్రాసీత్|గ్రాసః

ఘ.

ఘఘ(ఘ)-హసనే.భ్యా.ప.అక.సే.ఘఘతి|అఘఘీత్, అఘాఘీత్

ఘట-చేష్టాయామ్.భ్యా.ఆ.అక.సే.ఘ.ఘటతే|అఘటిష్ఠ|ణిచి-ఘటయతి

అజీఘటత్-త|కర్-ఘట్యతే-అఘా(ఘ)టి|ఘటఙ్ఘటమ్, ఘాటఙ్ఘటమ్

ఘట-సంజ్ఞాతే.చు.ఉ.అక.సే.ఘాటయతి-తే|అజీఘటత్-త|ఘటా

ఘట- ద్యుతాభాసా క్షేచ. వాచు. ఉ. పక్షే భ్వా. ప. ఘటయతి- తే | ఘటః
అఘా(ఘ)టీత్ | ఘటనమ్, ఘటః

ఘటి- భాసా క్షే. ఇ. చు. ఉ. అక. సే. ఘట్టయతి- తే | అజఘట్టత్ - త | ఘట్టా

ఘట్ట- చలనే. భ్వా. ఆ. స. సే. ఘట్టతే | అఘట్టిష్ట | ఘట్టితః - ఘట్టః

ఘట్ట- చలనే. చు. ఉ. స. సే. ఘట్టయతి- తే | అజఘట్టత్ - త - ఘట్టనమ్ [ణిష్ట

ఘణ- దీప్తా. ఉత్. త. ఉ. అక. సే. ఘణోతి, ఘణతే | అఘా(ఘ)ణీత్, అఘ

ఘమ్బ(ర్బ)- గతా. భ్వా. ప. స. సే. ఘమ్బతి, ఘర్బతి [తన్తు తేఘవ తే

ఘషి- తురణే. ఇ. భ్వా. ఆ. అక. సే. ఘంషతే | అఘంషిష్ట | ఘషేతి కేచిత్ -

ఘన్- అదనే. ఇ. భ్వా. ప. స. అని. ఘనతి | అఘనత్ | ఘస్తా. ఘాసః

ఘణి- గ్రహణే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. ఘణితే | అఘణిష్ట | ఘణనమ్

ఘక్ష- శబ్దే. జిత్. భ్వా. ఆ. అక. అని. ఘవతే | ఘాతా | అఘాష్ట [ఘాటకః

ఘట- పరివర్తనే. భ్వా. ఆ. స. సే. ఘాటతే | ఘాటితా | అఘాటిష్ట.

ఘట- ప్రతిఘాతే. తు. వు. ప. స. సే. ఘటతి | ఘటితా | అఘటీత్. ఘటః

ఘడ- వ్యాఘాతే. తు. కు. ప. స. సే. ఘడతి | ఘడితా | అఘడీత్

ఘణ- భ్రమణే. భ్వా. ఆ. అక. సే. ఘాణతే | అఘాణిష్ట | ఘాణా | ఘాడః

ఘణ- భ్రమణే. తు. ప. అక. సే. ఘుణతి | ఘాణితా | అఘాణీత్ | ఘుణః

ఘణి- గ్రహణే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. ఘుణితే | అఘుణిష్ట [ఘారః

ఘుర- భీమార్తశబ్దయోః. తు. ప. అక. సే. ఘురతి | ఘారితా | అఘారీత్

ఘుషి- కాన్తికరణే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. ఘుంషతే | అఘుంషిష్ట [ఘూషః

ఘుషిర్- అవిశబ్దనే. భ్వా. ప. స. సే. ఇర్. ఘూషతి | అఘుషత్, అఘూషీత్ |

ఘుషిర్- విశబ్దనే. వాచు. ఉ. పక్షే భ్వా. ప. ఘూషయతి- తే | అజూఘుషత్ - త

ఘూరి- హింసాపయోహః న్యోః. ఈ. ది. ఆ. సే. ఘూర్యతే | అఘూరిష్ట | ఘూ

ఘూర్ణ- భ్రమణే. భ్వా. ఆ. స. సే. ఘూర్ణతే | అఘూర్ణిష్ట | ఘూర్ణితః [ర్ణః

ఘూర్ణ- భ్రమణే. తు. ప. స. సే. ఘూర్ణతి | అఘూర్ణీత్ | ఘూర్ణనమ్

ఘృ- తురణదీప్త్యోః. జ. వై. ప. అక. అని. జిఘర్తి | అఘూర్షీత్ | ఘృతమ్

ఘృ- సేచనే. భ్వా. ప. స. అని. ఘరతి | ఘర్తా | అఘూర్షీత్ | ఘర్తః

ఘృ-ప్రసవణే.చు.ఉ.స.సే.ఘృరయతి-తే|అజీఘరత్-త|ఘృరితః
 ఘృణి-గ్రహణే.ఇ.భ్వా.ఆ.సే.ఘృణ్ణితే|అఘృణ్ణిష్ట|ఘృణ్ణితః (ఘృణిః
 ఘృణు-దీప్తా.ఉత్.త.ఉ.అక.సే.ఘృణోతి,ఘృణోతి|ఘృణుతే,ఘృణుతే|
 ఘృషు-సఙ్ఘ్నై.ఉత్.భ్వా.ప.స.సే.ఘృషుతి|అఘృషీత్|ఘృషుణమ్,ఘృష్యః
 ఘృష-అసనే.చు.ప.స.సే.ఘృషయతి-తే|అజుఘృషత్-త|ఘృషితః
 ఘ్రూ-గన్ధోపాదానే.భ్వా.ప.స.అని.జిఘ్రుతి||ఘ్రూతా|అఘ్రూత్,అఘ్రూ

జ.

[సీత్|ఘ్రూణః

జుజ్-శబ్దే.జిత్.భ్వా.ఆ.అక.అని.జవతే|జోతా|అజవిష్ట|జవః

చ.

చక-తృప్తా.ప.అక.సే.చకతి|అచాకీత్,అచకీత్|ఘ-చకయతి|చకితః
 చక-తృప్తాప్రతిఘాతేచ.భ్వా.ఆ.అక,స.సే.చకతే|అచకిష్ట|చకోరః
 చకాస్మ-దీప్తా.ఋ.అ.ప.అక.సే.చకాస్తి|చకాసితా|అచకాసీత్|చ
 చకి-భ్రాన్తా.ఇ.సౌత్రః.ప.అక.సే.చక్కితి|అచక్కిత్ [కాసితః
 చక్కి-వ్యధనే.చు.ఉ.స.సే.చక్కియతి-తే|అచచక్కిత్-త|చక్కితః
 చక్షిజ్-వ్యక్తాయాంవాచి.ఇజీత్.అ.ఆ.స.సే.చక్షే|పు||౬౭ ఆచక్షాణః
 చఘ-చపేటాదానే.(వై)స్వా.ప.స.సే.చఘ్నాతి|అచాఘీత్,అచఘీత్
 చఙ్ఘ్య-గతౌ.ఉత్.భ్వా.ప.స.సే.చఙ్ఘ్యతి|అచఙ్ఘీత్|చఙ్ఘ్చ,చఙ్ఘ్యః
 చట-భేదనే.చు.ఉ.స.సే.చాటయతి-తే|అచీచటత్-త|చటకః,చటుః
 చటే-వర్షావరణయోః.ఏ.భ్వా.ప.స.సే.చటతి|అచటీత్||చాటుః-చటు
 చడి-కోపే.భ్వా.ఆ.అక.సే.ఇ.చణ్ణితే|అచణ్ణిష్ట|చణ్ణః,చణ్ణీ [లః
 చడి-కోపే.చు.ఉ.అక.సే.చణ్ణయతి-తే|అచచణ్ణత్-త|చణ్ణయన్
 చణ-దానే(గతౌ).భ్వా.ప.చణతి|అచ(చా)ణీత్||ఘ.చణయతి|చణకః
 చతే-యాచనే.భ్వా.ఉ.ద్వి.సే.ఏ.చతతి-తే|అచతీత్-అచతిష్ట|చతురః
 చది-ఆప్లవదనేదీప్తాచ.ఇ.భ్వా.ప.అక.సే.చన్దతి|అచన్దీత్|చన్దనః,చన్ద్రః
 చదే-యాచనే.భ్వా.ఉ.ద్వి.సే.ఏ.చదతి-తే|అచదీత్-అచదిష్ట|చదనమ్
 చన-సౌంసాశబ్దయోః.భ్వా.ప.సే.చనతి|అచా(చ)నీత్|ఘ-చనయతి

చన-శ్రద్ధోపహాననయోః. వాచు. ఉ. అక. సే. చానయతి-తే| అచీచనత్-త|
 చప-సాన్త్యనే. భ్వా. ప. స. సే. చపతి| అచా (చ) పీత్ || చపిటః, చాపః
 చప-పరికల్కనే. చు. ప. స. సే. ఘ-చపయతి| అచీచపత్ || చపలః
 చపి-గతౌ. చు. ఉ. స. సే. ఇ. చమ్పయతి-తే| అచచమ్పత్-త|| చమ్పకః
 చను-అదనే. ఉత్. భ్వా. ప. స. సే. చమతి, ఆచామతి| ఆచమీత్ | ఆచమనమ్
 చము-భక్షణే. వై. స్వా. ప. స. సే. ఉత్. చమ్నోతి| అచమీత్ | చమసః; చమి
 చమ్బ-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. చమ్బతి| అచమ్బీత్ [త్వా, చాన్త్వా
 చయ-గతౌ. భ్వా. ఆ. స. సే. చయతే| అచయిష్ట| చయమానః
 చర-గతిభక్షణయోః. భ్వా. ప. స. సే. చరతి| అచారీత్ | చరః, చారః, చరకః
 చర-సంశయే. చు. ఉ. స. సే. చారయతి-తే| అచీచరత్-త|| విచారణా
 చరణ-గతౌ. క. చరణ్యతి|| * || చర్లు- గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. చర్లుతి| అచర్లుత్
 చర్చ-పరిభాషణహింసాత్కరనేషు. భ్వా. ప. చర్చతి| అచర్చీత్ | చర్చితః
 చర్చ-అధ్యయనే. చు. ఉ. స. సే. చర్చయతి-తే| అచచర్చత్-త| చర్చా
 చర్వ-గతౌ భక్షణేచ. వాచు. ఉ. స. సే. చర్వయతి-తే| పక్షే-చర్వతి| చర్వితః
 చల-కమ్పనే. భ్వా. ప. స. సే. చలతి| అచాలీత్ | ఘ-చలయతి| చలనమ్
 చల-భృతౌ. చు. ఉ. స. సే. చాలయతి-తే| అచీచలత్-త| చాలనమ్
 చల-విలసనే. తు. ప. అక. సే. చలతి| చలితా| అచాలీత్ | చలః, చలితః
 చష-భక్షణే. భ్వా. ఉ. స. సే. చషతి-తే| అచా (చ) పీత్ - అచషిష్ట| చషకః
 చష-హింసాయామ్. భ్వా. ప. స. సే. చషతి| చషితా|| చషః, చషాలః
 చహ-పరికల్కనే. భ్వా. ప. స. సే. చహతి| అచహీత్ | ఘ-చహయతి
 చహ-పరికల్కనే. అచు. ఉ. చహయతి-తే| అచచహత్, త [అచాయిష్ట
 చాయ్య- పూజానిశామనయోః. ఋ. భ్వా. ఉ. చాయతి-తే| అచాయీత్,
 చిఙ్గో-చయనే. ఇత్. స్వా. ఉ. ద్వి. అని. చినోతి-చినుతే| చయనమ్ (పు|| ౨౨)
 చిఙ్గో- చయనే. ఇత్. వాచు. ఉ. ద్వి. అని. చపయతి, చయయతి. తే|| పక్షే-
 చయతి-తే| అచైషీత్ - అచేష్ట [చిక్కణమ్
 చిక్క- వీడాయామ్. చు. ఉ. స. సే. చిక్కయతి-తే| అచిచిక్కత్-త|

చిట-పరప్రేష్యే.భ్వా.ప.స.సే.చేటతి|అచేటిత్ || చేటితా, చేటః-చేటకః
 చిట-ప్రేష్యే.చు.ఉ.స.సే.చేటయతి-తే|అచీచిటత్ -త||చేటి
 చిత-సజ్ఞాతనే.చు.ఆ.స.సే.చేతయతే|అచిచేతత్||చేతనః [చిన్తా
 చితి-స్మృత్యామ్.ఇ.చు.ఉ.స.సే.చిన్తయతి-తే|అచిచిన్తత్ -త||చిన్తకః,
 చితి-సంజ్ఞానే.ఈ.భ్వా.ప.స.సే.చేతతి|చేతితా|అచేతిత్ ||చిత్తమ్, చేతః
 చిత్ర-చిత్రీకరణే.అచు.ఉ.స.సే.చిత్రయతి-తే|అచిచిత్రత్ -త||చిత్రమ్-
 చిరి-హింసాయామ్.స్వా.ప.స.సే.చిరిణోతి|అచిరాయాత్
 చిల-వసనే.తు.ప.స.సే.చిలతి|అచలీత్ ||చలతా, చేలమ్ [చిల్లః
 చిల్ల-క్షేధిత్యేభావకరణేచ.భ్వా.ప.అక.సే.చిల్లతి|అచిల్లీత్ ||చిల్లితా,
 చిహ్న-లక్షణే.అచు.ఉ.సే.చిహ్నయతి-తే|అచిచిహ్నత్ -త||చిహ్నమ్
 చీక-మర్షణే.వాచు.ఉ.స.సే.చీకయతి-తే|పక్షేభ్వా.ప.చీకతి|అచీకీత్
 చీభృ-కత్తనే.ఋ.భ్వా.ఆ.స.సే.చీభృతే|అచీభిష్ట||ణిచి-చీభయతి-అచిచీ
 చీవ-భాషాణే.చు.ప.స.సే.చీవయతి|అచిచీవత్ |చీవయన్ [భృత్
 చీవృ-ఆదానసంవరణయోః.ఋ.భ్వా.ఉ.చీవతి-తే|అచీవీత్, అచీవిష్ట
 చుక్క-వ్యధనే.చు.ఉ.స.సే.చుక్కయతి-తే|అచుచుక్కత్ -త||చుక్కి-తః
 చుచ్య-అభిషవే.భ్వా.ప.స.సే.చుచ్యతి|అచుచ్యీత్ |చుచ్యితా
 చుట-చ్ఛేదనే.చు.ఉ.స.సే.చోటయతి-తే|అచుచుటత్ -త||చోటయన్
 చుట-చ్ఛేదనే.తు.కు.ప.స.సే.చుటతి|చుటితా|అచుటిత్ ||చుటః
 చుట-అల్పీభావే.భ్వా.ప.అక.సే.చోటతి|చోటితా|అచోటిత్ ||చోటః
 చుటి-చ్ఛేదనే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.చుట్టయతి-తే|అచుచుట్టత్ -త||చుట్టనమ్
 చుటి-అల్పీభావే.ఇ.భ్వా.ప.అక.సే.చుట్టతి|అచుట్టిత్ ||చుట్టః
 చుట్ట-అల్పీభావే.చు.ఉ.అక.సే.చుట్టయతి-తే|అచుచుట్టత్ -త||చుట్టః
 చుడ-సంవరణే.తు.ప.స.సే.కు.చుడతి|చుడితా|అచుడిత్ ||చుడః
 చుడి-అల్పీభావే.ఇ.భ్వా.ప.అక.సే.చుడ్డతి|అచుడ్డిత్ ||చుడ్డితః
 చుడి-చ్ఛేదనే.చు.ఉ.స.సే.చుడ్డయతి-తే|అచుచుడ్డత్ -త
 చుడ్డ-భావకరణే.భ్వా.ప.అక.సే.చుడ్డతి|అచుడ్డిత్ |చుడ్డితా|చుడ్డః

(చుణ-)విభాగే.తు.(కు.)స.స.సే.చుణతి|చుణితా|అచుణితే|చుణః
చువ-సఖ్యావనే.చు.ఉ.స.సే.చోవయతి-తే|అచుచువత్-త||చోవయన్
చుప-మన్వాయాంగతా.భ్యా.ప.అక.సే.చోపతి|అచోపితే||చోపనమ్
చువి-వక్త్రసంయోగే.ఇ.వా.చు.ఉ.స.సే.చుచ్చయతి-తే|అచుచుచ్చత్-
త||పక్షేభ్యా-చుచ్చతి|అచుచ్చితే||చుచ్చనమ్|చుచ్చితః [చోరః
చుర-స్తేయే.చు.ఉ.స.సే.చోరయతి-తే|అచుచురత్-త||చోరతీతికేచిత్||
చురణ-చౌర్యే.క.చురణ్యతి [చోభీ, చులకః
చుల-సముచ్చాయే.చు.ఉ.స.సే.చోలయతి-తే|అచుచులత్-త||చోలః
చులుమ్-కర్తనే(లోపే)భ్యా.ప.స.సే.చులుమ్పతి|అచులుమ్పితే
చుల్ల-భావకరణే.భ్యా.ప.అక.సే.చుల్లతి|అచుల్లితే||చుల్లః, చుల్లి
చుణ-సజ్ఞోచే.చు.ఉ.స.సే.చుణయతి-తే|అచుచుణత్-త||చుణితః
చుఠీ-దాహే.ఈ.ది.ఆ.స.సే.చుఠ్యతే|చుఠితా|అచుఠిష్ట||చుఠ్యః
చుఠ్య-పేషణేసజ్ఞోచేచ.చు.ఉ.స.సే.చుఠ్యయతి-తే|అచుచుఠ్యత్-త||
చుష-పానే.భ్యా.ప.స.సే.చుషతి|చుషితా|అచుషితే||చుషణమ్
చుత-సన్ధిపనే.వా.చు.ఉ.స.సే.చుర్తయతి-తే|అచుచుతత్, అచుచుర్తత్||
చుతీ-హింసాగ్రన్థనయోః.ఈ.తు.ప.సే.చుతతి|చుర్తితా|అచుర్తితే||చు
చుప-సన్ధిపనే.వా.చు.ఉ.సే.చుర్పయతి-తే|అచుచుర్పత్-త||చుర్పతి [త్రః
చుల్య-చలనే.ఋ.భ్యా.ప.స.సే.చులతి|చులితా|అచులితే||అచుచులత్-
చుల్ల-గతా.భ్యా.ప.స.సే.చుల్లతి|చుల్లితా|అచుల్లితే||చుల్లితః-చుల్లనమ్
చుష్ట-చేష్టాయామ్.భ్యా.ఆ.అక.సే.చుష్టతే|అచుష్టిష్ట||చుష్టా [చ్యవత్
చ్యు-హసనసహనయోః.చు.ఉ.అని.చ్యువయతి-తే|అచుచ్యవత్, అచు
చ్యుజ్-గతా.జిత్.భ్యా.ఆ.స.అని.చ్యువతే|చ్యోతా|అచ్యోష్ట||చ్యుతః
చ్యుతిర్-క్షరణే.ఇర్.భ్యా.ప.అక.సే.చ్యుతి|అచ్యుతిత్, అచ్యుతీత్||
చ్యుస-హసనే.చు.ఉ.స.సే.చ్యుసయతి-తే|అచుచ్యుసత్-త||చ్యుసః

ధ.

ధద- అపవారణే. భ్యా.ఉ.సే.ధదతి-తే|అచ్చదీత్, అచ్చాదీత్-అచ్చదీష్ట

ఛద-సంవృత్తా. అచు. ఉ. స. సే. ఛదయతి-తే | అచచ్ఛదత్ - త || ఛదః, ఛదిః
 ఛది- సంవరణే. ఇ. వాచు. ఉ. స. సే. ఛన్దయతి-తే | అచచ్ఛన్దత్ - త | పక్షే

భ్యా. — ఛన్దతి-తే | అచచ్ఛన్దీత్ - అచచ్ఛన్దీష్ట | ఛన్దః

[ద్దు

ఛదిర్-ఉర్జన. ఇర్. భ్యా. ప. అక. సే. ఘ. ఛదతి | అచచ్ఛదత్, అచచ్ఛదీత్ | ఛ
 ఛపి-గతా. ఇ. వాచు. ఉ. సే. ఛమ్పయతి-తే | అచచ్ఛమ్పత్ - త | పక్షే-ఛమ్పతి
 ఛము-అదనే. ఉత్. భ్యా. ప. స. సే. ఛమతి | చమితా | అచచ్ఛమీత్ || ఛాన్దః
 ఛర్ద-వమనే. చు. ఉ. స. సే. ఛర్దయతి-తే | అచచ్ఛర్దత్ - త | ఛర్దిః, ఛర్దికా
 ఛష-హింసాయామ్. భ్యా. ఉ. స. సే. ఛషతి-తే | అచచ్ఛ(చ్ఛ)షీత్ - అచచ్ఛషీష్ట
 ఛిదిర్-ద్వైధీకరణే. ఇర్. రు. ఉ. స. అని. ఛినతి-ఛిన్తే | ఛేత్తా | ఛేత్స్యతి-తే |

అచ్ఛిదత్, అచ్ఛైత్సీత్ - అచ్ఛిత్ - ఛిదా - ఛేదః - ఛిత్తిః

ఛిద్ర-భేదనే. అచు. ఉ. స. సే. ఛిద్రయతి-తే | అచిచ్ఛిద్రత్ - త | ఛిద్రమ్
 ఛుట-చ్ఛేదనే. తు. కు. ప. స. సే. ఛుటతి | ఛుటితా | అచ్ఛుటీత్ || ఛుటః
 ఛుట-చ్ఛేదనే సంహతౌచ. చు. ఉ. స. సే. ఛోటయతి-తే | అచుచ్ఛుటత్ - త |
 ఛుడ-సంవరణే. తు. కు. ప. స. సే. ఛుడతి | ఛుడితా | అచ్ఛుడిత్ | ఛుడః
 ఛుప-స్పర్శే. తు. ప. స. అని. ఛుపతి | ఛోప్తా | అచ్ఛోప్సీత్ || ఛుపః | ఛుప్తః
 ఛుర-చ్ఛేదనే. తు. కు. ప. స. సే. ఛురతి | ఛురితా | అచ్ఛురీత్ || ఛురః

(ఉ) ఛృదిర్-దీప్తిదేవనయోః. ఉత్. ఇర్. రు. ఉ. అక. సే. ఛృణతి-ఛృన్తే |

అఛృదత్, అఛర్దీత్ - అఛర్దీష్ట || ణిచి-ఛర్దయతి | అచీఛృదత్, అచచ్ఛర్దత్
 ఛృదీ-సన్ధి పనే. ఈ. వాచు. ఉ. సే. ఛర్దయతి-తే | పక్షే భ్యా-ఛర్దతి-అఛ్ఛర్దీత్
 ఛృప-సన్ధి పనే. వాచు. ఉ. స. సే. ఛర్పయతి-తే | అచీఛృపత్, అచచ్ఛర్పత్ -
 ఛేద-ద్వైధీకరణే. అచు. ఉ. స. సే. ఛేదయతి-తే | అచిచ్ఛేదత్ - త | [త
 ఛో-ఛేదనే. ది. ప. స. అని. ఛ్యతి | ఛాతా | అచ్చాత్, అచ్చాసీత్ | ఛాతః, ఛితః

జ.

జక్ష-భక్షహాసనయోః. అ. ప. స, అక. సే. జక్షితి | జక్షితా | అజక్షీత్ | జక్షణ
 జజ-యుక్తే. భ్యా. ప. అక. సే. జజతి | జజితా | అజాజీత్, అజజీత్ [మ
 జజి-యుక్తే. ఇ. భ్యా. ప. అక. సే. జజ్జతి | అజజ్జోజీత్ || జజ్జనమ్

జట-సజ్జాతే.భ్యా.ప.అక.సే. జటతి|జటితా|అజాటిత్, అజటిత్ |జటా
 జన-జననే.జు.వై.ప.అక.సే. జజన్తి-జజాతః-జజ్జతి|అజాసీత్, అజసీత్
 జనీ-ప్రాదుర్భావే.ఈ.ది.ఆ. అక. సే.జాయతే|జనితా|అజని, అజనిష్ట|
 జిచ్-జనయతి-అజీజనత్ ||కృ||జాతమ్, జాతిః-జననమ్-జనిః

జప-మానసే, వ్యక్తాయాంవాచి.భ్యా.ప.స.సే.జపతి|జపితా|అజాపీత్,
 అజపీత్ |కర్-జప్యతే-అజాపిక్య||జపః-జప్తమ్-జపన్

జబి-(వి)ప్రకాశే.చు.ఇ.ఉ.అక.సే.జమ్బయతి-తే|(జంవయతి)జమ్బులః

జభ-గాత్రవినామే.భ్యా.ఆ.సే.జమ్భతే|జమ్భితా|అజమ్భిష్ట|జమ్భః

జభి-నాశనే.ఇ.ఉ.స.సే.జమ్భయతి-తే|అజజమ్భత్ -త||జమ్భితః

జను-అదనే.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.జమతి|జమితా|ఏ-అజమీత్ || జమనమ్

జర్చ(ర్జ) (ర్ఙ్)-పరిభాషణహింసాతర్జనేషు.తు.ప.స.సే.జర్చతి|అజర్చి

జర్స-భర్సనే.భ్యా.ప.స.సే.జర్సతి|అజర్సీత్ ||జర్సనమ్ [త్

జల-అపవారణే.చు.ఉ.స.సే.జాలయతి-తే|అజీజలత్ -త||జలమ్

జల-ఘాతనే.భ్యా.ప.స.సే.జలతి|జలితా|అజాలీత్ ||జాలమ్ [నమ్

జల్ప-వ్యక్తాయాంవాచి. భ్యా.ప.స.సే.జల్పతి|జల్పితా|అజల్పీత్ ||జల్ప

జష-హింసాయామ్.భ్యా.ఉ.స.సే.జషతి-తే|అజా(జ)షీత్ -అజషిష్ట

జసి-రక్షణే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.జంసయతి-తే|అజజంసత్ -త||జంసితః

జసు-హింసాయామ్.ఉత్.చు.ఉ.స.సే.జాసయతి-తే|అజీజసత్ -త

జసు-మోక్షణే.ఉత్.ది.ప.స.సే.జస్యతి|జసితా|పు-అజసత్ |జస్తః

జాగృ-నిద్రాక్షయే.అ.ప.అక.సే.జాగర్తి|జాగరితా|అజాగరీత్ |జాగ

జి-జయే.భ్యా.ప.అక.అని.జయతి|జేతా|అజైషీత్ ||జయః [రూకః

జి-అభిభవే.భ్యా.ప.స.అని.జయతిశత్రూన్ ||జితః, జిత్వా-జేయః

జిము-అదనే.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.జేమతి|జేమితా|అజేమీత్ |జేమనమ్

జిరి-హింసాయామ్.స్వా.ప.స.సే.జిరిణోతి|అజిరాయీత్ |జిరయితా

జివి(బి)-ప్రీణనే.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.జింవతి, జిమ్బతి|అజిమ్బీత్ |జిమ్బితః

జిషు-సేవనే.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.జేషతి|జేషితా|అజేషీత్ |జేషమ్

బు-వర్జనే. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. బుజ్జతి | బుజ్జితా | అబుజ్జీత్ | బుజ్జనమ్
 బుడ-ప్రేరణే. చు. ఉ. స. సే. బోడయతి-తే | అబూబుడత్-త | బోడః
 బుడ-గతౌ బన్ధనేచ. తు. ప. స. సే. బుడతి | కు-బుడితా | అబుడిత్ || బుడః
 బుత్-భాసనే. ఋ. భ్వా. ఆ. అక. సే. బోతతే | అబోతిష్ట || బోతనమ్
 బుస-గతౌ. తు. ప. స. సే. బుసతి | బోనితా | అబోనీత్ | బునన్
 బుల-వేషణే. చు. ఉ. స. సే. బోలయతి-తే | అబూబులత్-త | [పమ్
 బుష-పరితర్కణే. వా. చు. ఉ. స. సే. బోషయతి-తే || పక్షే భ్వా-బోషతి | బో
 బుషీ-ప్రీతి సేవనయోః. ఈ. తు. ఆ. అక. స. సే. బుషతే | అబోషిష్ట || బోషా
 బూరి-హింసావయోహానోః. ది. ఆ. సే. బూర్యతే | అబూరిష్ట | బూర్తిః
 బుర్వ-హింసాయామ్. భ్వా. ప. స. సే. బూర్వతి | అబూర్వీత్ | బూర్త్వః
 బూష-హింసాయామ్. భ్వా. ఉ. స. సే. బూషతి-తే | అబూషీత్-అబూషిష్ట.
 బృ-న్యకా-రే. భ్వా. ప. స. అని. బరతి | బర్తా | అబూర్వీత్ || బృతమ్ [మ్
 బృభి-గాత్రవినాపే. ఇ. భ్వా. ఆ. అక. సే. బృచ్చతే | అబృచ్చిష్ట || బృచ్చణ
 బృభీ-బృచ్చాయామ్. ఈ. భ్వా. ఆ. అక. సే. బర్చతే | అబర్చిష్ట | బర్చణమ్
 బృ-వయోహానౌ. క్ర్యా. ప. సే. బృణాతి | బరీ(రి)తా | అబూరీత్ | బ్రీర్ణః
 బృ-వయోహానౌ. చు. ఉ. అక. సే. బూరయతి-తే | అబోబరత్-త || బ్రీర్ణః
 బృష్-వయోహానౌ. షిత్. ది. ప. అక. సే. బ్రీర్యతి | అబరత్, అబూరీత్ | బరా
 బ్రేష్-గతౌ. ఋ. భ్వా. ఆ. స. సే. బ్రేషతే | బ్రేషితా | అబ్రేషిష్ట || బ్రేషణమ్
 బ్రేష్-ప్రయత్నే. ఋ. భ్వా. ఆ. అక. సే. బ్రేహతే | బ్రేహితా | అబ్రేహిష్ట
 బ్రై-క్షయే. భ్వా. ప. అక. అని. బూయతి | బూతా | అబూసీత్ | బూనః
 బ్రు-ప-బ్రూపనే బ్రూనేచ. చు. ఉ. స. సే. బ్రూపయతి-తే | అబ్రూపత్-త | బ్రూపితః
 బ్రూ-అవబోధనే. క్ర్యా. ప. స. అని. బూనాతి | బ్రూతా | అబ్రూసీత్ | బ్రూనమ్
 బ్రూ-నియోగే. చు. ఉ. స. అని. బ్రూపయతి-తే | అబ్రూపత్-త || అబ్రూ-బ్రూతిః
 బ్రూ-మారణతోషణనిశామనేషు. భ్వా. ఘ. బ్రూపయతి-తే || బ్రూప్తిః
 బ్రూ-వయోహానౌ. క్ర్యా. ప. అక. అని. బ్రూనాతి | అబ్రూసీత్ || బ్రూనిః-బ్రీనః
 బ్రూ-గతౌ. జిత్. భ్వా. ఆ. స. అని. బ్రూవతే | బ్రూతా | అబ్రూష్ట || బ్రూవనమ్

జ్యోత్య-దీప్తా.ఋ.భ్వా.ఆ.అక.సే.జ్యోతతే|అజ్యోతిష్ట||జ్యోతిః
 జ్రి-అభిభవే.భ్వా.ప.స.సే.జ్రయతి|జ్రేతా|అజ్రైషీత్||జ్రితః
 జ్రీ-వయోహానా.వాచు.ఉ.అని.జ్రాయయతి-తే|పక్షేక్ర్యా.జ్రణాతి
 జ్వర-రోగే.భ్వా.ప.అక.సే.జ్వరతి|జ్వరితా|అజ్వారీత్||జ్వరః
 జ్వల-దీప్తా. భ్వా.ప.అక.సే.జ్వలతి|జ్వలితా|అజ్వాలీత్|ఘ-జ్వలయతి|

ర్షు. జ్వలనః, జ్వలః

ర్షుట-సఙ్ఖాతే.భ్వా.ప.అక.సే.ర్షుటతి|అర్షూటీత్, అర్షుటీత్||ర్షుటః
 ర్షుము-అదనే.ఉత్.భ్వా.ప.సే.ర్షుమతి|అర్షుమీత్|ర్షుమిత్వా, ర్షూన్త్వా
 ర్షుర్షు(ర్ష)(ర్ష)-పరిభాషణతర్జనయోః.తు.ప.స.సే.ర్షుర్షుతి|ర్షుర్షునమ్
 ర్షుష-హింసాయామ్.భ్వా.ప.స.సే.ర్షుషతి|అర్షూ(ర్ష)షీత్|ర్షుషః
 ర్షుష-ఆదానసంవరణయోః.భ్వా.ఉ.సే.ర్షుషతి-తే|అర్షుషిష్ట|ర్షుషితః
 ర్ష్యూ-వయోహానా.క్ర్యా.ప.అక.సే.ర్ష్యూణాతి|ర్షురీ(రి)తా|అర్షూరీత్
 ర్ష్యూష్-వయోహానా.షిత్.ది.ప.అక.సే.ర్ష్యూత్యతి|అర్షూరీత్|ర్షురా
 ర్షూ(ర్ష్యూ)-గతౌ.భ్వా.ఆ.స.అని.ర్షువతి|(ర్ష్యూవతి) అర్షూవీత్|ర్షువః

ట

టకి-బద్ధనే.చు.ఉ.స.సే.టకృయతి-తే|అటటకృత్-త|టకృః-టక్తేతః
 టల-వైక్లజ్యే.భ్వా.ప.అక.సే.టలతి|టలితా|అటాలీత్|టలః-టలకః
 టిక్య-గతౌ.ఋ.భ్వా.ఆ.స.సే.టేకతే|అటేకిష్ట||టేకయతి-అటిటేకత్
 టిప-క్షేపే.చు.ఉ.స.సే.టేపయతి-తే|అటిటిపత్-త||టేపితః-టిప్పనీ
 టీక్య-గతౌ.ఋ.భ్వా.ఆ.స.సే.టికతే|అటికిష్ట||అటిటికత్||టికా
 ట్వల-వైక్లజ్యే.భ్వా.ప.అక.సే.ట్వలతి|అట్వాలీత్||ట్వలితః

డ

డప-సఙ్ఖాతే.చు.ఆ.అక.సే.డపయతే|అడిడపత||డపః [ఆడమ్పరః
 డపి(బి)-సఙ్ఖాతే.ఇ.చు.ఆ.అక.సే.డమ్ప(మ్ప)యతే|అడడమ్ప(మ్ప)త||
 డిప-క్షేపే.చు.ఉ.స.సే.డేపయతి-తే|అడిడిపత్-త|డేపితః
 డిప-క్షేపే.తు.కు.ప.స.సే.డిపతి|డిపితా|అడిపీత్|డిపః

డిప-క్షే.సే.ది.ప.స. సే.డిప్యతి|డేపితా|పు-అడిపత్ ||డిప్యక్
 డివి(భి) (పి)-సంహతౌ.వాచు.ఉ.డిమ్బయతి-తే|డిమ్బతి|డిమ్బతి|డిమ్బః
 డిమ-హింసాయామ్.సౌ.ప.స. సే.డేమతి|డేమితా|అడేమిత్ |డిమః,
 డిజ్-విహాయసాగతౌ.జిత్.భ్యా.ఆ.ఆక.సే.డయతే|డయతా|అడయిష్ట
 డిజ్-విహాయసాగతౌ.జిత్.ది.ఆ. అక.సే.డియతే||డియమానః.ఉడ్డినః

డ.

ధుడి-అన్వేషణే.భ్యా.ప.స.సే.ధుణ్ణతి|అధుణ్ణీత్ ||ధుణ్ణిః (ధుడితి కేచిత్)
 ఢౌక్-గతౌ.ఋ.భ్యా.ఆ.స. సే.ఢౌకతే|అఢౌకిష్ట||అడుఢౌకత్

ణి.

ణక్ష-గతౌ.భ్యా.ప.సే.నక్షతి|అనక్షీత్ ||ప్రణక్ష (సూ||౮౦-౮౧)ఏవం
 ణఖ-గతౌ.భ్యా.ప.సే.నఖతి|అనా(న)ఖీత్ |నఖః [ణాదిషూప్యామ్
 ణభి-గతౌ.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.నజ్ఞతి|అనజ్ఞీత్ ||ప్రణజ్ఞే తః
 ణట-న్యతౌ.భ్యా.ప.అక.సే.నటతి|అనా(న)టీత్ |ఘ-నటయతి|నాట్యమ్
 ణద-అవ్యక్తేశ్చబ్దే.భ్యా.ప.అక.సే.నదతి|అనా(న)దీత్ ||ప్రణాదః
 ణద-భాషాయామ్.చు.ఉ.స.సే. నాదయతి-తే|అనీనదత్ -త||నాదయక్
 (ణప)-గతౌ.భ్యా.ఆ.స.సే.నపతే|అనా(న)పీత్ |నాపితః
 ణభ-హింసాయామభావేచ.భ్యా.ఆ.స. సే.నభతే|ద్యు-అనభత్ ,అన
 ణభ-హింసాయామ్.ది.ప.స.సే.నభ్యతి|అనభత్ |నభ్యన్ [భిష్ట||
 ణభ-హింసాయామ్.క్ర్యా.ప.స.సే.నభ్నతి|అనా(న)భీత్ ||నభః
 ణమ-ప్రహ్వత్వేశ్చబ్దే.భ్యా.ప.స.అని.నమతి|నన్తా|అనంశీత్ ||ప్రణామః
 ణయ-గతౌరక్షణేచ.భ్యా.ప.సే.నయతి|నయతా|అనయాత్ || ప్రణయః
 ణర్ద-శబ్దే.భ్యా.ప.అక.సే. నర్దతి|నర్ది తా|అనర్దీ త్ ||ప్రణర్దః, పరిణర్దనమ్
 ణల-బద్ధనే.భ్యా.ప.స.సే.నలతి|నలితా|అనాలీత్ ||పరిణాలః [శః
 ణశ-అదర్శనే.ది.ప.అక.సే.ప్రణశ్యతి|నశితా,నంష్టా| పు-అనశత్ || నా
 ణస-కౌటిల్యే.భ్యా.ఆ.అక.సే.నసతే|నసితా|అనసిష్ట||ప్రణసః
 ణహ-బద్ధనే.ది.ఉ.అని.నహ్యతి-తే|నద్ధా| అనాహీత్ ,అనద్ధ||పరిణాహః

ణాస్య-శబ్దే. ఋ. భ్వా. ఆ. సే. నాసతే | అనాసిష్ట | ణిచ్ - అననాసత్ || నానా
ణిష-చుమ్మనే. భ్వా. ప. స. సే. నిక్షతినిషి తా | అనిషీత్ || ప్రణిక్షణమ్
ణిజ-శుద్ధా. ఇ. అ. ఆ. స. సే. ప్రణిక్షై-నిష్ఠితా | అనిష్ఠిష్ట || ప్రణిష్ఠితః
ణిజర్-శాచపోషణయోః. ఇర్. జు. ఉ. అని. నేనే క్తి-నేని క్తే | నేక్తా | అనిజత్ ,

అనై షీత్ - అని క్త || కర్-నిజ్యతే || ణిచ్ - నేజయతి - అనీనిజత్ | నిర్ణెజకః
ణిది-కుత్సాయామ్. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. ప్రణిష్ఠతినిద్ది తా | అనిన్దీత్ || నిన్దా
ణిద్య-కుత్సాసన్నికర్షయోః. ఋ. భ్వా. ఉ. స. సే. నేదతి-తే | అనేదీత్ - అనే
ణిల-గహనే. తు. ప. స. సే. నిలతి | అనేలీత్ || ప్రణేలితః [దిష్ట || ప్రణేదః

ణివి(బి)-నేచనే. భ్వా. ప. స. సే. నింపతి(నిమ్పతి) | అనింవీత్ || ప్రణిమ్పిః
ణిశ-సమాధా. భ్వా. ప. స. సే. నేశతి | నేశితా | అనేశీత్ || పరిణేశః

(ణిషు)-నేకే. ఉత్. భ్వా. ప. స. సే. నేషతి | అనేషీత్ || ప్రణేషితా || ప్రణిష్టమ్
ణిసి-చుమ్మనే. ఇ. అ. ఆ. స. సే. ప్రణింస్తే | నింసితా | అనింసీత్ || ప్రణింసనమ్

ణిష్-ప్రాపణే. ఇత్. భ్వా. ఉ. ద్వి. అని. ప్రణయతి-తే | నేతా | అనై షీత్ || ప
ణిల-వణ్ణే. భ్వా. ప. స. సే. ప్రణీలతి | నీలితా | అనీలీత్ || నీలః [రిణయః

ణివ-స్థాల్యే. భ్వా. ప. స. సే. ప్రణీవతి | నీవితా | అనీవీత్ || ప్రణీవః
ణు-స్తుతౌ. ఆ. ప. స. సే. నాతి | నీవితా | అనావీత్ || ప్రణుతిః [నోదనమ్

ణుద-ప్రేరణే. తు. ఉ. స. అని. ప్రణుదతి-తే | నోత్తా | అనోత్సీత్ - అనుత్త ||
ణూ-స్తువనే. తు. కు. ప. స. సే. నువతి | నువితా | అనువీత్ || పరిణూతః

ణేద్య-కుత్సాసన్నికర్షయోః. ఋ. భ్వా. ఉ. సే. ప్రణేదతి-తే | అనేదీత్ - అ
ణేష్య-గతౌ. ఋ. భ్వా. ఆ. సే. ప్రణేషతే | అనేషిష్ట || పరిణేషితః [నేదిష్ట

త్ర.

తక(క్) హాసనే. భ్వా. ప. అక. సే. తకతి | తకితా | అతా (త) కీత్ || తకనమ్
తకి-కృచ్ఛ్రీజీవనే గతౌ చ. ఇ. భ్వా. ప. అక. సే. తక్తి | తక్తి తా | అతక్తీత్ |

తకు-త్వచనే. భ్వా. ప. సే. తక్షతి | తక్షితా | అతక్షీత్ || తక్షా [ఆతక్తిః
తకునా-తనుకరణే. ఉ. భ్వా. ప. వే. తక్ష్నోతి, తక్షతి | తక్షితా, తక్ష్నా | వు ||

తగి-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. సే. తగ్గతి | తగ్గితా | అతగ్గీత్ || తగ్గనమ్ [3౦తక్షకః

తఘి-భూషణే. ఇ.చు.ఉ.స. సే. తఙ్ఘయతి-తే| అతతఙ్ఘత్ - త|| తఙ్ఘా
 తఙ్ఘ-గతౌ. ఉత్. భ్వా. ప. స. సే. తఙ్ఘతి| అతఙ్ఘీత్ || తఙ్ఘీతా
 తఙ్ఘా(ఙ్ఘా)-సఙ్ఘో చనే. ఉ.రు.ప.స. వే. తనక్తి| తఙ్ఘీతా, తఙ్ఘా-
 తట-ఉచ్చాయే. భ్వా. ప. స. సే. తటతి| అతా(త)టీత్ || తటః
 తట-ఆఘాతే. చు.ఉ.స. సే. తాటయతి-తే| అతీతటత్ - త|| తాటకా
 తడ-ఆఘాతే. చు.ఉ. సే. తాడయతి-తే| అతీతడత్ - త|| తాడితః, తాడనమ్
 తడి-భాషార్థే. ఇ.చు.ఉ.స. సే. తణ్డయతి-తే| అతతణ్డత్ - త|| తణ్డకః వితణ్డా
 తడి-తాడనే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. తణ్డతే| అతణ్డిష్ట|| తణ్డులః
 తత్రి-కుటుచ్చుధారణే. ఇ.చు.ఆ. సే. తన్త్రయితే| అతతన్త్రత్ || తన్త్రమ్
 తద్రి-మోహే. ఇ.సౌ. ప. అక. సే. తన్త్రతి| అతన్ద్రిత్ || తన్ద్రిః
 తను-విస్తాశే. ఉత్. త. ఉ. స. సే. తనోతి-తనుతే | (పు|| ౭౬) తనుః, తన్వృ-
 తను-శ్రద్ధోపకరణయోః. ఉత్. నాచు. ఉ. స. సే. తానయతి-తే| అతీతనత్ -
 త|| పక్షే భ్వా. ప. తనతి| అతా(త)నీత్ || తానః-తాతః-తన్తుః [పనః
 తప-సంతాపే. భ్వా. ప. స. అని. తపతి| తప్తా| తప్యతి| అతాప్సీత్ || తపః-త
 తప-విశ్వర్యే. ది. ఆ. అక. అని. తప్యతే| తప్తాసే| అతప్త|| తపనీయమ్
 తప-దాహే. వాచు. ఉ. సే. తాపయతి-తే| అతీతపత్ - త|| పక్షే-తపతి
 తబి(వి)-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. తమ్బతి(తన్వతి)| అతమ్బీత్ || తమ్బితః
 తము-కాఙ్క్షాయామ్. ఉత్. ది. ప. స. సే. తామ్యతి| తమితా| పు-అతమత్ |
 తయ-గతౌ. భ్వా. ఆ. స. సే. తయతే| తయితా| అతయిష్ట|| తయనమ్
 తరణ-గతౌ. క. తరణ్యతి [తర్క-తః-తర్కః
 తర్క-దీప్తాభాషార్థే. చు. ఉ. అక. సే. తర్కయతి-తే| అతతర్కత్ - త||
 తర్జ-భర్తసే. భ్వా. ప. స. సే. తర్జతి| తర్జితా| అతర్జీత్ || తర్జనమ్
 తర్జ-భర్తసే. చు. ఆ. స. సే. తర్జయతే| అతతర్జత్ || తర్జయన్. తర్జనీ
 తర్జ-హింసాయామ్. భ్వా. ప. స. సే. తర్జతి| తర్జితా| అతర్జీత్ || తర్జనమ్.
 తర్వ-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. తర్వతి| తర్వతా| తర్వితా| అతర్వీత్ || తర్వణమ్
 తల-ప్రతిష్ఠాయామ్. వాచు. ఉ. స. సే. తాలయతి-తే| అతీతలత్ - త|| తలతి

తసి-అలక్ష్మీ కే.ఇ.వాచు.ఉ.స.సే.అవతంసయతి-తే | అవతంసత్ -త |

పక్షే భ్యా-ప.అవతంసతి | అవతంసీత్ || అవతంసః-అవతంసితః

తను-ఉపక్షయే.ఉత్.ది.ప.స. సే.తస్యతి | తసి తా | ఇ-అతనత్ || తస్యః

తాయ-సన్తానే పాలనేచ.ఋ.భ్యా.ఆ.తాయతే | అతాయి, అతాయిష్ట

తిక-ఆస్క-స్థనే గతాచ.స్వా.ప.స.సే.తిక్తోతి | తేకితా | అతేకిత్ ||

తికృ-గతౌ.ఋ.భ్యా.ఆ.సే.తేకతే | అతేకిష్ట || ణిచ్-అతితేకత్ -త | తేకనమ్

తిగ(ఘ)-గతావాస్క-స్థనేచ.స్వా.ప.స.సే.తిగోతి | తేగతా | అతేగీత్ ||

తిజ-క్షమాయామ్.భ్యా.ఆ.సే.స్వార్థే సన్.తితిక్షతే | అతితిక్షీష్ట || తితక్షా

తిజ-నిశానే.చ.ఉ.స.సే.తేజయతి-తే | అతీతిజత్ -త | తేజః, తేజనమ్

తిప్-క్షరణే.ఋ.భ్యా.ఆ.అక.అని.తేపతే | తేప్తా | అతిప్త || తిప్తః

తిమ-ఆర్ద్రీ భావే.ది.ప.సే.తిమ్యతి | తేమితా | అతేమీత్ || తేమనమ్- (తేమ

తిరన్-అన్తర్ధా.క.తిరస్యతి [తీతిభ్యాదౌ) ఇతి కేచిత్

తిల-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.తేలతి | తేలితా | అతేలీత్ || తేలితః [తిలః

తిల-స్నేహే.వాచు.ఉ.స.సే.తేలయతి-తే | అతీతిలత్ -త || పక్షే-తు-తిలతి |

తిల్ల-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.తిల్లతి | తిల్లితా | అతిల్లీత్ || తిల్లః

తీకృ-గతౌ.ఋ.భ్యా.ఆ.స.సే.తీకతే | తీకితా | అతీకిష్ట || అతితీకత్ -త |

తీమ-ఆర్ద్రీ భావే.ది.ప.స.సే.తీమ్యతి | తీమితా | అతీమీత్ || తీమ్యన్

తీర-కర్మసమాప్తా.చ.ఉ.అక.సే.తీరయతి-తే | అతితీరత్ -త || తీరమ్

తీవ-స్థాల్యే.భ్యా.ప.అక.సే.తీవతి | తీవితా | అతీవీత్ || తీవ్రమ్

తు-గతివృద్ధిహింసాసు.సౌ.అ.ప.స.అని.తౌతి, తవీతి | తోతా | అతౌషీత్ ||

తుజ-హింసాయామ్.భ్యా.ప.సే.తోజతి | తుతోజ | తోజితా | అతోజీత్

తుజి-హింసాబలాదానని కేతనేషు.ఇ.వాచు.ఉ.స.సే. తుజ్జయతి-తే | అ

తుతుజ్జత్ -త || పక్షే-భ్యా.ప.తుజ్జతి | అతుజ్జోజీత్ || తుజ్జనమ్

తుట-కలహకర్మణి.తు.ప.అక.సే.తుటతి | కు-తుటితా | అతుటిత్ || తుటః

తుడ-తోడనే.తు.ప.స.సే.తుడతి | కు-తుడితా | అతుడిత్ || తుడనమ్

తుడి-నిష్పీడనే.ఇ.భ్యా.ఆ.స.సే.తుణ్ణతే | అతుణ్ణీష్ట || తుణ్ణమ్.తుణ్ణః

తుడ్య-తోడనే.ఋ.భ్యా.ప.సే.తోడతి | అతోడీత్ || ణిచ్- అతుతోడత్

తుడ్డ-అనాదరే. భ్వా. ప. స. సే. తుడ్డతి | అతుడ్డీత్ || తుడ్డతః-తుడ్డనమ్
 తుణ-కౌటిల్యే. తు. ప. అక. సే. తుణతి | తోణితా | అతోణీత్ || తుణః
 తుళ్ల-అచ్చాదనే. అచు. ఉ. స. సే. తుళ్లయతి-తే | అతుతుళ్లత్-త || తుళ్లః
 తువ-వ్యధనే. తు. ఉ. స. అని. తువతి-తే | తోత్తా | అతౌత్సీత్, అతుత్త || తోడః
 తుప(ఫ)-హింసాయామ్. భ్వా. ప. స. సే. తోప(ఫ)తి | అతోః (ఫీ)త్ ||
 తుప(ఫ)హింసాయామ్. తు. ప. స. సే. తుప(ఫ)తి | అతోః (ఫీ)త్ || తుపన్
 తువి-అర్దనే. ఇ. వా. చు. ఉ. స. సే. తుమ్బయతి-తే | అతుతుమ్బత్-త || తుమ్బ
 తుభ-హింసాయామ్. భ్వా. ఆ. స. సే. తోభతే | అతోభిష్ట | తోభనమ్ [తి
 తుభ-హింసాయామ్. ది. క్ర్యా. ప. స. సే. తుభ్యతి, తుభ్నతి | అతోభీత్ ||
 తుమ్మ-హింసాయామ్. భ్వా. తు. ప. స. సే. తుమ్మతి | అతుమ్మీత్ || తుమ్మితః
 తుమ్మ-హింసాయామ్. భ్వా. తు. ప. స. సే. తుమ్మతి | అతుమ్మీత్ || తుమ్మః
 తుర-త్వరణే. జు. ప. అక. సే. తుతోర్తి | తోరితా | అతోరీత్ || తురమ్
 తురణ-త్వరాయామ్. క. ప. తురణ్యతి || [త్ || తూర్వణమ్
 తుర్వీ-హింసాయామ్. ఈ. భ్వా. ప. స. సే. తూర్వతి | తూర్వితా | అతూర్వీ
 తుల-ఉన్తానే. చు. ఉ. స. సే. తోలయతి-తే | అతూతులత్-త | పక్షే-తోలతి ||
 తుష-తుష్టే. ది. ప. అక. అని. తుష్యతి | తోష్టా | పు-అతుషత్ || తుష్యన్-తో
 తుస-శబ్దే. భ్వా. ప. సే. తోసతి | అతోసీత్ || తూస్తమ్ [షః-తుష్టిః
 తుహిర్-అర్దనే. భ్వా. ప. స. సే. తోహతి | ఇర్-అతుహత్, అతోహీత్ |
 తూడ్య-అనాదరే. ఋ. భ్వా. ప. సే. తూడతి | అతూడీత్ || అతుతూడత్
 తూణ-పూరణే. చు. ఉ. స. సే. తూణయతి-తే | అతూతుణత్-త || తూణః,
 తూరీ-హింసాగత్యోః. ఈ. ది. ఆ. స. సే. తూర్యతే | అతూరిష్ట || తూర్ణః
 తూల-నిష్కర్షే. భ్వా. ప. స. సే. తూలతి | తూలితా | అతూలీత్ | తూలః
 తూష-తుష్టే. భ్వా. ప. స. సే. తూషతి | అతూషీత్ || తూష్టిమ్
 తృక్షి-గతా. భ్వా. ప. స. సే. తృక్షతి | తృక్షితా | అతృక్షీత్ || తార్క్ష్యః
 తృణ-అదనే. ఉత్. త. ఉ. స. సే. తృణోతి, తృణోతి-తృణతే, తర్ణతే | తర్ణ
 తా | అతర్ణీత్-అతర్ణిష్ట || కర్-తృణ్యతే | తర్ణిత్వా, తృణ్త్వా-తృణమ్

(ఉ)తృదిర్-హింసానాచరయోః. ఉత్. ఇర్. రు. ఉ. స. సే. తృణ త్రి-తృష్టే

అతృవత్, అతర్వీత్ - అతర్దిష్ట || తర్ది త్వా, తృత్వా [అమ్

తృప-ప్రిణనే. ది. ప. స. సే. తృప్యతి (పు||౫౦) స్ర-అతృపత్ || తృప్తిః-తర్క

తృప-తృప్తాసన్తి పనేచ. వాచు. ఉ. సే. తర్పయతి-తే అతీతృపత్, అతతర్క

తృప-ప్రిణనే. స్వా. ప. స. సే. తర్పతి అతర్వీత్ || తర్పితా | తర్పకః [త

తృస(ఫ)-తృప్తా. తు. ప. స. సే. తృస(ఫ)తి అతర్వీత్ || తృపన్

తృమ్(మ్)తృప్తా. తు. ప. స. సే. తృమ్తి తృప్యతే | అతృమ్వీత్

(ఇ)తృషా-విపాసాయామ్. ఇత్. ఆత్. ది. ప. స. సే. తృష్యతి తర్ది తా | స్ర-

అతృషత్ || ఇచ్-తర్షయతి అతీతృషత్, అతతర్షత్ || తృట్ - తృషితః-

తృష్ణా. తృషా. తృషి త్వా, తర్ది త్వా [ర్షత్ || తర్షితః

తృహ-హింసాయామ్. రు. ప. స. సే. తృణేధి (పు|| ౫౧) అతీతృహత్, అతత

తృహూ-హింసా శ్చే. ఉ. తు. ప. స. వే. తృహతి తర్ది తా, తర్హా | అతర్హీత్

అతృతుత్ || తర్ది త్వా, తృధ్వా-తృధః [(పు|| ౫౨)

తృంహూ-హింసనే. ఉ. తు. ప. వే. తృంహతి | అతృంహీత్, అతార్శ్శీత్

తృ-ష్టవనతరణయోః. భ్వా. ప. స. సే. తరతి తరి (రీ) తా | అతారీత్ || త్రిణః

తేజ-పాలనేనిశానేచ. భ్వా. ప. స. సే. తేజతి | తేజి తా | అతేజీత్ || తేజనమ్

తేప-చ్యుతౌకమ్పేచ. ఋ. భ్వా. ఆ. అక. సే. తేపతే | అతేపిష్ట || ణిచి-తేప

యతి | అతి తేపత్ - త || తేపితః [తేపత్ | తేపితా, తేపకః

తేవ-దేవనే. ఋ. భ్వా. ఆ. అక. సే. తేవతే | అతేవిష్ట || ణిచి-తేవయతి | అతి

తోడ్య-అనాదరే. ఋ. భ్వా. ప. స. సే. తోడతి | అతోడీత్ || అతుతోడత్ - త ||

త్యజ-హానా. భ్వా. ప. అని. త్యజతి | త్యక్తా | అత్యాక్షీత్ || త్యాగః, త్యక్తమ్

త్రఖ(క)-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. త్రఖతి | త్రఖితా | అత్రా (త్ర)ఖీత్ || త్రఖితః

త్రఖ(గ)-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. త్రఖతి | అత్రఖీత్ (త్రజ్జతి) || త్రజ్జితః

త్రది-చేష్టాయామ్. ఇ. భ్వా. ప. అక. సే. త్రన్దతి | త్రన్దతా | అత్రన్దీత్ || త్రన్దితః

త్రపూప్-లజ్జాయామ్. పిత్. ఉ. ఆ. అక. వే. త్రపతే (౪౧పు ||) త్రపా.

త్రస-ధృతౌ గ్రహేచ. చు. ఉ. సే. త్రాసయతి-తే అతి త్రసత్ - త || త్రసితః

త్రస-ధాసార్థే. ఇ. వా. చు. ఉ. సే. త్రంసయతి-తే అతత్రంసత్-తా త్రంసతి
 త్రసీ-ఉద్వేగే. ఈ. ది. ప. అక. సే. త్రస్యతి, త్రసతి అత్రా (త్ర)సీత్ | త్రస్తః
 త్రుట-చ్యే దే. తు. ప. స. సే. త్రుట్యతి, త్రుటతి కు- త్రుటితా | అత్రుటిత్ |
 త్రుట-చ్యే దనే. చు. ఆ. సే. త్రోటయి తే అతుత్రుటత || త్రోటకః | త్రుటితః
 (త్రుప(ఫ)(మ్, మ్)వ ధే. భ్వా. ప. త్రోపతి (త్రుమ్పతి, త్రుమ్పతి) | మ్.
 త్రైజ్-పాలనే. జిత్. భ్వా. ఆ. అని. త్రాయ తే త్రాలా | అత్రాస్త్రాణ
 త్రాకృ-గతౌ. ఋ. భ్వా. ఆ. స. సే. త్రాక తే అత్రాకిష్ట || ణిచ్-అతుత్రాకత్
 త్వక్షూ-తనుకరణే. ఉ. భ్వా. ప. వే. త్వక్షతి (పు || ౨౯) త్వష్టా, త్వష్టి తా
 త్వగి-గతికమ్పనయోః. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. త్వగ్గతి అత్వగ్గీత్ || త్వగ్గితః
 త్వచ-సంవరణే. తు. ప. స. సే. త్వచతి అత్వా (త్వ)చీత్ || త్వక్, త్వచనమ్
 త్వఞ్చు- గతౌ. ఉత్. భ్వా. ప. స. సే. త్వఞ్చతి అత్వఞ్చీత్ | త్వఞ్చిత్వా,
 త్వక్తా-త్వక్తః | యతి || అతత్వరత్ | త్వరా-తూర్ణః-త్వరితః
 (ఇ)త్వరా-సమ్భ్రమే. ఆత్. భ్వా. ఆ. అక. సే. త్వర తే అత్వరిష్ట || ఘ-త్వర
 త్విష-దీప్తా. భ్వా. ఉ. అక. అని. త్విషతి-తే అత్విషత్-త | త్వేష్టా. త్వేష్ట్
 త్వర-చ్ఛద్మగతౌ. భ్వా. ప. సే. త్వరతి తత్సార | త్వరితా | అత్సారిత్ || త్వ

ద.

[రుః

ధుడ-సంవరణే. తు. ప. స. సే. ధుడతి కు-ధుడితా | అధుడిత్ || ధుడితః
 ధుర్వి-హింసాయామ్. ఈ. భ్వా. ప. స. సే. ధూర్వతి | అధూర్వీత్ | ధూర్త్ః

ద.

దక్ష-వృద్ధాశీఘ్రాశ్చే. భ్వా. ఆ. అక. సే. దక్ష తే | అదక్షిష్ట || దక్షః. దక్షిణః
 దఘ-ఘాతనే పాలనే చ. వై. స్వా. ప. స. సే. దఘ్నతి అదా (ద)ఘీత్ || దా
 దఘి-త్యాగే. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. దఘ్నితి దఘ్నితా | అదఘ్నీత్ || దఘ్నిః | ఘః
 దణ్ణ-దణ్ణనిపాతనే. అచు. ఉ. స. సే. దణ్ణయతి-తే | అదదణ్ణత్-త || దణ్ణః
 దద-దానే. భ్వా. ఆ. స. సే. దద తే | దదదే | దదితా సే | అదదిష్ట | దదనమ్
 దధ-ధారణే. భ్వా. ఆ. స. సే. దధ తే | దధితా సే | అదధిష్ట | దధనమ్. దధి
 దభ-ప్రేషణే. అచు. ఉ. సే. దభయతి-తే | అదదభత్-త (అనద న్త ఇ త్యే కే)

దభి-ప్రేరణే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.దమ్మయతి-తే|అదదమ్చుత్-త||దమ్చుతః

దమ్చు-దమ్చునే.ఉత్.స్వా.ప.అక.సే.దభోతి|అదమ్చుత్||దభుః

దము-ఉపశమే.ఉత్.ది.ప.సే.దామ్యతి|దమితా|పు-అదమత్|దాస్తః

దయ-దానగతిరక్షణహింసాదానేషు.భ్యా.అ.స.సే.దయతే|అదయిష్ట

దరిద్రా-దుర్గతౌ.అ.ప.అక.సే.దరిద్రాతి|దరిద్రితా|(౬౫పు||) దరిద్రః

దల-విశరణే.భ్యా.ప.స.సే.దలతి|అదాలీత్||దలతా|దళమ్

దల-విదారణే.చు.ఉ.స.సే.దాలయతి-తే|అదీదలత్-త||దళితః

దలి-ప్రణే.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.దన్వతి|అదన్వీత్|దన్వితః [దష్టః

దంశ-దశనే.భ్యా.ప.స.అని.దశతి|దదంశ|దంష్ట్రా|అదాక్షీత్|దంష్ట్రా|

దశి-దంశనేదీప్తాచ.ఇ.చు.ఉ.సే.దంశయతి-తే|అదదంశత్-త|దంశితః

దసి-భాషార్థే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.దంసయతి-తే|అదదంసత్-త|దంసితః

దసు-ఉపక్షయే.ఉత్.ది.ప.స.సే.దస్యతి|పు-అదసత్|దసిత్యా,దస్త్యా

దహ-భస్మీకరణే.భ్యా.ప.అని.దహతి|దగ్ధా|అధాక్షీత్||దహనః-దగ్ధః.

దహి-దాహేదీప్తాచ.ఇ.చు.ఉ.స.సే.దంహయతి-తే|అదదంహత్-త|

(దు)దాహ్-దానే.ఇత్.ద్విత్.జ.ఉ.అని.దదాతి-దత్తే|దాతా|(౭౧పు)

దాణ్-దానే.ణిత్.భ్యా.ప.స.అని.యచ్ఛతి|దాతా|అదాత్||దత్తమ్

దాన-ఖణ్డనే.భ్యా.ఉ.సే.ఆర్జవేఽర్థేసన్.దీదాంసతి-తే|అదీదాంసీత్-

అదీదాంసిష్ట(౮౪పు||)ఖణ్డనార్థే-దానయతి-తే||దానయన్

దావ్-లవనే.పిత్.అ.ప.స.అని.దాతి-దాతః|అదాసీత్||దాతః-దాత్ర

దామ్య-దానే.చు.ఆ.స.సే.దామయతే|ఋ-అదదామత్||దామా [మ

(దామ్య-దానే.భ్యా.అ.సే.దాయతే|అదాయిష్ట||ఋ.అదదాయత్)

దాశ్య-హింసాయామ్.ఋ-వై.స్వా.ప.సే.దాశోతి|అదాశీత్||దాశః

దాశ్య-దానే.చు.ఉ.స.సే.దాశయతి-తే|ఋ-అదదాశత్-త||దాశితః

దాస్య-(శ్య)దానే.ఋ.భ్యా.ఉ.స.సే.దాసతి-తే|అదాసీత్-అదాసిష్ట||

దిభి-(పి)ప్రేరణే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.దిమ్చయతి-తే|అదిదిమ్చుత్-త||దిమ్చుః

దివ-మర్షనే.చు.ఉ.స.సే.దేవయతి-తే|అదీదివత్-త||దేవితః

దివి-ప్రీతి నే. ఇ. భా. ప. స. స. దివ్యతి. దివ్యితా. అదిన్వితే || దివ్యసమ్.
 దివు-క్రీ. డావిజిగీషా వ్యవహారద్యుతిస్తుతిమోదమదస్వప్నకా నిగతిషు. ఉ
 త్. చి. ప. అక. స. సే. దీవ్యతి(పు. ౧౯) దేవిత్యా, ద్యూత్యా, ద్యూతమ్.
 దివు-పరికూజనే. ఉత్. చు. ఆ. స. సే. దేవయతే. అచి దేవత || [దేవః-
 దిశ-అతిసర్జనే. తు. ఉ. అని. దిశతి-తే. దేష్టా. అదితుత్-త || దిష్టమ్. దేశః
 దిహ-ఉపచయే. అ. ఉ. స. అని. దేగ్ధి-దిగ్ధే(=౮. పు ||) అదిగ్ధ, అదితుత్-త || దే
 దీజ్-తుయే. జిత్. చి. ఆ. అక. అని. దీయతే(పు || ౨౩) అచా న్త || దీనః. (హః
 దీక్ష-మాణ్డ్యేజ్యోపనయనియమప్రతా జే శేషు. భా. ప. స. సే. దీక్షతే || దీతా.
 దీధిజ్-దీ ప్తి దేవనయోః. జిత్. వై. అ. ఆ. అక. సే. దీధితే. దీధితా. అదీధిష్ట.
 దీపీ-దీప్తా. ఈ. చి. ఆ. అక. సే. దీప్యతే. దీపితా. అదీపి, అదీపిష్ట. దీప్తః.
 దు-గతౌ. భా. ప. స. అని. దవతి. దో తా. అదోషీత్ || దవః. దావః.
 (టు)దు-ఉపతాపే. స్వా. ప. స. అని. దువోతి || కర్మ-దూయతే. దవభుః.
 దుల-ఉష్టే. పే. చు. ఉ. స. సే. దోలయతి-తే. అదూదులత్-త || దులిః. దోలా.
 దుష-వైకృత్యే. చి. ప. అక. అని. దుష్యతి. దోష్టా. దోష్ట్యతి. పు-అదుషత్ ||
 కర్మ-దుష్యతే. అదోషి || కృ || దూష్యమ్. దూషణమ్. దుష్టః. దోషః।
 దుహ ప్రపూరణే. అ. ఉ. చి. అని. గాం దోగ్ధి-దుగ్ధే. వా. పయోగోపః। దో
 ధా. ధోక్ష్యతి-తే. అధుతుత్-త, అదుగ్ధ || ణిచ్-దోహయతి-తే. సన్-దు
 ధుతుతి-తే. కర్మ-దుహ్యతే || దుగ్ధమ్. (హితః.
 దుహిర్-అర్థనే. ఇ. భా. ప. స. సే. దోహతి. అదుహత్, అదోహీత్ || దు
 దూజ్-పరితాపే. జిత్. చి. ఆ. అక. సే. దూయతే. దుదువే. దవితా. అదవీష్ట
 ణిచ్-దావయతి-తే. అదూదువత్-త. కర్మ-దూయతే. అచావి. సన్-
 దుదూషతే || కృ || దూనః-దూతిః. (విదారకః.
 ద్య-హింసాయామ్. వై. స్వా. ప. స. అని. ద్యుణోతి. దర్తా. అదార్హీత్ || దరః,
 ద్యజ్-ఆదరే. జిత్. తు. ఆ. స. అని. ఆజూర్వః. ఆదియతే. ఆదద్రే. ఆదర్తా।
 ఆదృత || ణిచ్-ఆ దారయతి-తే. ఆదీదరత్-త || సన్-ఆదిదరిష. తే. కర్మ-
 ఆదియతే. ఆదారి || ఆదృత్య-ఆదృతః.

దృప-సూర్య సోహనయోః.వి.ప.అక.వే.దృప్యతిదర్పితా, కర్తాప్రమా
అదృపత్, అదర్పిత్, అద్రాప్సిత్, అదార్పిన్, అదర్పిన్ - దర్పయతి. తే
అదీదృపత్ అదదర్పిత్ - త|| దర్పః, దృప్తః. (తే-అదర్పి||

దృప (భ)ఉత్తే- శే.తు.ప.స.సే.దృపతిదర్పితా| అదర్పిత్ || కర్క-దృప్య
దృప-సన్తిపనే.వాచు.ఉ.స.సే.దర్పయతి-తే| అదీదృపత్, అదదర్పిత్ - త||
పక్ష-దర్పతి| అదర్పిత్ (దృపీతి కేచిత్)

దృభి-(మృ)ఉత్తే- శే.తు.ప.స.సే.ఇ.దృష్ణతి| అదృష్ణిత్ || దృష్ణితా.
దృభి-భయే సన్దర్భే చ. ఈ.వాచు.ఉ.స.సే.దర్పయతి-తే| అదీదృభిత్, అ
దదర్పిత్ - త| పక్ష-భ్యా.ప.దర్పతి| అదర్పిత్ || దర్పః-దృభిః.

దృభి-గ్రస్తే. ఈ.తు.ప.స.సే.దృభతిదర్పితా| అదర్పిత్ || దృభ్యతే-దృభిః.
దృశిర్-ప్రేక్షణే. ఇర్.భ్యా.ప.స.అని.పశ్యతి(పు|| ౩౨|| అదర్పిత్, అద్రాప్సి
త్ || ణిచ్ - దర్పయతి-తే| అదదర్పిత్, అదీదృశిత్ - త| సన్ - దిదృక్షతే|

కర్క-దృశ్యతే| అదర్పి|| దృష్టమ్-దృష్టిః-దృష్ట్య-ప్రదృశ్యః

దృహ-వృద్ధా.భ్యా.ప.అక.సే.దర్పతి| అదర్పిత్ || దర్పితః|| (హితః.

దృహి-వృద్ధా. ఇ.భ్యా.ప.అక.సే.దృహతి| దదృహిత్ || దృహిత్ || దృం
దృహ-భయే.భ్యా.ప.అక.సే.ఘ.దరతి| అదారీత్ || దరయతి-అదదరత్ || దీర్ఘః
దౌ-వివారణే.క్ర్యా.ప.స.సే.దృణాతి| దదార- దద్రతుః, దదరతుః| దరి
తా, దరీతా|| కర్క-దీర్యతే. అదారి|| విదీర్ఘః.

దేక్ష-రక్షణే.జిత్.భ్యా.అ.స.అః-దయతే| దిగ్యే| దాతా| అదిత(౪౦|| పు)||
ణిచ్ - దావయతి-తే|| సన్ - దిత్సతే|| కర్క-దీయతే-అదాయి|| దత్తః.

దేవ్య-దేవసే.భ్యా.అ.అక.సే.దేవతే| అదేవిష్ట|| దేవితః|| ఋ-అదిదేవత్
దైవ-శోధనే.పిత్.భ్యా.ప.స.అని.దాయతి| దదౌ| దాతా| అదాసీత్| క
ర్క-దాయతే-అదాయి|| దాతః-అవచాతః,

దో-అవఖణ్ణసే.వి.ప.అని.ద్యతి| దదౌ| దాతా| అదాత్ || దాసమ్-దాత్రమ్
ద్య-అభిగమనే.అ.ప.అని.ద్యతి| ద్యోతా| అద్యోషీత్ | కర్క-ద్యాయతే
ద్యుత-దీప్తా.భ్యా.అ.స.సే.ద్యోతతే| దిద్యుతే| ద్యు- అద్యుతత్, అద్యోతి

ష్టాకర్ష-మ్యత్య తేణిజనాత్తు ద్యోత్య తేచ్యః. (తమ్.

చైత్య-న్యక్-రణె.భ్వా.ప.స.అని.ద్యాయతి|ద్యతా|అద్యాసీత్||ద్య
ద్రమ-గతా.భ్వా.ప.స.సే.ద్రమతి|ద్రమితా|ష-అద్రమీత్||ద్రమ్మః=మాన
ద్రవన్-పరితాపే.క.ద్రవస్యతి|| (భేదః.

ద్రా-కుక్ష్మాయామ్.అ.ప.అక.అని.ద్రాతి|దద్రా|ద్రాతా|అద్రాసీత్||

నిద్రా-ద్రాక్-నిద్రాళుః. (జ్ఞీతః.

ద్రాక్షి-కాక్షాయాంశబ్దేచ.ఇ.భ్వా.ప.స.సే.ద్రాక్షతి|అద్రాక్షీత్||ద్రా

ద్రాఖ్య శోషణాలమర్థయోః.ఋ.భ్వా.ప.స.సే.ద్రాఖతి|అద్రాఖీత్||ణి

చ్-అదద్రాఖీత్||ద్రాఖితః. (ద్రాఘితః.

ద్రాఘ్య-శక్తిభి)మాయామేషు.ఋ.భ్వా.ప.స.సే.ద్రాఘతి|అద్రాఘీత్

ద్రాడ్య-విశరణె.భ్వా.అ.స.సే.ద్రాడతే|అద్రాడిష్ట||ఋ-అదద్రాడత్||

ద్రాహ్య-నిద్రాక్షయే.ఋ.భ్వా.అ.అక.సే.ద్రాహతే|అద్రాహిష్ట|

ద్రు-అనుతాపే.వై.భ్వా.స్వా.ద్రవతి,ద్రుణోతి|అద్రౌషీత్.ఇతికేచిత్.

ద్రు-గతా.భ్వా.ప.స.అని.ద్రవతి|ద్రోతా|అదుద్రవత్||ద్రవః-ద్రవ్యమ్-

ద్రుడ-మజ్జనే.భ్వా.ప.ద్రోడతి||తు.కు.ద్రుడతి-ఇతిబోపదేశః.

ద్రుణ-హింసాగతికౌటిత్యేషు.తు.ప.స.సే.ద్రుణతి|అద్రోణీత్||ద్రోణః.

ద్రుహ-జిఘాంసాయామ్.ది.ప.స.వే.ద్రుహ్యతి|ద్రోహితా;ద్రోగ్హ,ద్రో

ధా(పు||౫౧)||ద్రోహః. (వీత్,అద్రవిష్ట|

ద్రూఙ్-హింసాయామ్.ఇతి.క్యా.ఉ.స.సే.ద్రూణతి|ద్రుణీతే|అద్రా

ద్రేక్-శబ్దోత్సాహయోః.భ్వా.అ.సే.ద్రేకతే|అద్రేకిష్ట||అదిద్రేకత్.

ద్రై-స్వప్నే.భ్వా.ప.అక.అని.ద్రాయతి|ద్రాతా|అద్రాసీత్||నిద్రా-

ద్విష-అప్రీతా.అ.ఉ.స.అని.ద్వేష్టి-ద్విష్టే (౬౪-పు.) ద్వేష్టుః-ద్విష్టః-

ద్వ్య-సంవరణె.భ్వా.ప.అని.ద్వరతి|అద్వార్షీత్||ద్విః-ద్వారమ్.ఇతిబోప
దేశః.)

ధ.

ధక్- (క)-నాశనే.చు.ఉ.స.సే.ధక్యతి-తే|అదధక్-త్.త||ధక్రితః.

ధణ (ను) శబ్దే.భ్వా.ప.స.సే.ధణతి|అధా(ధ)ణీత్||ధణితః.

ధన-ధాన్యే. జై. జు. ప. సే. దధన్తి దధన్తిః-దధనతి అధా (ధ)నీత్ || ధనమ్
(ధన్య. గతాజ్ఞానేచ. సౌత్రం. భ్యా. ప. స. సే. ధన్వతి దధన్తి || ధన్వత్తరిః.)

ధమ-ధ్యానే. సౌ. ప. స. సే. ధమతి ఏ-అధమీత్ || ధమనమ్-ధమసిః.

ధవి గతా-భ్యా. ప. స. సే. ధన్వతి అధన్వీత్ || ధన్వతః.

(మ) ధాన్ - ధారణపోషణయోః డ్విత్. ఇత్. జు. ఉ. స. అని. దధాతి-ధత్తై.

ధాతా అధాత్. అధిత (2౧||పు) నిచ్-ధాపయతి సన్-ధిత్యతి-తైక

ర్ష-ధీయతే || కృ || హితః హి త్వానిధాయ-అధానమ్-ధాతా-ధత్తమ్

మ్-విధిః-విధాయకః, ధాత్రి.

ధావు-గతిశుద్ధ్యోః ఉత్. భ్యా. ఉ. అక. సే. ధావతి-తై ధావతా ధావనమ్-
ధి-ధారణే. తు. ప. స. అని. ధియతి ధేతా అధేషీత్ | ధియన్. (ధాతః.

ధిక్ష-సన్ధిపనక్లేశనజీవనేషు. భ్యా. ఆ. సే. ధిక్షతే అధిక్షిష్ట || ధిక్షితః.

ధివి-ప్రీతి నే. ఇ. భ్యా. ప. స. సే. ధినోతి (పు || ౨౨.) | ధిన్వితః-ధిన్వన్.

ధిష-శబ్దే. జై. జు. ప. స. సే. ధి ధేష్టి-ధిధిష్టః | అధేషీత్.

ధీష్-ఆధారే. జిత్. డి. ఆ. స. అని. ధీయతే ధేతా అధేష్ట ధీనః. (ధీర్య.

ధీర-అవజ్ఞాయామ్. అచు. ఉ. స. సే. అవధీరయతి-తై అవాదిధీరత్-త్ || అవ

ధుక్ష-సన్ధిపనే. భ్యా. ఆ. సు. సే. ధుక్షతే ధుక్షితా అధుక్షిష్ట || ధుక్షణమ్.

ధుష్-కమ్పనే. ఇత్. స్వా. ఉ. స. అని. ధునోతి-ధునుతే (23||పు) ధుతః.

ధుర్వి-హింసాయామ్. ఈ. భ్యా. ప. స. సే. ధూర్వతి అధూర్వీత్ || ధూర్తః.

ధూ-విధూననే. తు. ప. స. సే. ధువతి ధవితా అధావీత్ || ధువన్.

ధూషో-కమ్పనే. ఇత్. స్వా. క్ర్యా. ఉ. సు. వే. ధూనోతి-ధునాతి ధవితా,

ధాతా || చు-ధూనయతి, ధావయతి, ధవతి-తే (౬౦||పు) ధూతః, ధూమః

ధూప-సన్తాపే. భ్యా. ప. స. సే. ధూపాయతి అధూపాయీత్, అధూపీత్ ||

కర్తృ ధూప్యతే-అధూపి ధూపః-ధూపాయితః-ధూపితః.

ధూప-దీప్తాభాషార్థేచ. చు. ఉ. అక. సే. ధూపయతి-తై అధూధుపత్-త్ ||

ధూనీ-హింసాగత్యోః. ఈ. డి. ఆ. సు. సే. ధూర్నతే అధూర్నిష్ట || ధూర్తః.

ధూన(శ, ష)కాన్తికరణే. చు. ఉ. స. సే. ధూనయతి-తై అధూధునత్-త్ ||

ధృ.ధారణే.చు.ఉ.అని.ధారయతి- తే|అదీధర్మత్-త|ధారణా.ధారా.

ధృజ్-అవశ్యంసనే.జీత్.భ్యా.ఆ.అని.ధరతే|దధే|ధర్మసే|అధృత||

ధృజ్-అవశ్యనే.జీత్.తు.ఆ.స.అని.ధ్రియలే|అధృత||ధ్రియత్.ధృతః.

ధృజ్-ధారణే.జీత్.భ్యా.ఉ.స.అని.ధరతి-తే|అధర్మీత్,అధృత||ధృతః

ధృజ-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.ధర్మతిదధర్మ|అధర్మీత్||ధృజితః.

ధృజి-గతౌ.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.ధృజ్జతి|అధృజ్జీత్||ధృజ్జితః.

ధృష-ప్రసహనే.వాచు.ఉ.స.సే.ధర్మయతి-తే|అదీధృషత్-అదధర్మత్-

త|పక్షే.భ్యా.ప.ధర్మతి|అధర్మీత్||ధర్మః-ధర్మితః|ధర్మణమ్.

(ఇ)ధృషా-ప్రాగల్భ్యే.జీత్.ఆత్.స్వా.ప.అక.సే.ధృష్ణోతి|అధర్మీత్||

ణిచ్-ధషణయతి-తే|అదీధృషత్,అదధషణత్-త|ధృష్టః,ధృష్టుః.

ధేట్-పానే.టిత్.భ్యా.ప.స.అని.ధయతి|ధాతా|అధాత్||స్తనన్ధయః.

ధోర్మ-గతిచాతుర్యే.ఋ.భ్యా.ప.అక.సే.ధోరతి|అధోరీత్|ణిచ్-అదు

ధోరత్||ధోరణమ్. (త్||నాడిన్ధమః

ధ్వా-శబ్దాగ్నిసంయోగయోః.భ్యా.ప.స.అని.ధమతి|ధ్వాతా|అధ్వాసీ

త్యై-చింతాయామ్.భ్యా.ప.స.అని.ధ్యాయతి|ధ్యాయతా|అధ్యాయీత్||ధ్య

నమ్.ధ్యాయా.నిధ్యాయ.ధ్యాయః.

ధ్రిజ(జి)-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.ధ్రిజతి(ధ్రిజ్జతి)||ధ్రిజితః.

ధ్రిణ-శబ్దే.భ్యా.ప.స.సే.ధ్రిణతి|అధ్రి(ధ్రి)ణీత్||ధ్రిణితః.ధ్రిణిః.

(ఉ)ధ్రిస-ఉఞ్చే.ఉత్.క్వా.ప.స.సే.ధ్రిస్మాః|(ఉ)ధ్రిస్మాః|ధ్రిస్తః

(ఉ)ధ్రిస-ఉత్తై.పే.చు.ఉ.స.సే.(ఉ)ధ్రిసయతి-తే|అదిధ్రిసత్.త|

ధ్రిక్షి-కాక్షాయాఞ్ఘోరవాసితేచ.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.ధ్రిక్షితి|అధ్రి

క్షీత్|ప్రాక్షేక్షః. (ప్రాక్షత్.

ధ్రిఖ-శోషణాలమర్థయోః.ఋ.భ్యా.ప.స.సే.ధ్రిఖతి|ణిచ్-అద

ధ్రిఘ-సామర్థ్యే.ఋ.భ్యా.ఆ.సే.ధ్రిఘతే|అధ్రిఘిష్ట|అదధ్రిఘత్.

ధ్రిజ్య-విశరణే.ఋ.భ్యా.ఆ.స.సే.ధ్రిజ్యతే|అధ్రిజ్యిష్ట|అదధ్రిజ్యత్.

ధ్రిజ-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.ధ్రిజతి|అధ్రిజీత్||ధ్రిజితః.

ధృ-శ్శక్యే.భా.ప.అక.అని.ధృవతిఅధా'షీత్ ||ధృతః.ధృః.

ధృ-గతిశ్శక్యయోః.తు.ప.స.అని.ధృవతిః.ధృతా అధా'షీత్ ||ధృః

ధృవ-గతిశ్శక్యయోః.తు.ప.స.సే.ధృవతిధృవితా|అధా'షీత్

ధృక్-శ్శక్యే త్పాపయోః.ఋ.భా.అ.స.సే.ధృక్ తే|అధా'షీత్ || ధృక్
ధృక్యతి-తే అధా'ధృక్ తే.తాధృక్తిః.

ధృ-శ్శక్యే.భా.ప.అక.అని.ధృవతి|ధృతా|అధా'షీత్ ||ధృః

ధృజ-గతా.భా.ప.స.సే.ధృజతి|అధా(ధృ)జీత్ ||ధృజిః,ధృజః.

ధృజి-గతా.భా.ప.స.సే.ధృజతి|అధా'జీత్ ||ధృజిః. (ధృజిః.

ధృన(ణ).శబ్దే.భా.ప.అక.సే.ధృనతి|అధా(ధృ)నీత్ || ధృ-ధృనయతి||

ధృన-శబ్దే.అచ.ఉ.స.సే.ధృనయతి-తే|అధా'ధృనత్ -తా|ధృనయమ్.ధృనః

ధృంసు-అవసరింసనేగతాచ.ఉత్.భా.అ.అక.సే.ధృంసతే|అధా'ధృసత్,
అధృంసిష్ట||ధృస్తః. (త్||ధృష్టః.

ధృషి-కాశ్చాయాజ్ఞోరవాసితేష.భా.ప.సే.ధృష్టి తే|అధా'షీత్

ధృ-హార్యనే.భా.ప.అక.అని.ధృరతి|ధృర్తా|అధా'ర్షీత్ ||ధృరః.

.న

నక్క-నాశనే.చుఉ.స.సే.నక్కయతి-తే|అననక్కత్ -త||నక్కతః.నక్కయమ్

నఖ-సర్పణే.భా.ప.స.సే.నఖతి|అనాఖిత్, అనఖిత్ ||నఖతః.నఖః.

(ఓ)నజీ-లజ్జాయామ్.ఈ.భా.అ.అక.సే.నజి తే|అనజిష్ట||నజిః.నజికా

నట-నృత్యేహింసనేచ.భా.ప.స.సే.పరినటతి|అనా(న)టిత్ || నాట్యమ్.

నట-అవస్పన్దనే.చు.ఉ.స.సే.నాటయతి-తే|అనీనటత్ -త||నాటకమ్.

నడ-భాషార్థే.చు.ఉ.స.సే.నాడయతి-తే|అనీనడత్ -త||నాడి. (కః.

(టు)నది-సమృద్ధా.ట్వీత్.భా.ప.అక.సే.నన్దతి|అనన్దీత్ ||నన్దః-నన్ద

నమ్బ-గతా.భా.ప.స.సే.నమ్బతి|అనమ్బీత్ ||నమ్బిః.

(నయ-గతా.భా.అ.స.సే.నయతే|అనయిష్ట)ఇతినాదిషు కేచిత్పఠన్తి.

నర్ద-శబ్దే.భా.ప.స.సే.నర్దతి|అనర్దీత్ ||నర్దితా|నర్దకః. (నాళి.

నల-ప్రకాశేబన్ధనేచ.చు.ఉ.స.సే.నాలయతి-తే|అనీనలత్ -త||నాలః.

నాథ్య-యాజ్ఞోపతాపైశ్వర్యాశీష్టు.ఋ.భా.ప.సే.నాథతి అనాథీత్ |
 ఆశిషి-ఆ.నాథ తే అనాథిష్టుణిచ్-నాథయతి-తే అననాథత్-త | నాథః
 నాథ్య యాజ్ఞోపతాపైశ్వర్యాశీష్టు.ఋ.భా.ప.స.సే.నాథః | అనాథీత్
 నివాస-ఆచ్ఛాదనే.అచు.ఉ.స.సే.నివాసయతి-తే అనినివాసత్-త || నివా
 నిష్క-పరిమాణే.చు.ఆ.స.సే.నిష్కయ తే అనినిష్క-త | నిష్కః. (సః
 నీల-వర్ణే.భా.ప.స.సే.నీలతినీలితా | అనీలీత్ || నీలః. (కేచిన్ణాదాపత ని)
 నుడ-హింసాయామ్.కు.ప.స.సే.నుడతి కు-నుడితా | అనుడిత్ నుడకః.
 నూష-హింసనే.సా.భా.ప.స.సే.నూషతి అనూషీత్ || నూషితః.
 నృతీ-గాత్రవిక్షేపే.కు.ని.ప.అక.సే.నృత్యతి (౫౦ || పు)ణిచ్-న ర్తయతే-
 అననర్తత, అనీనృతత || కర్క-నృత్యతే-అన ర్తి కృ || నృత్యన్-నృత్తమ్.
 నృా-నయే.భా.ప.స.సే.నరతి అనారీత్ || ఘ-నరయతి-తే || నరః-నరకః
 నృా-నయే.క్ర్యా.ప.స.సే.నృణాతి అనారీత్ || ణిచ్-నారయతి-తే || నారీ

ప.

పక్ష-పరిగ్రహే.చు.ఉ.స.సే.పక్షయతి-తే అపపక్షత్-త || పక్షః, పక్షితః
 పక్ష-పరిగ్రహే.భా.ప.స.సే.పక్షతి అపక్షీత్ || అయమద న్తచురాదా.
 (ఘ)పచమ్-పాకే.డ్విత్.షిత్.భా.ఉ.స.అని.పచతి-తే పక్తా | పక్త్యతి-
 తే, అపాక్షీత్-అప క్త || ణిచ్-పాచయతి-తే || సక-విపక్షతి-తే కర్క-
 పచ్యతే-అపాచి || కృ || పచనమ్-పాకః-పక్వమ్-ప క్రిమమ్. (పు || ౪౭)
 పచి-వృక్షీకరణే.ఇ.భా.ఆ.స.సే.పఞ్చ తే అపఞ్చిష్టు || పఞ్చితః-పఞ్చ
 పచి-విస్తారవచనే.ఇ.చు.ఉ.స.సే.పఞ్చయతి-తే | అపపఞ్చిత్-త || ప్రప
 పజి.ఆవరణే.ఇ.సా.భా.ప.స.సే.పఞ్జతి | అపఞ్జీత్ || పఞ్జితః (ఇష్టః
 పట-గతౌ.భా.ప.స.సే.పటతి | పటితా | అపాటిత్, అపటిత్ || పటః-
 పట-భాషార్థే.చు.ఉ.స.సే.పాటయతి-తే | అపీపటత్-త || పాటి-పాటలః
 పట-వేష్టనే.అచు.ఉ.స.సే.పటయతి-తే | అపపటత్-త || పటః-పటిరః
 పఠ-వ్యక్తాయాంవాచి.భా.ప.స.సే.పఠతి | పఠతా | అపా (ప)ఠీత్ || పఠనమ్-
 పఠి-గతౌ.ఇ.భా.ప.స.సే.పఠ్ణ తే | అపఠ్ణిష్టు || పఠ్ణితః-పఠ్ణః ||

పడి-సరికాతా. ఇ. నాచు. ఉ. స. పల్లయతి-తే. అపపల్లత్-త|| పత్తు-పల్లతి
పని-వ్యవహారేస్తుతాచ. భ్వా. ఆ. స. సే. పణతే అపణిష్ట (౨౯ || ౪) స్వాస్థ్య
అ. య. ప్రత్యయః. ప. ప. నాయతి | ప. నాయతా, పణితా | అపనాయాత్

(౨, పతతి.)

ప. స. పణనమ్.

పత. గతా. నా. అచు. ఉ. స. సే. పతయతి-తే. అపపతిత్-త|| పత్తు-పాతయ
(పత. విశ్వ క్యే. ౨. ఆ. అక. సే. పత్యతే. అపతిష్ట) ఇతి సాతా న్తరమ్ (పాశుః
పత్ ౫. గతా. ౫. భ్వా. ప. స. సే. పతతి | పతితా | అప ప్తత్ || పతితః-పతిత్వా-
పథ-(ధ) ప్రత్తు పే. చు. ఉ. స. సే. పాథయతి | అపీపథత్ (పథీతి కేచిత్-తన్న
(ధ్యమ్-

తేతు-పథయతి)

పథ- గతా. ఏ. భ్వా. ప. స. సే. పథతి | అపథిత్ || పథాః- పథః-పథితః- ప
పద- గతా. ౨. ఆ. స. అ. పద్యతే | పత్తా | అపాది (౫౩ || ౪) పన్నః-పత్వా-
(తిభ్యాదిరితి కేచిత్)

ప్రపద్య-పత్తుమ్

పద- గతా. అచు. ఆ. స. సే. పదయతే | అపపదత || పదమ్-పదవీ-పద్మ- (పదప్తి
పన-వ్యవహారేస్తుతాచ. పనతే-పనాయతీ త్యాది సర్వం పణవత్ -
పమ్పన్-దుర్గభే. క. పమ్పస్యతి || పమ్పా-

పయ- గతా. భ్వా. ఆ. స. సే. పయతే | అపయిష్ట || పయితః-పయనమ్-
పయన్-ప్రస్యతా. క. పయస్యతి || పయః-పయస్యమ్-

పర్ణ-హరిత భావే. అచు. ఉ. స. సే. పర్ణయతి-తే. అపపర్ణత్- త|| పర్ణమ్-
పర్ణ-కత్తి తేశబ్దే. భ్వా. ఆ. అక. సే. పర్ణతే | అపర్ణిష్ట || పర్ణితః-పర్ణః-
పర్ణ గతా. భ్వా. ప. స. సే. పర్ణతి | పర్ణితా | అపర్ణిత్ || పర్ణమ్-పర్ణటః

పర్వ-(ర్బ)లూరణే గతాచ. భ్వా. ప. స. సే. పర్వతి | పర్వితా | అపర్విత్ || పర్వ-
పల, పల్ల- గతా. భ్వా. ప. స. సే. పలతి | అపాలీత్, పల్లితి || పలమ్, పల్లః- పల్లీ-
పల్పాల-అవనపవనయోః | అచు. ఉ. పల్పాలయతి-తే. అపపల్పాలత్-త

పశ(ష)బద్ధనే. చు. ఉ. సే. పాశయతి-తే. అపీపశత్-త|| (వాచు-పశకీతి
పష(స)- గతా. అచు. ఉ. సే. పషయతి-తే. అపపషత్-త|| (కేచిత్)

పసి(శి)-నాశనే. ఇ. నాచు. ఉ. స. సే. పంసయతి-తే. అపపంసత్-త|| పంసతి-

పా-పానే.భ్యా.ప.స.అని.పిబతి(30పు)ణిచ్-పాయయతే.సన్.పిపాస
తి॥యన్-పేపీయతే॥కర్-పీయతే-అపాయి॥కృ॥ పీతమ్.పీత్వా.ప్ర
పాయ.పాతా.పాతుమ్-పానమ్ పిబన్.

పా-రక్షణె.అ.ప.స.అని.పాతి(13పు)ణిచ్-పాలయతి॥కర్-పాయతే
పార-కర్-సమాప్తా.అచు.ఉ.స.సె.పారయతి-తే॥అపపారత్-త॥

పాల-రక్షణె.చు.ఉ.స.సె.పాలయతి-తే॥అపీపలత్-త॥పాలకః-పాలితః
పి-గతౌ.తు.ప.అని.పియతి॥పేతా॥అపైపీత్॥పియన్ (తికేచిత్

పిచ్చ(చ్చ)-కుట్టనే.చు.ఉ.సె.పిచ్చయతి-తే॥ అపిపిచ్చత్-త॥ తు. పిచ్చతీ
పిజి-హింసాబలాదాననికేతనేషు.ఇ.చు.ఉ.సె.పిజ్జయతి-తే (పేజయతి)

పిజి వర్ణే.ఇ.ఆ.స.సె.పిజ్జే.పిజ్జితా॥అపిజ్జిష్ట॥పిజ్జః పిజ్జరః
పిట-శబ్దసంఖ్యతయోః.భ్యా.ప.స.సె.పేటతి॥అపేటీత్॥పేటకః, పేటీ

పిఠ-హింసాసంఖ్య-శనయోః.భ్యా.ప.స.సె.పేఠతి॥అపేఠీత్॥పిఠరః
పిడి-సంఖ్యతే.ఇ.భ్యా.ఆ.స.సె.పిణ్ణతే॥అపిణ్ణిష్ట॥పిణ్ణితః-పిణ్ణః

పిడి-సంహతౌ.ఇ.చు.ఉ.స.సె.పిణ్ణయతి-తే॥అపిపిణ్ణత్-త॥పిణ్ణయన్
పిల-ప్రేరణె.చు.ఉ.స.సె.పేలయతి-తే॥అపీపిలత్-త॥పేలకః-పేలితః

పివి-సేచనే.ఇ.భ్యా.ప.స.సె.పిన్వతి॥పిన్వితా॥అపిన్వీత్॥పిన్వన్.
పిశ-అవయవే.తు.ప.స.సె.(12పు)పింశతి॥పిశితా॥అపిశీత్॥పిశితమ్.

పిష-హింసాయాజ్ఞతౌచ.భ్యా.చు.ప.స.సె.పేషతి; పేషయతి॥పేషకః.
పిష్-సంఖ్యార్థనే.ఱు.రు.ప.అని.పినష్టి(12పు) పిష్టమ్.పేష్టమ్.పిష్ట్యా

పిసి-గతౌధాషార్థేచ.ఇ.వాచు.ఉ.స.సె.పింసయతి-తే॥పింసతి॥పింసితః.
పిస్య-గతౌ.ఱు.వాచు.ఉ.స.సె.పేసయతి-తే॥అపిపేసత్-త॥పేసతి॥

పీజ్-పానే.జిత్.ది.ఆ.అని.పీయతే॥పేతా॥అపేష్ట॥పీతం.పీత్వా.పీయ
పీడ అవగాహనే.చు.ఉ.సె.పీడయతి-తే॥అపీపీడత్, అపిపీడత్-త॥పీడా.

పీయ-ప్రీణనే.సా.ప.స.సె.పీయతి॥అపీయీత్॥పీయాషమ్.
పీల-ప్రతిష్ఠమ్పే.భ్యా.ప.స.సె.పీలతి॥అపీలీత్॥పీలుః.పీలితమ్.

పీఠ-స్థాత్యే.భ్యా.ప.అక.సె.పీఠతి॥పీఠితా॥అపీఠీత్॥పీఠః.పీఠితమ్.

పుష్ప-ప్రమాణే. భా. ప. అక. సే. పుష్పతి అపరీతమ్ || పుష్ప-పుష్ప-
 పుట-సంక్షేపణే. తు. ప. సే. పుటతి గు-పుటి తా | అపరీతమ్ || పుటమ్. పుటితః.
 పుట-(టి) భాషార్థే. వా. చు. ఉ. సే. పోటయతి. తే | అపూపుటత్ - త || (పుట్టయ
 పుట-సంసర్గే. అచు. ఉ. సే. పుటయతి-తే | అపపుటత్ - త || [తి] పోటా

పుట్ట-అల్పీ భావే. చు. ఉ. స. సే. పుట్టయతి-తే | అపపుట్టత్ - త || పుట్టనమ్.
 పుడ-ఉత్సర్గే. తు. ప. స. సే. పుడతి పోడితా | అపోడిత్ || పోడనమ్. పుడితః.
 పుడి-మర్దనే. ఇ. భా. ప. స. సే. పుడ్డతి పుడ్డతా | అపుడ్డత్ || పుడ్డిః.

పుణ-కర్మణి శుభే. తు. ప. సే. పుణతి పోణితా | అపోణిత్ || నిపుణః, పుణ్యమ్
 పుథ-హింసాయామ్. ది. ప. స. సే. పుథ్యతి పోథితా | అపోథిత్ || పుథ్యమ్.
 పుథ-భాషార్థే. చు. ఉ. స. సే. పోథయతి-తే | అపూపుథత్ - త || పోథః.

పుథి-హింసా సజ్జే-శనయోః. ఇ. భా. ప. స. సే. పుథతి | అపుథిత్ || పుథితః
 పుర-అగ్రమునే. తు. ప. స. సే. పురతి పోరితా | అపోరిత్ || పురమ్. పురా.
 పుర్వ-(ర్బ) పూరణే. భా. ప. సే. పూర్వతి పూర్వితా | అపూర్వీత్ || పూర్వః

పుల-మహాత్వే. భా. ప. సే. పోలతి (తు-పులతి) అపోలీత్ || పులినమ్. పులకః
 పుల-మహాత్వే. చు. ఉ. సే. పోలయతి-తే | అపూపులత్ - త || పాలిః. పులకః.
 పుష-పుష్టే. భా. ప. సే. పోషతి (అగ్రపు) కర్త-పుష్యతే. అపోషి || పోషణమ్.

పుష-పుష్టే. ది. ప. స. అని. పుష్యతి (గ్రంపు) అపుషత్ | పుష్టిః. పుష్టః. పుష్యన్
 పుష-పుష్టే. క్ర్యా. ప. స. సే. పుష్టాతి పోషితా | అపోషిత్ || పుష్టితః.
 పుష-ధారణే. చు. ఉ. సే. పోషయత్యాభరణమ్ | అపూపుషత్ - త || పోషితః.

పుష్ప-వికసనే. ది. ప. అక. సే. పుష్ప్యతి పుష్పితా | అపుష్పీత్ || పుష్పమ్.
 పుంస-అభివర్ధనే. చు. ఉ. సే. పుంసయతి-తే | అపుపుంసత్ - త || పుంసితమ్.
 పుస్త-ఆదరా నాదరబంధేషు. చు. ఉ. స. సే. పుస్తయతి-తే | అపుపుస్తత్ - త ||

పూజ్-పవనే. జిత్. భా. ఆ. స. సే. పవతే (పు || రం) || జిచ్ - పావయతి-తే |
 అపీపవత్ - త || కర్త-పూయతే. అపావి || పూతమ్. పవమానః.

పూజ్-పవనే. జిత్. ది. ఆ. సే. పూయతే | అపవిష్ట || పవిత్రమ్. పూయమానః
 పూజ-పూజనే. చు. ఉ. స. సే. పూజయతి-తే | అపూపుజత్ - త || పూజితః.

పూర్ణ-సవనే. ఇత్. ఉ. స. సే. పునాతి. పునీతే (పు|| 27) పునన్. పునానః.

పూణ-సంభ్యయే. చు. ఉ. స. సే. పూణయతి. తే ఆపూపుణత్ - త|| పూణితః.

పూయీ-విశరణేదుర్గన్ధేచ. ఈ. ది. ఆ. సే. పూయతే. ఆపూయిష్ట|| పూయమ్. పూతిః. (ర్లమ్. పూరణమ్.

పూరీ-ఆప్యాయనే. ఈ. ది. ఆ. స. సే. పూర్యతే (పు|| 28) పూర్తమ్. పూ

పూరీ-ఆప్యాయనే. ఈ. వా. చు. ఉ. స. సే. పూరయతి. తే పూరతి|| పూరితమ్.

పూర్ణ-సంభ్యతే. చు. ఉ. స. సే. పూర్ణయతి. తే అప్రపూర్ణత్ - త|| ఇతికేచి

పూర్వ(ర్వ)-నివాసే. వా. చు. సే. ఉ. పూర్వయతి. తే పూర్వతి. (త్

పూల-సంభ్యయే. వా. చు. ఉ. పక్షే భ్యా. పూలయతి. తే పూలతి. అపూలీత్ ||

పూష-వృద్ధౌ. భ్యా. ప. అక. సే. పూషతి. అపూషీత్ || పూషా. పూషితమ్.

పు-ప్రీతౌ. స్వా. ప. స. అని. పుణోతి. పర్తా. అపార్షీత్ || పుతః.

పు-పాలనపూరణయోః. జు. ప. అని. పిపర్తి. పిపుతః. పిప్రతి. అపార్షీత్.

పుజ్-వ్యాయామే. జీత్. తు. ఆ. అని. వ్యాప్రియతే. వ్యాపుత|| వ్యాపారః.

పుచ-సంయమనే. వా. చు. ఉ. స. సే. పర్చయతి. తే అపీపుచత్, అపపర్చత్ -

త| పక్షే. పర్చతి. అపర్చీత్ || సమ్పర్కః. సమ్పర్చనమ్

పుచీ-సమ్పర్చనే. ఈ. అ. ఆ. అక. సే. పుక్తే. పర్చితా. అపర్చిష్ట|| పుక్తః.

పుచీ-సమ్పర్కే. ఈ. ప. అక. సే. పుణక్తి. పర్చితా. అపర్చీత్ || సమ్పుక్తః.

పుజీ-సమ్పర్కే. ఈ. అ. ఆ. అక. సే. పుక్తే. పర్చితా. అపర్చిష్ట|| పుక్తమ్.

పుడ-హర్షే. తు. ప. స. సే. పుడతి. అపర్షీత్ || ణిచి. అపీపుడత్, అపపర్షత్ - త

పుణ-ప్రీణనే. తు. ప. స. సే. పుణతి. పర్షత్. పర్షితా. అపర్షీత్ || పర్షనమ్.

పుథ(ధ)-ప్రక్షేపే. చు. ఉ. స. సే. పర్థయతి. తే అపీపుథత్, అపపర్థత్ - త||

పుషు. సేచనే. ఉత్. భ్యా. ప. సే. పర్షతి. అపర్షీత్ || పర్షిత్వా. పుష్ట్యా. పుష్టః

పూ-పాలనపూరణయోః. జు. ప. స. సే. పిపర్తి (పు|| 20) [పూరితః, పూర్తః.

పూ-పాలనపూరణయోః. క్ర్యా. ప. స. సే. పుణాతి. అపార్షీత్ || పూర్ణః,

పూ-పూరణే. వా. చు. ఉ. స. సే. పూరయతి. తే అపీపరత్ - త|| పక్షే పరతి||

పేల్య-గతౌ. భ్యా. క. స. సే. పేలతి. అపేలీత్ | ఋ. ఆపిపేలత్ - త||

వేన్య-వేన్యే.భ్యా.ఆ.సే.వేవతే|విపేనే|అపేవీత్ ||ఋ-అపివేవత్-త.
 వేన్య-౪తా.భ్యా.ప.సే.వేసతి|అపేసీత్ ||ఋ-అపివేసత్-త|| వేసితః.
 వై-శోషణే.భ్యా.ప.స.అని.పాయతి|పాతా|అపాసీత్ ||పాయః.
 వైద్య-౪తిప్రేవణ్లేవణేషు.భ్యా.ప.సే.వైదతి|అవైదీత్ ||ఋ-అపివైదీత్
 వ్యాఘ్రి-వృద్ధే.ఈ.ఓ.భ్యా.ఆ.సే.వ్యాయతే(౪౨పు)||వీనః,వ్యానః
 వ్యూక్-వృద్ధే.జిత్.భ్యా.ఆ.అని.వ్యాయతే|పవ్యే|వ్యాతా|అవ్యాస్త||
 ప్రచ్ఛ-జ్ఞీప్సాయామ్.తు.ప.ద్వి.అని.పృచ్ఛతి|ప్రప్ష్టా|అప్రోక్షీత్ ||ప్రప్తః
 ప్రథ-ప్రఖ్యానే.భ్యా.ఆ.స.సే.ప్రథతే|అప్రథిష్ట|ఘ-ప్రథయతి||ప్రథా.
 ప్రథ-ప్రఖ్యానే.చు.ఉ.స.సే.ప్రథయతి-తే|అప్రథత్-త||ప్రథితః.
 ప్రస-విస్తారే.భ్యా.ఆ.ప.సే.ప్రసతే|అప్రసిష్ట|ఘ-ప్రసయతి||ప్రసితః.
 ప్రా-పూరణే.అ.ప.స.అని.ప్రాతి|ప్రాతా|అప్రాసీత్ ||ప్రాతమ్.
 ప్రీజ్-ప్రీతా.జిత్.ది.ఆ.అక.అని.ప్రీయతే|ప్రీతా|అప్రేష్ట||ప్రీయమాః
 ప్రీజ్-తర్పణకాంతాచ.జిత్.క్ర్యా.ఉ.స.అక.అని.ప్రీణాతి-ప్రీణీతే|ప్రీ
 తాసి-సే|అప్రేషీత్-అప్రేష్ట||ప్రీణ,ప్రీణానః-ప్రియః.ప్రీత్వా.
 ప్రీజ్-తర్పణ.జిత్.వాచు.ఉ.స.అని.ప్రీణయతి-తే,ప్రాయయతి-తే|అపి
 ప్రయత్-త|పక్షు.ప్రయతి-తే|కర్క-ప్రీయతే-అప్రాయ||ప్రీతః.
 ప్రిక్-౪తా.జిత్.భ్యా.ఆ.స.అని.ప్రవతే|ప్రోతా|అప్రోష్ట||ప్రితిః.
 ప్రిష-స్నేహనే.క్ర్యా.ప.స.సే.ప్రిష్టాతి|అప్రోషీత్ ||ప్రిష్టణ.ప్రుషితః
 ప్రిష-వాహే.భ్యా.ప.సే.ప్రోషతి|ప్రోషితా|అప్రోషీత్ ||ఉత్-ప్రుష్టమ్.
 ప్రేజ్ఞో-ల.దోలనే.అచు.ఉ.స.సే.ప్రేజ్ఞోలయతి-తే|అపిప్రేజ్ఞోలత్-త.
 ప్రేప్-౪తా.ఋ.భ్యా.ఆ.స.సే.ప్రేషతే|ప్రేషితా|అప్రేషిష్ట||ప్రేషితః.
 ప్రోథ-పర్యాప్తా.ఋ.భ్యా.ఉ.అక.సే.ప్రోథతి-తే|అప్రోథీత్-అప్రోథిష్ట||
 నిచి-ప్రోథయతి-తే|అప్రోథీత్-త||ప్రోథః-ప్రోథితః.
 ప్లక్ష-భక్షణే.భ్యా.ప.స.సే.ప్లక్షతి|అప్లక్షీత్ || ప్లక్షణమ్.ప్లక్షః.
 ప్లిహ-౪తా.భ్యా.ప.స.సే.ప్లేహతి|ప్లేహితా|అప్లేహీత్ ||ప్లిహః.
 ప్లీ-౪తా.క్ర్యా.ప.స.అని.ప్లీనాతి|ప్లేతా|అప్లేషీత్ |ప్లీతః.

బుధిర్-బోధనె. ఇర్. భ్యా. ఉ. స. సే. బోధయతి-తే| బోధితా | అబుధత్, అబో
 ధీత్-అబోధిష్ట||ణిచ్-బోధయతి-తే| అబూబుధత్-త|| బోధితమ్.
 (ఉ) బుద్ధిర్-నిశామనె. ఉత్. ఇర్. భ్యా. ఉ. స. సే. బుద్ధయతి-తే| అబుదత్, అబు
 ధీత్-అబుద్ధిష్ట(చు-బున్ధిర్ ఇతి కేచిత్-కర్మ-బుద్ధ్యతే-అబుద్ధి|| బుద్ధిపః)
 బుల(ళ)-మజ్జనె. చు. ఉ. అక. సే. బోలయతి-తే| అబూబులత్-త|| బోళనమ్
 బుస-ఉత్సర్గె. ది. ప. సే. బుస్యతి| బోసీతా| పు. అబుసత్ || బుసమ్. బుసితమ్
 బుస్త-ఆదరేనాదరేచ. చు. ఉ. సే. బుస్తయతి-తే| అబుబుస్తత్. బుస్తమ్
 బృహ-వృద్ధా. భ్యా. ప. అక. సే. బర్హతి| బర్హితా| అబర్హీత్ || బర్హణమ్, చు
 రాదౌ-దీప్త్యర్థకః-ఉ. బర్హయతి-తే| అబబర్హత్-త||
 బృహీ-వృద్ధా. శబ్దే. ఇ. భ్యా. ప. సే. బృంహతి| అబృంహీత్ || బృంహితమ్.
 బృహీర్-శబ్దే. ఇర్. భ్యా. ప. సే. బర్హతి| అబృహీత్, అబర్హీత్ || బర్హితా.
 బేహృ-ప్రయత్నే. భ్యా. ఆ. సె. బేహతే| అబేహీష్ట || ఋ. అబి బేహత్-త||
 బూర్షి-వ్యక్తాయాంవాది. ఇతి. అ. ఉ. డ్వి. సె. బ్రవీతి, ఆహ-బూ) తే(పు||
 ౬౯) ఉవాచ-ఉచే| వక్తాసి-సే| వక్యతి-తే. ఉచ్ఛాత్-వక్షీష్ట| ఆవోచ
 త్-త|| ణిచి-వాచయతి. తే| అవీవచత్ || కర్మ-ఉచ్ఛ్యతే|| ఉక్తిః-ఉక్తమ్.
 బూ)స(ళ)-హింసాయామ్. వాచు. ఉ. స. సె. బూ)సయతి-తే| అబు
 బూ)సత్-త|| వక్షే-బూ)సతి-అబ్రూసీత్ || బూ)సితః|| బూ)సయణ.

భ.

భక్ష-అదనె. చు. ఉ. స. సె. భక్షయతి-తే| భక్షయితా | అబభక్షత్-త|| భక్ష
 ణమ్-భక్షః| కర్మ-భక్త్యతే| సన్-విభక్షివతి|| అస్య భ్యాదిత్వమే కేవదన్తి-
 భజ-సేవాయామ్. భ్యా. ఉ. స. సె. అని. భజతి-తే| భక్తా| అభాక్షీత్-అభక్త
 (౪౭పు||) ణిచి-భాజయతి-తే| అబీభజత్-త|| సని-విభక్షతి-తే| యజి-
 బాభజ్యతే|| కర్మ-భజ్యతే|| భక్త్యా-విభజ్య-భక్తః-భజన్-భజమానః||
 భజ-విశ్రాణనెపాకేచ. చు. ఉ. స. సె. భాజయతి-తే| అబీభజత్-త||
 భజి-దీప్తా. ఇ. చు. ఉ. అక. సే. భజ్జయతి-తే| అబభజ్జత్-త|| భజ్జయణ.
 భజ్జో-ఆమర్షనె. ఓ. రు. ప. స. అని. భనక్తి| భజ్జా-అభాజ్జీత్ || భగ్నమ్-

భక్తిః-భక్తికః. భక్తిః-మ-భక్తి భక్తిః-ప్రభజ్య-

భట-భృతా. భ్యా. ప. స. సే. భటతి|భటితా|అభా(భ)టీత్||భటః.

భట-పరిభాషణే. భ్యా. ప. స. సే. భటతి||ను-భటయతి. ఆవీభటత్|| భటిత్రమ్

భటి-ప్రతారణే. ఇ. చు. ఉ. స. సే. భణ్ణయతి-తే|అబభణ్ణత్-త||భణ్ణకః.

భడి-పరిభాషణే. ఇ. భ్యా. ఆ. స. సే. భణ్ణతే|అభణ్ణిష్ట||భణ్ణః, భణ్ణకః.

భడి-కల్యాణే. ఇ. చు. ఉ. స. సే. భణ్ణయతి-తే|అబభణ్ణత్-త|| భణ్ణయత్.

భణ-శబ్దే. భ్యా. ప. స. సే. భణతి|భణితా|అభా(భ)ణీత్|ణిచ్-భాణయతి

-తే|అవీభణత్-త, అబభాణత్-త||భణితిః. భాణః. భణకః-

భది-కల్యాణే. సుభేవ. ఇ. భ్యా. ఆ. అక. సే. భన్తతే|అభన్తిష్ట||భన్తమానః.

భది-శుభే. ఇ. చు. ఉ. స. సే. భన్తయతి-తే|భన్తయితా|అబభన్తత్-త|

భర్త-సన్తర్జనె. చు. ఉ. సే. భర్తయతి-తే|అబభర్తత్-త||భర్తనమ్

(భర్త(ర్వ)-సోసాయామ్. భ్యా. ప. స. సే. భర్తతి|భర్తీతా|అభర్తీత్||)

భల-పరిభాషణసోసాదానెషు. భ్యా. ఆ. సే. భలతే|అభలిష్ట||భలమానః

భల-అభణ్ణనె(నియాపణే)చు. ఆ. స. సే. భాలయతే|అవీభలత్|| భాలితమ్.

భల్ల-పరిభాషణసోసాదానెషు. భ్యా. ప. సే. భల్లతి|భల్లితా|అభల్లిత్||

భష-భర్తనె. భ్యా. ప. స. సే. భషతి|భషితా|అభాషీత్, అభషీత్||

భస-భర్తనదీప్త్యాః. ఋ. వై. ప. సే. బభస్తి-బభ్సిః-బప్సతి|అభాసీత్.

భా-దీప్తా. అ. ప. అక. అని. భాతి|భాతా|అభాసీత్|| వ్యతిపూర్వశ్చేత్తజ్-

పరస్పరభానె-వ్యతిభాతే. వ్యతిబభే||భానం-భాతుం. భాత్వా-నిభాయ

భాజ-వృధకర్తృణి. అచు. ఉ. సే. భాజయతి-తే|అబభాజత్-త||భాజనమ్

భామ-క్రొధే. భ్యా. ఆ. అక. సే. భామతే|భామితాసే|అభామిష్ట||భామః-

భామ-క్రొధే. దీప్తాచ. అచు. ఉ. అక. సే. భామయతి-తే|అబభామత్. త||

భాష-వ్యక్తాయాంవాచి. భ్యా. ఆ. ద్వి. సే. భాషతే|భాషితా|అభాషిష్ట|| ణి

చి. భాషయతి-తే|అవీభషత్, అబభాషత్-త||భాషితమ్, అభాషా||

భాస్య-దీప్తా. భ్యా. ఆ. సే. భాస్యతే|అభాస్యిష్ట||ఋ-అవీభాస్యత్, అబభాస్యత్!

భిక్ష-భిక్షాయాంలాభేలలాభేచ. భ్యా. ఆ. ద్వి. సే. భిక్షతే|భిక్షితా|అభిక్షిష్ట||

భిది-అవయవే(అంశకరణం). ఇ. భా. ప. స. సే. భిష్టతి | భిన్ది తా | అభిన్దిత్ ||

భిదిర్ - వి దారణె. రు. ఉ. స. అని. భిన త్తి (పు|| 2x) - భిన్తే | ఇర్ - అభినత్, అ

భై త్సీత్ - అభి త్త || ణిచి - భేదయతి - తే | కర్ - భిద్య తే - అ భేది || కృ || భిన్మః.

భేదః. భిదా - భిదురః - భేదకః - భిష్టన్ - భిన్దానః - భేత్యన్ - భేత్యమానః

భే త్తవ్యం - భేదనీయం - భేత్తుం - భిత్త్వా - నిర్భిద్య - భేదమ్మేదమ్. భేద్యః.

భిష-రోగ ప్రవీకారే. సా. భా. ప. స. సే. భేషతి | అభేషీత్ || భేషజమ్.

భిషజ్ - చికిత్సాయామ్; భిష్ణజ్ - ఉప సేవాయామ్. కల. భిషజ్యతి; భిష్ణజ్యతి ||

(ఇ) భీ-భయే. జు. ప. అక. అని. వి భేతి (పు|| 20) అభై పీత్ | భయమ్. భీః. భీతః

భుజ-పాలనాభ్యవహారయోః. రు. ప. స. అని. భున క్తి | భోక్తా | భాక్త్యతి | అ

భోక్షీత్ || భక్షణాన్ధేతజ్ - భుక్తే - 2న్నమ్ | అభుక్త || ణిచి - భాజయతి -

తే | సన్ - బుభుక్షతి - తే | కర్ - భుజ్యతే - అభాజి || కృ || భోజనమ్. భుక్తిః

భుజో - కాటిల్యే. ఓ. కు. ప. స. అని. భుజతి | భాక్తా | అభాక్షీత్ || భుగ్నః.

భూ-సత్తాయామ్. భా. ప. అక. సే. భవతి - (పు|| 10) | భవనమ్ - భూతిః.

భూ - ప్రాప్తా. వాచు. ఆ. స. సే. భావయతి | భావయాత్ | భావయతా

సే. అవీభవత || పక్షే - భవతే - అభవిష్టే త్యాదిణిచ్చన్నియోగవివేత్యకే.

భూ - అవకలక - నే. చు. ఉ. స. సే. భావయతి - తే | అవీభవత్ - త || భావః.

భూష - అలక్ష్మ. రే. వాచు. ఉ. స. సే. భూషయతి - తే | అబూభుషత్ - త || పక్షే

భ్యా. నూషతి | అభూషీత్ || భూషణమ్ - భూషా - భూషితః.

భృజీ-భర్జనే. కు. భా. ఆ. స. సే. భర్జతే | భర్జితా | అభర్జిష్ట || భృక్తః.

భృజ్ - భరణె. ఇతి. భా. ఉ. అని. భరతి - తే | భర్తా | అభార్షీత్ - అభృత ||

(దు) భృజ్ - ధారణపోషణయోః. ఇతి. జు. ఉ. స. అని. విభర్తి - విభృతే (పు||

21) విభ రాజ్యకార - చక్రే - విభ రామ్భుభూవ - (సూ 32) విభ్రీత్.

భృశి-దీప్తా. ఇ. వాచు. ఉ. సే. భృంశయతి - తే | పక్షే - భృంశతి | భృంశనమ్

భృశు - అధస్తప్రతనే. ఉత్. ది. ప. అక. సే. భృశ్యతి | బభర్ష | భర్షితా | పు - అభృ

శత్ || భృశ్యన్. భృశం. భృశిత్వా, భర్షిత్వా, భృష్ట్యా. సమ్భృశ్య. భృష్టమ్

భూ - భర్జనే భరణే చ. క్ర్యా. ప. సే. భృణాతి | భరితా | అభారీత్ || భృణన్

భేష్య-భయే. భ్వా. ఉ. సే. భేషతి-తే. అభేషీత్-అభేషిష్ట||ఋ. ఆభిభవత్-త
 భ్యస-భయే. భ్వా. ఆ. అక. సే. భ్యసతే|భ్యసితా|అభ్యసిష్ట||భ్యసనమ్.
 భ్రీక్ష-అదనే. భ్వా. ఉ. స. సే. భ్రక్షతి-తే. అభ్రీక్షీత్-అభ్రక్షిష్ట||భ్రీక్షణమ్
 భ్రీణ-శబ్దే. భ్వా. ప. సే. భ్రణతి|భ్రణితా|అభ్రణీత్, అభ్రణీత్||భ్రణితమ్
 భ్రీము-చలనే. ఉత్. భ్వా. ప. సే. భ్రమతి, భ్రవ్యతి|అభ్రమీత్||భ్రా. న్తః-
 భ్రీము-అనవస్థానే. ఉత్. డి. ప. సే. భ్రీమ్యతి|పు-అభ్రమత్||భ్రీమ్యన్.
 భ్రీంశు(సు)-అవస్రంసనే. ఉత్. భ్వా. ఆ. అక. సే. భ్రంశ(స)తే|ద్యు-అభ్ర
 శ(స)త్-అభ్రంశి(సి)ష్ట||భ్రశ్యతే-అభ్రంశీ||భ్రంశః-భ్రష్టః.

భ్రీంశు-అధగపతనే. ఉత్. డి. ప. అక. సే. భ్రశ్యతి|భ్రంశితా|పు-అభ్రశత్
 భ్రీష్ట-పాశే. తు. ప. అని. భృజ్జతి-తే||పు||౫౫)భృజ్జి. భృజ్జమానః. భృష్టః
 భ్రీజ్య-దీప్తా. భ్వా. ఆ. అక. సే. భ్రాజతే|అభ్రాజిష్ట||ఋ. (పు||౧౩)
 (ఋ)భ్రీజ్య-దీప్తా. ఋ. భ్వా. ఆ. సే. భ్రాజతే|భ్రీజే, బభ్రాజే||భ్రాజః.

(ఋ)భ్రీశ్య(స్య)-దీప్తా. ఋ. భ్వా. ఆ. అక. సే. భ్రీశ(స)తే-భ్రీశ్యతే
 భ్రీశే, బభ్రీశే|అభ్రాశిష్ట||భ్రాశ(స)మానః. భ్రాశః||చజినహ్రస్వః

భ్రీ-భయే. క్ర్యా. ప. అక. భరణే. స. అని. భ్రీణాతి|భ్రీతా|అభ్రీషీత్||భ్రీః
 భ్రీడ(ణ)-సంవరణే. తు. ప. స. సే. భ్రుడతి|అభ్రుడీత్ (క్వాచిత్కో-యమ్)

భ్రూణ ఆశావిశక్యయోః. చు. ఆ. స. సే. భ్రూణయతే|అబుభ్రూణత||
 భ్రీజ్య-దీప్తా. భ్వా. ఆ. అక. సే. భ్రీజతే|అభ్రీజిష్ట||భ్రీజమానః. [భ్రూణః

భ్రీష్య, భ్రీష్య-గతా. భ్వా. ఉ. స. సే. భ్రీషతి-తే, భ్రీషతి-తే||చజినహ్రస్వః)
 భ్రీక్ష-అదనే. భ్వా. ఉ. స. సే. భ్రక్షతి-తే|అభ్రక్షీత్-అభ్రక్షిష్ట||భ్రక్షణమ్.

(ఋ)భ్రీశ్య-దీప్తా. భ్వా. ఆ. అక. సే. భ్రీశతే, భ్రీశ్యతే|భ్రీశే, బభ్రీశే|అభ్రా
 శిష్ట||ఋ. అబభ్రాశత్-త||భ్రాశ(శ్య)మానః. భ్రాశః. భ్రాశితమ్.

మ.

మకి-మణ్డనే. గతా. చ. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. మక్కి-తే|మక్కి-తా|సే|అమక్కి-ష్ట||
 కర్త్. మక్కి-తే. అమక్కి-||మక్కి-తః. మక్కి-మానః. మక్కి-ః=ఆదర్శః
 మక్క-గతా. భ్వా. ఆ. స. సే. మక్క-తే|అమక్కి-ష్ట||మక్కు-లమ్=శిలాశతు

మక్ష-సక్షా తేరో పేచ. భ్వా. ప. సే. మక్షతి మక్షితా | అమక్షీత్ || మక్షికా.
 మఖ-గతా. భ్వా. ప. సే. మఖతి మఖితా | అమా (ను) ఖీత్ | మఖః. మఖితః
 మఖి-గతా. భ్వా. ఇ. ప. స. సే. మఖతి మఖితా | అమఖీత్ | మఖు = ఆశు.
 మగధ-పరివేష్టనే నీచదాన్యేచ. కం. మగధ్యతి నీచః.
 మగి-సర్పణే. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. మగతి మగితా | అమగీత్ || మగలః.
 మఘి-గత్యాత్మ పేక్షై తవేచ. ఇ. భ్వా. ఆ. అక. సే. మఘి తే | అమఘిష్ట |
 మఘి-మణ్డనే. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. మఘితి | అమఘీత్ || మఘిమ్. మఘితః.
 మచ-కల్కనే. భ్వా. ఆ. అక. సే. మచ తే బాలికిః | అమచిష్ట || మచమానః.
 మచి-ధారణోచ్చాయ పూజనేషు. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. మచ్చి తే | అమచ్చిష్ట
 మఞ్జ-మార్జనే శబ్దేచ. భ్వా. ప. స. సే. మఞ్జతి | అమఞ్జీత్ || మఞ్జు. మఞ్జర్.
 మట-సాదనే. భ్వా. ప. స. సే. మటతి | అమా (మ) టీత్ || మటచీ = శిలావృష్టిః.
 మఠ-మదనివాసయోః. భ్వా. ప. స. సే. మఠతి | అమఠీత్, అమఠీత్ || మఠః.
 మఠి-శోకే. ఇ. భ్వా. ఆ. సే. మఠి తే | మఠితా | అమఠిష్ట || మఠనమ్ = ఆధ్యాన
 మడి-విభాజనే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. మఠి తే | అమఠిష్ట || మఠిమ్. మఠికః. మ
 మడి భూషాయాం హర్షేచ. ఇ. చు. ఉ. సే. మఠి తి-తే | అమఠిష్ట-త.
 మణ-శబ్దే. భ్వా. ప. అక. సే. మణితి | అమా (మ) ణీత్ || మణితమ్. మణిః.
 మత్రి-గుప్తభాషణే. ఇ. చు. ఆ. స. సే. మత్రియ తే | అమమత్రిక || మత్రిత
 మధి-హింసాసక్లేశనయోః. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. మథతి | అమథీత్ || మ
 మధి-విలోడనే. ఏ. భ్వా. ప. సే. మథతి | అమథీత్ || మథితమ్. మథః. మాథః ||
 మద-తృప్తియోగే. చు. ఆ. సే. మాదయ తే | అమీమదత || మాదనం. మాదః.
 మది-స్తుతిమోదమదస్వప్నకాన్తిగతిషు. ఇ. భ్వా. ఆ. యథాయథం- సక,
 అక. సే. మద్ది తే | మద్ది తా | అమద్దిష్ట || మద్దిః. మద్దిమానః. [మదయతి.
 మదీ-హర్షోగ్నేపనయోః. ఈ. భ్వా. ప. అక. సే. మదతి | అమా (మ) దీత్ || ఘ-
 మదీ-హర్షే. ఈ. ది. ప. అక. సే. మాద్యతి | మదితా | ప్ర-అమదత్ || మత్తః. మా
 మన-స్తవ్యే. చు. ఆ. సే. మానయ తే | అమీమనత || మానయమానః. (ద్యృమ్.
 మన-జ్ఞానే. ది. ఆ. ప. అని. మన్య తే | మన్యా | అమన్త || మన్యమానః (౫౪౪)

మను-అవబోధనే. ఉత్. త. ఆ. స. సే. మనుతేమనితా || ౨౦౪ || మన్వాసః.
 మన్-విలోడనే. భ్వా. ప. స. సే. మన్తతిమథ్యాత్ | అమన్థీత్ | కర్క-షధ్యతే
 అమన్థి || కృ || మథితః. మథిత్వా, మన్థిత్వా-ప్రమథ్య- మన్తసమ్- మన్థః-
 మన్-విలోడనే. క్ర్యా. ప. ద్వి. సే. మథ్నతిమమన్థమన్థితా | అమన్థీత్ || మ
 మభ్ర-గతా. భ్వా. ప. స. సే. మభ్రతిఅమభ్రీత్ || మభ్రితః. [భ్రన్.
 మయ-గతా. భ్వా. ఆ. స. సే. మయతేమయితా | అమయిష్ట || మయః.
 మర్క-గతా. భ్వా. సా. ప. సే. మర్కతిమర్కితా | అమర్కీత్ || మర్కటః,
 మర్చ-శబ్దార్థే. చు. ఉ. సే. మర్చయతి-తే | అమమర్చత్ (క్వచిన్నద్వ్యతే)
 మర్చ-గతా. భ్వా. ప. స. సే. మర్చతి | అమర్చీత్ || మర్చితః.
 మర్వ-పూరణే. భ్వా. ప. స. సే. మర్వతి | అమర్వీత్ || మర్వితః. మర్వక్.
 మల-ధారణే. భ్వా. ఆ. స. సే. మలతే | అమలిష్ట || మలః. మలితః. మలమాసః -
 మల్ల-ధారణే. భ్వా. ఆ. సే. మల్లతే | అమల్లిష్ట || మల్లః. మల్లీ. (మలినమ్.
 మవ-బన్ధనే. భ్వా. ప. స. సే. మవతి | మమావ-మేవతుః | అమా (మ)వీత్ || మ
 మవ్య-బన్ధనే. భ్వా. ప. స. సే. మవ్యతి | మమవ్య | అమవ్యీత్ || మవ్యితః. (వితః.
 మశ-శబ్దరోషణే. భ్వా. ప. స. సే. మశతి | మశితా | అమా (మ)శీత్ || మశకః
 మష-హింసామామ్. భ్వా. ప. సే. మషతి | అమా (మ)షీత్ || మషణమ్. మషీ.
 మసీ-పరిణామే. ఈ. డి. ప. స. సే. మస్యతి | మసీతా | పు-అమసత్ || మస్తమ్-
 మస్త-గతా. భ్వా. ఆ. స. సే. మస్తతే | అమస్తిష్ట || మసరః-మస్తరీ. (మస్తు
 (ఋ) మస్థో. శుద్ధా. ఓ. తు. ప. అక. అని. మజ్జతి (౫౦) పు | అమా స్తీత్ || మగ్న్ః
 మహ-పూజాయామ్. భ్వా. ప. సే. మహతి | అమహీత్ || మహితః. మహాత్.
 మహ-పూజాయామ్. అచు. ఉ. స. సే. మహయతి. తే | అమమహత్-త ||
 మహి-వృద్ధా. భ్వా. ఆ. అక. సే. మంహతే | మంహితా | అమంహిష్ట ||
 మహి-దీప్తా. ఇ. చు. ఉ. అక. మంహయతి. తే | అమమంహత్-త || మంహితః.
 మా-మానే. అ. ప. స. అని. మాతి | మాతా | అమా సీత్ | నిచీ - మాపయతి-
 తే | అమీమపత్-త || సక్-మిత్సతి || కర్క-మీయతే | అమాయి || మితః-
 మిత్వా-ప్రణిమాయ. (ప్రమాణమ్.
 మాచ్-మానేశబ్దే. చ. జిత్. జు. అ. స. అని. ప్రణిమీమీతే | అమా స్త || ప్రమిత్తిః

మ-జ్-మా-నే-జిత్.డి.ఆ.స.అసి.మాయతేమమే|మాతా|అమా-స్త||మి
మాక్షి-కాక్షాయామ్.భ్యా.ప.స.సే.మాజ్ఞతి|అమా-స్త్వీత్|| [తః.
మాధి-హింసాయామ్.భ్యా.ప.సే.మాన్ధతి.అమా-న్ధీత్.కేచిదిమంనపఠన్తి
మాన-పూజాయామ్.వాచు.ఉ.స.సే.మానయతి.తే|అమీవనత్-త||

పక్షేభ్యా.మానతి||మాన్యః.అమా-నీత్ [సిత|అమీమాంసిష్ట.
మాన-జిజ్ఞాసాయామ్.భ్యా.ఆ.స.సే.స్వార్థేన౯.మీమాంసతే|మీమాం
(మార్గ-సంస్కారగత్యోః.చు.ఉ.సే.మార్గయతి-తే|అమమార్గత్-త||)

మార్గ-అస్వేషణే.వాచు.ఉ.స.సే.మార్గయతి-తే|పక్షేభ్యా-మార్గతి-అ
మార్గీత్||మార్గణమ్.మార్గితమ్.మార్గయ౯.మారయమాణః|| భ్యా
దాపుభయపదీత్యేకే-మార్గ౯,మార్గమాణః. [మ

మార్జ-మార్జనే.చు.ఉ.స.సే.మార్జయతి-తే|ఇతికేషాంచితృక్షః|మార్జిత
మాహృ(తృ)మానే.ఋ.భ్యా.ఉ.స.సే.మాహతి-తే|అమాహీత్-అ
మాహిష్ట||ణిచి-అమమాహత్-త.మాహితః.

మిచ్ఛ-ఉక్లైకా-శే.తు.ప.స.సే.మిచ్ఛతి.అమిచ్ఛీత్||మిచ్ఛ౯.మిచ్ఛితః.
మిజి-భాషార్థః.ఇ.వాచు.ఉ.స.సే.మిజ్జయతి-తే|మిజ్జతి|అమిమిజ్జత్-త||
(దు)మిర్ష-ప్రత్యేషణే-ఇత్.స్వా.ఉ.స.అసి.మినోతి-మినుతే|మమా.మి

మ్యతుః.మిమ్యుః.మిష్యే|మాతా|అమా-సీత్-అమా-స్త||ణిచ్-మాప
యతి-తే||స౯-మిత్సతి-తే||మితః.మిత్రమమ్.మితః.
మిశృ-మేధాహింసనయోః.భ్యా.ఉ.స.సే.మేధతి-తే|అమేధీత్.అమేధిష్ట

ఋ-అమిమేధత్-త|మిధః. [దిష్ట|మిన్నమ్.
(ఇ)మిదా-స్నేహనే.ఆత్.భ్యా.ఆ.అక.సే.మేదతేద్య-అమిదత్-అమే
(ఇ)మిదా-స్నేహనే.ఆత్.డి.ప.అక.సే.మేద్యతిపు-అమిదత్||ప్రమేది

తమ్.మిన్నమ్.మేదురః. [మిన్దీత్.
మిది-స్నేహనే.ఇ.వాచు.ఉ.స.సే.మిన్దయతి|అమిమిన్దత్-త|మిన్దతి|అ
మిధృ(దృ)మేధాహింసనయోః.ఋ.భ్యా.ఉ.స.సే.మేధతి-తే||మేధ్యమ్.
మిల-శ్లేషణే.తు.ప.సజ్జమే.ఉ.సే.మిలతి-తే|అమేలీత్-అమేలిష్ట||మిళితః

మి-సేచనే. ఇ. భా. ప. స. సే. మిన్వతి. అమిన్వీత్ || మిన్వితః.

మి-శబ్దే. ఇ. భా. ప. అక. సే. మేశతి. అమేశీత్ || మిశితః. [తః.

మి-శ్ర(స) రవ్వు ర్కే. అచు. ఉ. స. సే. మిశ్రయతి-తే. అమిమిశ్రత్-త|| మిశ్ర
మి-స్పర్శాయామ్. తు. ప. స. సే. మిషతి. అమేషీత్ || మిషితః. మిషమ్.

మి-సేచనే. ఉత్. భా. ప. స. సే. మేషతి. మేషితా. అమేషీత్ || మిష్టమ్.

మి-సేచనే. భా. ప. స. అని. మేహతి. మేహా. అమితుత్ || మేఘం, మీఘా
మి-గతౌ. వాచు. ఉ. స. అని. మాయయతి-తే || పక్షే-భా. మయతీత్యాది.

మి-హింసాయామ్. జీత్. ది. ఆ. అని. మియతే. మెతా. అమెష్టమ్ || మిహం.

మి-హింసాయామ్. ఇత్. క్యా. ఉ. స. అని. మిహతి. మిహీత్ || మహా
మి-మ్యతుః-మిమ్యే. మాతాని-సే. అమాసీత్-అమాస్త|| కర్త-మియ
తే-అమాయి || ప్రమీతః. [త|| మిమితః.

మి-గతౌ. శబ్దే. ఇ. భా. ప. స. సే. మీమతి. అమీమీత్ || మి-అమిమిమత్-
మీ-నిమేషణే. భా. ప. అక. సే. మీలతి. అమీలీత్ (౨౩పు) మీలనం-మీలితం.

మి-వ-స్థా. ల్యేముద్రీభావే. ఇ. భా. ప. అక. సే. మివతి. అమివీత్ || మివితమ్.
మి-ప్రమోచనే. ప్రమోదనే. చు. ఉ. స. సే. మోచయతి-తే. అమూము
చత్-త|| మోచితః. మోచనమ్. మోచకః.

మి-కల-నే. ఇ. భా. ప. స. సే. ముచ్చి. తే. ముచ్చీతా. అముచ్చీష్టమ్ || ముచ్చి
మానః (అనిదిత్వ ఊవో పదేవేన మోచతే-అమోచిష్టే త్యాద్యుక్తం)
మి-మోక్షణే. ఇ. తు. ఉ. స. అని. ముచ్చితి-తే (పు. ౬) అముచత్-అమ
క్తమ్ || మోచయతి-తే. అమూముచత్-త (౨౬పు) ముముక్షుతి
కర్త-ముచ్యతే. అమోచి || ముక్తః. ముక్తా-ప్రముచ్య.

మి-శబ్దే. ఇ. భా. ప. అక. సే. మోజతి. మోజితా. అమోజీత్ || మోజనమ్.

మి-శబ్దే. ఇ. భా. ప. అక. సే. ముజ్జతి. అముజ్జీత్ || ముజ్జితమ్. ముజ్జః.

మి-ముజి-ధాతూవికల్పేన చౌ. రాదికావితివో పదేవః. మోజయతీత్యాది

మి-ట-టి) వర్తనే. ఇ. భా. ప. స. సే. మోటతి. మోటితా. అమోటీత్ || మోటకః.

మి-ట-టి) ఆక్షే. ప్రవర్తనయోః. తు. ప. స. సే. ముటతి. ము-టితా. అమటీత్

ముట-సఖ్యార్థనే. చు. ఉ. సే. మోటయతి-తే | అమూముటత్-త || మోటితః
 ముతి-పాలనే. భ్వా. ఆ. స. సే. ముణ్ణితే | ముణ్ణితా | అముణ్ణిష్ట | ముణ్ణితః.
 ముడి-ఖణ్ణనే. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. ముణ్ణితి | అముణ్ణీత్ | ముణ్ణనమ్. ముణ్ణితః.
 ముడి-మార్జనే. ఇ. భ్వా. ఆ. అక. సే. ముణ్ణితే | అముణ్ణిష్ట | ముణ్ణః-ముణ్ణకః.
 ముణ-ప్రతిజ్ఞానై. కు. ప. స. సే. ముణతి | మోణితా | అమోణీత్ || ముణ్ణ.
 ముద-హర్షే. భ్వా. ఆ. అక. సే. మోదతే | మోదితా | అమోదీష్ట || ముడితః.
 ముద-సంస్కారే. చు. ఉ. స. సే. మోదయతి-తే | అమూముదత్-త || మోదితః.
 (మున్ధ-గతౌహింసాయాభ్యు. భ్వా. ప. స. సే. మున్ధతి | అమున్ధీత్ ||) మున్ధా.
 ముర-సంవేష్టనై. కు. ప. స. సే. మురతి | మోరితా | అమోరీత్ || మురః-మోర
 టమ్ = ఇత్యుమూలమ్. [మూర్ఖీత్ || మూర్తమ్-మూర్ఖితమ్.

ముర్ఖా-మోహసముచ్చాయయోః. ఆత్. భ్వా. ప. స. సే. మూర్ఖతి | అ.
 ముర్ఖీ బన్ధనై. కు. భ్వా. ప. స. సే. మూర్ఖతి | అమూర్ఖీత్ || మూర్ఖః.
 ముష-హింసాయామ్. భ్వా. ప. స. సే. మోషతి | అమోషీత్ || మోషణమ్.
 ముష-స్తేయే. క్యా. ప. ద్వి. సే. ముష్టాతి | మోషితా | అమోషీత్ || ముష్ణా.
 ముషితః. ముష్టిః.

(ముషేత్యన్యై

ముస-ఖణ్ణనై. ది. ప. స. సే. ముస్యతి | మోసితా | పు-అముసత్ || ముసలః
 ముస్త-సజ్ఘానే. చు. ఉ. స. సే. ముస్తయతి-తే | అముముస్తత్-త || ముస్తకః.
 ముహ-వైచిత్యే. ది. ప. అక. వే. ముహ్యతి | మోహితా, మోగ్ధా, మోఢా ||
 మోహిష్యతి, మోక్ష్యతి | పు-అముహత్ | ణిచ్-మోహయతి-తే-అమూ
 ముహత్-త || ముగ్ధః, మూఢః, మోహితః. [మూకః.

మూజ్-బన్ధనై. జిత్. భ్వా. ఆ. స. సే. మవతే | మవితా | అమవీష్ట || మూతః-
 మూత్ర-ప్రస్రవణే. అచు. ఉ. అక. సే. మూత్రయతి-తే | అముమూత్రత్-త ||
 మూల-ప్రతిష్ఠాయామ్. భ్వా. ఉ. అక. సే. మూలతి-తే || మూలమ్-మూలకం
 మూల-రోహణే. చు. ఉ. స. సే. మూలయతి-తే | అమూములత్-త || ఉన్తి
 లితమ్. (ములేతికేచిత్-తన్త తే మూలయతి-తే || ఇత్యాది) మూల్యమ్.

మూష-స్తేయే. భ్వా. ప. సే. మూషతి | మూషితా | అమూషీత్ || మూషకః.

మృశ-నన్వితే. భ్వా. ప. అక. సె. మృశ్శతి | మృశ్శితా | అమృశ్శితే || మృశ్శా
మృశ-అన్వేషణే. అచు. ఆ. స. సె. మృశ్శయతే | మృశ్శయాణ్చక్రే. ఆస-బధూ
న | మృశ్శయితా | అమమృశ్శత || మృశ్శః. మృశ్శయమాణః. మృశ్శతమ్.

మృశ-అన్వేషణేయాచనెచ. క. మృశ్శతి || తారానా కేననినాదావపాఠి.
మృశ్శ-ప్రాణత్యాగే జిత్. తు. ఆ. లిటిలుటిల్పటిల్పజీచపరస్మై. పదమితివిశే

షః. అక. అని. మియతే | మమార | మర్తాసి | మరిష్యతి | మృషీష్ట | అమృత |
అమరిష్యత్ || ణిచ్-మారయతి-తే | సని-ముమూర్షతి || మృతః. మారః.

మృచ్ఛ-మృశ్శణే. చు. ఉ. అక. సె. మృచ్ఛయతి-తే (ఇతికాశీపుస్తకపాఠః)

మృజు-శౌచాలజ్కారయోః ఊ. వాచు. ఉ. స. వే. మూర్జయతి-తే | మూర్జ
యితా | అమీమృజత్, అమమూర్జత్-త || పక్షే భ్వా. ప. మూర్జతి | మూర్జనమ్

మృజు-శుద్ధా. ఊ. అ. ప. స. వే-మూర్షి. మృషః. మృజన్తి, మూర్జన్తి (త్ర || ౬౪)

అమూర్షిత్, అమూర్షీత్ || ణిచ్-మూర్జయతి-తే. సక-మిమృశ్శతి-మి
మూర్షిషతి || కర్త-మృజ్యతే | అమూర్షి || మృష్టః.

మృష సుఖనె. తు. ప. స. సె. మృషతి | మర్షితా | అమర్షిత్ || మృషః. మృషానీ.

మృష-క్షోదేసుభేచ. క్యా. ప. స. సె. మృష్ణాతి | మృష్ణాతు మృషాన || [లమ్

మృణ-హింసాయామ్. తు. ప. స. సె. మృణతి | మమర్ష-మమృణతుః || మృణా

మృద-క్షోదే. క్యా. ప. స. సె. మృద్నాతి | మృద్నాతు-మృదాన | మర్షితా |

మృధు-ఉన్దనె. ఉత్. భ్వా. ఉ. స. సె. మర్షతి-తే | అమర్షిత్. అమర్షిష్ట || మృధః

మృశ-ఆమర్షనె. తు. ప. స. అని. మృశతి | మర్షా, మ్రషా | మర్ష్యతి, మ్రష్యతి

అమ్రాక్షిత్, అమూర్షిత్, అమృతత్ | ణిచ్-మర్షయతి-తే | అమమర్ష
త్, అమీమృశత్-త | కర్త-మృశ్యతే-అమర్షి || మృష్టః. మృష్టా. మర్షనమ్

మృష-తితిత్రాయామ్. వాచు. ఉ. స. సె. మర్షయతి-తే | అమీమృషత్, అమ

మర్షత్-త || బొప్పదేవస్త్యదస్త్యచురాదౌపపాఠ. తన్తే మృషయతి-
తే | అమమృషత్-త. ఇతి || పక్షే భ్వా. ఉ. మర్షతి-తే. అమర్షిత్. అమర్షిష్ట

మర్షణమ్ (మర్షితః) [తా || మృష్యక్, మృష్యమాణః.

మృష-తితిత్రాయామ్. ని. ఉ. స. సె. మృష్యతి-తే | మమర్ష-మమృషే | మర్షి

శ్లోకం - సేవనేనమానేచ. ఉత్. భ్యా. ప. స. సే మర్షతి. మ్ని తా | అమర్షి త్ ||

శ్లోకం - శ్లోకం. శ్లోకం. శ్లోకం. శ్లోకం. శ్లోకం. శ్లోకం. శ్లోకం. శ్లోకం. శ్లోకం. శ్లోకం.

శ్లోకం - హింసాయామ్. క్ర్యా. ప. స. సే. మృణాతి | మనూరి వరిత్యా మరీ తా

శ్లోకం - ప్రణిదానే. జిత్. భ్యా. ఆ. స. అని. మయతే | మమే మ-భా | ఆ. స. స. సే

శ్లోకం - మేటతి | అమేటిత్ | జిచి. అమిమేటత్ - త.

శ్లోకం - మేధాహింసనయోః. మేధ్య-సజ్జ మేచ. భ్యా. ఉ. స. సే. మే

ధతి-తే | అమేధీత్ - అమేధిష్ట || జిచి-అమిమేధత్ - త || మేధికా. మేదకః.

శ్లోకం - అశుగ్రహణే. క. మేధాయతి || మేధా. (మేధ్యమ్. మేదురః.

శ్లోకం - మేపతే | అమేపిష్ట || జిచి-అమిమేపత్ - త ||

శ్లోకం - మేవనే. భ్యా. ఆ. స. సే. మేవతే | అమేవిష్ట || ము - అమిమేవత్ - త ||

శ్లోకం - మోక్ష-అసనే. వాచు. ఉ. స. సే. మోక్షయతి-తే | అముమోక్షత్ - త | ఇక్షే

భ్యా. ప. మోక్షతి | అమోక్షీత్ || మోక్షః. మోక్షితః. మోక్షణమ్.

శ్లోకం - అభ్యాసే. భ్యా. ప. స. అని. మనతి (పు. ౩౨) అమ్నాసీత్ || మ్నాపయ

[తి-తే | అమిమ్నాపత్ - త || సని-మిమ్నాపతి || కర్త. మ్నాయతే | మ్నాతః.

శ్లోకం - మ్రక్ష-సజ్ఞాతే. భ్యా. ప. స. సే. మ్రక్షతి | అమ్రక్షీత్ || చురాచా మ్లేచ్ఛనే.

మ్రక్షయతి-తే || మ్రక్షితః. మ్లేచ్ఛేతి కేచిత్. మ్రజేత్యన్యే. మ్లేచ్ఛేత్యపరే.

షోత్తరాహిష్వే తేవికల్పాద్యశ్యనే. [మ్రాదం మ్రాదమ్.

శ్లోకం - మ్రద. మర్షనే. భ్యా. ఆ. సే. మ్రదతే | అమ్రదిష్ట || ము. మ్రదయతి | మ్రదం మ్రదం

మ్రుచు-గతౌ. ఉత్. భ్యా. ప. స. సే. మ్రోచతి | అమ్రుచత్, అమ్రోచీత్.

మ్రుశ్చు-గతౌ. ఉత్. భ్యా. ప. స. సే. మ్రుశ్చతి | అమ్రుశ్చీత్ || మ్రుక్తః.

శ్లోకం - మేటతి | మేటతి || ము. అమిమేటత్ - త.

శ్లోకం - ముచు-గతౌ. ఉత్ - భ్యా. ప. సే. మ్లోచతి | అముచత్, అమ్లోచీత్ || మ్ముక్తః ||

శ్లోకం - ముశ్చు-గతౌ. ఉత్. భ్యా. మ్ముశ్చతి | అముశ్చీత్ || మ్ముశ్చిత్వా. మ్ముక్త్యా.

శ్లోకం - మేచ్ఛ-అవ్యక్తేశబ్దే. భ్యా. ప. సే. మేచ్ఛతి | మేచ్ఛితా | అమేచ్ఛీత్ || మ్మేచ్ఛః

శ్లోకం - మేచ్ఛ-అవ్యక్తాయాం వాచి. చు. ఉ. స. మేచ్ఛయతి. తే | అమిమేచ్ఛత్ - త.

శ్లోకం - మేవ్య-సేవనే. భ్యా. ఆ. స. సే. మేవతే | అమేవిష్ట || ము - అమిమేవత్ - త ||

శ్రీ-చ-ర్మ-క్షయే. భ్యా. ప. అక. అని. స్థూ యతి | మష్టా | స్థూ తా | అష్టా సీతి ||

ణిచి-స్థూ పయతి-తే || సని-మి-స్థూ సతి-స్థూ నమ్. స్థూ నిః. స్థూ యన్.

య.

[క్షీతః.

య-క్ష-పూ-జాయామ్. చు. ఆ. స. సే. యక్షయ తే | అయయక్షత || యక్షః. య

య-జ-దేవ-పూ-జా-స్థితక-రణ-దా-నేషు. భ్యా. ఉ. స. అని. య-జతి-తే | య-ఇ

యా-జ-ఈ-జే(పు|| ౪౬-౪౮) య-ష్టా-సి-సే || ణిచి - య-జయతి-తే || సని-

య-యక్షతి-తే || కర్-ఇ-జ్య-తే-అ-యా-జి || య-జ-నమ్. య-ష్టుమ్-య-జ-మా

నః. ఇ-ష్ట్యా. ఇ-ష్టిః. ఇ-ష్టమ్. [త||యతితః.

య-త-ని-కారో-ప-స్థా-ర-యోః. చు. ఉ. స. సే. య-త-యతి-తే | అ-యా-య-త-త్ -

య-తీ. ప్ర-య-త్నే. ఈ. భ్యా. ఆ. అక. సే. య-త-తే | అ-య-తి-ష్ట || ఆ-య-త్తః.

య-త్రి-స-జో-చే. ఇ. వా-చు. ఉ. స. సే. య-త్త్రి-యతి-తే | అ-య-య-త్త్రి-త్ -

తే || ప-క్షే-య-త్త్రి-అ-య-త్త్రి-త్ || య-త్త్రి-మ్. య-త్త్రి-తః.

య-భ-మై-ధు-నే. భ్యా. ప. స. అని. య-భ-తి | య-భ్భా | అ-యా-ప్సీత్ || య-భిః.

య-మ-ఉ-ప-ర-మే. భ్యా. ప. స. అని. య-చ్ఛతి | య-త్తా | అ-యా-సీత్ || య-చ్ఛన్.

య-మ-ప-రి-వే-ష-ణే. చు. ఉ. స. సే. చ-న్ద్ర-య-మ-యతి-తే | వా-ఘ-యా-మ-యతి-

తే | అ-యా-య-మత్, అ-ను-యా-మత్ - త || య-మః. [త్ || య-స్తమ్.

య-సు-ప్ర-య-త్నే. ఉత్. ది. ప. అక. సే. య-స్య-తి, య-స-తి (౫౨పు ||) అ-య-స

యా-ప్ర-పా-ప-ణే. అ. ప. స. అని. య-తి (పు || ౬౩) అ-యా-సీత్ || య-తః. య-న్ద-మ్

(ఋ) య-చ-య-యా-న్తా-యా-మ్. ట్విత్. భ్యా. ఉ. ద్వి. సే. య-చ-తి-తే | య-చి

తా | అ-యా-వీత్ - అ-యా-చి-ష్ట || ఋ-అ-య-యా-చత్ - త || య-చ-నమ్.

య-మి-శ్ర-ణా-మి-శ్ర-ణ-యోః. అ. ప. స. సే. య-తి-య-తః-య-వ-న్తి | య-వి

తా | అ-యా-వీత్ || ణిచి-యా-వ-యతి-తే | అ-యా-య-వత్. త || కర్-యా-య

తే-అ-యా-వి || య-తః-య-జః. [య-మా-నః.

య-జ-గు-ప్సా-యా-మ్. చు. ఆ. స. సే. య-వ-య-తే | అ-యా-య-వ-త్ || య-వ

య-భ-బ-ర్హ-నే. ఇ-త్. క్ర్యా. ఉ. అని. య-నా-తి-య-నీ-తే | అ-యా-ప్సీత్. అ

య-గి-వ-ర్హ-నే. ఇ. భ్యా. ప. సే. య-జ్య-తి | అ-య-జ్యీత్ || య-జ్య-తః. [యో-ష్ట

యుచ్చ-ప్రమాదే. భ్యా. ప. స. సే. యుచ్చతి | అయ ద్భీతి || యుచ్చితః,
 యుజ-సమాధా. ది. అ. అక. అని. యుజ్యతే | యోక్తా | అయ క్త || యుక్తః,
 యుజ-సంయమనే. వాచు. ఉ. స. సే. యోజయతి. తే | అయూయ జత్ - తే |
 పక్షే-భ్యా. ప. అని. యోజతి | అయాక్షీత్ | యోజితః. యోజకమ్,
 యుజిర్. యోగే. ఇర్. రు. ఉ. స. అని. యునక్తి-యుక్తై (౧౫ || ౪) అయ
 జత్, అయాక్షీత్. అయ క్త || యుక్తః. యోగః. యుక్తమ్. యుక్త్యా.
 యుజు జుగుప్సా యామితి బాప్స దేవః. చు ఆ. యోజయతే ఉత్. యుక్తమ్
 యుత్య-భాసనే. భ్యా. అ. సే. యోత తే | అయోతిష్ట || యుయోతత్.
 యుధ-సప్రహారే. ది. ఆ. స. అని. యుధ్యతే | యోద్ధా | అయద్ధ || యుద్ధమ్.
 యువు-విమోహనే. ఉత్. ది. ప. సే. యుష్యతి | యోషితా | యు-అయపత్ ||
 యుష-సేవాయమ్. షానా. ప. స. సే. యోషతి | అయోషీత్ || యోషిత్ |
 యూష-హింసాయామ్. భ్యా. ప. సే. యూషతి | అయూషీత్ || యూషితః.
 యేష్య-ప్రయత్నే. భ్యా. అ. అక. సే. యేష తే || యు-అయి యేషత్. త || యేషి
 యాట్య (ద్య) - బర్ధనే. భ్యా. ప. సే. యాటతి || యు-అయి యాటత్. [తమ్.

౪.

రక(గ)(ఘ)-ఆస్వాదనే. చు. ఉ. సే. తాకయతి-తే అరీరకత్. త || రాకితః
 రక్ష-పాలనే. భ్యా. ప. స. సే. రక్షతి | రక్షితా | అరక్షీత్ || రక్షణమ్. రక్షకః.
 రఖ-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. రఖతి | రఖితా | అరాఖీత్. అరఖీత్ || రఖితః.
 రభ-గతౌ. ఇ. భ్యా. ప. స. సే. రభతి | అరభీత్ || రభితః.
 రగి-గతౌ. ఇ. భ్యా. ప. సే. రగతి | రగితా | అరగీత్ || రగితః. రగితమ్.
 రగే-శక్త్యా యామ్. ఏ. భ్యా. ప. స. సే. రగతి | అరగీత్ || ఘ-రగయతి తే ||
 రఘి-గతౌ. ఇ. భ్యా. అ. స. సే. రఘు తే | అరఘీష్ట || రఘితః. (రగితః.
 రఘి-భాషార్థః. వాచు. ఉ. సే. రఘు యతి-తే | అరఘుత్. త || పక్షే-రఘుతి.
 రచ-ప్రతియత్నే. అచు. ఉ. స. సే. రచయతి-తే | అరరచత్ - త || రచనా.
 రజ్జ-రాగే. భ్యా. ఉ. స. అని. రజతి- తే (౪౨ పు ||) అరాజీత్ - అరజ్జు || క
 ర్జ-రజ్యతే-అరజ్జి || రజ్జనమ్, రక్తమ్, రక్తిః. రాగః. రజ్జావ్య, రక్త్యా.

రజ్జు-రాగే. ౩. ఉ. అని. రజ్జుతి-తే (౫౫పు) రజ్జుక రజ్జుమా. నః. అనుర క్తి-

రట-రత-పరిభాషణే. భ్యా. ప. సే. రటతి-రతతి | అ రా (ర) ణీత్ || రటక.

రణ-రణ్ణే. భ్యా. ప. స. సే. రణతి | రణ తా | అ రా (ర) ణీత్ || రణనం, రణః.

రణ-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. రణతి | అ రా (ర) ణీత్ || ఘ-రణయతి-తే || రణితః.

రడ-పలేఖనే. భ్యా. ప. సే. రడతి | రడి తా | అ రా (ర) ణీత్ || రడనం, రడః.

రధ-రథి. భ్యా. ప. స. సే. రధతి | రధి తా, రద్ధా | అ రధత్ ||

రప-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. రపతి | రపి తా | అ రా పీత్, అ రపీత్ ||

రఫి-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. రఫితి | రఫి తా | అ రా ఫీత్, అ రఫీత్ || రఫితః.

రభి-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. రభితి | రభి తా | అ రా బిత్, అ రబిత్ || రభితః.

రవి(భి)-శబ్దే. భ్యా. ప. స. సే. రవితి | రవి తా | అ రా వీత్, అ రవిత్ ||

రభ-రాభ స్యే. భ్యా. ప. స. సే. రభితి | రభి తా | అ రా బిత్, అ రబిత్ || రభితః.

రభ-రాభ స్యే. భ్యా. ప. స. సే. రభితి | రభి తా | అ రా బిత్, అ రబిత్ || రభితః.

రమ-క్రీడాయామ్. భ్యా. ప. స. సే. రమతి | రమ తా | అ రా మిత్, అ రమిత్ || రమితః.

రయ-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. రయతి | రయ తా | అ రా యిత్, అ రయిత్ || రయితః.

రవి-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. రవితి | రవి తా | అ రా వీత్, అ రవిత్ || రవితః.

రశ-శబ్దే. సో. ప. అక. సే. రశతి | రశి తా | అ రా శీత్, అ రా శీత్ || రశనా.

రస-శబ్దే. భ్యా. ప. స. సే. రసతి | రసి తా | అ రా (ర) సీత్ || రసః, రసనా, రసా.

రస-ఆస్వాదన స్నేహనయోః. అచు. ఉ. స. సే. రసయతి-తే | అ ర రసత్ -త ||

రహ-త్యాగే. భ్యా. ప. సే. రహతి | రహి తా | అ రా హీత్, అ రహిత్ || రహితః.

రహ-త్యాగే. అచు. ఉ. సే. రహయతి-తే | అ ర రహత్ -త (అ రీ రహాది త్యే కే)

రహి-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. రహితి | అ ర హిత్ || రహిత్-రహయతి-తే |

అ ర రహత్ -త. కేచిద్రం హేతిచు రా దౌ పఠ ని || రంహితః, రంహః,

రా-దానే (గ్రహణేచ) అ. ప. అని. రాతి | రా తా | అ రా సీత్ || రాపయతి-తే

రాఖి-శోషణాలమర్థయోః. భ్యా. ప. స. అక. సే. రాఖితి | అ రా ఖిత్ || ఋ-

రాఘ్న-సామధ్యే. భ్వా. ఆ. స. సే. రాఘ్న తే | అరాఘిష్ట || ఋ. ఆర రాఘత్ -
త || రాఘితః. [రాఘిత్ - త || రాజితమ్.

రాజ్య-దీప్తా. భ్వా. ఉ. అక. సే. రాజతి-తే | అరాజీత్ - అరాజిష్ట || ఋ. ఆర
రాధ-సంసిద్ధా (వధే) స్వా. ప. స. అని. రాధోతి (పు || ౩౩) ర రాధ. రేదతుః |
రాధా | అరాఘీత్ || రాధనమ్. రాధమ్ - రాధిః.

రాధ-వృద్ధా. ది. ప. అక. అని. రాధ్యతి (పు || ౫౦) ర రాధ. ర రాధతుః || అప రా
ధః | రాధమ్. ణిచి. రాధయతి-తే | అరీరధత్ - త | సక-ఆరి రాత్పతి (హిం
సాయాం రిత్సతి) రాధ్యక. [రాసితమ్.

రాస్య (శ్చ) - శబ్దే. భ్వా. ఆ. అక. సే. రాసతే | అరాసిష్ట || ఋ. ఆర రాసత్ - త ||
రి-గతౌ. తు. ప. స. అని. రియతి | రేతా | అరైషీత్ || ణిచి-రాయయతి. తే.

రి-హింసాయామ్. స్వా. వై. ప. స. అని. రిణోతి | రేతా | అరైషీత్ || రిణ్యక
రిభ-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. రేభతి | రేభతా | అరేభీత్ || రేభణమ్. రేభతః.

రిగ (ఖ) - గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. రిగతి (రిగ్భతి) | అరిగీత్ || రిగ్భణమ్ (రిగ్భణమ్)
రిచ-వియోజనసమ్పర్చనయోః. నాచు. ఉ. స. సే. రేచయతి-తే | అరీరిచత్ - త

పత్న-రేచతి-అరేచీత్ || రేచనమ్ - రేచకః; రేచయక, రేచయమాణః.

రిచిర్-విరేచనే. ఇర్. రు. ఉ. అని. రిణక్తి-రిజ్జే | రేక్తా | అరిచత్, అరైషీ
(రిజ-ఋజధాత్యర్థే ఇత్యేకే. రేజతే | అరేజిష్ట) [త్. అరిక్త || రేచకః.

రిభ-కత్తనయర్థస్థాహింసా దానేషు. తు. ప. అక. స. సే. రిభతి | అరేభీత్.
రిభ-కుత్సనే. సా. ప. సే. రేభతి | అరేభీత్ | (రిమ్భ, రిభ, రిబి, ఇతి కాశీపాతః)

రివి-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. రిణ్యతి | రిణ్యతా | అరిణ్యీత్ || రిణ్యక.

రిశ-హింసాయామ్. తు. ప. స. అని. రిశతి | రేష్టా | రేక్ష్యతి | అరిక్షత్ | రిష్టమ్.
రిష-హింసాయామ్. భ్వా. ప. సే. రేషతి | రేషితా, రేష్టా | అరేషీత్ (పు ౩౦)

రిష-హింసాయామ్. ది. ప. స. సే. రిష్యతి | రేషితా, రేష్టా (౩ || పు) పు-అరి
రిహ-వధే. భ్వా. ప. సే. రేహతి | అరేహీత్ || రిహక. [షత్.

రి-గతి రేషణయోః. క్యా. ప. స. అని. రిణోతి | రేతా | అరైషీత్ || రిణక.

రిక్ష-సృవణే. జిత్. ది. ఆ. అక. అని. రియతే | రేతా | అరేష్ట || రిణః. రిఠిః.

(రీవ. గ్రహణ సంవరణేచ. భ్వా. ఉ. స. సే. రీవతి. తే) అయం క్వాచిత్కః.

రు-శబ్దే. అ. ప. అక. సే. రో. (పు|| ౬౨) రవి తా|| రుతమ్. రవః రుః.

రుక్-శబ్దే. భ్వా. అ. స. సే. రవ తే| రురువే| రవి తా| అరవిష్ట|| రావః.

రుచ-నీస్తావభిప్రీతాచ. భ్వా. ఆ. అక. సే. రో. చ తే| రోచి తా| ద్యు-అరుచన్

అరోచిష్ట|| నీచ్-రోచయతి-తే| అరూరుచత్-త|| రుచిః. రోచనమ్.

రుజ-హింసాయామ్. చు. ఉ. స. సే. రో. జయతి-తే| అరూరుజత్-త|| రుజా.

రుజో. భక్తే. ఓ. తు. ప. స. అని. రుజతి| రోక్తా| రోక్యతి| అరోక్షిత్ || రుక్ష్ణః.

రుట(త)-ప్రతిఘాతే. భ్వా. ఆ. అక. సే. రో. ట తే| ద్యు-అరుటత్, అరోటిష్ట.

రుట-నీస్తా. చు. ఉ. అక. సే. రో. టయతి-తే| అరూరుటత్-త|| రోటితః.

రుటి(తి)-స్తేయే. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. రుణ్ణతి| రుణ్ణితా| అరుణ్ణిత్ || రుణ్ణితః.

రుత-ఉపఘాతే. భ్వా. ప. స. సే. రో. తతి| రోఠితా| అరోఠిత్ || రుఠితః.

రుదిర్-అశ్రునిమోచనే. ఇర్. అ. ప. అక. సే. రో. దితి(పు|| ౬౪) రుదితమ్,

రుధ-కామే. ది. ఆ. అక. అని. ప్రామోః. అనుపూర్వః. అనురుధ్యతే| అనురో

ద్ధా| అనురోత్యతే| అన్వరుద్ధ|| అనురోధః. అనురుధ్యమానః.

రుధిర్-ఆవరణే. ఇర్. రు. ఉ. స. అని. రుణ్ణి-రున్ణే(పు|| ౭౪) రుద్ధః, రోధనమ్.

రుపు. విమోహనే. ఉత్. ది. ప. సే. రుప్యతి| రోపితా| పు-అరుపత్ || రుప్తమ్

రుశ-హింసాయామ్. తు. ప. స. అని. రుశతి| రుష్టా| రోక్యతి| అరుక్షత్.

రుశి-భాషార్థే. ఇ. వా. చు. ఉ. సే. రు. శయతి-తే-అరురుంశత్-త|| రుంశతి.

రుష-హింసాయామ్. భ్వా. ప. స. సే. రో. షతి| అరోషిత్ |(పు|| ౩౦) రుష్టః, గు

రుష-హింసాయామ్. ది. ప. స. సే. రుప్యతి| పు-అరుషత్ || రుప్యత్. [షితః

రుష-రోషే. చు. ఉ. అక. సే. రో. షయతి-తే| అరూరుషత్-త|| రుట్. రోషః

రుహ-భీజజన్మనిప్రాదుర్భావేచ. భ్వా. ప. అక. అని. రోహతి| రోధా| రో

త్యతి| అరుక్షత్ | ణిచ్-రోహయతి-తే, రోషయతి-తే| రూధా. రూఢిః.

రూక్ష-పారుష్యే. అచు. ఉ. సే. రూక్షయతి-తే| అరురూక్షత్-త|| రూక్షః.

రూప-రూప్రియాయామ్. అచు. ఉ. సే. రూ. పయతి-తే| అరురూపత్-త||

(రూష-ధూషాయామ్, మిశ్రీకరణేచేతి శేచిదదన్తచురాదౌపఠన్తి)

రేకృ-శక్యా-యామ్.ఋ.భ్వా.ఆ.సే. రేకతే|అరేకప్ట||ణిచ్-అరిరేకత్-త
 రేఖా-స్థాఘాసాదనయోః.క. రేఖాయతియాచకో ధనప న్నమ్. [తః.
 రేజ్య-దీప్తా.ఋ భ్వా.ఆ.అక.సే. రేజతే|అరేజిప్ట||ణిచ్-అరిరేజిత్ || రేజి
 రేట్య-సరిభాషణా|భ్వా.ఉ.స.యాచనేద్విక.రేటతి-తే| అరేటిత్-అరేటి
 ప్ట||ఋ-రేటయతి-తే|అరిరేటత్-త|| రేటితః. రేటన్, రేటమానః.

రేప్య(భృ)-శబ్దే.ఋ.భ్వా.ఆ.అక.సే. రేపతే, రేభతే|అరేపి(భి)ప్ట||ణిచ్-
 అరిరేప(భ)త్-త|| [త్-త|| రేవతః.

రేవృ(బృ)-స్థవగతౌ.ఋ.భ్వా.ఆ.అక.సే. రేవతే|అరేవిప్ట||ణిచ్-అరిరేవ
 రేష్య-అవక్తశబ్దే.భ్వా.ఆ.అక.సే. రేష-తే|అరేషిప్ట||ఋ-అరిరేషత్-త.

రై-శబ్దే.భ్వా.ప.అక.అని.రాయతి|రాతా|రాస్యతి|అరాసీత్||రాయన్
 రోడ్య-ఉచ్ఛాచే.భ్వా.ప.సే.రోడతి|అరోడీత్||ఋ-అరురోడత్-త||

రౌట్య(డ్య)-అనాదరే.భ్వా.ప.సే.రౌటతి|అరౌటిత్||ఋ-అరురౌటత్-త్.

ల.

లక(గ,ఘ)-ఆస్వాదనేప్రాప్తాచ.చు.ఉ.స.సే.లాకయతి-తే|అలీలకత్-
 త||ఏవంలాగయతి,లాఘయతి||లాఃతః,లాగితః,లాఘితః.

లక్ష-దర్శనాఙ్క-నయోః.చు.ఉ.సే.లక్షయతి-తే|అలలక్షత్-త||లక్షకః.

లఖ-గతౌ.భ్వా.ప.స.సే.లఖతి|లఖతా|అలా(ల)ఖిత్||లఖితః.

లఖి-గతౌ.ఇ.భ్వా.ప.స.సే.లఖతి|అలఖీత్||లఖితః.

లగి-గతిఖజ్జనయోః.ఇ.భ్వా.ప.స.సే.లగతి|అలగీత్||లగితః.లజ్జనమ్.

లగే-సక్తే.భ్వా.ప.సే.లగతి|ఏ-అలగీత్||ఘ-లగయతి-తే||లగితమ్.

లఘి-గతావభోజనేచ.ఇ.భ్వా.ఆ.స.సే.లఘుతే|అలఘిప్ట||కల్లోలికీవ
 ల్లభముల్లలఘ్ణే,, ||లఘునమ్.లఘ్ణీ తః. [పక్షే-లఘ్ణితి.

లఘి-భాషారేదీప్తాచ.ఇ.వాచు.ఉ.స.సే.లఘయతి-తే| అలలఘ్ణిత్-త||

లఛ-లక్షణే.భ్వా.ప.స.సే.లఛతి|అచ్చితా|అలచ్చిత్||లఛనమ్.

లజ-భర్తృనే.భ్వా.ప.స.సే.లజతి|అలా(ల)జీత్|| ఇదిదస్యయమ్-లజ్జతి-
 అలజ్జీత్||లజితః,లజ్జితః.లజనమ్.లజ్జనమ్.లజ్జకః.

లజ ప్రకాశనే. అచ. ఉ. స. సే. లజయతి - తే | అలలజత్ - త || ఇదిత్వత్ - లజ్జ
యతి - తే | లజ్జా పయతీతి కేషా జ్జిస్తుతమ్. [పక్ష - లజ్జతి.

లజి-వీప్తా భాషాన్ధేచ. ఇ. వాచు. ఉ. స. సే. లజ్జ యతి - తే | అలలజత్ - త ||
(ఓ) లజీ-వీ డాయామ్. ఓ. ఈ. తు. ఆ. అక. సే. లజ తే | అలజిష్ట || లగ్నమ్.

లట చా త్యే. భ్వా. వ. స. సే. లటతి | లటితా | అలా (ల) టీత్ || లటనమ్.

లడ-విలా సే. భ్వా. ప. అక. సే. లడతి | లడితా | అలా (ల) డీత్ || లడనమ్.

లడ-ఉప సేనాయామ్. చు. ఉ. స. సే. లాడయతి - తే | అలీలడత్ - త ||

(ఓ) లడి ఉత్తే పణే. వాచు. ఉ. స. సే. ఓ. లణ్ణ యతి - తే || పక్ష - లణ్ణతి || ఓకా
రాదిరితి పక్ష - ఓ లణ్ణ యతి || ఉకా గాదిరితి మతే - ఉ లణ్ణ యతీత్య స్త్యే.

లడి-భాషణే భాసనేచ. ఇ. వాచు. ఉ. స. సే. లణ్ణ యతి - తే | అలలణ్ణత్ - త || ప

లత-ఆఘా తే. సా. ప. స. సే. లతతి | అలాతీత్, అలతీత్ || లతా. [క్ష - లణ్ణతి ||

లప-వ్యక్తాయాం వాచి. భ్వా. ప. సే. లపతి | లపితా | అలా (ల) పీత్ || ఆలాపః

లవి-శబ్దేఽవసరింసనేచ. ఇ. భ్వా. ఆ. అక. సే. లమ్ప తే | అలమ్పిష్ట || లమ్పనమ్

(మ) లభమ్ - ప్రాప్తా. భ్వా. ఆ. స. అని. లభ తే | అభా | అలభ || అచి - లమ్పయతి

తే - అలలమ్పిత్ - త || సని. లిప్స తే - లిప్సా - లిప్సః || కర్ - లభ్య తే - అలాభి,

అలమ్పి || లభమ్ లభమ్ - లభ్యా - ఉపలభ్య - సులభః, దుర్లభః - లాభః.

లభి-శబ్దే. ఇ. భ్వా. ఆ. అక. సే. లమ్ప తే | అలమ్పిష్ట || లమ్పనమ్.

లయ-గతా. భ్వా. ఆ. స. సే. లయ తే | అలయిష్ట || అయితః. లయః.

లర్చ(ర్వ) గతా. భ్వా. ప. స. సే. లర్చతి | అలర్చీత్ || లర్చితః.

లల-ఈస్యాయామ్. చు. ఆ. స. సే. లాలయ తే | అలీలలత్ || లాలనమ్. అక న్న

చు రాదిరితి కచిత్. తన్న తే - అలయతి | అలలలత్ || అలితమ్. అలనా.

లష-కాంతా. భ్వా. ది. ఉ. స. సే. లష్యతి - తే, లషతి - తే | అలా (ల) షీత్ - అలషిష్ట ||

అషితః. లామకః. లష్యక్, లషక్. లష్యమాణః, లషమాణః.

లస-స్థేషణక్రీడనయోః. భ్వా. ప. సే. లసతి | అలా (ల) సీత్ || అసితమ్. విలాసః.

లస(శ) శిల్పయోగే. చు. ఉ. స. సే. లాసయతి - తే | అలీలసత్ - త || లాస్యమ్.

(ఓ) లస్మీ-వీ డాయామ్. ఓ. ఈ. తు. ఆ. అక. సే. లజ్జ తే | అలజ్జిష్ట || లజ్జా -

లా-అ దా నే. అ. ప. అని. లాతి | లాతా | అలాసీత్ || నిన్-లా యతి-తే. [త
 లాభ్య-శోషణాలవర్ణయోః. భ్వా. ప. సే. లాభతి | అలాభత్ || య-అలలాభ
 లాఘ్య-సామర్థ్యే. భ్వా. ఆ. అక. సే. లాఘతే | అలాఘిష్ట || య-అలలాఘత్
 లాభి లక్షణే. ఇ. భ్వా. ప. సే. లాఘ్నితే | అలాఘ్నిత్ || లాఘ్నివృత్తి-
 లాజ భర్జనభర్జనసేవ. భ్వా. ప. స. సే. లాజతి | అలాజిత్ || లాజాః. లాజి
 లాజ-జీవనే. క. లాజ్యతి || [త

లాజి-భర్జనభర్జనసేవ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. లాజ్జతి | అలాజ్జిత్ || లాజ్జనమ్
 లాభ(డ)-ప్రేరణే. అచు. ఉ. స. సే. లాభ(డ)యతి-తే | అలాభత్-త ||
 విభి-అక్షరవిన్యాసే. తు. ప. సే. విభతి | అభితా | అభిత్ || విభతమ్. లేఖా
 విభి(గి)-గతౌ. ఇ. భ్వా. ప. స. సే. విజ్ఞతి | అవిజ్ఞిత్ | విజ్ఞనమ్. (ఆవిజ్ఞనమ్.)
 విగి-చిత్రీకరణే. వాచు. ఉ. స. సే. విజ్ఞయతి-తే | అవిజ్ఞత్-త్ || పయే-విజ్ఞతి ||
 విట-అబ్బకుత్సనయోః. కణ్ఠ్యాదిః. విట్ఱతి || [విజ్ఞమ్

విప. ఉపదేహే. కు. ఉ. స. అని. విప్పతి-తే (౫౬౪) లేప్తా | లేప్యతి-తే | అ
 విపత్-(సూ||౫౬) అవిపత, అవిష్టాకర్క-విప్యతే-అలేపి | విష్టం-లేపః
 విశ-అప్సీభావే. ది. ఆ. అక. అని. విశ్యతే | లేష్టా | లేత్యతే | అవిక్షతా | లేశః.
 విశ-గతౌ. తు. ప. స. అని. విశతి | అవిక్షత్ || విష్టః. [వీఢః-లేహః

విహ-ఆస్వారనే. అ. ఉ. అని. లేఢి-వీఢే (౬౦౪) కర్క-విహ్యతే-అలేహి ||
 వీ-ద్రవీకరణే. వాచు. ఉ. స. సే. (పు||౧౩) లాయయతి-తే | అలీలయత్ - త ||
 పయే. భ్వా. అని. లయతి | లేతా | అలైషీత్ || లాయయన్-(మానః) లయన్

వీ-స్లేషణే. క్యా. ప. అని. వినాతి | లేతా, లాతా (పు||౪౦) ఆలానమ్.
 వీఢ-స్లేషణే. ది. ఆ. అక. అని. వీయతే (పు||౫౩) వీనః-వీయమానః. [అజ్ఞతి
 లుజి-హింసాబలాదాననికేతనేషు. ఇ. వాచు. ఉ. సే. లుజ్జయతి-తే || పయే-
 లుజ్జ-అపనయనే. భ్వా. ప. స. సే. లుజ్జతి | అలుజ్జిత్ || లుజ్జితా [త్.
 లుట(డ)-విలోడనే. భ్వా. ది. ప. సే. లోటతి | అలోటిత్ ; లుట్ఱతి | పు-అలుట
 లుట(త)-సంస్లేషణే. తు. ప. స. సే. లుటతి | కు-లుటితా | అలుటిత్ || లుఠనమ్.
 లుట-భాషార్థే. చు. ఉ. స. సే. లోటయతి-తే | అలూటత్ - త || లోటితః.

లుటి(డి)-స్త్రీయ. ఇ. భ్యా. ప. స. సే. లుట్టతి. అలుట్టిత్ || అట్టాకః, అట్టితః.

లుట; లుత-ప్రతిఘాతే. భ్యా. అ. స. సే. లోటతే. లోతతే || ద్యు-అలుటత్, అ
లోటిష్ట; అలుతత్, అలోటిష్ట. లుటి(డి)తః. లోతనమ్.

లుత-ఉపఘాతే. భ్యా. ప. స. సే. లోతతి. అలోతీత్ || [లోకః.

లుతి-అలస్యే ప్రతిఘాతే గతౌ స్త్రీయే చ. భ్యా. ప. సే. ఇ. లుట్టతి. అలుట్టిత్ || లు

లుట్ట-అవక్షాయాంచా శ్యేచ; లుట్ట-స్త్రీయ. ఇతి చు రాచా కేచిత్పఠన్తి.

లుతి-హింసా సక్షే. శనయోః. ఇ. భ్యా. ప. స. సే. లున్ధతి. అలున్ధీత్ | లున్ధః

లువు-విమోహనే. ఉత్. ది. ప. అక. సే. లుప్యతి. లోపితా. అలుపత్ || లుప్తః.

లువ్-ఇ-భవనే. ఇ. తు. ఉ. అ. స. లుమ్పతి. తే. అలుపత్ - అలుప్త(పు||౫౬)

లువి-అర్థనే(అదర్శనేచ). ఇ. వా. చు. ఉ. సే. లుమ్పయతి. తే || పక్షే-లుమ్పతి.

లుభ-విమోహనే. తు. ప. అక. సే. లుభతి. లోభితా, లోభ్యా. లోభిష్యతి. అ

లోభీత్ || లుభత్. లుభితః. లోభితుమ్, లోభ్యమ్. లోభః

లుభ-గార్థే. ది. ప. స. సే. లుభ్యతి(పు||౫౭)పు. అలుభత్ || లుభ్యః. లుభ్య

త్. భ్యా. దే. రా. కృ. తి. గ. త. వ. ల్లోభతీతి కేచిత్పఠన్తి. తన్న. తే-లోభత్.

లుల-విమర్శనే. సా. ప. స. సే. లోలతి. అలోలీత్ || లులితమ్.

లుాఙ్-ఛేదనే. ఙీత్. క్యా. ఉ. స. సే. లునాతి. లునీతే. లవితా. అలావీత్.

అలవిష్ట || ణిచ్. లోచయతి. తే. అలీలవత్ - త || లూనమ్. అవిత్రమ్. లవః-

లుష-హింసాయామ్. సా. ప. సే. లోషతి. అలోషీత్ || లుషితః. [లావః

లుాష-ఘాషాయామ్. భ్యా. ప. స. సే. లూషతి. అలూషీత్ || లూషితః.

లుాష-హింసాయామ్. చు. ఉ. స. సే. లూషయతి. తే. అలూలుషత్. త.

లేఖ-విలాసే స్థలనేచ; లేఖ. ధౌ. ర్యే. స్వ. ప్పే. చ. కం. లేఖాయతి; లేఖ్యతి

లేప్య. గతౌ. భ్యా. అ. స. సే. లేపతే. అలేపిష్ట || ఋ-అలిలేపత్ - త || లేపితః.

లేలా-దీప్తా. క. లేలాయతి || [లోకః. లోకితః.

లోకృ-దర్శనే. భ్యా. అ. స. సే. లోకతే. అలోకిష్ట || ఋ-అలులోకత్ - త || ఆ

లోకృ(చ్య)-భాషార్థే. చు. ఉ. స. సే. లోకయతి. తే(లోచయతి. తే)లోకః.

లోడృ(ట్య)-ఉన్మాదే. భ్యా. ప. సే. లోడతి. అలోడిత్ || ఋ-అలులోడత్ - త

వన-సంభక్తా. భ్యా. ప. స. సె. వనతి అవా (వ) తే || వనమ్. వనితా.
 (వన ఉపతాపే శబ్దే చ. వాచు. ఉ. వానయతి - తే వనతి) ఇతి కేచి న్యసః.
 వను-యాచనే. ఉత్. త. ఆ. స. సె. వనుతే అవనిష్ట, అవత || వతః. పసె
 వను-వ్యాపారే. ఉత్. భ్యా. ఘ. ప. సె. వనతి వనయతి || వానః, వనితా.
 (దు) రవ్-బీజసంతానే. డ్విత్. భ్యా. య. ఉ. స. అని. పపతి - తే (పు) రం) కర్త
 ఉప్యతే అవాపి || ఉ స్తమ్. ఉ ప్తిమ్. వపనమ్. వపా-వపుః-వానః.
 వభ్ర-గతౌ. భ్యా. ప. స. సె. వభ్రతి అవభ్రీత్ || వభ్రితః. [భుః-వామః
 (టు) రము-ఉద్గిరణే. ట్విత్. ఉత్. భ్యా. ప. స. సె. వమతి ఏ-అవమీత్ || వమ
 వయ-గతౌ. భ్యా. ఆ. స. సె. వయతే అవయిష్ట || వయితః.
 వర-ఈప్సాయ మ్. అచు. జి. స. సె. వరయతి - లే అవవరత్. త || వరయణ.
 వరణ-గతౌ. కణ్ఠ్యాదిః. వరణ్యతి || [నః.
 వర్చ-దీప్తా. భ్యా. ఆ. అక. సె. వర్చతే అవర్చిష్ట || వర్చః. వర్చితమ్. వర్చమా
 వర్ణ-వర్ణనే. చు. ఉ. స. సె. వర్ణయతి - తే అవవర్ణత్ - త || వర్ణ-వర్ణక్రియావి
 స్తారగుణవచనేష్విత్యద న్తచురాదౌ. వర్ణః-వర్ణితః-వర్ణనమ్.
 వర్ణ-చ్ఛేదనేపూరణే చ. చు. ఉ. స. సె. వర్ణయతి - తే అవవర్ణత్ - త ||
 వర్ష-స్నేహనే. భ్యా. ఆ. స. సె. వర్షతే అవర్షిష్ట || వర్షమ్. వర్షితః.
 వల, వల్ల - సంవరణే సజ్చలనే. భ్యా. ఆ. స. సె. వలతే, వల్లతే || వలధాతు
 ర్ఘ్నాదౌ. వలయతి || వలితమ్, వల్లితమ్. వలయః-వల్లి. వలనమ్.
 వల్క-పరిభాషణే. చు. ఉ. సె. వల్కయతి - తే అవవల్కత్ - త || వల్క-నమ్
 వల్ల-గతౌ. భ్యా. ప. స. సె. వల్లతి || అవల్లిత్ || వల్లితమ్. వల్లు.
 వల్లు-పూజామాధుర్యయోః కం. వల్లాయతి ద్విజః.
 వల్చ-భోజనే. భ్యా. ఆ. స. సె. వల్చతే అవల్చిష్ట || వల్చితమ్.
 వశ-కాంతా. అ. ప. స. సె. వష్టి-ఉష్టః-ఉశ ని వష్టు, ఉష్టాత్ - ఉష్టి, ఉష్టాత్ -
 వశాని | అవట్-ఔష్టామ్-ఔశణ | ఉశ్యాత్ - ఉశ్యాతామ్ | ఉవాశ.
 ఉశతుః | వశితా | వశివ్యతి | ఉశ్యాత్ - ఉశ్యాస్తామ్ | అవా (వ) శీత్ | అవ
 శివంశీ || కర - ఉశం తే అవాని ఉవమ్. వశం - వశం

వష-హింసాయామ్.భ్యా.ఆ.స.సే.వషతిఅవా(౪)పీత్ | ఊషితః.
 (వష-గతౌ.భ్యా.ఆ.దర్శనే.చు.ఉ.వషక తే|వషకయతి-తే)వష్టయణీ.
 వస-ఆచ్ఛాదనే.అ.ఆ.స.సే.వస్తే|వసితా|అవసిష్ట|| వసనమ్.వసా.వసు,
 వస-నివాసే.భ్యా.ప.స.అని.వసతి|వస్తా|అవాత్సీత్ || ఉషితః.వస్తు.
 వస-స్నేహచ్ఛేదావహరణేషు.చు.ఉ.సే.వాసయతి-తే| అవీవసత్-త||
 వస-నివాసే.అచు.ఉ.సే.వసయతి-తే|అవవసత్-త||వసితమ్.వాసః.
 వసు.స్తష్ఠే.ఉత్.ది.ప.స.సే.వస్యతి|పు-అవసత్ ||వసిత్యా,వస్త్యా.
 వస-గతౌ.భ్యా.ఆ.స.సే.వసక తే|అవసికష్ట||వసిక-తః.
 వస్త-అర్ధనే.చు.ఉ.స.సే.వస్తయతి-తే|అవవస్తత్-త||వస్తీః.
 వహ-ప్రపాపణే.భ్యా.ఉ.ద్వి.అని.వహతి-తే(పు||౧౦.)ఉడః.వాహః.
 వా-గతిగర్ధనయోః|అ.ప.స.అని.వాతి వాతః-వాన్తి|అవాసీత్ || వాతః.
 (వా-సుఖాప్తిగతిసేవాసు.చు.ఉ.స.సే.వాపయతి-తే)క్వాచిత్తోయమ్.
 వాచి(క్షి)-ఇచ్ఛాయామ్.భ్యా.ప.సే. వా ఇచ్ఛతి|అవా ఇచ్ఛీత్ || వా ఇచ్ఛా.
 వాత-సుఖసేవనయోః|అచు.ఉ.స.సే.వాతయతి-తే|అవ వాతత్-త||
 వావృతు-వర్తనే.ఉత్.ది.ఆ.స.సే.వావృత్యతే|అవావర్తిష్ట || తతోవా
 వృత్యమానాసారామశాలాన్యవీక్షతేభిఃభట్టిః.వావృత్యః.
 వాశ్య-శబ్దే.ఋ.ది.ఆ.అక.ఆహ్వయే స.సే.వాశ్యతే| అవాశిష్ట||ణిచ్-అవ
 వాశత్-త||వాశితమ్. “ఉద్వాశ్యమానగపితరమిభిఃభట్టిః.”
 వాస-ఉపసేవాయామ్.అచు.ఉ.స.సే.వాసయతి-తే|అవవాసత్-త||
 విచిర్-పుభగ్భావే.ఇర్.రు.ఉ.అక.అని.వినక్తి-విక్షై-|అవిచత్,అవైక్షీ
 త్-అవిక్త||వివేచనమ్.వివిక్తమ్.అయంజు-హూత్యాదాజపీత్యేకే.
 విచ్ఛ-గతౌ.తు.ప.స.సే.విచ్ఛతి|అవిచ్ఛీత్ ||స్వార్థేఆయప్రత్యయః.విచ్ఛా
 యతి|విచ్ఛాయితా,విచ్ఛితేత్యాది (పు||౨౯)||గుపూజత్.
 విచ్ఛ-భాషార్థః.చు.ఉ.స.సే.విచ్ఛయతి-తే|అవివిచ్ఛత్-త||విచ్ఛితః.
 విజిర్-పుభగ్భావే.ఇర్.ఋ.ఉ.అక.అని.వేవేక్తి-వేవిక్తే| వేక్తాసి-సే| వే
 త్యతి తే|అవిజత్,అవైక్షీత్-అవిక్త||వివిక్తమ్-వివేకః.

(ఓ) విజే-భయవలనయోః.ఓ. శు.తు.అ.సే. (పు|| ౫౮) ఉద్విజితే || ఉద్విజితః

(ఓ) విజే-భయవలనయోః.ఓ. శు.రు.ప.అక.సే. వినక్తి-విత్తుః-విజ్జత్తి

విజితా | అపేషత్ || వేజనమ్. వేగః. విగ్నః. విజులః-కన్దవిశేషః.

విట(డ)-అక్రోశే. భ్యా.ప.స.సే. వేటతి | అవేటిత్ || విటః. విటపః.

విత్త-సమున్నయే. అచు.ఉ.స.సే. విత్తయతి. తే అవివిత్తత్-త || విత్తతః.

విశ్వ-యాచనే. భ్యా.అ.స.సే. వేషతే (పు|| ౩౮) || ఋ. అవివేషత్-త ||

విద-జ్ఞానే. అ.ప.స.సే. వేత్తి, వేద (పు|| ౬౮) || విదితమ్. వేదితా. విదన్.

విద-సత్రాయామ్. డి.ఆ.అక.అని. విద్యతే (పు|| ౫౪) విద్యమానః. విత్తమ్.

విద-విచారణే. రు.ఆ.స.అని. విన్తే (వేత్తా | అవిత్త || వేదనమ్. విన్నమ్. [నః.

విద-వేతనాఖ్యాననివాసేషు. చు.ఆ.సే. వేదయతే | అవీవిదత || వేదయమా

విద్-లాభే. ఓ.శు.ఉ.స. వ్యాఘ్ర) ధూత్యాదిమతే సేట్కుః. భాష్యాదిమ

తే నిట్కుః. విన్దతే-విన్దతే (పు|| ౫౬) వేదితా, వేత్తా || విన్దక, విన్దమానః.

విధ-విధానే. తు.ప.స.సే. విధతి | వేధితా | అవేధీత్ || విధః. విధా.

విప-క్షేపే. చు.ఉ.స.సే. వేపయతి-తే | అవీవిపత్-త || వేపితః.

విల-సంపరణే. తు.ప.స.సే. విలతి | వేలితా | అవేలీత్ || విలమ్.

విశ-ప్రవేశనే. తు.ప.స.అని. విశతి | వేష్టా | వేక్ష్యతి | అవిక్షత్ || శిచ్-వేశయ

తి-తే | అవీవిశత్-త || కర్మ-విశ్యతే | అవేశి || ప్రవేశః-ప్రవిష్టః.

విష-విప్రయోగే. క్ర్యా.ప.అక.అని. విష్టాతి | వేష్టా | అవిక్షత్ || విషమ్.

విషు-శేచనే. ఉత్. భ్యా.ప.స.అని. వేషతి | అవిక్షత్ || విష్టిః. వేషణమ్.

విష్-వ్యాప్త్యా. శి.జు.ఉ.స.అని. వేషేష్టి-వేష్టిష్టే | వేష్టాసి. సే | అవిషత్-

అవిక్షత || కర్మ-విష్యతే-అవేషి || వేషః. విష్టమ్. విషమ్. విష్టుః.

విష్క-హింసాయామ్. చు.ఆ.స.సే. విష్కయతే | అవివిష్కత || దర్శనే-

అచు.ఉ.విష్కయతి-తే-ఇత్యానీ. విష్కితః. [వీతః

వీ-గతివ్యాప్తిప్రజనకాన్త్యసనఖాదనేషు. అ.ప.అని. వేతి (పు|| ౬౩) వీతిః.

వీజ-వ్యజనే. అచు.ఉ.స.సే. వీజయతి. తే | అవీవిజత్-త || వీజనమ్.

వీర-విక్రాంతా. అచు.ఆ.స.సే. వీరయతే | అవివీరత || వీరః. వీరణమ్.

(శ్రుట-వృధి-హింసాయామ్.చు.ఉ.నో.బయతి,వృన్ధయర్థి-తే)ఇత్యేకే.

శూష-హింసాయామ్.చు.ఉ.స.సే.పూషయతి-తే||క్యాచిత్కో.యమ్.

వృశ-అదానే.భ్యా.అ.స.సే.వర్కతే|అవర్కిష్ట||వృశః.

వృశ-వరణెనక్ష్టా తేచ.భ్యా.అ.స.సే.వృశి తే|అవృశిష్ట||వృశితః.

వృణో-సమ్భక్తా.జిత్.(క్యా.అ.స.సే.వృణో తే (పు||౧౦)వృణానః.

వృణో(చి)-వర్జనే.ఈ.రు.శ.స.సే.వృణక్తి|వర్జి(ర్పి)తా||వృజనమ్.వృక్తః

వృణో-వర్జనే.ఈ.శా.చు.ఉ.స.సే.వర్జయతి.తే|అవఃర్జత్, అవీవృజత్-త||

పక్షే-భ్యా.ప.వర్జతి|అవర్జిత్||వర్జనమ్.వృక్తః.

వృణో-వర్జనే.ఈ.అ.అ.సే.వృక్త-వృణో తే-వృజతే|అవర్జిష్ట||వృక్తః||ఇది

దిఠిభు తే-వృక్షే-వృణో తే-వృణో తే|అవృణిష్ట|| వృణితః,వృణనమ్.

వృణో-వరణె.జిత్.స్వా.ఉ.సే.వృణోతి-వృణు తే(పు||౧౩)వృతః.వృతః.

వృణో-అవరణె.జిత్.వా.చు.ఉ.సే.వారయతి-తే|అవీవరత్-త||పక్షేభ్యా

వరతి-తే|అవారీత్-అవరి(రీ)ష్ట||వారకః వారణమ్.వరః.వారితమ్

వృష-సంవరణె.తు.ప.స.సే.వృషతి|కు-వృడి తా||బ్రుడేత్యేకే.

వృణ-ప్రీణనే.తు.ప.స.సే.వృణతి|వర్జి తా|అవర్జి తే|వృణితమ్.

వృతు-వర్తనే.ఉత్.భ్యా.అ.అక.సే.వర్తతే (పు||౧౩)వృత్తమ్.వృత్తిః.

వృతు-వరణె.ఉత్.ది.అ.స.సే.వృత్యతే|అవర్తిష్ట||వర్తనమ్.

వృతు,వృధు భాషార్థేషీప్తాచ.ఉత్.వా.చు.ఉ.స, అక.సే.వర్తయతి,వర్ధ

యతి-తే|అవీవృతత్, అవవర్తత్-త||పక్షే-వళ=తి,వర్ధతి.

వృధు-వృధౌ.భ్యా.అ.అక.సే.వర్ధతే|అవృధత్-అవర్ధిష్ట||వృధః.

వృశ-వరణె.ది.ప.స.సే.వృశ్యతి|వర్శి తా|పు-అవృశత్||వృశః.

వృష-శక్తి బంధనే.చు.అ.అక.సే.వర్షయి తే|అవీవృషత, అవవర్ష త||వృషః.

వృషు-సేచనె.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.వర్షతి|అవర్షిత్||వృష్టః-వృష్టిః.

వృషూ-ఉద్యమనె.ఉ.తు.ప.అక.వే.వృషతి|అవర్షి తే, అవృషత్ || బృ

షూ ఇతి కేచిత్ |అత్రవృషావృషా ఇతిభ్యాదాచు రాదా చపత ని.

వృషా,వృషో-వరణె.క్యా.ప్యాదిః.ఉ.స.సే.వృణోతి-వృణో తే(పు||౧౩)

వ్యభా-సంవరణే. భీత్. భ్యా. య. ఉ. స. అని. వ్యయతి-శే(పు||౪౮)వీతః.

వ్రజ-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. వ్రజతి|అవ్రాజీత్ ||వ్రజః-వ్రజనమ్.

వ్రజ-చూర్ణసంస్కారగత్యోః. చు. ఉ. సే. వ్రాజయతి-తే|అవి. వజత్-శ.

వ్రణ-శబ్దే. భ్యా. ప. అక. సే. వ్రణతి|అవ్రా(వ్ర)ణీత్ ||వ్రణః.

వ్రణ-గాత్రవిచూర్ణ సే. అచు. ఉ. స. సే. వ్రణయతి-తే|అవ్రణత్-వ్రణ

(ఓ)వ్రశ్చ-చ్ఛేదనే. ఓ. ఊ. తు. ప. స. వే. వృశ్చ(పు||౫౨)వ్రశ్చనమ్.

వ్రీ-వరణే. క్ర్యా. ప. స. అని. వ్రీణాతి(వ్రీణాతి)అవై(వ్రీ)షీత్ ||వ్రీణః.

వ్రీజీ-వృతౌ. జిత్. వి. ఆ. స. అని. వ్రీయతే|వివియే|అవ్రేష్ట||వ్రీయమాణః.

వ్రీడ-చోదనే|లజ్జాయా ఇ. వి. ప. స, అక. సే. వ్రీడ్యతి|అవ్రీడిత్ ||వ్రీడా.

వ్రీణ(స)-హింసాయామ్. వాచు. ఉ. స. సే. వ్రీణయతి-తే||పక్షే-వ్రీణతి||

వ్రు(బ్రు)డ-సంవరణే. తు. కు. ప. స. సే. వ్రుడతి||వ్రుడితా||

వ్లి-వరణే-క్ర్యా. ప. స. అని. వ్లి నాతి|వ్లితా|అవైషీత్ |వ్లితః.

శ.

శక-మర్షణే. డి. ఉ. సే. మతా స రే|అనిట్. శక్యతి-తే|శశాక-శేకే, శశక్య

శేకే|శక్తా(శకితా)|పు-అశకత్-అశక్త(అశక్తిష్ట) [తః-శశ్చా

శకి-శక్తాయాం|తా సే. చ. ఇ. భ్యా. ఆ. సే. శక్తి-తే|అశశిష్ట||శశ్చి

శక్తి-శక్తా. ఇ. స్వా. ప. అక. అని. శక్తోతి. శక్తుతః. శక్తుజన్తి. శక్తా|అ

శకత్|అశక్యశే||శక్తిః-శక్తువన్. శక్తః. శాకః. శక్యమ్. శక్రః.

శచ-వ్యక్తాయాం|వాచి. భ్యా. ఆ. స. సే. శచతే|అశచిష్ట||శచితః-శచి||శచి-

గతావితి కేచిత్-తన్నతే-శచ్ఛతే. [శచితః-శచి.

శట-రుజావిశరణగత్యవసాదనేషు. భ్యా. ప. స. సే. శటతి|అశా(శ)టిత్ ||

శఠ-శ్లాఘాయామ్. చు. ఆ. స. సే. శఠయతి|అశీశఠత్||శఠీ.

శఠ-(అ)సమ్యగ్భాషణే. అచు. ఉ. స. సే. శఠయతి. తే|అశశఠత్-త||

శఠ-అసంస్కారగత్యోః. చు. ఉ. సే. శఠయతి-తే|అశీశఠత్-త||శఠః.

శఠ-కై తవేక్షే శేచ. భ్యా. ప. అక. సే. శఠతి|అశా(శ)ఠీత్ ||శాఠ్యమ్.

శడి-రుజాయాం|సక్ష్మా తే. చ. ఇ. భ్యా. ఆ. అశ. సే. శడ్తి|అశడిష్ట||శడ్తిః.

శని-దాసే. భ్యా. ప. స. సే. శనితి అశా (శ) నీత్ || శనిః. శనినమ్.

శక్తి-కావనే. బి. భ్యా. ప. స. సే. శీయతే (పు || 3-౨) | ఆశదత్. అయంతు

దా దావతి. దా పాణితుభా వాదికజత్. స్వరే భదః. [ప్ర|| శాపః.

శని-అక్రోశే. భ్యా. ఉ. అని. శపతి-తే | శస్త్రా | శస్యతి-తే | అశాపీత్. అశ

శని-అక్రోశే. వి. ఉ. అని. శస్యతి-తే | శస్యక-శస్యమానః-శస్త్రమ్. శపథః.

శబ్ద-శబ్దకరణే. అచు. ఉ. స. సే. శబ్దయతి-తే | అశశబ్దత్ -త|| శబ్దః. శబ్దితః.

శమ-అలోచనే. చు. ఆ. స. సే. శామయతే | అశీశమత్ -త|| శామయమానః.

శము-ఉపశమే. ఉత్. ది. ప. అక. సే. శామ్యతి (౫౧) | అశమత్ || ఘు- దర్శనభి

న్నార్థేశమయతి-దర్శనేతు-నిశామయతిరూపమ్ || శమః. శాన్తిః. శాన్తః

శమ్బ-గతౌ. భ్యా. సమ్బుధార్థే. చు. ఉ. సే. శమ్బతి | శమ్బయతి-తే || శమ్బరమ్

శర్వ(ర్వ)-గతౌ హింసాయాఙ్బ. భ్యా. ప. సే. శర్వతి | అశర్వీత్ || శర్వః.

శల-చలనసంవరణయోః. భ్యా. ఆ. స. సే. శలతే | అశలిష్ట || శలమ్. శలాకా.

శల-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. శలతి | అశాలీత్ || జ్వలాదిః-శాలః.

శల్భ-కథనే. భ్యా. ఆ. స. సే. శల్భతే | అశల్భిష్ట || శల్భమానః. శల్భితః.

శల్ల-గతౌ. సౌ. భ్యా. ప. స. సే. శల్లతి | అశల్లీత్ || శల్లమ్. శల్లకః.

శవ-గతౌ వికారేచ. భ్యా. ప. స. సే. శవతి. అశా (శ) వీత్ || శవః.

శశ-ప్లుతగతౌ. భ్యా. ప. స. సే. శశతి | అశా (శ) శీత్ || శశః.

శష-హింసాయామ్. భ్యా. ప. స. సే. శషతి | అశాపీత్ -అశషీత్ || శషితః

శసు(శు)-వధే. ఉత్. భ్యా. ప. స. సే. శసతి | అశా (శ) సీత్ || విశసనం. శస్త్రః

శంసు-స్తుతౌ. ఉత్. భ్యా. ప. స. సే. శంసతి | అశంసీత్ | (పు || ౨౫) శంసా.

శసి-ఇచ్ఛాయామ్. ఇ. భ్యా. ఆ. స. సే. ఆశంసతే | ఆశంసీష్ట || శంసితః.

శాఖ్య-వ్యాప్తౌ. భ్యా. ప. సే. శాఖితి | అశాఖీత్ || ఋ-అశశాఖీత్ - త||

శాడ్య-ష్లాఘాయామ్. భ్యా. ఆ. స. సే. శాడతే | అశాడిష్ట || ఋ-అశశాడత్.

శాన-తేజనే. భ్యా. ఉ. స. సే. స్వాధేనన్. (పు || ౪౪) శీశాంసతి. తే | శీశాంసి

తాసి-సే | అశీశాంసీత్. అశీశాంసీష్ట || శీశాంసితమ్.

శాల్మ-కథనే. భ్యా. ఆ. స. సే. శాలతే | అశాలిష్ట || ఋ-అశశాలత్ -త|| శాలా.

శుచ్య-అభిషవే. భ్యా. ప. స. సె. శుచ్యతి | అశుచ్యత్ || శుచ్యతః.
 శుత. ఆలస్యే. చు. ఉ. స. సె. శోతయతి - తె | అశూశుతత్ - త || X తివ్రతిభూ
 తాధే. భ్యా. ప. శోతతి | అశోతీత్ || శోతనమ్.

శుతి-శోషణే. ఇ. వా. చు. ఉ. స. సె. శుణ్ణయతి - తె || పక్షే-భ్యా. శుణ్ణతి ||
 శుధ-శాచే. ది. ప. అక. అని. శుధ్యతి | ప్ర-అశుధత్ || శోధా. శుద్ధః. శుద్ధిః-శో
 శు. గతా. తు. ప. స. సె. శునతి | అశోశీత్ || శునకః-శునః; శునీ. [ధనమ్.

శుద్ధ-శుద్ధా. భ్యా. ప. అక. సె. శుద్ధతి | అశుద్ధీత్. [స్తతి-తె.
 శున్ధ-శౌచకర్మణి. వా. చు. ఉ. స. సె. శున్ధయతి - తె | అశుశున్ధత్ - త || పక్షే-శు
 శుభ, శుష్టు-కీప్తా. తు. ప. అక. సె. శుభతి, శుష్టుతి || శుభమ్.

శుభ-కీప్తా. భ్యా. ద్యు. ఆ. అక. సె. శోభతే | అశుభత్, అశోభిష్ట || శోభా.
 శుభః శుష్టు-భాషణే భాసనే వధేచ. భ్యా. ప. స, అక. సె. శోభతి | అశోభి
 త్; శుష్టుతి | అశుష్టుత్ || శోభనమ్. శోభత్; శుష్టుత్.

శుల్క-అతిసర్జనేకధనేచ. చు. ఉ. స. సె. శుల్కయతి - తె | అశుశుల్కత్ -
 త || శుల్కః-శుల్కీ తమ్. [శుల్కమ్. శుల్కీ తమ్.

శుల్బ(ల్బ)-మానేదానేచ. చు. ఉ. స. సె. శుల్బయతి - తె | అశుశుల్బత్ - త ||
 శుష-శోషణే. ది. ప. స. అని. శుష్యతి | శోష్టా | ప్ర-అశుషత్ || శుషిః- శుష్టు.

శూర-విక్రాంతా. అచు. ఆ. స. సె. శూరయతి | అశుశూరత్ || శూరః.
 శూరీ-హింసా స్తప్త్యనయోః. శు. ది. ఆ. స. సె. శూర్యతే | అశూరిష్ట || శూ
 శూర్ప-మానే. చు. ఉ. స. సె. శూర్పయతి - తె || శూర్పః. [ర్పః.

శూల-రుజాయాం సజ్ఘాతేచ. భ్యా. ప. అక. సే. శూలతి | అశూలీత్ || శూలః.
 శూష-ప్రసవే భ్యా. ప. స. సే. శూషతి | అశూషీత్ || శూషితః.

శృగు-శబ్దకుత్సాయామ్. ఉత్. భ్యా. ఆ. అక. సే. శర్ధతే | ద్యు-అశృధత్, అ
 శర్ధిష్ట(ప్ర ౪౩) | శర్ధమానః. శృధమ్. [శర్ధిత్వా.

శృగు-ఉద్దనే. ఉత్. భ్యా. ఉ. స. సే. శర్ధతి - తె | శర్ధితా | అశర్ధీత్ || శృధిత్వా,
 శృగు-ప్రసవనే (హసనశ్చ త్యేకే) వా. చు. ఉ. స. సే. శర్ధయతి - తె | అశీశృధ
 త్, అశశర్ధత్ - త || పక్షే-భ్యా. శర్ధతి | శర్ధః - అపానశబ్దః.

శ్వా-హింసాయామ్. క్యా). ప. సే. శ్చణాతి. అశారీత్ || శీర్ణః (పు|| ౭౯)
శేల్య-గతా. భ్యా. ప. స. సే. శేలతి. అశేలీత్ || ఋ-అశిశేలత్ -త|| శేలుః.
శ్చ-సేవనే. శేల్యత్. సకారాదిషుద్రష్టవ్యః.

శ్ర-పాశే. భ్యా. ప. స. అని. శాయతి. శాతా. అశాసీత్ || శాతమ్.
శో-తనూకరణే. డి. ప. స. అని. శ్యతి (పు|| ౫౦) || నిశాతమ్, నిశితమ్. [శోణః.

శోణ్య-వర్ణగత్యోః. భ్యా. ప. సే. శోణతి. అశోణీత్ || ఋ-అశుశోణత్ -త||
శౌట్య-గర్వే. భ్యా. ప. సే. శాటతి. అశాటీత్ || ఋ. అశుశాటత్ -త|| శాటీరః
శ్చుతిర్; శ్చుతిర్-క్షరణే. ఇర్. భ్యా. ప. అక. సే. శ్చోతతి. అశ్చుతత్, ఆ
శ్చోతీత్; ఏవంశ్చోచ్చ్యతీత్యాది. శ్చోతనమ్. శ్చుతః.

శ్శీల-నిషేషణే. భ్యా. ప. అక. సే. శ్శీలతి. అశ్శీలీత్. శ్శీలనమ్.

శ్శ్యజ్-గతా. భ్యా. ఆ. స. అని. శ్యాయతే. శ్యాతా. అశ్యాస్త || శ్యానమ్.

శ్రణి; శ్రగి-గతా. భ్యా. ఇ. ప. స. సే. శ్రజ్-తి; శ్రజ్తి || శ్రజ్-తః; శ్రజ్జితః

శ్రణ-దానే. భ్యా. ప. స. సే. శ్రణతి. అశ్రా (శ్ర)ణీత్ || ఘ-శ్రణయతి-తే ||

శ్రణ-దానే. చు. ఉ. స. సే. శ్రాణయతి-తే. అశిశ్రణత్ -త|| విశ్రాణనమ్.

శ్రథ హింసాయామ్. భ్యా. ప. సే. శ్రథతి. అశ్ర (శ్రా)థీత్ || శ్రథనమ్.

శ్రథ-దార్చ్యే. అచు. ఉ. అక. సే. శ్రథయతి. తే. అశశ్రథత్ -త ||

శ్రథ-యత్నవధమోక్షహర్షేషు. వాచు. ఉ. స. సే. శ్రాథయతి-తే. అశిశ్రథ
త్ -త|| విశ్రాథనమ్ || పక్షే-భ్యా. శ్రథతీత్యాది. శ్రథితః.

శ్రథి-శైథిల్యే. ఇ. భ్యా. ఆ. అక. సే. శ్రథతే. అశ్రథిష్ట || శ్రథితమ్.

శ్రథ-సన్దర్భేవధేచ. వాచు. భ్యా. ప. స. సే. శ్రథయతి-తే || శ్రథతి.

శ్రథ విమోచనహర్షసన్దర్భేషు. క్యా). ప. స. సే. శ్రథాతి (పు|| ౯౦) || శ్రథి
తా. అశ్రథీత్ || శ్రథితమ్. శ్రథనమ్.

శ్రము-తపసిభేదేచ. ఉత్. డి. ప. అక. సే. శ్రామ్యతి (పు|| ౫౦) || శ్రమితా. ప్ర-

అశ్రమత్ || శ్రమిత్యా, శ్రాన్త్యా. శ్రాన్తమ్. శ్రమః.

శ్రమ్బు-ప్రమాదే. ఉత్, భ్యా. ఆ. అక. సే. శ్రమ్బతే. అశ్రమ్బిష్ట || శ్రమ్బి;

శ్రా-పాశే. అ. ప. స. అని. శ్రాతి. శ్రాతా. అశ్రాసీత్ || ఘ-శ్రపయతి. ప్రాక

భిన్నాక్షేత్రాపయతి-స్వీదయతి||శృతమ్.పవంతై||ఇత్యస్మాపి.

త్రామ.అచ్యునే.అచు.ఉ.స.సే.త్రామయతి-తే||త్రామణమ్.

త్రోణ్-సేవాయామ్.ఇత్.భ్యా.ఉ.స.సే.త్రయతి-తే(పు||౪౬)||శ్రితః.

త్రోసు.చా.హే.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.త్రేవతి.అత్రేషీత్||శ్రిష్టః.

త్రోణ్-సా.కే.ఇత్.క్యా.ఉ.స.సే.త్రోవతి-త్రోణే.తే.ఇ.త్యా.విక్రీణ్.ఇత్(పు||

౨౮)||శ్రితః(త్రోణ్-తర్పణే.ఇ.భ్యా.దా.చు.రా.దా.చ.ప.ర.స్యే.కే.)

త్రు-త్రంశే.భ్యా.ప.స.అని.శృణోతి(పు||౨౭)కర్.త్రూ.య.తే.అ.త్రా.వి||

త్రుమ్.త్రుః.త్రో.త.వ్యమ్.త్రణీయమ్|| (త్రు-గతౌ.భ్యా.విః.స్వా.వి

శ్చే.తి.బా.ప్ర.దే.వః.త.న్తు.తే.త్ర.వ.తీ.తి.)

త్రై-సా.కే.భ్యా.ప.స.అని.త్రాయతి(సూ||౮౫)సర్వం.త్రా.వత్.

త్రో.ణ్య-సజ్ఘా.తే.భ్యా.ప.అక.సే.త్రో.ణి.తి.అ.త్రో.ణీ.త్|| ఋ-అశు.త్రో.ణి.త్||

త్వకి-గతౌ.ఇ.భ్యా.అ.స.సే.త్వజు-తే.అ.త్వ.జీ.ప్ట|| [త్వో.ణీ.త్రో.ణిః.

త్వసి-గతౌ.ఇ.భ్యా.ప.స.సే.త్వజు.తి.అ.త్వ.జీ.త్||త్వ.జీ.తః.

త్వధ-దార్చ.త్యే.ఉ.అచు.స.సే.త్వ.ధ.య.తి-తే.అ.శ.త్వ.ధ.త్-త||త్వ.ధః.

త్వా.ఖ్య-వ్యా.ప్రా.భ్యా.ప.సే.త్వా.ఖి.తి.అ.త్వా.ఖి.త్||ఋ-అ.శ.త్వా.ఖి.త్-త||

త్వా.ఘృ-త.సే.భ్యా.అ.స.సే.త్వా.ఘ.తే.అ.త్వా.ఘి.ప్ట||ఋ-అ.శ.త్వా.ఘ.త్-త|| త్వా

ఘా.త్వా.ఘృమ్.త్వా.ఘి.తః. [నా.లి.జ.సే.అ.శ్లి.ష.త్||ఆ.శ్చే.పః.శ్లి.ష్టః.

శ్లి.ష-ఆ.లి.జ.సే.సం.స.గ్రే.చ.ది.ప.స.అని.శ్లి.ష్య.తి.పు.అ.శ్లి.ష.త్. (పు||౫౧) ఆ

శ్లి.ష.శ్చే.ష.ణి.చు.ఉ.స.సే.శ్చే.ష.య.తి-తే.అ.శి.శ్లి.ష.త్-త||శ్చే.షి.తః.

శ్లి.షు-చా.హే.ఉత్.భ్యా.ప.స.సే.శ్చే.ష.తి.అ.శ్చే.షీ.త్||శ్లి.ష్టమ్.శ్చే.ష్టః.

శ్లో.కృ-సజ్ఘా.తే.భ్యా.అ.స.సే.శ్లో.క.తే.అ.శ్లో.కీ.ప్ట||ఋ-అ.శు.శ్లో.క.త్-త|| శ్లో

కః-శ్లో.కీ.తః.శ్లో.క.మా.నః. [ణి.తః.

శ్లో.ణ్య-సజ్ఘా.తే.భ్యా.ప.స.సే.శ్లో.ణి.తి.అ.శ్లో.ణి.త్||ఋ-అ.శు.శ్లో.ణి.త్-త||శ్లో

శ్వకి-గతౌ.ఇ.భ్యా.అ.స.సే.శ్వ.జు-తే.అ.శ్వ.జీ.ప్ట||శ్వ.జీ.తః.

శ్వచ-గతౌ.భ్యా.అ.స.సే.శ్వ.చ.తే.అ.శ్వ.చి.ప్ట||శ్వ.చి.తః.

శ్వచి-గతౌ.ఇ.భ్యా.అ.స.సే.శ్వ.చ్చి.తే.అ.శ్వ.చ్చి.ప్ట||శ్వ.చ్చి.తః.

శ్వత-అనంసూరగతోః. చ. ఉ. స. సే. శ్వతయతి- తే అశ్వతత్-త॥

ఇదిన్నదే. శ్వణ్ణయతి- తే దుర్వచనాశ్చే-అచ-శ్వతయతి-తే॥

శ్వభిఃశ్వర్త-గతో. చ. ఉ. సే. శ్వభియతి- తే; శ్వర్తయతి- తే శ్వభిమ్.

శ్వలఃశ్వల్ల-అశుగమసే. భ్వా. ప. అక. సే. శ్వలతి-అశ్వాలీత్; శ్వల్లటాఅ
శ్వల్లీత్; శ్వలితః; శ్వల్లితః. (అక-సమ్. శ్వలిక-తః.

శ్వలక-పరిభాషణే. చ. ఉ. స. సే. శ్వలక-యతి- తే ఆశశ్వలకత్- త॥ శ్వ
శ్వన-ప్రాణసే. అ. ప. సే. శ్వనీతి-అశ్వనీత్ (ప॥ ౬౫) శ్వనీతిమ్.

(టుట)శ్వీ-గతిపృథ్వీః ఓ. ట్విత్-భ్వా. య. ప. స. అక. సే. శ్వయతి (పు
౩౫.)॥ శూనః; శ్వయితుః. [౪౩.) శ్వేతః; శ్వేత్రమ్.

శ్వితా-పర్ణే. ఆత్. భ్వా. ఆ. స. సే. శ్వేతతే-ద్యు-అశ్వితత్- శ్వేతిష్ట (పు॥
శ్వీ-త్వే-శ్వే. భ్వా. ఆ. అక. సే. శ్వీవతే-అశ్వీన్తిష్ట-శ్వీన్తితమ్.

ష.

షసే-సంవరణే. ప. భ్వా. ప. స. సే. సగతి-అసగీత్-ఘ-సగయతి॥
షను-హింసాయామ్. స్వా. ప. స. సే. సఖ్నాతి-అసా(స)ఖీత్-సఖితః.

షచ-సేవనే-సేచనేచ. భ్వా. ఆ. స. సే. సచతే-అసచిష్ట॥ సచితః.
షచ-సమవాయే. భ్వా. ప. స. సే. సచతి-అసా(స)చీత్-సచక.

షజ్జ-సజ్జే. భ్వా. ప. స. అసి. సజతి-సజ్జత్-అసాజ్జీత్-సజ్జః-అత్రషజ్జ-గ
తావిజ్జచ కేచిదాహయః-తన్న తే-సజ్జతీత్యాది.

షట-అవయవే. భ్వా. ప. స. సే. సటతి-అసా(స)టీత్-సటితః-సటా.
షట-హింసాయామ్. చ. ఉ. స. సే. సట్టయతి-తే ఆససట్టత్-తే॥ సట్టకః.

షణ-సమ్భక్తా. భ్వా. ప. స. సే. సణతి-అసా(స)ణీత్-సణితః (పు ౬౬)
షణు-దాసే. ఉత్. త. ఉ. స. సే. సణోతి-సమతే (పు ౭౭) అసా(స)ణీత్-అస

త, అసణిష్ట॥ అశ్శిన్తి-జి-సాయాత్, సన్యాత్॥ సతః. [అసాత్సీత్.
షద-గతో. వా. చ. ఉ. స. సే. అసాదయతి-తే॥ అసీవదత్-తాపక్షే-అసీదతి-

షద౭-వికరణగత్యవసాదసేషు. భ్వా. య. ప. స. అసి. సీదతి (౩౩పు)॥ సీష
షప-సమవాయే. భ్వా. ప. స. సే. సపతి-అసా(స)పీత్-సపితః. [జ్జః.

వమ-అవై కల్యే.భ్యా.ప.అక.సే.వమతిఘ-వమయతి-తే|సమః.సమితః.

వచ్చు-సర్పణే.భ్యా.ప.స.సే.సమ్చిత|అసమ్చిత్ ||సమ్చితః.

వర్ష-అర్షణే.భ్యా.ప.స.సే.సర్జిత|అసర్జిత్ ||సర్జితః.సర్జకః.

వచ్చి-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.సర్చిత|అసర్చిత్ ||షర్చ్యేత్యేకే.సర్వః.

వల-గతౌ.భ్యా.ప.స.సే.సలతి|అసాలీత్ ||సలితః.

వస-స్వప్నే.తె.అ.ప.స.సే.సస్తి-సస్తః-అసా(స)స్తిత్ |

వజ్జ-గతౌ.భ్యా.ఉ.స.సే.సజ్జతి-తే|అసజ్జిత్ -అసజ్జిష్ట||సజ్జితః.సజ్జః.

వహ-మర్షణే.భ్యా.ఆ.స.సె.సహతే|సేహే|సోధా,సహితా|అసహిష్ట

వహ-మర్షణే.వాచు.ఉ.స.సె.సాహయతి-తే|అసీసహత్ - త||పక్షే-స

హతి-తే | “సపవాయంనాగస్సహతికలభేభ్యఃపరిభవమ్,, సహః-

వహ-తృషా.డి.ప.స.సె.సహ్యతి|అసహీత్ ||సహ్యక్. [సహసా.

వీణ-బద్ధనే.ఇత్.స్వా.ఉ.స.అని.సినోతి-సినుతే|సేతాసి-సె|అసైషీత్

అసైష్ట|అయంక్యా)దావపి.సినాతి-సినీతే||సేతుః.సితః.

వీచ-క్షరణే.తు.ఉ.స.అని.సిచ్చి(పు||౫౬) తే|సేక్తా|అసిచత్.సూ||

౫౭.)అసిక్త||సేకః.సిక్తః.పరిషేచనమ్.సిచ్చిక్,సిచ్చిమానః.

వీట-అనాదరే.భ్యా.ప.స.సే;సేటతి|అసేటిత్ ||సేటనమ్.సేటితః.

వీధ-గత్యామ్.భ్యా.ప.స.సే.సేధతి(పు||౧౦)అసేధీత్ ||నిషేధః.

వీధు-సంరాధ్ధా.ఉత్.డి.ప.అక.అని.సిధ్యతి|సేధ్ధా|సేత్స్యతి|పు-అసిధ

త్ ||ణిచ్-సాధయతి(పు||౮౮)||సిద్ధమ్.సిద్ధిః.సిధ్యక్. [తా.

వీధూ-శాస్త్రే)మాన్యేచ.ఉ.భ్యా.ప.స.వే.సేధతి(పు||౧౩)సేధ్ధా,సేధి

విమ్బు-హింసాయామ్.ఉత్.భ్యా.ప.సె.సిమ్బతి|అసిమ్బిత్ ||సిమ్బనమ్.

(విమ(భ)-హింసాలాపప్రకాశేము.భ్యా.సె.సేహతి-సేభతీత్యాది.)

వీల-ఉచ్ఛోతు.ప.స.సె.సలతి|అసేలీత్ ||సీలమ్. [స్యాః-

విపు-తన్తుసన్తానే.ఉత్.డి.ప.స.సె.సీవ్యతి|అసేవీత్ ||సీవనమ్.స్యాతమ్

షు-ప్రసవైశ్వర్యయోః.భ్యా;అ.ప.స.అని.సవతి|సోతా|అసాషీత్ ||అదా

దా.సోతితివిశేషః-శేషంభౌవాదికవత్ ||సవనమ్.సుతః.సవః.

భృశ్ - అభిభృశే. భృశ్. స్వా. ఉ. న. అని. పునోతి - సునులే. సోతా | అసాపి
త్ - అసోష్ట. (పు. ౧౬) || పుష్వక్ - సున్వాపః.

భృష్ట - అనాదరే. చు. ఉ. న. సే. భృష్టయతి - తే | అసుభృష్టత్ - త || సుష్టితః.
భృష్టు - భాషణహింసా ప్రకాశేషు. భ్వా. ప. సే. సుభృష్టి | అసుభృష్టత్ ||
భృర - విశ్వర్యదీప్త్యః. తు. ప. స. సే. సురతి | ఆశ్శీర్షిణి - సూర్యాత్ || సురః.
భృహ - తృప్తా. ది. ప. స. సే. సుహ్యతి | సోహితా, అసోహీత్ || సుహితః.
భూ - ప్రేరణే. తు. ప. స. సే. సువతి | సవితా | అసావీత్ || సువక్ - నిమజన్.
భూజ్ - ప్రాణి ప్రసవే. జిత్. ది. ఆ. న. వే. సూయతే | సుజువే. (పు. ౫౬)
భూజ్ - ప్రాణి గర్భ విమోచనే. జిత్. అ. ఆ. న. వే. సూతే. పు. ౬౧ ప్రసూః
భూద - క్షరణే. భ్వా. ఆ. అక. సే. సూదతే | అసూదిష్ట || నిమూదనమ్.
భూద - క్షరణే నివాసే చ. చు. ఉ. సే. సూదయతి - తే | అసూషుదత్ - త ||
భూర్ష - ఆదరే. భ్వా. ప. స. సే. సూర్షతి | అసూర్షిత్ || సూర్షణమ్.
(భూ(శూ)ష - ప్రసవే. భ్వా. ప. స. సే. సూషతి | అసూషీత్ || సూషణమ్.)
భృభుః; పృమ్భు - హింసార్థా. ఉత్. భ్వా. ప. స. సే. సర్భతి; పృమ్భతి ||
షేవ్య - సేవనే. భ్వా. ఆ. న. సే. సేవతే | అసేవీష్ట || ఋ - అసిషేవత్ - త || ఆత్ర
షేల్ప - షేకృత్తి కేచిత్పఠన్తి. తన్మూలం మృగ్యమ్.

షే - క్షయే. భ్వా. ప. అక. అని. సూయతి | సూతా | అసాసీత్ || ప్రావ
షో - అస్తకర్షణి. ది. ప. అక. అని. స్యతి | సూతా | అసాత్, అసాసీత్ || సితమ్.
ష్టక - ప్రతిఘాతే. భ్వా. ప. స. సే. స్తకతి | ఘ - స్తకయతి - తే || స్తకణః.
ష్టగే - సంవరణే. ప. భ్వా. ప. స. సే. స్తగతి | అస్తగీత్ | ఘ - స్తగయతి ||
ష్టన - శబ్దే. భ్వా. ప. స. సే. స్తనతి | అస్తా (స్త) నీత్ | ఘ - స్తనయతి || స్తనణమ్.
ష్టభి - ప్రతిబద్ధే. భ్వా. ఆ. న. సే. స్తభృతే | అస్తమ్భిష్ట || స్తమ్భనమ్. కేచి
దస్యటకారబోపదేశికత్వాహుః - తన్నతేష్టమ్భతే - వష్టమ్భే.
ష్టమ - అవైకత్యే. భ్వా. ప. స. సే. స్తమతి | ఏ - అస్తమీత్ | అచు - ఇత్యేకే.
ష్టిఘ - ఆస్క - స్దనే. స్వా. ఆ. న. సే. స్తిఘ్నుతే | తిష్టిఘే | అస్తేఘిష్ట ||
ష్టిప్య - క్షరణే. భ్వా. ఆ. అక. సే. స్తేపతే | అస్తేపిష్ట || ఋ - అతిస్తేపత్ - త ||

స్వీమఃస్వీమః-అర్చిభావే.ది.ప.అక.సే. స్త్రీమ్యతిః స్త్రీమ్యతిః॥ స్త్రీమితమ్.
పుష్ప-పుష్పా.భిత్.అ.ఉ.స.అని.స్తాభి, స్త్రవీతి-స్తుతే, స్త్రవీతే|అస్తావీత్.

అస్తాప్త-కర్క-స్తూయతే.అస్తావి॥స్తుతః- స్తవః-స్తుతిః.స్తాతా.స్తావకః
పుచ-ప్రసాదే.భ్యా.అ.అక.సే.స్తోచ తే|అస్తాచిష్ట|స్తోచమానః.

పుష- స్తప్యే.ఉత్.భ్యా.అ.స.సే.స్తోభ తే.అస్తాభిష్ట॥స్తోభనమ్.
పూప-సముచ్చాయే.ది.ప.స.సే.స్తూప్యతి|చురాదిరితి కేచిత్॥స్తూపః.

పుక్ష-గతా.భ్యా.ప.స.సే. స్తృక్షతి|అస్తృక్షీత్॥ స్తృక్షితః
ప్రేపు-క్షరణే.భ్యా.అ.అక.సే.స్తేపతే|అస్తేపిష్ట॥ఋ.అతిస్తేపత్-త॥

ప్రే-వేష్టనే.భ్యా.ప.స.అని.స్తాయతి|స్తాతా|అస్తాసీత్॥
ప్రే-శబ్దసంఘాతయోః.భ్యా.ప.స.అని.స్తాయతి|అస్తాసీత్॥స్తానమ్.

ప్రగే-సంవరణే.భ్యా.ఋ.స్థగతి. స్థగితః॥ ప్రసనిరాగే.ది.స్థస్యతీతి|కృచిష్ట
ప్రల-స్థానే.భ్యా.ప.అక.సే.స్థలతి|అస్థాలీత్॥స్థలమ్. [కృతే.

ప్రౌ-గతినివృత్తా.భ్యా.ప.అక.అని. తిష్ఠతి|అస్థాత్ (పు॥౩౨)॥స్థితిః
ప్రీపు-నిరసనే.ఉత్.భ్యా.ప.సే.స్థీవతి|తిష్ఠేవ(టిష్ఠేవ) (పు॥౨౭)॥స్థీవ్యతీ

తిదివాదిరిత్యేకే॥స్థీవనమ్. స్థేవనమిత్యపి.నిఘ్నాతమ్.
ప్రసు-నిరసనే ఉత్.ది.ప.స.సే.స్థస్యతి|సస్థాస॥స్థ స్తమ్.

ప్రౌ-శౌచే.అ.ప.అక.అని.స్థాతి|స్థాతా|అస్థాసీత్॥స్థాతమ్.
ప్రీహ-ప్రీతా.ది.ప.అక.వే.స్థిహ్యతి|స్థేహీతా, స్థేధా, స్థేథా|పు-

అస్థిహత్॥చురాదౌ స్థేహాయతీతి॥స్థేహః.స్థిగమ్.
ప్రౌ-ప్రసరివణే.అ.ప.అక.సే.స్థాతి|సుష్టావ|స్థవితా|అస్థావీత్॥

ప్రౌచ-శోధనే.సేచనేచ.భ్యా.అ.సే.స్థోచ తే|అస్థోచిష్టే త్యేకే.
ప్రసు-అదనే.ది.ప.స.సే.స్థస్యతి|అస్థాసీత్॥స్థ స్తమ్.

ప్రౌహ-ఉద్గిరణే.ది.ప.స.వే.స్థుహ్యతి|స్థోహీతా, స్థోధా, స్థోథా,
స్థోహీవ్యతి,స్థోక్యతి|పు అస్థుహత్॥స్థోహానమ్.స్థుహీ.

ప్రే-వేష్టనే.దిష్టాచ.భ్యా.ప.స.అని.స్థాయతి|అస్థాసీత్॥నిష్టాతమ్.

స్వీజ్ - ఈష్యననే. జిత్. భ్యా. ఆ. అక. అని. స్వద తే అస్విష్టమ్ | అస్వేష్టమ్ || ఎ
 ష్యకా - (ష్య) - గతౌ. భ్యా. ఆ. స. సే. ష్యకా తే | అష్వకీ ష్టమ్ || [స్వితమ్
 ష్యవ-అస్వాదనే. భ్యా. ఆ. స. సే. స్వద తే | అస్విష్టమ్ || చురాదౌ. స్వాదయతి-
 తే | అసేష్వనత్ - తమ్ || స్వదితమ్. స్వాదః. స్వదనమ్. అస్వానమ్.

ష్వజ్జ - పరిష్వజ్జే. భ్యా. ఆ. స. అని. పరిష్వజ్జ తే | పరిష్వజ్జమ్ || పరిష్వజ్జః.
 (జ్జి)ష్వప్ - శయే. ఆ. ప. అక. అని (పు || ౬ ౫) స్వపితి అస్వాప్సీత్ | స్వాపః.
 (జ్జి)ష్విదా - స్నేహన మోచనయోః. భ్యా. ద్యు. ఆ. స. సే. స్వద తే | అస్విద
 త్, అస్వేష్టమ్ || దివాదౌ - స్విద్యతి - పు - అస్వివత్ || స్వదః. స్విష్టమ్.

స.

సజ్జ - త. ఆచు స్త్రీణే. ఆచు. ఉ. స. సే. సజ్జ తయతి - తే || సజ్జతి తమ్.

సక్లామ - యుద్ధే. ఆచు. ఆ. సే. సక్లామయతే | ఆససక్లామతమ్ | సక్లామః.

సత్ర - సవ్తానక్రియా యామ్ అచు ఆ. సత్రయ తే | అససత్రతమ్ || సత్రమ్.

సభాజ - ప్రీతిదర్శన సేవ సేషు. ఆచు. ఉ. సే. సభాజయతి - తే || సభాజనమ్.

సచ్ఛ - గతౌ సమ్చన్ధేచ. భ్యా. చు - సమ్చతి; సమ్చయతీతి కేచిత్.

సమ్బర - సంవరణే లజ్జాయాఞ్చ. క. సమ్బర్యతి గురుదర్శనాద్వధూః.

సమ్భూయన్ - ప్రభూతభావే. క. సమ్భూయస్యతి వారిణా పయః.

సర్జ - అర్జనే. భ్యా. ప. స. సే. సర్జతి | అసర్జిత్ || సర్జితః. సర్జనమ్.

సర్వ - గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. సర్వతి | అసర్వీత్ || సర్వః. [ప్రీతిబోపదేవం.

సాధ - సంసిద్ధా. స్వా. ప. స. అని. సాధోతి | అసాత్సీత్ || అయందివాదావ

సామ - సాత్త్వప్రయోగే. ఉ. స. సే. సామయతి - తే | అససామత్ - తమ్ | అత్ర

సాత్త్వ - ఆసుకూల్యకరణే. సాట - ప్రకాశే, సాత - సుఖే. ఇతి కేచిత్పత్రన్తి

సార - దౌర్బల్యే. ఆచు. ఉ. స. సే. సారయతి - తే | అససారత్ - తమ్ ||

సిక - సేచనే. సా. భ్యా. ప. స. సే. సేకతి | అసేకీత్ || సికతా. సిక్యమ్.

సుఖ - శత్కీ - యాయామ్. ఆచు. ఉ. సుఖయతి - తే | అసుసుఖిత్ - తమ్ || సుఖమ్.

సూచ - హైశుక్యే. ఆచు. ఉ. సూచయతి - తే | అసుసూచత్ - తమ్ | సూచనమ్.

సూత్ర - వెష్టనే. ఆచు. ఉ. స. సే. సూత్రయతి - తే || సూత్రమ్. [ణమ్.

సూక్ష్మ (ర్ష్య) - అనాదరే (ఈర్ష్యా యామ్.) భ్యా. ప. స. సూక్ష్మతి | సూక్ష్మ

స్వ-గతౌ. భ్వా. ప. స. ఆ. భావతి. సరతీ త్యాది (పు॥ ౩౨) సంస్కృతః.

స్వ-గతౌ. జ. వై. ప. అని. సనర్తి సస్యతః సరతి॥ సరణమ్. సరః.

స్వజ-విసర్గే. ది. ఆ. ఆక. అని. స్వజ్యతే (పు॥ ౪౪) రర్గః. స్వజ్ఞిః.

స్వజ-విసర్గే. తు. ప. న. అని. స్వజతి॥ గ్రష్టా (పు॥ ౪౨) స్వజ్ఞమ్.

స్వవృ-గతౌ. బి. భ్వా. ప. స. అని. సర్పతి అస్పవత్ (పు॥ ౩౪) రర్పః.

సేక్య-గతౌ. భ్వా. ఆ. స. సే. సేకతే అసేకీష్ట॥ ఋ-అసీ సేకత్-త॥

స్కన్ధిర్-గతిశో వణయోః. ఇర్. భ్వా. ప. స. అని. స్కన్ధతి॥ స్కన్ధా॥ అ

స్కన్ధీన్ (పు॥ ౨౬)॥ విస్కన్ధః-పరిష్కన్ధః, పరిస్కన్ధః.

స్కభి-ప్రతిబద్ధే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. స్కమ్భతే అస్కమ్భిష్ట. [స్కమ్భః.

స్కన్భు-ప్రతిఘాతే. సా. క్యా. స్వా. ప. స. సే. స్కభాతి, స్కభౌతి॥ వి

స్కభౌ-ఆప్రవణే. భీత్. క్యా. స్వా. ఉ. స. అని. స్కనాతి, స్కనీతే. స్థ

నోతి, స్కనుతే అస్కమ్పీత్, అస్కమ్ప్త॥ స్కతః.

స్కది. ఆప్రవణే. ఇ. భ్వా. ఆ. స. సే. స్కన్దతే అస్కన్దిష్ట॥ స్కన్దనమ్.

స్కన్భు-రోధనే. ఉత్. సా. క్యా. స్వా. ప. సే. స్కభాతి, స్కభౌతి॥

స్థద-విదారణే. భ్వా. ఘ. ఆ. సె. స్థదతే అస్థదిష్ట॥ ది. స్థద్యతే ఇతి కేచిత్.

స్థల-సంబంధనే. భ్వా. ప. స. సె. స్థలతి అస్థలీత్॥ ఘ-స్థలయతి॥ స్థలతః.

స్థన-శబ్దే. ఆచు. ఉ. స. సె. స్థనయతి తే అస్థనత్-త॥ స్థనమ్.

స్థస్య-రోధనే. ఉత్. సా. క్యా. స్వా. ప. సె. స్థభాతి, స్థభౌతి॥ స్థ

స్థస్య-రోధనే. స్థస్యవత్. (వృః. స్థస్యనమ్. స్థస్థిః. అవష్టమ్భః.

స్థ్రా-ఆచ్ఛదనే. భీత్. స్వా. ఉ. అని. స్థ్రాతి-స్థ్రాణితే (పు॥ ౨౨)

స్థ్రపనా-హింసాయామ్. ఉ. తు. ప. సె. స్థ్రహతి అస్థ్రీత్ అస్థ్ర

స్థ్రా-ఆచ్ఛదనే. భీత్. క్యా. ఉ. స్థ్రాతి. స్థ్రాణితే॥ [ఉత్

స్థ్రే-చా ర్యే. అచు. ఉ. స. సె. స్థ్రేనయతి-తే అస్థ్రేనత్-త॥ స్థ్రేనః.

స్థ్రో-స్థానాయామ్. అచు. ఉ. స. సె. స్థ్రామయతి-తే॥ స్థ్రామనమ్. స్థ్రోమః.

స్థ్రో-శబ్దసంహతయోః. భ్వా. ప. అని. స్థ్రాయతి అస్థ్రాసీత్॥ స్థ్రానమ్.

స్థ్రు-సంవరణే. తు. ప. స. సె. స్థ్రుతి కు-అస్థ్రుదీత్॥

... ప. స. అని. స్రవతి స్రోతా అను

... తా. భ్యా. ఆ. స. సే. స్రేక తే అ స్రేకీష్ట || ఋ - అసి స్రేకీ

... తా. భ్యా. ప. స. సే. స్వక్తి అస్వక్తిత్ || స్వక్తితః.

... భ్యే. భ్యా. ప. స. సే. స్వనతి అస్వా (స్వ) నీత్ || స్వానః || అద స్వచురా

... స్వనయతి - తే స్వనితమ్. స్వనః. స్వాన్తమ్.

... షే. పే. అచు. ఉ. స. సే. స్వరయతి - తే ఆసస్వరత్ - త ||

... స్వాదనే. భ్యా. ఆ. స. సే. స్వర్త తే అస్వర్తిష్ట || స్వర్తితమ్.

... స్వాదనే. భ్యా. ఆ. సే. స్వాద తే || స్వాదః. స్వాదయతి - తే అసి స్వద

... షో పతా పయోః. భ్యా. ప. స. వే. స్వరతి (పు || కర) స్వరః. [త్ - త ||

హ.

హేట-దీప్తా. భ్యా. ప. అక. సే. హేటతి అహ్ (హ) టీత్ || హేటకం - హేట్టి.

హత-హ్లితి తత్త్వయోః. భ్యా. ప. అక. సే. హతతి అహ్ (హ) ఠీత్ || హతః.

హద-పురీషోత్సర్గే. భ్యా. ఆ. అక. సే. హద తే అహదిష్ట || హదితః.

హన-హింసా గత్యోః. అ. ప. స. అని. హన్తి అవధీత్ (పు || ఓ) హతః. హన

హమ్ము-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. హమ్ముతి అహమ్ముత్ || [నమ్.

హయ-గతౌ. భ్యా. ప. స. సే. హయతి ఏ - అహాయాత్ || హయః.

హర్య-గతికాన్త్యోః. భ్యా. ప. స. సే. హర్యతి అహర్యీత్ || హర్యితః.

హల-విలేఖనే. భ్యా. ప. స. సే. హలతి అహలీత్ || హలః.

హల్ల-వికాసే. భ్యా. ప. అక. సే. హల్లతి అహల్లీత్ || హల్లకమ్.

...తాయామ్. భ్వా. ప. స్ఫటతి. ఇ. స్ఫుట్టతే. త్యేకే. స్ఫటా.
స్ఫుటనే. తు. ప. సే. స్ఫరతి. అస్ఫారీత్ || స్ఫరణమ్.

...వృద్ధౌ. ఈ. భ్వా. ఆ. అక. సే. స్ఫాయతే. స్ఫితః. స్ఫరః. స్ఫారః.
స్ఫుట-వికసనే. భ్వా. ఆ. అక. సే. స్ఫటతే. ఆ. స్ఫటేష్ట. తు. దా. క్షా. స్ఫుటతి-
కు. స్ఫుటితా. చు. స్ఫటయతి. తే || స్ఫుటమ్. స్ఫటః.

స్ఫుటిర్-విశరణే. ఇర్. భ్వా. ప. స. సే. స్ఫటతి. అస్ఫుటత్, అస్ఫుటేత్ || ఇది
త్వక్షే-స్ఫుట్టతీత్యాది. చు. స్ఫుట్టయతి. తే || అచు. స్ఫుటయతి. త్యేకే ||
హింసాయా. మా. జూర్వః. చు. ఆ. స్ఫటయతి. తే. ఆ. స్ఫటనమ్.

స్ఫుడ-సంవరణే. తు. కు. ప. సే. స్ఫుడతి. అస్ఫుడిత్ || వికాసే. భ్వా. ఇ.
స్ఫుట్టతే || పరిహాసే. చు. ఉ. స్ఫుట్టయతి. తే || అపుస్ఫుట్టత్ - త ||

స్ఫుర(ల)-స్ఫురణే. చలనే. చ. త్తు. కు. ప. సే. స్ఫురతి. స్ఫులతి || స్ఫురణమ్.
స్ఫుర్భా-విస్తృతౌ. ఆత్. భ్వా. ప. స. సే. స్ఫూర్భతి || స్ఫూర్భః-స్ఫూర్భః.
(టుఓ) స్ఫూర్భా-వజ్రస్థి. పే. ఆత్. ట్విత్. ఓ. భ్వా. ప. అక. సే. స్ఫూర్భతి.
అస్ఫూర్భీత్ || స్ఫూర్భః. స్ఫూర్భః. స్ఫూర్భనమ్.

స్ఫిట-అవాదరే. చు. ఉ. స. సే. స్ఫేటయతి. తే || అసిస్ఫిటత్ - త ||

స్ఫు-ఆభ్యాసే. భ్వా. ప. స. అని. స్ఫురతి. అస్ఫూర్షీత్ || స్ఫురణమ్-స్ఫురః.
స్ఫు-ప్రీతిపాలవయోః. వై. స్వా. ప. అని. స్ఫుణోతి. స్ఫుతమ్. స్ఫుతిః.
స్ఫుష్టా-ప్రసవణే. ఉ. భ్వా. ఆ. అక. వే. స్ఫుష్టతే. ద్యు(పు || ౪౩) స్ఫుష్టనమ్.

హాసే-హాసనే. ఏ. భ్వా. ప. అక. సే. హాసతి ఆహాసీత్ || హాసితః-హాసః.
 (ఓ)హాక్-త్యాగే. ఓ. కిత్. జు. ప. స. అని. బహుతి (పు|| ౧౦) || హాసిః. హాసమ్.
 (ఓ)హాక్-గతౌ. ఓ. జిత్. జు. ఆ. స. అని. జహీతే. అహాస్త (పు|| ౧౧) హాసమ్
 హి-గతౌ వృద్ధాచ. స్వా. ప. అని. హినోతి ఆహాసీత్ || (పు|| ౧౩) హాసః.
 హిక్-అవ్యక్తశబ్దే. భ్వా. ఉ. అక. సే. హిక్-తి-తే|| వధ-చు-హిక్-యతి
 హిక్-గత్యనాదరయోః. ఇ. భ్వా. ఆ. సే. హిక్-తే|| ఆహాస్తిష్|| [తే. హిక్-
 హిల-భావకరణే. తు. ప. అక. సే. హిలతి ఆహాసీత్ || హేలా.
 హిల్లోల-దోలనే. ఆచు. ఉ. స. సే. హిల్లోలయతి-తే|| హిల్లోలనమ్
 హివి-వ్రీణనే. ఇ. భ్వా. ప. స. హే. హిస్వతి అహిన్వీత్ || హిస్వనమ్
 హిసి-హింసాయామ్. ఇ. రు. ప. స. సే. హిన స్తి|| హింసితా|| హింసీత్.
 చురాదా. హింసయతి. హింసతీత్యాది|| హింసా. హింసనమ్. హింసితః.

హయ-దానాదనయోః. జు. ప. స. అని. జు-హయాతి ఆహాసీత్ (పు|| -౯.)
 హయడి-వరణేనఙ్ఘతేచ. ఇ. భ్వా. ఆ. సే హయణ్ణతే|| ఆహాస్తిష్|| [హయతమ్.
 హయడ్య-గతౌ. భ్వా. ప. సే. హయాడతే|| ఆహయాడిష్|| ఋ-అజు-హయాడత్.
 హయర్చ-కాటిశ్యే. భ్వా. ప. స. సే. హయార్చతి|| హయార్చనమ్. హయార్తమ్.
 హయల-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. హయాలతి|| జు-హయాల|| ఆహయాలీత్ || హయలః.
 హయాడ్య-గతౌ. భ్వా. ప. స. సే. హయాడతి|| ఋ-అజు-హయాడత్-త||
 హ్య-బలాత్కారహరణే. జు. వై. ప. స. అని. జహర్తి. అహర్నీత్ || హరః.
 హ్యభ్-హరణే. ఇత్. భ్వా. ఉ. స. అని. హరతి-తే|| (పు|| ౪౭) హరః. హ్యతః.
 హ్యష-తుష్టా. డి. ప. అక. సే. హ్యష్యతి|| పు-అహ్యషత్ || హ్యష్యక్.
 హ్యషు-అఢీకే. ఉత్. భ్వా. ప. సే. హ్యష్యతి|| ఆహర్నీత్ || హ్యష్యః. హ్యష్యమ్.
 హేత-విబాధాయామ్. భ్వా. ఆ. స. సే. హేతతే|| ఆహేతిష్|| ధూత ప్రా

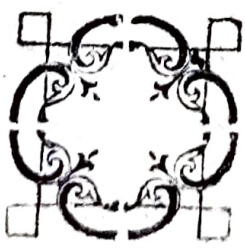
దుర్భావే. క్ర్యా-హేత్తాతి|| హిడితిపక్షే-హిడ్తాతి|| హేతితః.
 హేడ-వేష్టనే. భ్వా. ఘ. ప. స. సే. హేడతి|| ఆహేడిత్ || హేడనమ్.
 హేడ్య, హయాడ్య-అనాదరే. ఋ. భ్వా. ఆ. సే. హేడతే, హయాడతే||
 హేష్య, హ్రేష్య-శబ్దే. భ్వా. ఆ. సే. హేష్యతే, హ్రేష్యతే|| హేష్యః. హ్రేష్యః.

క-అవన.ఋనే.జీత్.అ.స.అని హమ్మ తే. హమ్మ తా. అహమ్మిష్టమ్. ||
 చలనే. భ్యా.ఘ.ప.అక.సె.హ్మలతి. అహ్వలీత్ || హ్మలయతి. ||
 కి.హ్మ గే. సంపరణే. ఏ. భ్యా.ఘ.ప.స.సె. హ్రా.గతి. హ్మ.గతి. [త-తమ్. ||
 (హ్రా.హ) శ్చక్తాయాం వాచి. చు. ఉ. హ్మ. సె. హ్రా.పయతి. తే. అజి. హ్రా.ప
 (హ్రా.హ) శ్చక్తే. భ్యా.ప. సె. హ్రా.సతి. అహ్రా. (హ్రా) సీత్. హ్రా.సం. హ్రా.స్వః
 అవ్యక్తే. శ్చక్తే. భ్యా.అ.స. సె. హ్రా.ద తే. అహ్రా.దిష్టమ్. హ్రా.దిశ్. ||
 అజ్ఞాయామ్. జు.ప. అక. అని. జి. హ్రా.తి. (పు. 20) || హ్రీః. హ్రీ.ణః. ||
 అజ్ఞాయామ్. భ్యా.ప. అక. సె. హ్రీ.చ్ఛతి. అహ్రీ.చ్ఛిత్ || హ్రీ.చ్ఛితమ్
 సు. నీ. శబ్దే. చ. తు. భ్యా.అ. సె. హ్రీ.ద తే. అహ్రీ.దిష్టమ్. హ్రీ.స్వః. ||
 చలనే. భ్యా.ఘ.ప. సె. హ్మలతి. అహ్వలీత్ || హ్మలయతి. ||
 కాటిత్యే. భ్యా.ప. స. అని. హ్మ. రతి. హ్మ. ర్తా. అహ్వ. ర్షీ. త్ || హ్మ. రణమ్
 హ్మ. స్ప. ర్థాయాం శబ్దే. చ. జి. త్. భ్యా.య. ఉ. అని. (పు. 10) హ్మ. య. తి.
 తే. అహ్వ. త్. అహ్వ. త. అహ్వ. స్త. అహ్నా. తః. అహ్వ. నమ్.

ఏ. తే. షా. షే. వ. తు. నా. ము. త్త. రా. ధే. స. వి. స్త. రం. య. ధా. స. మ్భు.
 స. ర్వా. ణి. య. పా. ణి. ప్ర. ద. శ. క. యి. మ్య. స్త. ఇ. తి. శ. మ్. ||
 ఇ. త్తం. శ్రీ. తి. మ్మ. ణా. చా. ర్య. సూ. ను. నా. కృ. ఙ్గ. శ. ర్క. ణా. ||
 ధా. తు. ర. త్నా. ను. క్ర. మ. ణీ. స. మ. గ్రా. హి. స. తా. ము. చే. ||
 ఇ. తి. ధా. త్వ. ను. క్ర. మ. ణి. కా. స. మ్భూ. ర్ణా.

యే. తే. రు. శ్చ. బ్జ. శా. స్త్రా. మ్భు. ని. ధి. మ. మ. ల. సు. జ్ఞా. న. నా. వా. స. మ. స్తం.
 స. మ్భా. పు. శ్చ. బ్జ. ర. త్నా. సి. చ. మ. మ. స. త. తం. తె. భ్య. ఏ. ష. ప్ర. ణా. మః. ||
 నా. కా. ర్యే. షా. త. ద. ధ. కృ. తి. ర. కృ. త. గు. రూ. పా. స. న్నా. నా. ని. స్వ. బు. ధ్ధ్యా.
 జి. జ్ఞా. సూ. నా. ము. ప. కృ. తి. కృ. తే. స్యా. న్న. మై. ష. ప్ర. య. త్మః. ||

ఇ. తి. శ్రీ. ధా. తు. ర. త్నా. వ. ల్యా. మ్.
 పూ. ర్వార్థ. స్స. మా. ప్రః. ||
 శి. వ. మ. స్తు.

౬-	ముదాత్తరి-	ముదాత్తరి
౧౯-	దర్శన.	దర్శన.
౨౩-	దీప్తా.	దీప్తా.
౨౩-	శుక-	శున.
౫-	ఉల్లాస.	ఉల్లాస.
౯-	రోజులు.	రోపణ.
౧౧-	భక్షణ.	భాక్షణ.
౧౦	హస్త.	హస్త.
౧౧	సంశయ.	సంశయ.
౧౩-	గదగ.	గదగ.
౧౧-	అథ.	అథ.
౧౨	సజ్జ.	సజ్జ.
	సజ్జ.	సజ్జ.
	బస్మ.	బస్మ.
	అనుమ.	అనుమ.
	(పు'౧౫)	(పు'౫॥)
	అఘడిత్	అఘడిత్ ఘోష
౧౫-	ఘోషా ఘోషా	ఘోషా.
౨౧	ప. సే. నయతి అనయాత్	ఆ. సే. నయతే అనయిష్ట
౧౬-	వీచితా-	నవితా.
౧౮-	యుద్ధనినా-	యుద్ధనినా

యదక్షరాదిస్థలితం ప్రమాదేన భ్రమేణవా॥
ముద్రాపితమశుద్ధంచ సన్తస్సంశోధయన్తుతత్ ॥

ప్రామాదికాశుద్ధశోధనమ్.

శ్లో.	శబ్దా.	అసాధు.	సాధు.
	౮-	తృప్,	తృప్, దృప్
	౧౩.	దుధువిధ-	దుధువివ.
	౯-	(౪౬-౪౭.)	(౪౭.)
	౨౨.	ధాఙ్-	ధాఙ్ ధేట్, డేట్
	౨౬-	దువర్ణా-	దసంయోగపూ ర్వకోవణా.
	౧౬-	తాస్త-	తాస్తః.
౨౯-	౧౨-	గోప్యాత్ -	గుప్యాత్.
౩౦-	౧౦-	గతౌ. సక॥	గతౌ. అక॥
౩౧-	౯-	ప్రదర్శ్యస్తే.	ప్రదర్శ్యయిష్యస్తే.
	౨-	ఉచ్యతే.	వత్కృతే.
	౧౯-	అఘటౌతా మ్-అఘటృత	అఘటౌతామ్ అఘటృత్.
	౧౬-	అవేయమ్.	అవయమ్.
	౧౪-	లిక్షే.	లిక్షే
౧-	౪.	—	లుజీ ఆరత్ ఇతివిశేషః.
౨౩-	౯-	మమతుః.	మిమ్యతుః.
	౨౮.	యయత్	యియత్.
		యయత్	యియత్.
	౩-	భీషయతే, అ న్యత్రభాషయతే	భీషయతే, భా షయతే-అన్య త్రభాషయతి
	౪-	సనపూ	సనగపూ
౪-	౨౭-	వసీవచ్చ్య	వసీవచ్చ్య
౧౧-	౨౩-	అస్వాద-	అస్వాద.
౧౦౩-	౫-	శేషప్ర-	శేషగప్ర.

ప్రాణాంతి, వివ్రసాతకాంతి || (౫) డాచ్. — పటపటాకాంతి -
 ద్వివిధాకాంతి = ద్వివీయజ్జుర్ణణంకాంతి, ఏవం తృతీయాకాంతి |
 త్రివిధాకాంతి = అనులోమనకృష్టంక్షైత్రంపునల్లప్రతిలోమంకర్ణతి, బీజాక
 కాంతి = వీజేనసహకర్ణతి || (౬) ద్విగుణాకాంతిక్షైత్రమ్ = క్షైత్రక
 క్షయ్యగుణకర్ణణంకాంతి || (౭) సమయాకాంతి = కాటంయాపయ
 కాంతి సప్తత్రాకాంతిమృగమ్ = సపుష్పశరప్రపజెశేనసప్తత్రంకాంతి |
 విష్ణుత్రాకాంతి = సపుష్పశరస్యాపరపా ర్శ్వేనిర్గమనాన్నిష్పత్రంకాంతి |
 నిష్కలకాంతిదాడిమమ్ = అస్తరవయవసమూహంబహ్నికాంతి |
 ద్వివిధాకాంతి, ప్రియాకాంతి = అనుహాలాచరణేనానన్దయతి |
 దుగ్ధికాకాంతి = పీడయతి || (ఘా) యోపిలోకంసుమనీచకారణతి
 లఘూకరిష్యన్నివభారభజ్గు రామిలిమాఘః, యమసాచ్చక్రతు
 క్షోతిస్సాతుర్వతీంవనమ్-ప్రియాకర్తుం ప్రియంవ దేతిచభట్టిః
 కురుతాసురానపి సురాన్సారస్సప్తత్రాకరో దప్యన్యాని
 కృతతరామితి మాధవః - దుగ్ధికాకాంతిపున రేవమమార్థవాక్యాడ
 యోపిలోకంసుమనీచకారణతి మాధవః - ధూలాకాంతిమాంసం = శూలేనపచతి | సత్యాకాంతిః
 క్రేతవ్యమితితథ్యంకాంతి | మద్రాకాంతి, భద్రాకాం
 తి = మాజ్జల్యముణ్ణనెనసంస్కరాంతి || అముణ్ణనార్థేతు మద్రంకాంతి
 భద్రాకాంతిత్యైవ = శివజగ్రోతీత్యర్థః || ఖితికృధాతురత్నమ్ || శ్రీః ||

(౧) ఆవృత్తానుకరణాద్వ్యజవరాధాదనితాడాచ్, ౫౭ | కృణోద్వితీసి
 కృణోద్వితీసికృణోద్వితీసి, ౫౮ | విభౌడాచ్స్యాత్ | (౬) సఖ్యాయాశ్చగు
 కృణోద్వితీసి, ౫౯ || (౭) సమయాచ్చయాపజాయామ్, ౬౦ || (౮) సప్తత్రనిష్కలత్రా
 కుర్ణోద్వితీసి, ౬౧ | నిష్కలలాన్నిష్కలక్షణేః ౬౨ || (౯) సుఖప్రియాదానులోమే,
 కుర్ణోద్వితీసి, ౬౩ | ధూలాత్పాకే ౬౪ | సత్యాదశపథే ౬౬ |
 కుర్ణోద్వితీసి, ౬౭-౬౮-౬౯ || భద్రాచ్చేతివ క్తవ్యమ్ || శ్రీః ||

పితా । ఉపస్కృతాద్విజాః=సముదితాః । ఉపస్కరః=గృహా
 పకరణభూతద్యవదులూఖలాదివిద్యుజ్జనాదీసంస్కారకపిష్టధాన్యాకహ
 రిద్రాదిశ్చ ॥ ఆనుకూల్యసమ్పాదనే= ఉపకృతిమ్ ఉపకృతిః ఉపకా
 రః [మాకస్యచిదు పస్కృతాః, ఉపకుర్వంత మత్యథా మితభట్టిః-
 ఏతస్మిన్నుపకుర్వతిప్రథమతః ఇతిజానకీపరిణయే] ఉపకరణమ్ =
 స్నానానులేపనభోజనశయనాదీనాంసాధకంవస్తుజాతమ్ । ఉపకార
 కః ఉపకర్తా. ఉపకారికా, ఉపకార్యా= పటగృహమ్ - ఉపకుర్వా
 ణః= వెదాధ్యయనార్థంకఞ్చి త్కలంబ్రహ్మచర్యవ్రతధారీ॥ ఉప+
 ఆ+కృ) = ఉపాకరణమ్, ఉపాకర్త = శ్రావణ్యాం కర్తవ్యవైధక
 ర్మవిశేషః । ఉపాకృతః= యజ్ఞేహననార్థం కృతసంస్కారఃపశుః ।
 ఉపాకృతమ్=ఆరబ్ధిః॥

(మిథ్యా + కృ) (౧) పదంమిథ్యాకారయతే॥ కృణోయో

శేచ్యిః) (౧) .—అకృష్ణగకృష్ణ స్పష్పద్యతే తజ్కరోతి = కృ
 ష్టికరోతి ఏవం గుణీకరోతి శుచీకరోతి లఘూకరోతి । మాత్రీక
 రోతి - అత్రరీగాగమః ॥ (౨) అయాకరోతి, ఉన్ననీకరోతి,
 ఉచ్చక్షూకరోతి, విచేతీకరోతి, విరిహీకరోతి, విరజీకరోతి ॥
 సాతిః.—(౩) అగ్నిసాతుకురుతే = భస్మీకురుతే - రాజసాతుకు
 రుతే = రాజాధీనంకురుతే॥ (౪) విప్రాధీనందేయం కరోతి = విప్ర

(౧) మిథ్యోపపదాత్కృణో-భృ సె౧-౩-౨౧। జ్యైస్తాత్కృణోస్తజ్। ఆన
 న్యసేతుసకృత్పదంమిథ్యాకారయతి। మిథ్యోపపదాథావేపదం(మిథ్యాభూతమ్)సు
 ణ్ణాకారయతి。(౧)కృభ్వస్తీయోగెసమ్పద్యకర్తరిచ్చిఃగ.౪-౧౦।అభూతతద్భావే ।
 చ్చ్యోచేతిపూర్వద్విభుః।రీజ్యతఇతిరీగాగమః॥ (౨)అరుమనశ్చక్షుశ్చేతోరమో
 రజసాంలోపశ్చగ-౪-౧౧।ఏషాంలోపస్సాస్యత్చిష్య ॥ (౩) విభామాసాతికా
 ర్శే ౨౨౧౧౨।అభిసధౌసమ్పదాః,౧౩।తదధీనవచనై,౧౪ ॥ [౪] దేయేత్రా

త్యాద్యస్తేకక్తాయేనేతివ్యాకరణమ్. వ్యాకృతిః (వ్యాక్రియావ్యజ్ఞానీయా
 వైభిభర్తృహారిః- "నామరూపివ్యాకరవాణీ, తిశ్రుతిః - యథా
 శ్రుతం వ్యాక్రియతామితి వ్యాహృత్యాన్తరధాదితిభోజి) వ్యపాకృతిః
 వ్యపాకరణమ్=నిరాకరణమ్ || ఖ || (ఆఙ్+కృ) వ్యాప్తి సముచ్చ
 యే. ఆకీయతే వ్యజ్యతేజాతిరనయేతిఆకృతిః. ఆకారః. ఆకుర్వన్తి
 సజ్జీభవన్త్యత్రేతి ఆకరః, తత్రనియుక్తః (తక్) ఆకరికః. ఆహ్వ
 కనే ఆకారయతి-త్రే- ఆకారణమ్. ఆకారణా [సృష్టుమాకారిశైరివె
 తిమురారిః]|| ఖ || (ని+కృ) పరిభవే. నికారః నీకారః నికృతిః=శా
 త్యమ్. నికరః=సమూహః . నికృతమ్=వచ్చితమ్ , ప్రత్యాఖ్యాత
 ఖ || ఖ || (అధి+కృ) ఆరమ్భే, ఆధారే; అధికరోతి అధికురుతే.
 త్రిమా భిభవయో స్తజేవ (౨) శత్రుమధికురుతే = త్రామ్యతి అ
 భిభవతితివా | అధికారః అధికరణమ్ = ఆధారః , అధికా
 రీ = ఆయవ్యయా ద్యవేక్షకో ఒద్యక్షః . అధికృతమ్ [శిధిలీకృ
 తే ఒధికృతకృత్యవిధా, ఇతిభారవిః] (అపి+కృ)నిన్దాయామ్ , ప్ర
 శ్నీచ - అపికురుతే? , అపిక్రియా = ఖహితంకమమ్|| ఖ || (అతి
 +కృ) అతికృతిః= ఛన్దోభేదః. వ్యతికరః = వ్యసనంసవచ్చన్త్యమ్|| ఖ ||
 (ప+కృ) పూజాయామ్ , అకృశ్చేచ . సుకరోతి సుకురుతే. సు
 కరః = సుఖసాధ్యః . సుకృతమ్= పుణ్యమ్ . ['భర్తుక్యేవ్రశ
 యేపిపూర్వ సుకృతాసజ్జేననిస్సజ్జయా , ఇతిముద్రారాక్షసే] సు
 కృతే, సుకృతీ = ఛన్దః - సుకమమ్ | నూ, ఇత్యవ్యక్తశబ్దం కరో
 తితి నూకరః = వరాహః || ఖ || (ఉత్+కృ) సూచనే . ఉ
 త్కురుతే | ఉత్కృతిః=వడ్డింశత్యక్షరపాదకః ఛన్దోభేదః | (ఉత్ +

(౨) అధేర్గప్రసహనే- ౧- 3- 55 || ప్రసహనమ్ తుయాఅభిభవశ్చ. అ
 త్రాధేర్గప్రసహనేకస్యకృతః తజ్.

సంస్కరణమ్ - విప్రాదీనాం వైదికకమాకర్మసాధనే, గ
 ధానాది క్రియాకలాపే, పాకచ [యజ్ఞస్థసంస్కరణ మాసవ
 వానమాహురిత్యన స్తభట్టి] సతోగుణా స్తరాధానె ప్రతియత్నే -
 సంస్కృతమ్. [పరికలయితముష్టంనామసాంస్కారికంవా, ఇతిము
 తిః. అసంస్కృతీమసంవ్యానావితభట్టిః] || ఙ్|| (అను+కృ) సా
 త్యక్యేవిడచ్చనెచ, అనుకరోతి [శైలాధిపస్యానుచకారలక్ష్మీ మితికారి
 తానుః] మాతుస్తేవిధాంమానుకుర్వీథాఇతి, ఇతిభోజద్రయోగకకళ
 వచ్చుతే? అనుపరాభ్యాంకృఇతిపరస్మైపదవిధానాత్ || అనుకారః,
 అనుకరణమ్, అనుకృతిః, దేశభాషావయవాదిభిఃసదృశీకరణమ్ - అను
 కృత్. || ఙ్|| (అవ+కృ) అనాదరె. అవకరోతి అకకురుతే = ప
 రికవతీత్యర్థః || ఙ్|| (నిర్+ఆ+కృ) నిషేధే. నిరాకరోతి నిరాకురు
 తే | నిరాకరిష్ణుః, నిరాకృతిః || ఙ్|| (నిన్+కృ) నివారణే, పాపాదు
 స్థారెచ. నిష్కరోతి నిష్కురుతే | నిష్కారణమ్ - నిష్కృతిః [కృ
 తోన్ననా స్తినష్కృతితిస్త్పతిః] విపత్తిర్నిష్ప్రితిక్రియే, తిభోజః || ఙ్||
 (నిన్(ర్)+కృ) దుష్టే, దుస్థితే, నిన్దాయామ్, నిషేధేచ. దుష్కరోతి
 దుష్కురుతే | దుష్కరః; దుష్కర్త, దుష్కృతమ్, [సుకృతందు
 వ్యతంలాకేగచ్ఛన్తమనుగచ్ఛతీతిస్త్పతిః] || ఙ్|| (వి+కృ) స్థితస్యవస్తునో
 వ్యధాభావేవిశేషే-స్వరాన్నికురుతే (౧) = ఉచ్చారయతి. ఛాత్రావి
 కృతే = వికారంలభన్తే. వాయుర్వికురుతేస్వయమ్ | అశబ్దకర్తృకా
 వస్తు పరస్మైపదమ్. చిత్తంవికరోతికామః | వికృతిః వికమకా = నిన్ది
 తాచారః, వికారః, విక్రియా, [కింజాతావిక్రియాపురేతిభోజః] ||
 (వి+ప్ర+కృ) ఉపద్రవే - [తస్మిన్విప్రకృతాగికాలే, కమపరమవశంస
 విప్రకుర్యురితిచభారవిః] విప్రకారః = అపకారః | (వి+ఆ+కృ) ప్ర
 కాశనె, వ్యాఖ్యానెచ. వ్యాకరోతి వ్యాకురుతే | వ్యాక్రియన్తే = వ్య

(౧) వేద్యబ్దకమణః, అకమకాచ్చ - ౧-౩- ౩౪, ౩౫ | శబ్దకర్త
 కార్యకృతిః అత్త నేపదమ్.

(పరా + కృ) నిరాకరణే (౧) పరాకరోతి - పరాకు
 ర్వణ పరాకృతిః, [పరాకుర్వన్నధేష్విత్యనస్తభట్టః] || ఙ్ఘ || (అ
 ప + కృ) అనిష్టోత్పాదనే అపకరోతి అపకురుతే | అపకారః అ
 పకృతిః అపక్రియా [రిపాసాన్త వ్విమపక్రియేతిమాఘః, భర్తృసంత్వప
 కారగీరిత్యమరః, (అప+అ)అపాకరివ్యన్నపత్యభావమపత్యభావం
 ఘనంకరివ్యన్నిత్యనస్తభట్టః] దూరీకరణే [కోపమపాచకార] || ఙ్ఘ || (సమ్
 + కృ) సంస్కారే, సమ్యగ్ధే, ప్రకర్షే, శోభనే, సముచ్చయే,
 భూషణేచ. సుడాగమః (౨) సంస్కరోతి సంస్కరుతే | విటి-
 సజ్చస్కార సజ్చస్కారతుః సజ్చస్కారుః - సజ్చస్కారిథ సజ్చస్కా
 రథుః సజ్చస్కార. సజ్చస్కార, సజ్చస్కార సజ్చస్కారివ సజ్చ
 స్కారిమ. ఏవం సజ్చస్కారే సజ్చస్కారాతే సజ్చస్కారికే - సజ్చ
 స్కారిషే | సంస్కర్తాసి - సే | సంస్కరిష్యతి - తే | సంస్క్రియా
 త్ - సంస్కృషీష్ట | సమస్కాషీకత్ సమస్కార్ణామ్ - సమస్కార్ణుః
 సమస్కృత సమస్కృషాతామ్ | సమస్కరిష్యత్ - త || ణిచి, సంస్కార
 యతి-తే | సమచీస్కారత్ - త || సని- సజ్చీస్కీర్షతి - తే || యజి- సజ్చీస్కీ
 యతే-సమచేస్కీయత || యజ్ఞుకి- సజ్చర్స్కరీతి, సజ్చరిస్కరీతి, స
 జ్చరీస్కరీతి || సంస్కారః = స్మృతిహేతో అనుభవజన్యే ఆత్మవృత్తి

(౧) అనుపరాభ్యాంకృః ౧-౨. ౨౯ | కర్తృగెపిభతే గన్ధనాదౌచ
 పరస్మైపదమ్ . అనుకరోతి. (౨) సంపరిభ్యాంకరోతా భూషణే , సమవాయేచ
 ౬- ౧ - ౧౩౨, ౧౩౩ | సంపరిపూర్వస్యకరోతేస్సుట్ స్యాత్ భూషణే స్మజ్ఞ
 చార్థే | సుటూత్పూర్వః , అడభ్యాసవ్యవాయేపి ౬- ౧- ౧౩౫ , ౧౩౬ | కృ
 స్పృభృసూత్రెయుతోభారద్వాజస్యేతిసూత్రేచ, కృణో-నుటఇతివ క్తవ్యమి, శ్చి క్త
 త్వాత్ససుట ల్లి పరస్య ఇడాగమోభవతి | సజ్చస్కారిథ- సంస్కృతం భూషణ
 భూషణాపకాత్ సమ్పూర్వస్యకృచిదభూషణేపిసుట్.

యజ్ఞవల్క్యః యజ్ఞగన్తాచ్చ కృత్సు - చేక్రియితవ్యమ్ - చేక్రి
 యమ్ - చేక్రియితా - చేక్రియకః - చేక్రియితమ్ - చేక్రియిత
 - చేక్రియమాణః - చేక్రియివ్యమాణః - చేక్రియితమ్ - చేక్రి
 య్య - ఉపచేక్రియ్య - అవ్. చేక్రియః; చర్కరితవ్యమ్ - చర్కరి
 తవ్యమ్ - చర్కరితవ్యమ్ - ఏకం చర్కరితవ్యమ్ ౩ - చర్కరితా ౩ -
 చర్కరితుమ్ ౩ - చర్కరిత్వా ౩ - ఉపచర్కరిత్వే ౩ . త్యాది

నామధాతుషు - కరకమాత్తన ఇచ్చతీత్యధేక్యచ్. - కరక్తి
 కరకీయతః కరకీయన్తి . కరకీయాళ్ళు కారేత్యాదిణిజన్తకృధాతు
 కరకఇవఆచరతీత్యధేక్యజ్వా. - కరకాయతే కరకాయేతే కరకా
 యతే . ఇత్యాది । పఠేక్విప్, - కరకతి కరకతః కరకన్తిత్యాది ।
 కరకరోతి, ఆచష్టేవేత్యధే నిచ్. - - కరకయతి, కరకయతే.
 కరకాదివిశేషః పూర్వార్థోక్తనామధాతుప్రకరణప్రకారేణజ్ఞేయాః.

ఉపసర్గయోగేన పదభేదో ఒధకభేదశ్చ - (ప్ర + కృ)
 ప్రకారయోగేప్రస్తావే = ప్రకరోతి - ప్రకురుతే । (౧) పరదారాస్పృ
 యతే = తెఱుసహసాప్రవర్తతే । శతంప్రకురుతే = ధర్తార్థంవినియు
 తే । గాధాల్లప్రకురుతే = ప్రకథయతి ॥ ప్రకరణమ్ - ప్రకరః = స
 ముఖాః - ప్రకారః = భేదస్సాదృశ్యళ్ళు , ప్రకృతమ్ = ఆరబ్ధమ్ ప్రకర
 ణా వళ్ళు , ప్రకృతిః = స్వభావః ; [ప్రకృతిస్త్యానియోక్త్యతీతిగీ
 తా] జగదారమ్భకే సత్త్వరజస్తమోదూపగుణత్రయాత్తకేసాఙ్ఘ్య
 యోగిణ్ధేప్రధానే ఉపాదానకారణేచ ; స్వామ్యువారాజ్యాక్లే [స్వా
 త్యువారాజ్యాక్లే] శతాష్ట్రగుర్గబలానిచ । రాజ్యాక్లేనిప్రకృతయః
 పాణాంశ్రేణయోపిచేత్యమరః ॥ నృపతినిప్రకృతీరవేషీతుం , రా
 జ్యాక్లేనిప్రకృతీరజ్జనాదితిచకాలిదాసః]; ప్రత్యయోత్పత్తినిమిత్తేవ్యాకరణో
 త్యుభేదే; ఏకవింశత్యక్షరపాదకేచ్ఛన్దోభేదే । ప్రక్రియా [బిశ్వర్యప్రక్రి
 యా] సాత్ర కృతార్థాస్సన్తు హేతయః ఇతిమురారిః] అధికారేచ ॥ ః ॥

చిహ్న మెతదుపసగయోగంధాతునాన్యోతయతితిజ్ఞేయమ్.
 (౧) గన్తనావతేపణసేవససాహసిక్య ప్రతియత్న ప్రకథనోపయోగేషు కృణాః ॥
 ౩.౨ | ఏవ్యధేషుతజ్.

పుష్ప భేదో భాణ్ణ భేదశ్చ (౧) క రేణుః [క రేణురిభ్యాం స్త్రీ] నేభేభ్యమ్
 రః] (౨) క రో తిరికృత్తుః = శిర్షీ (౩) క ర్కః = ధవళ ఘోటకః (క
 ర్కంక ర్కైత నేవపశ్చా శుక్లా శ్వేదర్పణేఘ రై ఇతివిశ్వమ్) (౪) కృ సరః
 [కృ సరస్స్యా త్తిలో దన ఇతివః రావళి] (౫) క ర్కరీ కా = గళ వ్రికా (౬)
 మరీరమ్ = మైథునమ్ (౭) కృ విః = శస్తు వాయ ద్రవ్యమ్. (౮) క రటః =
 గజగణ్డః; క రటి = హ స్తిః; క రవృమ్ = వ్యామిశ్రమ్ (౯) కారిః = శిర్షీ
 (౧౦) క్రియత ఇతికర్మః; కార్మణమ్ కర్మణ్యమ్ కార్మకమ్ ఇత్యాదయ స్త
 ధితానాః [నిర్తాయ కార్మణమృచావఘమర్ష నీ నామితియ రారిః] (౧౧)
 క రకః [క రకస్తు పుమాన్పక్షి వి శేషే దాడి మేపిచ | ద్వయో ర్షే ఘోపలే
 న స్త్రీ] క ర శ్శే చక మణ్ణులౌ, ఇతిమేదిసికో శ్చే (౧౨) కార్పాసః = సస్య
 భేదః; కార్పాసమ్ = వస్త్రమ్,

జ్యన్తాత్కృత్తు — కారయితవ్యమ్ - కారణీయమ్ - కారయి
 తా - కారయిత్రీ - కారయితృ - కారకః - కారిశమ్ - కారిశవాణ్ - కార
 యణ్ - కారయమాణః - కారయిష్యణ్ కారయిష్యమాణః - క్రిన్తా
 స్త్రీ - యచ్ కారణా - ల్యుట్ కారణమ్ - కారయతుమ్ కారయితా -
 ఆధికార్యే త్యాది.

సన్నన్తాత్కృత్తు — చిక్కిరి తవ్యమ్ చిక్కిరి నీయమ్ - చిక్కిరి తా -
 చిక్కిర్ష కః - చిక్కిర్ష తమ్ - చిక్కిర్ష తవాణ్ - చిక్కిర్ష ణ్ - చిక్కిర్ష మాణః - చిక్కి
 షిణ్ష్యణ్ - చిక్కిషిణ్ష్యమాణః - చిక్కిషణ్షమ్ - చిక్కిషిణ్షుమ్ - చిక్కి
 షిణ్ష్యా - ఉపచిక్కిష్యః; క్విపి - చిక్కిః చిక్కిషాణ్ చిక్కిషణః; ఉః - చి
 క్కిషుణః; అఙ్ - చిక్కిరా.

చా
 స్యః
 త్యా
 ఙ్క (౧౧) కృ భాదీభ్యస్సంజ్ఞాయ మ్. (౧౨) కృ విః పాసః.

(౧౧) ఇత్యాదయః [తమారీకృత్య కృతభిర్వాచస్పత్యం ప్రతాయతే; అ
త్యైవవి.యతాసరసిస్వలక్ష్మీమ్-ఇతిగణరత్నమచాబాదభా | క్యామి
కృత్యవసేస్తుమితి , తృణమివతిరస్కారవిషయభిచముద్రారాక్షసే
సానోత్కృత్యాభిమన్యేహం - సజాగకృత్యరతింవసేత్ ఇతిచభట్టిః]

(౧౨) రసికృత్య (త్వా) = అభ్యుపగమ్యేత్యథః; మనసికృత్య (త్వా)
కృత్యేత్యథః | మధ్యేకృత్య (త్వా) పదేకృత్య (త్వా) ఇచనెకృ
కృత్య (త్వా) = వాచనియమ్యేత్యథః | హస్తేకృత్య, పాదోకృత్య =

అపనియమ్యేత్యథః [సన్తోమసికృత్యైవ, మధ్యేకృత్యఘనంధినోతిజలధి,
పాదోకృత్యపురస్వపధ్వజధనురితిచమురారిః | తాంహస్తేకృత్యమా
కృత్యేతిభట్టిః] (౨) [ప్రాధ్వజృత్య = బన్ధనెన ఆనుకూల్యం కృత్యైత్యర్థః |

కృత్యేతికామివకృత్వాజీవికాకృత్యః ఉపనిషదమివకృత్వాఉపనిషత్కృ
కృత్యే - అసాదృశ్యేతుజీవికాంకృత్వా, ఉపనిషత్కృత్యైత్యైవ || (౪) [ఉణా
విణా - కరోతీతికారుః స్త్రీయాంకారుః చక్రుః = కర్తా (౫) కురుః (౬)

క్రతుః (౭) = చక్షుః, పూతక్రతురిన్ద్రగ్రిః, తస్య (స్త్రీ) త్యర్థే పూతక్రతా
యా [పూతక్రతాయీమన్వేతీతిభట్టిః] (౮) కరణ్ణః కరణ్ణీకరణ్ణికా =

పాదోకృత్యే ౧-౪-౨౨ | ఉపాజేన్వ్యాజే ౧-౪-౨౩ || సాక్షాత్ప్రభృతీనిచ ౧-౪-౨౪ =
ప్రభృతీనిచాదిసంజ్ఞానిస్యః - చ్యుర్థఇతిచాచ్యమ్ - స్వాహా, స్వధా, హతాత్, బలాత్, ఆ
ది, తదురిత్యాదయః, ఆకృతిగణోఽయమ్.

(౧) అనత్యాధానఉరసిమనసీ ౧-౪-౨౫ | అత్యాధానముపశ్లేషణం తత్ర
ఉరసికృత్వాపాణింశేతేమధ్యేపదేవచనేచ ౧-౪-౨౬ - ఏతేకృత్యైవాగ
స్యూరనత్యాధానేనిత్యంహస్తేపాణాపుపయమనే ౧-౪-౨౭ - (౨) ప్రాధ్వం
ప్రాధ్వమిత్యవ్యయం - ప్రార్థనాదిసా ఆనుకూల్యకరణేతుప్రాధ్వం
పాదోకృత్యేవ | (౩) జీనికోపనిషదాపాపమ్యే ౧-౪-౨౯ | (౪) కృవాపాజిమిస్వదిసా
కృత్యేత్యథః | (౫) కుర్భ్యే | (౬) కృగ్రోరుచ్చ | (౭) కృగగకతుః |
(౮) కృగ్రోరుచ్చ | పూతక్రతోఽయే ౪-౧-౩౬ | ఆస్యస్త్రీయామైకా
యామోశీష్ట | యమాతు క్రతవ్యపూతాః పూతక్రతురేనా |

రం, వా అప్రియమాచ పైఁసేచైకృత్వా, సీచైస్యశ్చసీచైగివారంబాప్రి
యంబ్రూతే(1) తిర్యక్కృత్వా, తిర్యక్కృత్వ, తిర్యక్కృత్వ, రంబాగతః -
సమాప్యగతత్యథః (2) ముఖతనకృత్వా, ముఖతనకృత్వ, ముఖతన
కారంబాగతః (3) అనానానానాకృత్వా = నానాకృత్వ, నానాకార
మ్-వినాకృత్వా, వినాకృత్వ, వినాకారమ్ ; అనేకంద్రవ్యమేకంకృత్వా
ఏకధాకృత్వ, ఏకధాకారమ్ ; ఏవం ద్వేధాకృత్వేత్యాదిధాథః నా
థఃకానాం యోగేబోధ్యమ్ (ద్వేధాకృత్వచకాముఃకంఠణమథే ఇ
తి జానకీపరిణయే) (4) ఉరీకృత్వ ఉరీకృత్వ ఆవిష్కృత్వ న్వాహ
కృత్వ; శుక్లీకృత్వ ; పటపటాకృత్వ కారికాకృత్వ (5) భాట్కృ
త్వ - సత్కృత్వ, అసత్కృత్వ-అలజ్జకృత్వ-పురస్కృత్వ-అదగ్గిత్వ
తిరగ్గిత్వ, తిరగ్గిత్వా, తిరస్కృత్వ, తిరస్కృతమ్. ఉపాజేకృత్వ
ఉపాజేకృత్వా ; అన్వాజేకృత్వ, అన్వాజేకృత్వా = దుర్బలస్యబ,
అమాధా యేత్యథః । సాక్షాత్కృత్వ, సాక్షాత్కృత్వా ; అవణ
జ్జకృత్వ; అవణంకృత్వా, నమస్కృత్వ (త్వా), మిథ్యాకృత్వ (త్వా) అర్థేకృ
త్వ (త్వా) అర్థాకృత్వ (త్వా) బలాత్కృత్వ (త్వా) హతాత్కృత్వ

(1) తిర్యచ్ఛవవర్ణే 3- ౪- ౬౦ । తిర్యక్చబ్దేఉపపదేకృత్వః క్త్వాణమతా
స్త్రిసమాప్తాగమ్యాయాం । అసమాప్తామితిర్యక్కృత్వాకావ్యంగతః (2) స్వాజేత
స్త్రిత్యయేకృత్వోః 3- ౪- ౬౦ । క్త్వాణమతాస్త్రిః. (3) నాధార్థప్రత్యయేచ్ఛవర్ణే 3
౪- ౬౨- చ్ఛవర్ణంషయే నా, ధా, ర్థప్రత్యయాన్తేఉపపదేకృత్వోః క్త్వాణమతాస్త్రిః.
ప్రత్యయగ్రహణేనహిరుక్కృత్వాపుఫగూభిత్వాఇశ్యేవ (4) ఉర్యాదిచ్చిడోచకృ
౧- ౪- ౬౧- ఉర్యాదయః, చ్చి, డాచ్, ప్రత్యయానౌచ క్రియాయోగేగతినాన్తా
స్త్రిః. గతినఃజ్జయః, కుగతిప్రాదయ, ఇతితత్పురుషసమాస్య- తేన, సమాసేనాన్తా
పూర్వేక్తోవ్యబి, తి ల్యహాదేశశ్చబోధ్యః ఏవముత్తరత్ర । కారికాశబ్దస్యోపసంజ్ఞాన
మ్ (5) అనుకరణాన్తాదిపరమ్ ౧- ౪- ౬౧ । అనితిపరమిత్యక్తత్వాత్ ఖాడికృ
త్వాదిపరమిత్యక్త్రన । ఆదరానాదరయోస్సువనతి- ౧- ౪- ౬౩ । ధూషణేలమ్ ౧- ౪-
౬౪ । అనుకరణమిత్యాదిత్రిసూక్రిస్వభావాల్కృత్వోపయా - ధూషణభిన్నార్థేతు
అలజ్జకృత్వాదనజ్జతః = పర్యాప్తంకృత్వేత్యర్థః । త్రోః ఉపయం ౧- ౪- ౬౫ । త్తోఃను
పదే ౧- ౪- ౬౦ । పరంద్రవ్యపదేశేతుఅలజ్జకృత్వా । త్రోః ఉపయం ౧- ౪- ౬౧ । విభా

స్వాధ్యక్షుః / పవన తుష దాధ్యక్షుః స్వాధ్యక్షుః (మనుష్య శేష
 ప్రకాశం దుష్కరం యదతోపివేతిజానకీపరిణయే | తుషదాధ్యక్షుః
 త్సాధ్యక్షుః) || క్వా—కృత్వా అకృత్వా ల్యప్— ప్రకృత్య | ఇము
 క్కారజ్కారమ్ = కృత్వా కృత్వా ప్రణామం ప్రజతి || (౩) చోరజ్కా
 రమ్ = చోరశబ్దముచ్చార్యేత్యథాః [ధిగపసరసిచోర
 రమాకు) శ్యమానః, ఇతిమురారిః] (౪) అస్వాద్విం స్వాద్విజ్క
 భుజ్కే = స్వాదుజ్కారం భుజ్కే ఏవం సమ్పన్నజ్కారమ్
 పక్షిస్వాదుజ్కృత్వేత్యాద్యపి (౫) అన్యథాకార
 కథజ్కారమ్ కథజ్కారమ్ ఇత్థజ్కారం భుజ్కే = ఇత్థం భుజ్కే ఇత్థ
 (ఇత్థజ్కారం రహసికల్పితే కైతవదురభ్యే ఇత్థం ప్రభట్టి) (౬)
 తథాకారమహం, తథాకారంవా భోక్త్యే కిన్తవానేన (౭) అకృత
 జ్కారోతి (౮) ఉచ్చైః కృత్వా, ఉచ్చైః కృత్య, ఉచ్చైః కృ

భూమి ర్థేషు పపదేషు భావేకమణిచఖిల్సితే | ఆత్ర కల్కులు ముస్థల ర్థేషు వా
 భూమి పపిధిర్నా నీత్య కత్వాత్ క్యదాదయోనః కర్మకర్తణోశ్యఘాకృథోః 3-3
 తుషదాదిషు పపదేషు ల్సితే, కర్మకమణోశ్యర్థయోరితివాచ్యమ్
 తేయథానజ్ఞనియమోన. కర్మకర్తణిచథాతోరవ్యసథానేన ప్రయోజ్యే. ఈ
 వయస్సుతత్ప్రసాగితిజ్ఞేయమ్ | యథా-అనాధ్య మాధ్య సుభేన కరోతితిస్వాధ్య
 || (3) కమణ్యాక్రోశేకృత్సాఖిముఖో 3-౪-౨౫ | కమణ్యుపపదేఅకోశే
 కృత్సాఖిముఖో స్వాత్ || (౪) స్వాదుమిణముల్-3-౪-౨౬ | స్వాద్వ్యభేషుకృ
 త్సాఖిముఖో దేకకర్మకయోపూర్వకాలే- పూర్వపదస్యమా న్త్యసాఖ్యే
 త్సాఖిముఖో స్వాదుపర్యాయా || (౫) అన్యధైవంకథమిత్థం సుసిద్ధాప్రయోగ
 3-౪-౨౭ | కృత్సాఖిముఖో గేతురో-అన్యథాకృత్వా భుజ్కే ఇత్థేవ || (౬) య
 త్సాఖిముఖో రసూయ ప్రతివచన 3-౪-౨౮ | ప్రమ్మకుసహాస్సుక యదిస్పృశ్యతితై
 త్సాఖిముఖో సమాపిధినాపక్షే క్వాచ-యథాకృత్వేత్యాది || (౭) సమూలకృత్
 త్సాఖిముఖో గ్రహం 3-౪-౩౬ | విషుర్ముక్రమాణ్ణముల్సితే | యథా-సమూల
 త్సాఖిముఖో నిఃకృతకారజ్కారోతి, జీవగ్రాహంగ్గణ్ణాః = జీవ సంగ్గణ్ణాః తిత్థకా-
 త్సాఖిముఖో వ్యయేయథాభిప్రేతాఖ్యానేకృత్సాఖిముఖో || 3-౪-౫౯ | ఆయథాభిప్రే
 తాఖ్యానం నామ ఆపియస్మిచ్చైగ్గతియస్యచ్చైవోకథనమ్ |

కృతవతి కృతవత్ కృతవతానతా — (శబ్దసి) చక్రవాక్ చక్రవాక్
 కృతవ — (x) రాజానం కృతవాక్ = రాజకృత్యా రాజకృత్యనా
 రాజకృత్యానా, ఎవం సహకృత్యా (రాజకృత్యాపితాఖలమితి ప్రీ-
 ప్రమాణిస్తుత్రామోవిజయసహకృత్యాదశరథఇతియారాః) ||
 సత్ — (శతృకానచా) కుర్వత్ కుర్వతి కుర్వత్ కరిష్యత్ కరి-
 వ్యతి కరిష్యత్; కుర్వాణః కరిష్యమాణః; కమణి - క్రియమాణః
 కారిష్యమాణః కరిష్యమాణశ్చ || ఇష్టుచ్ — (ఓ) అలక్ష్మిరిష్టః ని
 రాకరిష్టః (అలక్ష్మిరిష్టవద్భావః, నిరాకరిష్టవోభానుమ్, శికిచ
 భట్టి) || కృచ్ — కటకరాత్రుముక్ — కర్తుమ్ | క్రిమిచ్ — కృతిమ
 మ్ | ల్యుట్ — కరణమ్ | శః — (ఓ) క్రియా, కృత్యా, క్రిన్ — కృతిః |
 అజ్ — కారా; పరిప్రశ్నే ఇష్టో || (౨) (యాఙ్కారిం రాజపుత్రో యమను
 త్పతితాఙ్గియామితిభట్టి) ఖజ్ - ప్రకారః ప్రకీకారః అహ
 ఙ్కారః అధికారః ఇత్యాది |

(౧) చక్రిః చక్రమ్ | ఖల్ — (ఓ) దుష్కర్లకటాభవతా, ఏవ
 మ్ కువత్కరః సుకర స్త్వయా; అనాఢ్య మాఢ్యం దుష్కరకరోతితి దు

శాస్త్రుర్కృతవాక్ శాస్త్రుర్కృత్యావయః || (x) రాజనియధిక్యః 3-౨-౯౫ |
 కర్మణ్యుపపతేభూతేవ్యసిమ్ | సహావ 3-౨-౯౬ | కర్మణితివృత్తమ్. అర్థః పూర్వవ
 త్ | త్యన్ 3-౨-౧౩౫ || (ఓ) అలక్ష్మిర్కృన్ రాకృష్ ప్రజనోత్పచోత్పతాన్తనయచ్యో
 పత్రపవృతువృథుసహావరణ్ణుచ్ 3-౨-౧౩౬ | తచ్చీలతద్ధమతత్సాధుకారిషుక
 ర్మమఅలక్ష్మిర్కృదిభ్యః ఇష్టుచ్. త్వనవితచ్చీలాదిషుధాతుసామాన్యాభ్యునతి ||
 (2) కృశ్కవ 3-3-౧౦౦ | శ్రీలిక్ష్ణేభావాద్యాప్, శః, చాత్ క్విక్, || (౨) విభాసా
 ఖ్యానపరిప్రశ్నయోరిచ్చ 3-3-౧౧౦ | పరిప్రశ్నే అఖ్యా నేవగమ్యే ఇన్ స్య
 త్. చాత్ య్విత్ - విభాసో కైః యథాప్రాప్తమస్యేపి. యథా — త్వంకాంకారింకారి
 కాంక్రియాంకృత్యాంకృతివాలకార్షిః? అహంసర్వాంకారింకారికాంక్రియాంకృ
 త్యాంకృతివాలకాషమ్.

(౧) అద్యగమహసజనల్లకినాలిట్టు - 3-౨-౧౨౧ | భాసాయామ్ ధాన్యోకృ
 సృగమిజనిసమిభ్యః - అదనాద్యదనాద్గమాదిభ్య శ్చికినావాస్తశ్చన్తసి తాచలి
 ద్వత్ || ద్విత్వప్రకరణేక కృశాదీనామితివక్తవ్యమ్; ఘశ్శాకవిధానమ్ - చక్రం-
 విష్టి దమిత్యాదీ | (౨) ఈక్షుస్సుఘృణాకృశాధేషుఖల్ 3-3-౧౨౬ | ఏషుయగ

అహంకారో సాశబ్దకారం పపాతఖమితిభట్టిం) 4 వ - (1) "మేఘాల్ప
మునిజ్య-రః భయజ్య-రః (అభయజ్య-రః) డేమజ్య-రః డేమకారః
జ్య-రః, ప్రియకారః మద్రజ్య-రః మద్రకారః (మీదస్వీకృతకే
లకలేర్నేనుజ్య-రాశాముఖై రిత్యన న్నభట్టిః ; స్పృహణీయస్వభయ
రశ్చ మేఘతిజాసకీపరిణయే ; డేమజ్య-రేతవక రే జగతాం ప్రయా

తభోజం) || ఖ్యున్ - (2) అనాధ్యమాధ్యంతుర్వస్త్యనేన ఆధ్యజ్య-ర
ఏవం సుభగజ్య-రణమ్ స్థూలజ్య-రణమ్ పలితజ్య-రణమ్ సగ్నజ్య-
అన్ధజ్య-రణమ్ ప్రియజ్య-రణమ్ భాష్యమతే ఆధ్యీకరణమిత్యా
ధ్యీయమ్. (ఆధ్యజ్య-రణవిక్రాంతః, ప్రియజ్య-రణమిన్ద్రీ స్యేతిచభ

అథ సుభగజ్య-రణేరియంతపోభిః, సంస్థూలజ్య-రణోమమా శ్రు
రామ్, కర్ణోపకణ్ణపలితజ్య-రణీజరేయమితిచమురారిః ; డేమీనగ్న
ణమహిమాకో పలేశో యదీయిత్యన న్నభట్టిః, రాక్షసాన్ధజ్య-రణమ్
సాసకీపరిణయే ; ప్రియజ్య-రణమిన్ద్రీ స్యేతిభట్టిః) ణిః - (3) సాధుకా

వశ్యజ్య-రీ అనుకారీ || క్విప్ - (4) సుకృత్ కర్మకృత్
కృత్ మన్ద్రీకృత్ పుణ్యకృత్ శాస్త్రకృత్ భాష్యకృత్ ఇ
తి || నిష్ఠా - (క్తక్తవతూ) కృతః కృతా కృతమ్ - కృతవాణ

మేఘ ర్భయేషుకృతః 3-1-83 | కృతః ఖచ్ స్పాత్ . సయశజ్జేనతదస్త్రః ణిః |
సయమద్రేజ్య 3-1-84 | చాత్థవ్ అల్పారమ్భః డేమక రాణితుకర్తణ శ్చేష
క్షా యాంపచాద్య చిరూపమ్ | (యోగ డేమకరంకృ త్వేతిభట్టిః) శివజ్య-రభద్ర
దీనాం మాధవాచార్య ప్రయ క్తత్వాచ్చి వతాతిశ్శివజ్య-ర ఇతిక్రక్షిప్తాభి
వ్యకథానతదుపప ణ్డికల్పనీయే శ్యేకే. || (1) ఆధ్యసుభగస్థూలపలితన గ్నాన్ధ
సవ్యర్థేవ్యచ్యోకృతగ్నకరణేఖ్యున్ 3.1-85 | ఏషు చ్యోర్థేషు అచ్యవేషుకర్త
వేషుకృతగ్నకరణేఖ్యున్ స్పాత్ | యవోర నాకానితి అనా దేశః ఖిత్వాన్ముమ్.
సాధుకారిణ్యు పసజ్ఞా నమ్ | ఆవశ్య కాధమణయోర్ణి ణిః 3-3-120 | అవ
కర్త (4) సుకర్త పాపమ స్త్రీప్రణ్యేషుకృతః 3-1-86 | ఏషు స్వాదిషుకర్త సూ
కృతః ఖు తేక్విప్ స్పాత్ | తుగాగమః | కృతావవ, భూతేవవ, క్విజేవేతి, నియమ
దాదవప్రతన | స్వాదిష్యేవెతినియమా భావాల అన్యన్తీ న్నపిసుపు పవదేక్విప్ |

కృత్యములు - కృత్యము - కృత్యము - కృత్యము - (1)
 కృత్యము - కార్యము | యుక్త - కారకం - కారకం - కారకం | కృత్యము -
 యుక్తస్య కర్తా - కర్త్రీ - కర్తృ | అన్ - (2) కుష్టుంకరారీతి టిష్టు
 కారః - ఏవం శబ్దకారః శ్లోకకారః కలహకారః గాధాకారః ప్రై
 రకారః చాటుకారః సూత్రకారః మస్త్రకారః పదకారణ (3) క
 ర్తృకారఃఘృతకాథేతు కర్తృకరః (4) స్తమ్బకారః శకృత్కారః,
 స్తమ్బకరిర్వ్రీహిః - శకృత్కరిర్వత్సః - (చఙ్కూభా)వతే శకృ
 త్కరిపరంపరాం సురభిషాలబాలావళిః॥(5)టః—ప్రపాకరః - య
 శస్కరః-శ్రాద్ధకరః-వచనకరః-స్త్రియామ్-యశస్కరి-క్లిజే-యశస్క
 రమ్(ధర్మ్యాసుకామార్థయశస్కరిష్వితిభట్టిః)(6)నివాకరః విభాకరః
 నిశాకరఃప్రభాకరఃభాస్కరఃఅస్తకరః (అహమస్తకరోసూనంధ్వాస్త
 స్యేవదివాకర ఇతిభట్టిః) అనస్తకరః ఆదికరః బహుకరః,(బహుక
 రా)వాద్వికరః కిజ్కరః, (కిజ్కరా, కిజ్కరీ)విపికరః వివికరః (అవి
 బ్యావైదేహీశతవివికరీణాంమమధియేతిమురారిః) బలికరః భక్తికరః
 కర్తృకరః చిత్రకరః క్షేత్రకరః సఖ్యకరః (ఎకకరః ద్వికరః) జ
 జ్ఞాకరః బాహుకరః అహస్కరః యత్కరా తత్కరా ధనుష్క
 రః అరుష్కరః (సతామరుష్కరం శక్తి వైరకారంనరాశినం హ

(1) విభాషాకృత్యప్రోః 3-1-101 | వాక్యప్రస్థానాత్ పక్షేణ్యత్ || (2) శబ్ద
 శ్లోకకలహగాధావైరచాటుసూత్రమస్త్రపదేషు 3-1-103 | ఏషూపపదేషుకృత్యః
 హేత్వాదిషుప్రాప్తః టప్రత్యయోనస్యాత్ కిన్తుఆణేవ || (3) కర్తృణి భృతో 3-1
 101 | కర్తృశబ్దేషుపపదేషు త్కర్తృధాతోష్టస్సాస్యత్, ఆస్యత్రాణ్ || (4) స్తమ్బ
 శకృతో 3-1-102 | ప్రీకివత్సయోరథయోః క్రమాదిక, అస్యత్రాణ్ ||
 (5) కృత్యో హేతుతాచ్ఛిల్యానులోమ్యేషు 3-1-100 ! ఏష్వర్థేషుద్యోత్యేషు
 కృత్యధాతోష్టస్సాస్యత్ || (6) ఏవాకీభానితాప్రభాభాస్కరాస్తానస్తాదిబహునాన్వికిం
 లిపి లిలి బలి భక్తి కర్తృ చిత్ర క్షేత్ర సఖ్య జ్ఞా బాహ్యూర్వ తద్ధనురరుషు
 3-1-101 | ఆహేత్వాదావప్యేషూపపదేషు కృత్యప్రస్థానాత్ | కిం యర్తద్భహు
 ముకృత్యోఽభ్యధాసమితివాలికమ్ | ఆజ్ఞాన్త్రోయ్యాంటాప్ | టాస్తాత్తు టీడా
 ణితిసీవుబోధ్యః | కిజ్కరః కిజ్కరా, కిజ్, రీతితుపుంసా గేదేవ.

చికిత్సాత-అచికిత్సాధాః-అచికిత్సాః॥ విధిలిజి-చికిత్సాత-చికి
 షాః-చికిత్సాయమ్; చికిత్సాత-చికిత్సాధాః-చికిత్సాయ॥ విటి-
 చికిత్సాఞ్చకార-చికిత్సాఞ్చభూవ-చికిత్సామానః; చికిత్సాఞ్చ
 క్రే-బధూవ-అస॥ లుటి- చికిత్సాతాసి-చికిత్సాతాసీల్యుటి-చికి
 త్సావ్యుతి; చికిత్సావ్యుతే॥ ఆశీలిజి-చికిత్సాకల్-చికిత్సామామ్; చికిత్సా
 పీష్ట చికిత్సాపీయాస్తామ్॥ లుజి-అచికిత్సాత్ అచికిత్సాస్తామ్ అచికి
 త్సాః-అచికిత్సాః-అచికిత్సావమ్; అచికిత్సాష్ట అచికిత్సామాతామ్
 అచికిత్సావత-అచికిత్సాస్థాః-అచికిత్సాపి॥ ల్యజి-అచికిత్సావ్యుతే;
 అచికిత్సావ్యుత॥

సన్నతాత-ర్కణియథా-చికిత్సాతే|చికిత్సాతామ్|అచికిత్సా
 త|చికిత్సాత|చికిత్సాఞ్చకై, చికిత్సాఞ్చభూవే|చికిత్సామాసే|చికి
 త్సాతాసే|చికిత్సావ్యుతే|చికిత్సాపీష్ట|అచికిత్సా-అచికిత్సామాతామ్|అ
 చికిత్సావత-అచికిత్సాస్థాః|అచికిత్సావ్యుత॥

యజ్ఞనాత-ర్కరి.-అటి పునరిపునరతిశయేనవాకరోతీత్యథే-చే
 క్రియతే చేక్రియేతే చేక్రియ-స్తే చేక్రియసే చేక్రియేథ చేక్రియధ్యే-చే
 క్రియే చేక్రియావహే చేక్రియామహే॥ లోటి-చేక్రియతామ్-చేక్రియ
 స్వ-చేక్రియై॥ అజి-అచేక్రియత-అచేక్రియధాః-అచేక్రియే॥ విధిలిజి-
 చేక్రియేత-చేక్రియేధాః-చేక్రియేయ॥ విటి-చేక్రియాఞ్చకై-చేక్రియా
 వ్యుభూవ-చేక్రియామాస॥ లుటి-చేక్రియితాసే॥ ల్యుటి-చేక్రియివ్యుతే॥ ఆశీ
 లిజి-చేక్రియిపీష్ట-చేక్రియిపీష్టాః-చేక్రియిపీయ॥ లుజి-అచేక్రియి
 ష్ట-అచేక్రియిస్థాః-అచేక్రియిపి॥ ల్యజి-అచేక్రియివ్యుత॥

యజ్ఞనాత-ర్కణి-పునరిపునరతిశయేనవాక్రియతే-చేక్రియ్యుతే|చే
 క్రియ్యతామ్|అచేక్రియ్యుత|చేక్రియ్యుత|చేక్రియాఞ్చకై, చేక్రియావ్యుభూ
 వే, చేక్రియామాసే|చేక్రియితాసే|చేక్రియివ్యుతే|చేక్రియిపీష్ట|అచేక్రి
 యి-అచేక్రియిమాతామ్|అచేక్రియివ్యుత॥

అకారిసాతామ్, అకృసాతామ్ అకారిషన్, అకృషన్ అకారిష్యమ్, అకృ
 థాః అకారిసాతామ్, అకృసాతామ్ అకారి (స్మ) థ్యమ్, అకృష్యమ్. అకారి
 పి అకృషి అకారిష్యహి, అకృష్యహి అకారిష్యహి, అకృష్యహి|| ౧౧|| - అకారి
 రిష్యత, అకరిష్యతి అకారిష్యేతామ్, అకరిష్యేతామ్ అకారిష్యంత, అక
 రిష్యంత అకారిష్యథాః, అకరిష్యథాః అకారిష్యేథాన్, అకరిష్యేథామ్
 అకారిష్యధ్వమ్, అకరిష్యధ్వమ్. అకారిష్యే; అకరిష్యే అకారిష్యావహి,
 అకరిష్యావహి అకారిష్యామహి, అకరిష్యామహి||

ణిజనాత్క- ర్తరియథా- లటి- కర్వంతప్రయశీత్యధే = కార
 యతి కారయతః కారయన్తి - కారయసి కారయథః కారయథ-
 కారయామి కారయావః కారయామః; కారయతే కారయేతే కారయ
 న్తే- కారయసే కారయేథే కారయధ్వే- కారయే కారయావహి కార
 యామహే|| లోటి కారయతు, కారయతాత్ కారయతామ్ కారయన్తు-
 కారయ, కారయతాత్ కారయతమ్ కారయత- కారయాణి కారయావ
 , కారయావ; కారయతామ్ కారయేతామ్ కారయన్తామ్- కారయస్వ
 కారయేథామ్ కారయధ్వమ్ - కారయై కారయావహే కారయామ
 హై|| లజి. అకారయత్ అకారయతామ్ అకారయన్ అకారయః అకా
 రయతమ్ అకారయత. అకారయమ్ అకారయావ అకారయావ; అకా
 రయత అకారయేతామ్ అకారయన్తు- అకారయథాః అకారయేథామ్
 అకారయధ్వమ్- అకారయే అకారయావహి అకారయామహి|| విధిలిజి-
 కారయేత్ కారయేతామ్ కారయేయః- కారయేః కారయేతమ్ కార
 యేత- కారయేయమ్ కారయేవ కారయేవ; కారయేత కారయేయాతా
 మ్ కారయేరన్- కారయేథాః కారయేయాథామ్ కారయేధ్వమ్- కార
 యేయ కారయేవహి కారయేమహి|| లిటి- కారయాన్చికార కారయా
 ఞ్చిక్రతుః కారయాన్చిక్రుః- కారయాన్చిక్రన్త కారయాన్చిక్రథుః కార
 యాన్చిక్ర- కారయాన్చికార, కారయాన్చికర కారయాన్చిక్రవ- కా
 రయాన్చిక్రమ| కారయాన్చిక్రూవ కారయాన్చిక్రూవతుః కారయాన్చి
 క్రూవుః- కారయాన్చిక్రూవిథ కారయాన్చిక్రూవథుః కారయాన్చి

కర్మ-క్రియానామ్ క్రియాస్వ క్రియాన్తమ్ కృషీష్ట కృషీ తానామ్ కృ
 కృషీస్థాః కృషీయాస్థామ్ కృషీష్టమ్-కృషీయ కృషీవహి కృ
 షీ॥ అని అకార్ త అకాస్టాకమ్ అకాన్ః-అకార్ః అకాష్టామ్
 ష్టః అకార్మ్ అకార్ష్వ అకాష్టాః అకృత అకృషాతామ్ అకృ
 తాః అకృషాథామ్ అకృష్టమ్- అకృషి అకృష్వహి అకృష్ట
 షి-అకరిష్యత్ అకరిష్యతామ్ అకరిష్యత్ అకరిష్యః అకరిష్యతమ్
 అకరిష్యత-అకరిష్యమ్ అకరిష్యావ అకరిష్యామః అకరిష్యత అకరిష్యే
 త్ అకరిష్యన్త-అకరిష్యథాః అకరిష్యేథామ్ అకరిష్యన్తమ్- అకరి
 ష్యే అకరిష్యావహి అకరిష్యామహి॥

కర్మణిలటి—క్రియ తే క్రియే తే క్రియన్తే క్రియసే క్రియేథే క్రియ
 క్రియే క్రియావహే క్రియామహే॥ లోటి- క్రియతామ్ క్రియేతామ్
 క్రియన్తామ్- క్రియస్వ క్రియేథామ్ క్రియన్తమ్- క్రియై క్రియావహై క్రి
 యై॥ లజి.—అక్రియత అక్రియేతామ్ అక్రియన్త-అక్రియథాః అ
 క్రియథామ్ అక్రియన్తమ్-అక్రియే అక్రియావహి అక్రియామహి॥ విధిలి
 క్రియేత క్రియేయాతామ్ క్రియేరక్- క్రియేథాః క్రియేయాథామ్ క్రి
 యేష్టమ్. క్రియేయ క్రియేవహి క్రియేమహి॥ లిటి-చక్రే చక్రాతే చక్రి
 తే చక్రే చక్రాథే చక్రన్తే-చక్రే చక్రవహే చక్రమహే॥ లుటి-కారి
 తామ్ కర్తా కారితారా, కర్తారా కారితారః, కర్తారః కారితాసే, క
 ర్తాసే కారితాసాథే, కర్తాసాథే కారితాన్తే, కర్తాన్తే-కారితా
 న్తమ్, కర్తాన్తే కారితాన్తమ్, కర్తాన్తే కారితాన్తమ్, కర్తాన్తే కారితాన్తమ్, క
 ర్తాన్తే కారితాన్తమ్॥ లుటి-కారిష్యతే, కరిష్యతే కారిష్యేతే, కరిష్యేతే కారిష్య
 తే, కరిష్యేతే-కరిష్యసే, కరిష్యసే కారిష్యేథే, కరిష్యేథే కారిష్యేథే,
 కారిష్యేథే-కారిష్యే, కరిష్యే కారిష్యావహే, కారిష్యావహే కారిష్యామ
 హే॥ ఆశ్లిర్లి జి.—కారీష్ట, కృషీష్ట కారీష్టయాన్తామ్, కృ
 షీష్టయాన్తామ్ కారీష్టామ్, కృషీష్టామ్-కారీష్టాః, కృషీష్టాః కారీష్టయాన్తా
 మ్, కృషీష్టయాన్తామ్ కారీష్టాన్తమ్, కృషీష్టాన్తమ్ కారీష్టాన్తమ్, కృషీ
 ష్టాన్తమ్ కారీష్టాన్తమ్, కృషీష్టాన్తమ్ కారీష్టాన్తమ్, కృషీష్టాన్తమ్ కారీష్టాన్తమ్॥ లుజి—అకారి

(ఉ) కృష్ణ-కరణె.స్విత్ .జిత్ .తనాదిః.ఉభయపద్మీ.సకర్తకః.అని
 ట్||క ర్తరిలటి-(పర)కనోతి కురుతః*కుర్వన్తి-కరోషి కురుథఃకురుథ-
 కరోమి కుర్వః కుర్వః ; క్షి (ఆత్మ)కురుతే కుర్వాతే కుర్వతే కురుషే.
 కుర్వాణే కురుభ్యే-కు ర్వే కుర్వహి కుర్మహి||లూటి-కరోతు,కురుతాత్
 కురుతామ్ కుర్వన్తు- కురు, కురుతాత్ కురుతమ్ కురుత- కరవాణి కర
 వావ కరనామ ; కురుతామ్ కుర్వాతామ్ కుర్వతామ్-కురుష్వ కుర్వా
 థామ్ కురుభ్వమ్-కరనై కరవావహై కరవామహై|| లజి-అకరోత్ ఆ
 కురుతామ్ అకుర్వన్-అకరోః అకురుతమ్ అకురుత- అకరణమ్ అకుర్వ
 అకుర్త్;అకురుత అకుర్వాతామ్ అకుర్వత-అకురుథాః అకుర్వాథామ్
 అకురుభ్వమ్-అకుర్వి అకుర్వహి అకుర్మహి||విధిలిజి-కుర్వాత్ కుర్వా
 తామ్ కుర్వ్యః-కుర్వ్యాః కుర్వ్యాతమ్ కుర్వ్యాత-కుర్వ్యామ్ కుర్వ్యావ కుర్వ్యా
 మ ; కుర్వీత కుర్వీయా తామ్ కుర్వీరన్-కుర్వీథాః కుర్వీయాథామ్ కుర్వీ
 భ్యమ్-కుర్వీయ కుర్వీవహి కుర్వీమహి||లిటి-చకార చక్రతుః చక్రః చక
 ర్థ చక్రః చక్ర-చకార, చకర చక్రవ చక్రమ;చక్రే చక్రాతే చక్రికే-
 చక్రషే చక్రాథే చక్రభ్యే-చక్రే చక్రవహి చక్రమహి || లుటి- కర్తా
 కర్తారా కర్తారః-కర్తాసి కర్తాస్థః కర్తాస్థ-కర్తాస్తి కర్తాస్త్వః కర్తాస్త్వః ;
 కర్తా కర్తారా కర్తారః-కర్తాసే కర్తాసాథే కర్తాభ్య-కర్తాహే కర్తాస్త్వ
 హే కర్తాస్త్వహే|| లృటి - కరిష్యతి కరిష్యతః కరిష్యన్తి-కరిష్యసి కరిష్య
 థః కరిష్యథ కరిష్యామి కరిష్యావః కరిష్యామః ; కరిష్యతే కరిష్యేతే క
 రిష్యన్తే-కరిష్యసే కరిష్యేథే కరిష్యభ్యే-కరిష్యే కరిష్యావహే కరిష్యా
 మహే||అశీర్లిజి-క్రియాత్ క్రియాస్తామ్ క్రియాసుః-క్రియాః క్రియాస్తమ్

* ఆతడత్సార్వధాతుకే||౬-౪-౧౦౦||ఉప్రత్యయా నకృణో౭కారస్య
 ఉత్సాత్ సార్వధాతుకేతిజితి||ఉదితితపరసామర్థ్యాన్నగుణి.

నిత్యంకరోతే|| ౬-౪-౧౦౧|| కృణోతుకారప్రత్యయస్య వమ
 యోగిపరతః నిత్యంలోపోఽవతి. ఉదాహరణమ్|| కుర్వః కర్తః.

యేచ||౬-౪-౧౦౬||యకారాదౌప్రత్యయేపరే కృణఉప్రత్యయస్య
 లోపః- ఉదా|| కుర్వాత్.

స్త్రీ: (2) సత్తరూప్యాణి దాపయితవ్యాసి. సమూర్ణముద్రణా
 కస్తు ద్వాదశరూప్యమూల్యదానేనైవ లభ్యంస్యాత్. ద్రవిణసౌల
 త్పుర్వం తత్పుస్తకార్థిన స్సర్వేపి నిజనామస్థలాదిప్రదర్శక మే
 పత్రమితగిప్రభృతి మాసచతుష్టయ త్ప్రగీవాన్మదన్తికం నయ
 తతోవయం నామగ్రహణపట్టికాయాం తత్తన్నామాదికం లిఖిస్త
 సమాగతానాం నామ్నాం త్రిశతపర్యాప్త్యనన్తరం ప్రథమప
 చత్వారింశ త్పార్శ్వపరిమితాం ముద్రాక్షరైరజ్జయిత్వా
 త్సకాశంసమ్ప్రేప్య తేభ్యోరూప్యాణి తదాగ్రహీష్యామః. తత్ప్ర
 పత్రాచార్పయిత్వా తత్తన్నామానిచ తత్సమ్మూటాన్తే
 కీకరిష్యామః. పశ్చాత్ప్రతిమాస మథవా గ్రన్థసమాప్త్యనన్తరం
 పిష్టానుసారేణతే యథాయోగ్యం మార్గభృతి (పోస్టేజ్) దాన
 సమగ్రమపి పుస్తకం సమ్పద్యేరన్. సచగ్రన్థః హయనద్వయా
 పూర్ణతామశ్చుత ఇతిభాతి. తావాన్కాలవిలమ్బోఽవశ్యం
 వ్యవసద్భిగ్భలార్థిభిః.

కిచ్చి - సాధాతురత్నావళీ కీర్ద్యశీ? కథంవర్తతేవా? తామనా
 శిచార్యైవ కథంవాధనందేయమితి విచికిత్సామాభూదితి తద్గ
 థాతురత్నమాదాయ ప్రేషితమేత త్ప్రకటనపత్రికా మజ్జి
 శ్చర్మిహితం సమక్షంచకాస్తి. ఏవమేవ సాసమ్పూర్ణా వరీవర్తి.
 త్సన్తో నునేకపక్షపాతినస్తత్సంవీత్య పరీత్యచ నిజాసాధారణో
 తామావిమూర్వన్తో ఽస్తాసుచప్రసన్నతాం ప్రకాశయన్విత్య
 యామహే.

సజ్జనవిధేయః

గరణి-వై యాకరణకృష్ణాచార్యః.
 కర్ణాటకోపాధ్యాయః.
 మదరాస్ క్రిశ్చియన్ కాలేజ్
 నామక పాఠశాలాయామ్

కార్థివాన్విశేమాసి
 విజయదశమ్యా
 మాదిత్యవాసరే. }

శమస్థాయాస్తే.

ధాతురత్నావళ్యా ఉత్తరార్థస్య

ప్రకాశికేయమ్.

అథేదానీముత్తరాధే పూర్వార్థోక్త ధాత్వనుక్రమణికా గతా
నాంధాతునాం సర్వేషాం పి కర్తరి, కర్తణి, భావే, ణిచి, సని,
యజీ, యజ్ఞుకి, కృత్సు, ఉపసర్గయోగేచ, యథాసమ్భవం సర్వల
కారేష్వపి ప్రాయశః ః సర్వాణియాపాణి, లోకానుపయోక్త ద్వి
త్వనిబద్ధరూపాణివినా క్వచిత్ ప్రత్యయమాలాకలితాని, శిష్యబుద్ధివై
శద్వార్థం క్వచిత్తద్ధితావ్తాని, స్త్రీప్రత్యయావ్తాని, ధాతునామప
సర్గయోగేనార్థవిశేషాన్, తేషామభిధాన శిష్టప్రయోగాదీంశ్చ య
థాశాస్త్రం సవిస్తరం ప్రదర్శయిష్యామః.

ప్రదర్శితానాం రూపాణాం పూర్వార్థోక్త విధ్యనుసారేణైవ
సామాన్యతః ప్రక్రియావిజ్ఞేయా. విశేషత స్తత్రతత్ర తిజన్తేషు కృదన్తే
షుచ అస్యధాతోరస్త్విన్వ్రీత్యయే పరే ఇదం రూపంభవేరిత్యధీతశాస్త్రే
రపి యుడితి బోధ్యమశక్యం స్యాత్. అత స్తత్పరిజ్ఞానాయ తత్తద్రూపా
పయోగి పాణినియసూత్రం క్వచిత్తదర్థశ్చాధోభాగే సూక్ష్మాత్వరైర్జి
జ్ఞాసు జనతోషాయ ప్రదర్శయిష్యతే.

తథాసతి స్థూలవృశాపి గ్రన్థసంఖ్యాతు పఞ్చవింశతినహస్య) మతి
క్రామ్యతి. ముద్రాక్షరైస్తస్మి)కాశనం బహుభనలభ్యమేవ. తచ్చవ్యప్తి
ప్రసజ్జనరూప వాణిజ్యా పరపర్యాయాశ్రయమన్తరా నవిద్యతేన్యస

* తత్రాప్రసిద్ధానాం గ్రన్థస్ఫుట్టభిర్యాదీనాం, క్యాచిత్కానాం, ఐదీ
కానాం, సూత్రాణాం, ఏతాన్త్రస్థానాంధాతునాంకర్తరిణిషు ప్రతిలకారమే
కైకరూప క్రమేనైతిభోధ్యమ్.

